Programmabegroting 2019-2022

GEMEENTE Oss

Aanbiedingsbrief

Geachte gemeenteraad,

Met bescheiden trots bieden wij u de eerste begroting aan van het nieuwe college. Kort voor de zomervakantie hebben wij het coalitieakkoord Kansen zien, kansen pakken met elkaar besproken en zijn de wethouders door uw raad benoemd. Met deze begroting concretiseren wij daarvan de eerste jaarschijf. Graag nemen wij u mee in onze afwegingen, dilemma's en uiteindelijke keuzes.

In ons coalitieakkoord hebben wij nadrukkelijk beschreven dat wij "gewoon goed" willen uitvoeren waar een gemeente voor is en staat. Dat lijkt voor de hand liggend en basaal. Maar dat is het niet in een veranderende wereld met snellere digitalisering en een samenleving met inwoners die krachtig opkomen voor eigen meningen en belangen. In de regio vervullen wij door onze omvang en aanpak op diverse terreinen een voortrekkersrol. En hebben een periode van zes jaar intensief bezuinigen achter de rug. Dat maakt duidelijk dat de - veranderende – basis op orde krijgen een stevige opgave is. Dit heeft voor ons hoge prioriteit.

Daarnaast hebben wij de ambitie om grote maatschappelijke vernieuwingsopgaven op te pakken. Van de transformatie van het sociaal domein tot verduurzaming. Van het stadscentrum, met zijn uitdagingen van een middelgrote stad, de leefbaarheid in de kernen tot de vitalisering van het buitengebied. Van een versnelling in onze woningopgave tot inspelen op het veranderende klimaat. Veranderingen die consequenties hebben voor onze inwoners en bedrijven. Het zijn vernieuwingsopgaven waarbij van de gemeente een leidende rol wordt verwacht.

Op beide gebieden – basis en vernieuwing - willen we aansluiten bij de kracht van de samenleving. Ondernemers, verenigingen, wijkraden, groepen van initiatiefnemers, inwoners maken Oss tot een sociaal verbonden gemeenschap die aanpakt. Waar binding met de wijk, het eigen dorp, het verenigingsleven zorgt dat er meters worden gemaakt. Wij zoeken het evenwicht tussen inspelen op veranderende wensen en behoeften van onze inwoners op het gebied van wonen, werken en recreëren en ruimte voor eigen initiatief. Een gemeente die meebeweegt met de dynamiek en kracht van zijn inwoners en maatwerk levert. Waarbij we dichtbij zijn voor hen die het zonder ons bijzonder moeilijk hebben.

Wij kunnen echter niet al onze ambities waarmaken. In september werden wij geconfronteerd met behoorlijke tegenvallers. De septembercirculaire waarin het Rijk de hoogte van het gemeentefonds bepaalt, laat een minder positief beeld zien dan de meicirculaire eerder dit jaar. Daarnaast zijn we in 2018 geconfronteerd met een aantal negatieve (3O-)ontwikkelingen, die meerjarig een negatief effect hebben op onze bestedingsruimte. Beide tegenvallers beperken ons in onze ambities en verminderen onze inkomsten de komende drie jaar voor minimaal € 1 miljoen per jaar.
Op een begroting van circa € 300 miljoen lijkt dat niet veel, maar het overgrote deel van onze exploitatie ligt meerjarig vast en slechts een klein gedeelte is onmiddellijk te beïnvloeden.

Dat betekent dat we voor 2019 kiezen voor wat we het belangrijkste vinden en niet voor halve maatregelen. Maar we zijn en blijven een gemeente met een financieel solide positie, zowel incidenteel als structureel. We willen zeer beperkt een beroep doen op reserves.

De komende jaren – en 2019 markeert daarvan de start- zetten wij intensief in op:
- Een versnelling in onze woningopgave, met een totale omvang van 600 woningen per jaar. Zodat Oss een aantrekkelijke gemeente blijft om te wonen, werken en recreëren en je te vestigen.
- Investeren in het stadscentrum van Oss, zodat dynamiek, reuring, winkel- en voorzieningenaanbod blijven en verder worden uitgebouwd.
- De kwaliteit van onze openbare ruimte behouden.
- Investeren in de leefbaarheid van onze stadjes en dorpen en de vitaliteit van ons buitengebied.

- De transformatie in het sociaal domein. De afgelopen vier jaar hebben we de drie decentralisaties stevig neergezet. Vanuit die basis kunnen we nu met de samenleving werken aan de noodzakelijke vernieuwingen. We investeren stevig door in de transformatie met de gelden die we afgelopen jaren daarvoor hebben bestemd.
- Het vergroten van de fysieke en sociale veiligheid. We investeren in de brandweer en onze eigen veiligheidsorganisatie, waarbij bestrijding van ondermijning een van de speerpunten is.
- Het verstevigen van onze ICT organisatie, zodat we op termijn onze dienstverlening op tal van gebieden kunnen uitbouwen en inspelen op de digitale transformatie.
- Maatschappelijke vernieuwingsvraagstukken als energie, afval, toekomst buitengebied en andere om Oss toekomstbestendig te maken.

Om onze ambities waar te kunnen maken, hebben we scherpe keuzes gemaakt. Tal van voornemens uit het coalitieakkoord kunnen we nu niet oppakken. We hebben twee fondsen gemaakt voor duurzaamheid en stadscentrum om eerste investeringen te doen. Wij kijken naar de personele bezetting, waarbij wij ruimte vrij maken om de formatie een kwalitatieve impuls te geven, die passend is bij de omvang en ambities van Oss.

Om toch voldoende ruimte voor 2019 te creëren, ontkomen we niet aan een extra verhoging van de OZB . Wij hebben hier intensief over gesproken. Met de 5% extra boven op de inflatiecorrectie voldoen we nog altijd aan de jaren geleden afgesproken norm van € 22,50 onder het landelijke gemiddelde. Wij vinden deze verhoging verantwoord, omdat wat we daarvoor realiseren rechtstreeks ten goede komt aan onze inwoners. De woningopgave in de totale gemeente en het investeren in het stadscentrum van Oss springen er daarbij uit. Voor het eerste investeren we in strategische grondaankopen, de capaciteit van de afdeling ruimtelijke ordening, bereikbaarheid van nieuwe woonwijken en de energietransitie met onder meer het toegroeien naar het gasloze tijdperk. Bij het tweede gaat het om het plan Wal Kwartier en andere noodzakelijke investeringen om het centrum van Oss aantrekkelijk te houden. Twee broodnodige versterkingen, die zonder extra bijdrage onvoldoende van de grond komen. De nu voorgestelde extra verhoging koppelen we aan de afspraak dat we de OZB in 2020 niet verhogen, ook niet met de inflatiecorrectie.

Wij bieden u een solide begroting aan, die gekenmerkt wordt door realisme en ruimte voor noodzakelijke ontwikkelingen die goed zijn voor stad, kernen en buitengebied. Een degelijke start. Als in de loop van 2020 blijkt dat het gemeentefonds zich positiever ontwikkelt, komen wij graag bij u terug hoe daarmee om te gaan. Tot die tijd voelen wij ons thuis in deze nuchtere begroting, die noodzakelijke maatregelen bevat voor alle Ossenaren. Voor nu en in de toekomst!

Burgemeester en wethouders van Oss.

De secretaris,	De burgemeester,
drs. H. Mensink	drs. W.J.L. Buijs-Glaudemans

Inhoudsopgave

Leeswijzer 6

Financiën in één oogopslag 9

Financiële positie 10

Programma 1. Zorg en welzijn 16

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs 34

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur 47

Programma 4. Dynamisch stadscentrum 59

Programma 5. Zuinig op ons klimaat 68

Programma 6. Vitale economie 82

Programma 7. Mobiliteit 91

Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss 98

Programma 9. Veilige omgeving 111

Programma 10. Besturen in verandering van tijden 123

Programma 11. Financieel solide 136

Paragrafen 146

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 147

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 160

Paragraaf financiering 165

Paragraaf verbonden partijen 171

Paragraaf grondbeleid 190

Paragraaf lokale heffingen 200

Paragraaf bedrijfsvoering 205

Paragraaf Integraal Voorzieningenbeleid (IVB) 207

Paragraaf Investeringsplan 213

Bijlagen 220

1. Voortgansrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte 221

2. Overzicht incidentele baten en lasten 224

3. Budgettair neutrale wijzigingen 230

4. Uitkomsten circulaires 2018 232

5. Financieel overzicht totale begroting 238

6. Financieel overzicht totale begroting volgens taakvelden 244

7. Totaaloverzicht subsidies 248

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat uit diverse onderdelen. In deze leeswijzer wordt bij alle onderdelen een korte uitleg gegeven.

Aanbiedingsbrief

In de aanbiedingsbrief geeft het college van burgemeester en wethouders de hoofdlijnen van deze programmabegroting weer.

Financiële positie

In dit hoofdstuk worden de financiële gegevens die bij de afzonderlijke programma's zijn opgenomen gebundeld. Zo wordt in één oogopslag inzichtelijk hoe de gemeente er financieel voor staat. Vervolgens wordt daar een korte toelichting op gegeven. Verder staan we stil bij het structurele begrotingssaldo en geven we aan welke financiële uitgangspunten zijn gehanteerd bij het opstellen van de begroting.

Financiën programma's in één oogopslag

In dit onderdeel laten we in een figuur zien hoe onze uitgaven over de programma's verdeeld zijn.

Programma's

We hebben een nieuwe programma-indeling opgesteld naar aanleiding van het nieuwe coalitieakkoord 'Kansen zien, kansen pakken'. Hierbij hebben we zo veel mogelijk de indeling van de hoofdstukken van het coalitieakkoord aangehouden.
Deze wijziging van programma's hebben invloed op de verdeling van budgetten. Dit hebben we verwerkt in het bestaande beleid.

Per programma beschrijven we de doelstellingen en wat we gaan doen om deze te realiseren. Bij het onderdeel programma-informatie geven we aan met welke verbonden partijen we samenwerken om de doelstellingen te realiseren, welke beleidskaders relevant zijn, op welke indicatoren we sturen en wat de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl zijn. Daarna geven we een toelichting op het nieuw beleid, de 3O-ontwikkelingen en de uitkomsten van de septembercirculaire. Tenslotte geven we een overzicht van de financiën van het programma en de subsidies in het programma.
Na het vaststellen van de begroting verwerken we alle financiële ontwikkelingen binnen de programma's in de administratie. Daarmee actualiseren we de budgetten.

Nieuw beleid

Bij het onderdeel 4.1 bij elk programma geven we een financiële vertaling en concretisering van de ambities weer.

3O-ontwikkelingen

3O-ontwikkelingen zijn financiële afwijkingen op bestaande activiteiten. Bij de uitvoering van een activiteit kan in de loop van het jaar blijken dat meer geld nodig is om deze volledig uit te kunnen voeren. Aan de andere kant komt het ook voor dat we activiteiten voor minder geld kunnen uitvoeren dan we oorspronkelijk dachten. De financiële afwijkingen kunnen dus zowel meevallers als tegenvallers zijn. Deze brengen we 2 keer per jaar in beeld: bij de eerste financiële tussenrapportage en bij de programmabegroting.
De afwijkingen moeten aan 3 criteria voldoen om tot een bijstelling van het budget te kunnen leiden: afwijkingen moeten onuitstelbaar, onvoorzienbaar en onvermijdbaar zijn. We lichten dit toe bij elk programma in onderdeel 4.2.

Budgettair neutrale wijzigingen (wijzigingen die niet inhoudelijk van aard zijn en per saldo geen geld kosten) noemen we in de programma's alleen. In bijlage 3 hebben we een totaaloverzicht met toelichting opgenomen.

Mei- en septembercirculaire

Per programma geven we een overzicht van de uitkomsten van de mei- en septembercirculaire van het gemeentefonds (onderdeel 4.3). In bijlage 4 staat een totaaloverzicht.

Paragrafen

De opgenomen paragrafen zijn op grond van wetgeving een verplicht onderdeel van de begroting. Het gaat bij de paragrafen telkens om onderwerpen met een groot financieel belang. Door deze op een centrale plek in de begroting op te nemen wordt een goede informatievoorziening over deze onderwerpen gewaarborgd en is de informatie inzichtelijk.
Daarnaast hebben we ervoor gekozen een paragraaf over het Integraal Voorzieningenbeleid toe te voegen. Hierin worden de uitgangspunten, actuele ontwikkelingen, visie en aanpak toegelicht.
Verder hebben we een paragraaf investeringsplan toegevoegd, met een totaaloverzicht van de lopende investeringen, vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen.

Bijlage 1. Voortgangsrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

De gemeente voert elk jaar een groot aantal projecten uit in het kader van het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) voor de openbare ruimte. Het gaat dan om werkzaamheden aan bijvoorbeeld wegen, fietspaden, riolering en openbaar groen. In de voortgangsrapportage wordt inzicht gegeven in de stand van zaken van deze werkzaamheden.

Bijlage 2. Overzicht incidentele baten en lasten

In deze bijlage wordt een overzicht van de incidentele baten en lasten gegeven. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting.

Dit overzicht geeft niet alleen inzicht in de incidentele baten en lasten, maar is ook een hulpmiddel bij het beoordelen van het structurele begrotingssaldo. De baten en lasten die niet incidenteel zijn, zijn immers structureel van aard. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht. In het hoofdstuk over de financiële positie, aan het begin van de programmabegroting, voeren we deze toets uit.

Bijlage 3. Budgettair neutrale wijzigingen

In meerdere programma's zijn in de tabel bij onderdeel 6 budgettair neutrale wijzigingen opgenomen. Dit zijn wijzigingen die niet inhoudelijk van aard zijn en per saldo geen geld kosten. Soms gaat het over wijzigingen binnen één programma, in andere gevallen zijn de wijzigingen programma-overstijgend. Volgens de voorschriften van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) moeten deze wijzigingen zichtbaar worden gemaakt en gerapporteerd.

Om dat op een overzichtelijke manier te doen hanteren we hiervoor de volgende werkwijze:
In de programma's waarbij budgettair neutrale wijzigingen voorkomen is steeds één totaalregel in de tabel bij onderdeel 6 opgenomen. In deze bijlage is een totaaloverzicht opgenomen, waarbij wijzigingen boven de € 100.000 worden toegelicht.

Bijlage 4. Uitkomsten mei- en septembercirculaire 2018

In deze bijlage is een uitgebreide toelichting op de uitkomsten van de mei- en septembercirculaire opgenomen. De afzonderlijke effecten zijn ook als posten bij de desbetreffende programma's opgenomen.

Bijlage 5 en 6. Financieel overzicht bestaande begroting

In de programma's zijn de cijfers van het totale programma op hoofdlijnen weergegeven. Meer gedetailleerde cijfers zijn in deze bijlage opgenomen.
In bijlage 6 geven we een meerjarig financieel overzicht per taakveld weer.

Bijlage 7. Totaaloverzicht subsidies

In deze bijlage geven we een totaaloverzicht van alle subsidies die we verstrekken.

Financiën in één oogopslag

In de volgende figuur laten we zien hoe onze uitgaven in 2019 over de programma's verdeeld zijn (bedragen x € 1.000).

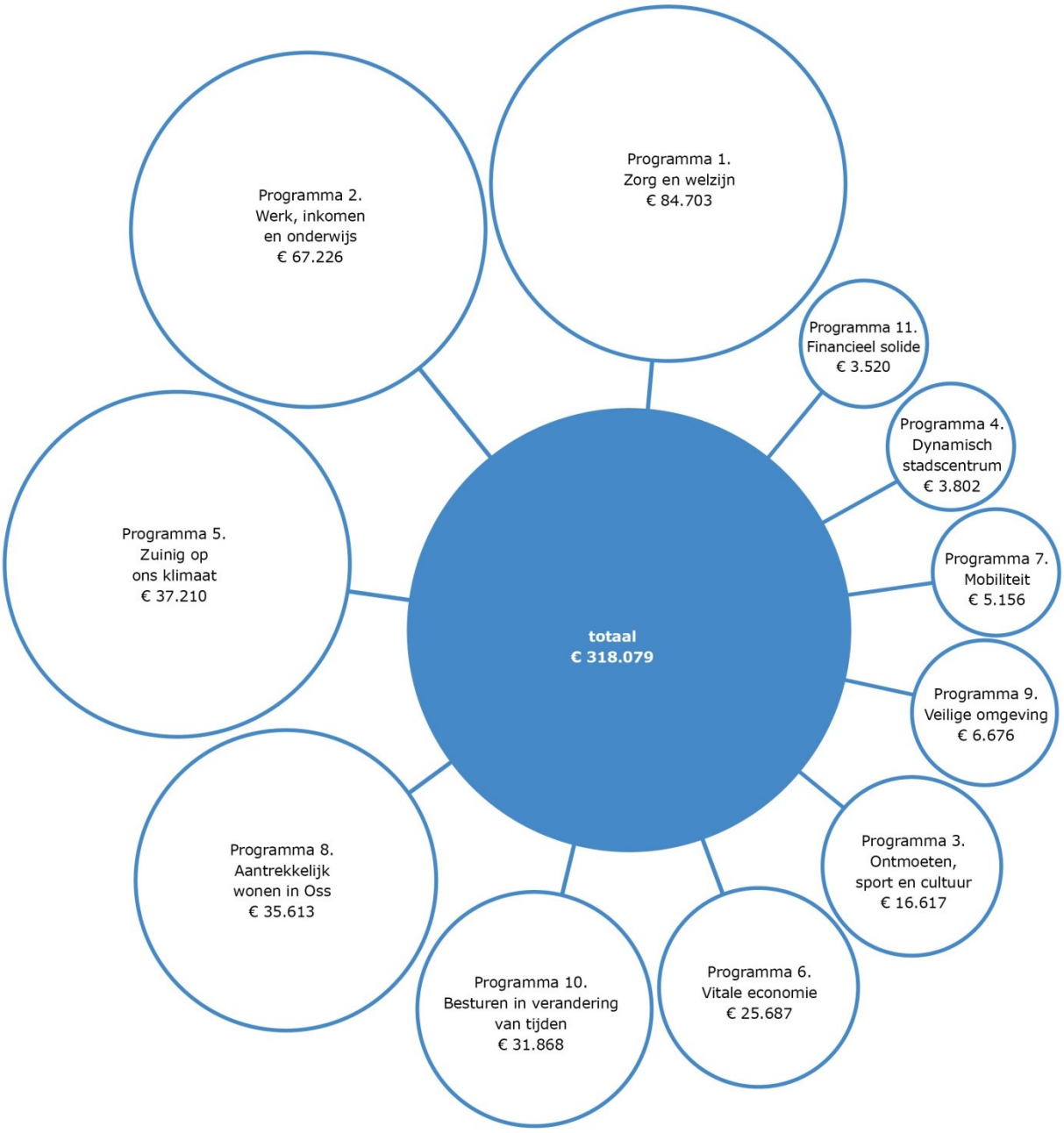

Financiële positie

We beginnen dit hoofdstuk met een overzicht van het saldo van deze programmabegroting. Dit lichten we vervolgens kort toe. Verder staan we stil bij de incidentele baten en lasten en ons structurele begrotingssaldo. Tenslotte geven we aan welke financiële uitgangspunten we hebben gehanteerd bij het opstellen van de begroting.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	289.922	266.374	266.513	255.498	253.782
Baten	-285.893	-265.259	-272.309	-260.236	-250.735
Saldo	4.029	1.115	-5.796	-4.738	3.047
Stortingen reserves	11.463	7.744	12.077	10.106	2.069
Onttrekkingen reserves	-15.747	-7.959	-5.370	-4.502	-4.325
Saldo mutaties reserves	-4.284	-216	6.707	5.604	-2.256
Totaal bestaand beleid	**-255**	**899**	**910**	**866**	**791**
Nieuw beleid	160	1.364	1.589	1.736	1.035
3O-ontwikkelingen	-429	-1.433	-292	694	444
Mei- en septembercirculaire	641	-750	-2.213	-3.150	-4.084
Saldo programmabegroting	**117**	**81**	**-6**	**146**	**-1.814**

Conclusies uit de tabel

Het lopende begrotingsjaar 2018 sluit met een negatief saldo van € 117.000. Dit wordt vooral veroorzaakt door tegenvallers vanuit de septembercirculaire 2018. Dit wordt voor een groot deel gecompenseerd door een meevallers in de rijksuitkering voor bijstand. Bij de jaarrekening 2018 is het definitieve rekeningsaldo bekend en indien dit tekort daadwerkelijk optreedt zullen we dit bedrag onttrekken aan de algemene reserve.

Het begrotingsjaar 2019 heeft een beperkt tekort van € 81.000. Dit ten opzichte van een totale begroting van circa € 300 miljoen. Het laatste begrotingsjaar is € 1,8 miljoen positief. Dit komt vooral door hogere algemene uitkering in het laatste jaar. Hiermee presenteren we een meerjarig sluitende begroting.

Nadere toelichting:
Het saldo van de programmabegroting start op basis van bestaand beleid met een overschot van € 255.000 voor 2018. Voor de jaren erna starten we steeds met jaarlijkse tekorten: € 0,9 miljoen in 2019 tot en met 2021 en € 0,8 miljoen in 2022. Deze tekorten zijn grotendeels veroorzaakt door tegenvallers uit de Eerste financiële tussenrapportage 2018.
Vervolgens zijn er mutaties geweest op deze bestaande begroting in de vorm van nieuw beleid, 3O-ontwikkelingen en de mei- en septembercirculaire. Deze worden afzonderlijk toegelicht.

Financiële effecten programmabegroting 2019-2022

Nieuw beleid

Deze programmabegroting 2019-2022 is de eerste vertaling van ons coalitieakkoord "Kansen zien, kansen pakken". Met de gemeenteraad maken we de plannen concreet. We beoordelen jaarlijks in hoeverre we financiële ruimte hebben om plannen te versnellen of bij de stellen. Hierbij blijven we kijken naar kansen. In deze begroting hebben we voor belangrijke prioriteiten uit ons akkoord extra financiële ruimte vrijgemaakt. Onderstaand een samenvattend overzicht hiervan.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Praktijkondersteuner Huisartsen	0	87	290	290	290
Maatwerk kinderopvang	200	200	200	200	200
Aanpak Schadewijk	0	130	130	130	130
Oplosagenda beschermd wonen	309	2.375	0	0	0
Uit de reserve Beschermd wonen	-309	-2.375	0	0	0
Automatische Externe Defibrillators (AED's)	0	0	0	0	0
Tijdelijke huisvesting Hertogin Johannaschool	0	15	15	14	14
Laaggeletterdheid	0	PM	PM	PM	PM
Talentencampus	0	120	120	120	120
Instelling cultuurfonds	0	30	30	30	0
Wijkcentrum D'n nieuwe Iemhof	0	110	75	19	19
Uit reserve IVB	0	-50	-75	0	0
Onderzoeksbudget Golfbad Oss	0	50	0	0	0
Verbouw dorpshuis de Bongerd Macharen	0	0	0	0	56
Herbestemming voormalig Raadhuis Ravenstein	0	0	0	20	20
Pilot vitale sportvereniging Nooitgedacht Geffen	0	0	42	42	42
Onderzoeksbudget cultuureducatie VO	0	0	0	0	0
Positioneringsonderzoek Lievekamp	0	0	0	0	0
Winterland Oss en Living Statues	0	45	50	45	40
Budget Taskforce centrum	0	0	0	75	0
Klimaatadaptatie	0	50	0	0	0
Uit investeringsfonds Duurzaamheid	0	-50	0	0	0
Cameratoezicht stadscentrum	0	10	0	0	0
Uitbreiding formatie programma duurzaamheid	0	100	100	100	100
Bomenstructuurplan	0	PM	PM	PM	PM
Energie Lithse polder	0	200	100	100	100
Uit investeringsfonds Duurzaamheid	0	-100	0	0	0
Vervangingsinvesteringen openbare ruimte	0	160	86	89	-448
Verkoop gemeentehuis Geffen en herinrichting Dorpsplein Geffen	0	0	PM	PM	PM
Bijdrage kracht van Oss	0	0	PM	PM	PM
Impuls erfgoed	0	60	30	30	0
Impuls recreatie en toerisme	0	50	40	20	10
Ambities woningbouw	0	113	113	67	0
Onderzoek ontwikkeling Euterpelaan	0	130	0	0	0
Uit reserve volkshuisvesting	0	-130	0	0	0
Transitie buitengebied	0	88	88	88	88
Versteviging Veiligheidsregio Brabant Noord	0	305	351	351	351
Regionaal Veiligheidshuis	0	14	14	14	14
Ondermijnende criminaliteit en veiligheid	0	120	120	120	120
Investeringen en uitbreiding formatie ICT	-40	328	571	672	670
Verkiezingen	0	80	0	0	0
Extra OZB verhoging	0	-900	-900	-900	-900
Totaal nieuw beleid	**160**	**1.364**	**1.589**	**1.736**	**1.036**

Bij de programma's verderop in deze programmabegroting lichten we het nieuwe beleid toe (onderdeel 4.1).

Investeringsfondsen

In het coalitieakkoord "Kansen zien, kansen pakken" staat dat we twee investeringsfondsen gaan oprichten: "Centrumontwikkeling" en "Duurzaamheid". Op deze twee terreinen zijn de ambities groot, is er breed politiek draagvlak en zijn er vooral incidentele investeringen noodzakelijk. Door de fondsvorming reserveren we geld voor realisatie van onze ambities op deze terreinen.

Voor onze ambities op het gebied van de transformatie sociaal domein zijn in het verleden al investeringsgelden gereserveerd voor de Transformatieagenda jeugd, Wonen met ondersteuning en Oplosagenda Beschermd wonen.

De extra investeringsfondsen kunnen gevormd worden vanuit de incidentele financiële ruimte die ontstaat door de afroming van de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf (zie paragraaf grondbeleid).

We verwachten voor 2019 een bedrag van € 4,6 miljoen. Dit bedrag kunnen we nu besteden. Daarnaast is een prognose gegeven voor toekomstige winsten. Deze zijn echter afhankelijk van werkelijke verkopen en geactualiseerde risico. Besteding van deze bedragen is dan ook (nog) niet mogelijk.

Samenvattend willen we het bedrag van € 4,6 miljoen als volgt inzetten:

Bedragen * €1.000

	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Totaal**
Afroming algemene bedrijfsreserve	4.600	6.776	3.263	3.037	2.807	20.482
Inzet voor:						
• Verliesgevende toekomstige grondexploitaties	1.500	pm	pm	pm	pm	
• Investeringsfonds Stadshart Oss	2.000	pm	pm	pm	pm	
• Investeringsfonds duurzaamheid	600	pm	pm	pm	pm	
• Reserve strategische aankopen	500	pm	pm	pm	pm	
Restant	**0**	**6.776**	**3.263**	**3.037**	**2.807**	**15.882**

Bij de programma's verderop in deze programmabegroting lichten we deze fondsen ook toe onder categorie nieuwe beleid (onderdeel 4.1).

3O-ontwikkelingen

Samengevat geven de 3O-ontwikkelingen het volgende beeld:

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Afrekening jeugdzorg en SVB 2016 en 2017	303	0	0	0	0
Tekorten WMO begeleiding	710	710	710	710	710
Lagere inkomsten uit eigen bijdrage WMO	365	365	365	365	365
Hulp in de huishouding	-250	-300	-300	-300	-300
Algemeen budget WMO (stelpost)	0	-138	-63	-262	-341
Personele uitbreiding team zorg en team toegang	0	280	280	280	280
Onderwijs bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)	0	-11	-91	70	185
Kinderopvang	-200	-200	-200	-200	-200
Minder inkomsten bijzondere bijstand	165	180	180	180	180
Meedoen is belangrijk	100	100	100	100	100
Bijstelling BUIG budget	-1.400	0	0	0	0
Exploitatietekorten 2017 wijk- en dorpscentra	155	0	0	0	0
Onttrekking uit reserve IVB	-155				
Ontmoeten en sport bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)	0	-168	-678	22	73
Bouwkostenstijging Uithuis	0	0	0	0	112
Afvalinzameling	351	372	0	0	0
Onttrekking uit reserve afvalstoffenheffing	-351	-372	0	0	0
Kosten quick wins havens	3.573	0	0	0	0
Onttrekking uit reserve quick wins havens	-3.573	0	0	0	0
Fietsenstallingen (parkeren)	0	202	67	67	0
Onttrekking uit reserve mobiliteit		-202	-67	-67	0
Verkoop woning Potgieterstraat	-171	0	0	0	0
storting in reserve volkshuisvesting	171				
Bijdrage Ruimte voor ruimte	-125	0	0	0	0
storting in reserve groenfonds	125	0	0	0	0
Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)	300	600	528	455	455
Fasering koploperproject Waterveiligheid Ravenstein Lith	0	-1.300	600	700	0
Veiligheid bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)	0	0	-220	14	14
Hogere ICT kosten	205	0	0	0	0
Extra inkomsten onroerende zaakbelasting	0	-403	-403	-403	-403
Lagere kosten belastinginning (BSOB)	-221	-43	-43	-43	-43
Rente-voordeel	-425	-700	-700	-600	-600
Voordeel doorbelasting personele kosten	0	-405	-405	-405	-405
Overige 3O ontwikkelingen	-81	0	48	11	262
Totaal 3O-ontwikkelingen	**-429**	**-1.433**	**-292**	**694**	**444**

Bij de programma's verderop in deze programmabegroting benoemen we alle 3O-ontwikkelingen en lichten we deze toe (onderdeel 4.2).

Mei- en septembercirculaire

De mei- en septembercirculaire samen zijn voor het jaar 2018 circa € 0,6 miljoen negatief. In mei werd er nog een voordeel verwacht van € 1,1 miljoen. Door lagere rijksuitgaven is de septembercirculaire echter aanzienlijk negatiever (€ 1,7 miljoen negatief). Hierdoor is er per saldo sprake van een nadeel van € 0,6 miljoen in 2018. Voor het jaar 2019 is er per saldo sprake van een voordeel van € 750.000. Dit is ruim € 0,3 miljoen lager dan verwacht in de meicirculaire. Voor de jaren erna is er sprake van een hogere algemene uitkering (van € 2,2 miljoen in 202 tot € 4,1 miljoen in 2022). De voordelen worden veroorzaakt door hogere rijksuitgaven. Hierin is vooral het effect van het regeerakkoord zichtbaar, waarbij het Rijk fors investeert in collectieve voorzieningen zoals veiligheid, onderwijs, zorg en infrastructuur. Omdat de rijksuitgaven hierdoor toenemen, ontvangen gemeenten ook extra geld (samen de trap op).

Investeringen

Via deze programmabegroting stellen we ook investeringskredieten vast. De kapitaallasten van de investeringen zijn verwerkt in de lasten per programma. Als er sprake is van nieuwe investeringen hebben we dat gedaan via de 3O's of nieuw beleid bij de programma's. In de paragraaf investeringsplan zijn alle investeringen opgenomen. Samengevat geeft dit het volgende beeld per programma:

Bedragen x € 1.000

Programma	2018	2019	2020	2021	2022
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs			16.528	2.890	2.688
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	533	264	16.348	2.650	
Programma 5. Zuinig op ons klimaat	4.437	4.808	3.734	3.122	4.355
Programma 6. Vitale economie				540	
Programma 7. Mobiliteit	733	621	245	60	173
Programma 9. Veilige omgeving			5.803		
Programma 10. Besturen in verandering van tijden	828	3.971	2.322	1.552	759
Totaal geplande investeringen	**6.531**	**9.664**	**44.980**	**10.814**	**7.975**

Uit het overzicht blijft dat we de komende jaren in totaal circa € 80 miljoen investeren. Voor een specificatie wordt verwezen naar betreffende paragraaf investeringsplan. Het vaststellen van de programmabegroting is de basis voor het uitvoeren van de investeringen. Daarbij is het totale investeringsbedrag per programma leidend. De in het investeringsplan opgenomen investeringsbedragen voor 2018 en 2019 zijn na het vaststellen van deze programmabegroting direct beschikbaar voor uitvoering. Investeringen waarvan de kaders nog onvoldoende duidelijk zijn leggen we apart aan de gemeenteraad voor. Dit zijn de investeringen die in de tabel paragraaf investeringsplan zijn aangemerkt met een "R".

Structureel saldo programmabegroting

Om een goed oordeel te kunnen vormen over de begroting is het van belang om het saldo te corrigeren met incidentele baten en lasten. De baten en lasten die niet incidenteel zijn, zijn immers structureel van aard. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht.
In de volgende tabel berekenen we het structurele saldo van de programmabegroting.

\+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
\- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo programmabegroting 2019-2022	117	81	-6	146	-1.814
waarvan incidentele baten en lasten	-601	1.812	1.496	1.722	-448
Structureel saldo programmabegroting	**718**	**-1.731**	**-1.502**	**-1.576**	**-1.366**

De conclusie hieruit is dat de begroting in alle jaren structureel sluitend is. Dit met uitzondering van het lopende begrotingsjaar 2018. Dit wordt in 2018 vooral veroorzaakt door de tegenvaller vanuit de septembercirculaire.

Het saldo van incidentele baten en lasten wordt vooral veroorzaakt door grote, incidentele investeringen die opgenomen zijn voor het stadscentrum, waterveiligheid Maas en de invoering van de nieuwe Omgevingswet. In bijlage 2 staat een specificatie van de incidentele baten en lasten.

Financiële uitgangspunten

In het coalitieakkoord 'Kansen zien, kansen pakken' is gekozen voor een solide financieel beleid met sluitende meerjarenbegrotingen. Er is gekozen voor stabiliteit. Wel willen we kansen benutten als deze zich voordoen. We vermijden extra bezuinigingen zoveel mogelijk.

De begroting 2019 en de meerjarenramingen 2020-2022 hebben opgesteld op basis van de volgende uitgangspunten:

1. Ons financieel beleid blijven we gedegen en solide vormgeven. We hebben een begroting die meerjarig (structureel) sluitend is. Tussentijdse beperkte, niet structurele, tekorten zijn aanvaardbaar als we deze uit reserves kunnen afdekken.
2. We hebben een algemene reserve die in principe voldoet aan de gestelde normen (10% van de algemene uitkering).
3. We kijken jaarlijks kritisch naar alle reserves. In de nota reserves, die de gemeenteraad tegelijk met deze programmabegroting behandelt, lichten we de reserves uitgebreid toe.
4. De lokale lastendruk houden we minimaal op € 22,50 onder het landelijke gemiddelde.
5. De OZB verhogen we in 2019 met de inflatiecorrectie (2,25%) plus een extra verhoging van 5%. Dit om onze ambities te kunnen realiseren. In 2018 was de lokale lastendruk € 36 onder het landelijke gemiddelde. Onze norm is dat we minimaal € 22,50 onder het landelijke verhoging willen zitten. Door de extra verhoging komen we (afhankelijk van de andere gemeenten) uit op deze norm. Voor de inflatie verwachten we voor 2019 een gemiddelde van 2,25%. Hiervoor gebruiken we de inflatiecijfers van het Centraal Planbureau die specifieke gericht zijn op de kostenontwikkeling van gemeenten, namelijk prijsontwikkeling overheidsconsumptie netto materieel en beloning werknemers.
6. Voor de tarieven van rioolheffing en afvalstoffenheffing gaan we uit van 100% kostendekkendheid.
7. Voor jaarlijkse prijscompensatie van budgetten hebben we op basis van de circulaires over de algemene uitkering een stelpost in de begroting opgenomen. Deze stelpost is ook bedoeld om loonkostenstijgingen op te kunnen vangen. Voor de berekening van de hoogte van de stelpost gaan we uit van de cijfers van het Centraal Planbureau, die voor 2019 een stijging verwacht van 1,4% voor overheidsuitgaven en 3,1% voor loonontwikkeling.
8. Voor subsidies verhogen we de bedragen alleen met een compensatie van loonstijging op basis van de specifieke CAO-ontwikkeling per sector. Dat betekent dat we niet-professionele instellingen aan de nullijn houden.
9. De rekenrente verlagen we naar 1,5%. De rente voor de grondexploitaties bedraagt in de begroting 1,2%. Dit is gebaseerd op landelijke verslagleggingsvoorschriften.
10. De raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds hebben we gebaseerd op de septembercirculaire 2018.
11. In programma 11 hebben we een jaarlijkse post onvoorzien van € 300.000 opgenomen. Deze post is bedoeld om incidentele tegenvallers op te vangen. Het college besluit over de inzet van deze post. Daarbij geldt de voorwaarde dat inzet past binnen de criteria: onuitstelbaar, onvermijdbaar en onvoorzienbaar. De verantwoording hierover nemen we op in de reguliere planning- en controldocumenten met vaststelling door de gemeenteraad.

Programma's

Programma 1. Zorg en welzijn

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We willen graag dat al onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Uitgangspunt is om steeds aan te sluiten bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners. Een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen aan de Osse samenleving is participatie, en vooral het hebben van werk. Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Aan onze inwoners vragen we om hun leven zoveel mogelijk naar eigen vermogen in de hand te nemen. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we zorg en ondersteuning. Daarbij gaan we werken met de Osse Maatwerkmethode. We willen integraal kijken naar de problematiek van de inwoners, in een combinatie van zorg, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning bijvoorbeeld. Meer zelfregie bij de inwoner en aansluiting bij de leefwereld vraagt een andere houding en andere manier van werken van professionals. Vanuit gedeeld belang voor de inwoner werken we vanuit de disciplines zorg, werk & inkomen, schuldhulpverlening en de sociale teams samen.

De ontwikkeling van een nieuw zorg- en welzijn landschap is in volle gang. Na de decentralisaties in 2015 hebben we bij Wmo en Jeugd vooral gezorgd voor een goede overgang. De transitie is in het algemeen goed verlopen. Nu werken we volop aan de grote transformatie-opgaven, met nieuwe vormen van ondersteuning en hulp en het verbeteren van de toegang via sociale teams en basisteams jeugd. Maar, het voorkomen van problemen of voorkomen van verergering, is zeker zo belangrijk. De komende tijd willen we meer expliciete aandacht voor preventie en een breed welzijnsaanbod.

2. Programma-onderdelen

2.1 Wmo

Wat willen we bereiken?

De WMO 2015 geeft opdracht voor zorg en ondersteuning van mensen met een hulpvraag, het bieden van beschermd wonen en opvang, én het bevorderen van sociale samenhang. Het gaat om welzijn van mensen, om mantelzorg en vrijwilligerswerk, de toegankelijkheid van voorzieningen en leefbaarheid. Het in beweging krijgen van mensen en uitgaan van hun talenten en mogelijkheden. Een goede basis werkt preventief voor zorgvragen.

We willen dat mensen zoveel mogelijk in staat zijn om zelf hun leven vorm te geven. Waar nodig bieden we passende ondersteuning. We zien een toename in het volume gespecialiseerde WMO-hulp. Daarom investeren we ook de komende jaren in nieuwe manieren van werken, zowel intern als in de samenwerking met externe partners. We streven naar een goede toegang en versterking van de sociale teams, waarbij we meer gaan werken vanuit de Osse Maatwerkmethode. Dit vraagt een forse inspanning van de gemeentelijke uitvoeringsafdelingen en onze partners uit het sociale domein. Om de WMO-taken goed uit te kunnen voeren, werken we regionaal samen. We hebben in de regio een trekkende rol bij de inkoop van zorg en beleidsontwikkeling.

Van belang is om niet alleen oog en aandacht te hebben voor degene die zorg en ondersteuning nodig heeft, maar ook voor wat de mantelzorger nodig heeft om de zorgtaak vol te kunnen houden. Het blijkt dat de belasting van mantelzorgers voor mensen met bijvoorbeeld dementie de afgelopen jaren is toegenomen. Daarnaast zal het aantal mensen met dementie de komende jaren toenemen. Doordat mensen met dementie langer thuis wonen en in de eigen omgeving ondersteund en verzorgd worden is het een ziekte die een steeds grotere impact heeft op de sociale omgeving.

We willen meer aandacht geven aan de combinatie wonen, welzijn en zorg. We onderzoeken welke nieuwe vormen van wonen, welzijn en zorg mogelijk en nodig zijn. Daarnaast zetten we de transformatie van beschermd wonen voort. Daarbij is het de uitdaging om flexibiliteit te creëren om tot maatwerk te komen, maar dit wel georganiseerd te doen zodat we onder andere kunnen toezien op kwaliteit en de kosten kunnen beheersen. Tegelijk zien we dat er meer vraag komt naar oplossingen voor complexe zorgvragen zoals opvang voor chronisch verslaafden.

Hulpbehoevende en kwetsbare inwoners blijven steeds langer thuis wonen. Het zijn ontwikkelingen die risico's met zich meebrengen, zowel op het gebied van zorg en welzijn als op het gebied van veiligheid. Zo kan het voorkomen dat personen met verward gedrag (woon) overlast veroorzaken, jongeren afglijden richting criminaliteit, ex-gedetineerden weer in het criminele milieu terechtkomen. Een goede verbinding van zorg en veiligheid is nodig om in te kunnen spelen op de ontwikkelingen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Mensen kunnen zichzelf redden, doen mee aan het sociale leven en hebben het gevoel dat ze erbij horen*
- *Passende (specialistische) zorg voor mensen die het nodig hebben*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We maken een nieuw regionaal beleidsplan Wmo 2020-2023. Daarbij stellen we een nieuwe centrumregeling op voor de inkoop van WMO-taken Regio Brabant-Noordoost-oost.
- We dragen actief bij aan de regionale ontwikkeling van Wmo-toezicht op kwaliteit van zorg in natura en PGB. De focus ligt op garanderen van goede zorg en ondersteuning en voorkomen van fouten en fraude. We verbeteren onze dienstverlening op basis van deze ontwikkelingen.
- De proeftuin Ruwaard gaan we stap voor stap uitbreiden met andere zorgvormen en domeinen, zoals Beschermd Wonen, Jeugd, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. We ondersteunen het initiatief Huis van de Wijk van bewoners in hun samenwerking met andere partijen in de nieuwe Iemhof. Deze ontwikkeling hoort bij het actieplan 'Onder de pannen'. We trekken een kwartiermaker aan die samen met alle partijen een plan maakt voor de samenwerking en de financiering. We volgen hoe de nieuwe vorm van financieren zich ontwikkelt, meten de effecten van de werkwijze en sturen bij waar nodig.
- We investeren in versterking van de sociale teams in wijken en buurten zodat er meer inzet mogelijk is en expertise opgebouwd kan worden. Dit doen we door te kijken of er binnen de opdracht van ONS welzijn wat verschuiving mogelijk is.
- We werken volgens de principes van maatwerk en investeren in het eigen maken van deze Osse maatwerkmethode bij de gemeentelijke diensten en onze partners.
- We gaan met de aanbieders nieuwe afspraken maken over het tarief voor huishoudelijke verzorging. De financiële kaders (CAO/Salarisschalen HV) zijn dit jaar op landelijk niveau gewijzigd. Wij vinden het belangrijk dat de zorgaanbieders van huishoudelijke verzorging hun medewerkers conform deze nieuwe CAO en salarisschalen kunnen betalen.
- We hebben niet alleen oog en aandacht voor de zorgbehoevende, maar ook voor wat de mantelzorger nodig heeft om de zorgtaak vol te kunnen houden. De komende tijd onderzoeken we en monitoren we samen met ONS welzijn of de ondersteuning en waardering van mantelzorgers goed geborgd is.
- Binnen programma 8 (aantrekkelijk wonen in Oss) gaan we bepalen wat onze visie is op wonen, welzijn en zorg en welke rol wij als gemeente willen vervullen. In 2019 weten we hoe we dit onderwerp gaan oppakken en wat dit financieel betekent. Deze activiteit voeren we vanuit dit programma en het programma 8 uit.
- De oplosagenda beschermd wonen is geactualiseerd. We hebben drie actielijnen bepaald: cliëntgerichte aanpak op maat, goed en voldoende zorgaanbod en welkom thuis in de wijk. Met de uitvoering van deze drie actielijnen geven we de transformatie beschermd wonen vorm. Dit houdt in dat we beschermd wonen omvormen tot een tijdelijke voorziening in de wijk gericht op participatie en zelfredzaamheid. We zijn medio 2017 gestart met de pilot 'Wonen met ondersteuning'. Op basis van de uitkomsten van de tussenevaluatie die momenteel wordt uitgevoerd, bepalen we hoe we dit product nog beter kunnen inzetten voor de doelgroep in 2019.
- Maatschappelijke opvang regelt onderdak en begeleiding voor personen die de thuissituatie hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Maatschappelijke opvang is een tijdelijke voorziening gericht op participatie en zelfredzaamheid. We hebben een koersnota opgesteld die we in 2019 verder tot uitvoering brengen.

- We zetten de regionale pilot 'van zorg naar werk' voort. Deze pilot is gericht op het ontwikkelen van een doorlopende lijn van dagbesteding naar loon vormende arbeid. We willen aansluiten bij de ontwikkelmogelijkheden van de mensen en de belemmeringen die er zijn, bijvoorbeeld schotten tussen de Wmo en Participatiewet.
- Bij complexe casussen, waar de verbinding tussen zorg- en strafrechtketen nodig is, schalen we op naar het Zorg- en Veiligheidshuis.
- We implementeren het AVE (Aanpak Voorkoming Escalatie bij huishoudens met oplopende problematiek) als samenwerkingsmodel waardoor rollen en verantwoordelijkheden duidelijk worden en complexe casuïstiek op een effectievere en efficiëntere manier kan worden opgepakt. Dit pakken we samen met de netwerkpartners op.
- Voor de aanpak van structurele overlastgevers ontwikkelen we scenario's om mensen snel te kunnen helpen, onder andere op het gebied van huisvesting. Het gaat daarbij om mensen die structureel overlast veroorzaken en waarbij sprake is van een onhoudbare situatie. Het komen tot een passende oplossing is nauw verbonden met huisvesting. We willen de mogelijkheid creëren om een aantal fysieke locaties geschikt te maken om mensen te kunnen huisvesten. Van daaruit kan de situatie met passende zorg en ondersteuning gestabiliseerd worden en gewerkt worden aan herstel en doorstroom. Volgend jaar doen we een concreet voorstel voor de lange termijn.
- Binnen de regio Oost-Brabant kijken we samen met gemeenten en zorginstellingen hoe we, naast invoering AVE-model, de overige aanbevelingen uit de leidraad 'personen met verward gedrag' kunnen vormgeven.
- In 2020 treedt de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) in werking. Ook hier geldt dat we in de regio Oost-Brabant samen met gemeenten, GGZ, politie en het Openbaar Ministerie kijken hoe uitvoering te geven aan de Wvggz.

2.2 Jeugdhulp

Wat willen we bereiken?

We werken actief regionaal samen voor regie en sturing in de jeugdhulp. Daarbij werken we toe naar een nieuwe opzet van de regionale samenwerking. De 16 gemeenten maken, onder andere op basis van de evaluatie van de afgelopen jaren, afspraken over welke vormen van jeugdzorg gezamenlijk worden ingekocht, de financiering hiervan en hoe regionaal slagvaardig kan worden samengewerkt met voldoende lokale vrijheid. Vooral voor de specialistische jeugdhulp willen we meer grip op het gebruik; daarom willen we inzoomen op de verschillende toegangsmogelijkheden naar jeugdhulp (huisarts, gecertificeerde instelling, basisteam jeugd). Een belangrijk middel hierbij is de transformatie agenda gericht op het nieuwe, lichtere vormen van hulp en ondersteuning dichter bij het gezin. Vanuit de regionale agenda zetten we in op diverse preventieprojecten die vragen om een lokale vertaling, zoals afspraken met Praktijkondersteuner GGZ Jeugd (POH GGZ), depressie preventie en hulp en ondersteuning bij vechtscheidingen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Hulp voor de jeugdige zo dicht mogelijk bij huis, nabij het gezin*
- *We zorgen voor passende (specialistische) jeugdhulp voor de jeugdigen die dit nodig hebben*
- *Goede verbinding met natuurlijke leefomgeving van de jeugdige, zoals onderwijs en verenigingen*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zetten in op uitvoering van de transformatie agenda jeugd. De opdrachten regionale zorg en wonen doe je thuis worden aanbesteed en in 2019 door zorgaanbieders en de toegang uitgevoerd. Eind 2019 verwachten we de eerste resultaten van deze transformatie opgaven.
- Vanuit de transformatie agenda investeren we ook in versterking van de toegang. We werken aan doorontwikkeling van de basisteams en versterken het basisteam door specialisten dicht bij de toegang te organiseren.

- We maken een plan voor het toevoegen van Praktijkondersteuner GGZ Jeugd (POH GGZ) bij huisartspraktijken en implementeren dit. Daarnaast blijven we investeren in onze contacten en samenwerking met huisartsen.
- Sinds 2015 is Oss samen met de GGZ, CJG, GGD en onderwijs voorloper op het gebied van depressie preventie. Het STORM-project is geïmplementeerd binnen de VO en MBO scholen van Oss en de subregio. Landelijk is hier veel aandacht voor geweest. Doel van het project is screenen, opsporen en behandelen van jongeren met depressieve en stemmingsklachten in een vroeg stadium. Daarnaast volgt het project de jongeren die risico's laten zien op het ontwikkelen van een depressie. Regionaal willen we dit project verder uitrollen en doorontwikkelen tot een depressie- en suïcide preventieprogramma.
- De aanpak (v)echtscheidingen is een ander regionaal preventief speerpunt. In 2019 presenteren we voorstellen voor een regionaal preventieprogramma gericht op (v)echtscheidingen.
- In 2019 maken we in de regio een plan voor de aanpak van huiselijk geweld en signalering kindermishandeling. De lokale activiteiten hiervoor zullen we voortvarend oppakken.
- Bij de formulering van beleidsuitgangspunten en het budgettair kader inkoop 2019 is afgesproken een nadere analyse en monitoring op te zetten voor het zorggebruik in onze regio. Hiermee willen we meer inzicht en sturing krijgen op onze jeugdzorg uitgaven.
- Begin 2019 zal de gemeenteraad een besluit nemen over de nieuwe centrumregeling, financieringssystematiek en inkoopstrategie jeugdhulp voor 2020 en verder. We spelen een belangrijke rol in de regionale samenwerking voor jeugd, zo is Oss voorzitter van het regionale beleidsteam jeugd.
- Voor iedere jongvolwassene (16-27 jaar) die zich meldt bij de Toegang Werk en Inkomen en de Toegang zorg willen we een integrale aanpak en maatwerk bieden volgens de 'Osse maatwerkmethode'. We werken daarvoor intern samen vanuit werk & inkomen, onderwijs, jeugdhulp en Wmo. Ook betrekken we er externe partners bij.
- Bij de aanpak van risicovolle jeugdgroepen zijn we bezig met een andere manier van samenwerking met regie vanuit de gemeente. Daarnaast onderzoeken we manieren om het gat dat we in de praktijk ervaren tussen preventie en zorg enerzijds, en repressie anderzijds, te dichten. We starten een pilot om op straat te ervaren wat hiervoor werkt. Deze pilot wordt vormgegeven op het snijvlak van programma 1. Zorg en Welzijn en programma 9. Veilige omgeving.

2.3 Basis op orde en preventie

Wat willen we bereiken?

We willen dat de inwoners, jong en oud, in een gezonde omgeving kunnen wonen en werken. We leggen daarbij de focus op positieve gezondheid. Gezondheid draait om veerkracht: het vermogen om te kunnen gaan met veranderingen en beperkingen in de lichamelijke en geestelijke conditie. We zetten in op de thema's die zijn benoemd in het Gezondheidsbeleid "gezond leven, goed leven". In 2019 leggen we nog meer de nadruk op ketenaanpak overgewicht, drugsgebruik en roken.

Belangrijk is dat er goede basisvoorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden in de wijk zijn. Zorg en welzijn wordt beter als we dichter bij de directe leefwereld van inwoners komen. We krijgen beter zicht op wat er speelt, kunnen eerder signaleren (preventief) en er komen meer mogelijkheden voor (een deel van de) oplossingen in beeld. Een goede samenwerking en infrastructuur in de wijk is hierbij essentieel. We richten ons hierbij ook op het versterken van samenwerking rondom preventie en het tijdig signaleren van risico's. Dat betekent meer investeren in contacten in de buurt en wijk. Dit zijn bijvoorbeeld contacten met inwoners maar ook met partners zoals huisartsen, vrijwilligersorganisaties, zorgverleners en woningcorporaties.
We investeren in preventie door te kiezen voor algemeen preventiebeleid (de basis op orde: i.s.m. onderwijs, welzijn, GGD etc.) en voor specifiek preventiebeleid. Bij specifiek preventiebeleid gaat de aandacht uit naar risicojeugd die te maken heeft met verslaving (drugs, gaming) en de gevolgen daarvan.
Preventieve activiteiten zorgen ervoor dat in een vroeg stadium problemen zichtbaar worden en aangepakt kunnen worden, zodat zwaardere hulpvormen niet nodig zijn. Het vraagt om langdurige inzet, die op termijn een besparing bij de intensievere zorg op kan leveren.

Ontmoeting is van groot belang voor het welzijn van mensen. Wie regelmatig anderen ontmoet, voelt zich gelukkiger, meer betrokken bij de buurt en veiliger in de wijk. Daarvoor zijn plekken in buurten en dorpen waar mensen elkaar makkelijk kunnen ontmoeten belangrijk. Daar ontstaat namelijk het contact en de sociale netwerken. Vanuit 'Onder de pannen' werken we aan mogelijkheden voor laagdrempelig ontmoeten.
We willen burgerinitiatieven ondersteunen en netwerken in de wijken en buurten versterken, voor onderlinge verbondenheid en verantwoordelijkheid. Dit biedt ook mogelijkheden voor vroegsignalering.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Goede basisvoorzieningen en ondersteuningsmogelijkheden in de wijk.*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We faciliteren burgerinitiatieven en innovatieve ideeën, onder andere door Oss Innoveert.
- We gaan met de GGD en het SEC lokaal verder met de aanpak uit de tweejarige proeftuin ketenaanpak overgewicht (2016). We zetten in op vroege signalering en het aanpakken van overgewicht.
- De gemeenten in het oosten van Noord-Brabant willen een regionaal project starten om druggebruik te de-normaliseren en het gebruik van zowel soft- als harddrugs terug te dringen. We willen een samenhangende aanpak realiseren. Hierin zal niet alleen aandacht zijn voor het geven van voorlichting en informatie maar men zal ook duidelijk focus leggen op beleid en handhaving om zo te komen tot een effectieve preventieve aanpak.
- We streven naar een rookvrije generatie: kinderen moeten rookvrij kunnen opgroeien. Samen met de GGD en het SEC gaan we hiermee aan de slag.
- We gaan in gesprek met de betrokken organisaties en verkennen de mogelijkheden om tot een goede verdeling van AED's in de gemeente te komen.
- We gaan met de kernpartners door met de integrale aanpak rondom de huisvesting en begeleiding van vergunninghouders, naast de ondersteuning gericht op inkomen, inburgering en werk (programma 2. Werk, inkomen en onderwijs). In de gemeente Oss zijn meerdere partners actief bij de integratie van de vergunninghouders. Ons Welzijn, Vluchtelingenwerk en Thuis in Oss hebben de taakverdeling in 2017 afgestemd. Naar verwachting treedt in 2020 de nieuwe wet inburgering in. Dit moet meer duidelijkheid geven over het nieuwe inburgeringsstelsel en de regierol van de gemeente. Dat is ook het moment om opnieuw de taakverdeling met de genoemde instellingen te bespreken en te kijken of er aanvullende activiteiten vanuit de partners nodig zijn.
- We maken een integraal plan voor de leefbaarheid in de Schadewijk. Er zijn veel opgaven in de Schadewijk, op het gebied van welzijn, wonen, veiligheid, inkomen en zorg. De extra inzet op jeugd door een wijkregisseur is succesvol gebleken, maar er is meer nodig. In samenspraak met inwoners en professionele partners in de wijk ontwikkelen we een gebiedsgerichte, duurzame en samenhangende aanpak. We zoeken naar oplossingen binnen de bestaande structuur, maar organiseren ook ruimte om met flexibel budget extra inzet en andere interventies te kunnen inzetten.
- Vanuit het plan 'Onder de pannen' gaan we aan de slag met laagdrempelige ontmoetingsactiviteiten in drie locaties: Schadewijk, Herpen en de Binnenstad centrum Oss. Het initiatief en de regie liggen bij de wijkbewoners. De samenwerkingspartners van 'Onder de pannen'-woningcorporaties, welzijnsinstelling, gemeente- ondersteunen de initiatieven.
- We werken aan een integrale benadering gericht op welzijn, ontmoeten en vastgoed. Deze aanpak wordt ingezet in samenhang met programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur en programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Sociale duurzaamheid betekent: kiezen voor oplossingen die het probleemoplossend vermogen van de samenleving zelf versterken, waardoor op termijn minder zorg/ondersteuning nodig is en mensen toekomstperspectief hebben. Dat betekent: inzetten op eigen kracht en zelfredzaamheid en zo mogelijk kiezen voor oplossingen waarbij inwoners en hun informele netwerken een rol spelen. Niet zorgen voor een oplossing, maar helpen een oplossing te vinden, zodat de inwoner of de buurt een volgende keer meer zelf kan oppakken. Dat komt tot uiting in de manier waarop ondersteuning en welzijn worden ingevuld en uitgevoerd, maar ook in concrete activiteiten zoals: preventie, gezondheidsprojecten, mantelzorgondersteuning, ondersteuning van vrijwilligerswerk, combinaties van 1e en 2e lijnsondersteuning, enzovoort.
De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, geen honger, goede gezondheid en welzijn, gendergelijkheid, ongelijkheid verminderen, duurzame steden en gemeenschappen en vrede, veiligheid en gerechtigheid.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.
De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf hierover.

Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD)
De GGD voert voor gemeenten een aantal wettelijke taken uit en draagt daarnaast bij aan preventie en onderzoek. In 2017 hebben we de nota voor meerjarig gezondheidsbeleid ‘Gezond leven, goed leven’ vastgesteld. Thema’s hierin zijn: Meedoen, Mentale Veerkracht, Gezondheidsverschillen verkleinen, Gezonde fysieke omgeving, Gezonde leefstijl en Zoönose. Deze gemeenschappelijke regeling draagt met name bij aan preventie op het gebied van gezondheid voor iedereen en op het gebied van jeugd.

Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) (regiotaxi)
Twaalf gemeenten zijn opdrachtgever voor het Wmo-personenvervoer. Samen vormen zij het KCV. Met vervoer op maat dragen zij bij aan bereikbaarheid voor iedereen en daarmee aan de participatie ook voor mensen met een beperking.

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV)
De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 45 gemeenten. De RAV verzorgt het ambulancevervoer, houdt de meldkamer ambulancezorg in stand en levert een bijdrage aan de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR). Gemeenten betalen sinds 2012 geen bijdrage meer voor de RAV. Er wordt onderzoek gedaan naar welke organisatievorm in de toekomst past bij de RAV en wat daarin de wettelijke mogelijkheden zijn.Tot die tijd blijft de gemeenschappelijke regeling bij de gemeenten.

Centrumregeling WMO Brabant Noordoost-Oost
In Noordoost Brabant kopen we gezamenlijk de Wmo hulp in. Oss is centrumgemeente voor de inkoop van Wmo-ondersteuning (voor de taken die vanaf 2015 door de gemeente worden uitgevoerd). Oss koopt in namens de deelnemende gemeenten. Regionale inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor de aanbieders, meer eenheid in de regio en een sterkere positie in het gesprek met aanbieders.

Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost-Brabant
In Noordoost Brabant kopen we gezamenlijk de jeugdhulp in. Daarvoor is een gemeenschappelijke regeling met een centrumgemeente ('s-Hertogenbosch). Gezamenlijke inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor aanbieders, efficiëntere inkoop en een betere positie in de onderhandeling met aanbieders. Een aantal taken (bijvoorbeeld gesloten jeugdzorg) moeten gemeenten verplicht gezamenlijk inkopen.

3.3 Beleidskaders

1. Regionaal beleidsplan 'Transformatie van AWBZ naar Wmo' (2014)
2. Beleidsplan Wmo (lokaal, 2014)
3. Functioneel ontwerp jeugdhulp (regionaal, 2014)
4. Implementatieplan jeugdhulp (regionaal, 2014)
5. Inkoopkaders jeugdhulp en Wmo (regionaal, 2016)
6. Notitie huisvesting en integratie van vergunninghouders (lokaal, 2016)
7. Nota gezondheidsbeleid 'Gezond leven, goed leven'

3.4 Indicatoren

Dit programma heeft geen indicatoren.

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Jongeren met delict voor de rechter	1,45%	1,60%	2015
Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	12,3%	9,6%	2017
Jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming	1,4%	1,1%	2017
Jongeren van 12-23 jaar met jeugdreclassering	0,5%	0,4%	2017
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement per 1.000 inwoners	59	58	2017

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Aanpak Schadewijk	0	130	130	130	130
Praktijkondersteuner Huisartsen	0	87	290	290	290
Maatwerk kinderopvang	200	200	200	200	200
Oplosagenda beschermd wonen	0	0	0	0	0
Automatische Externe Defibrillators (AED's)	0	0	0	0	0
Totaal nieuw beleid	**200**	**417**	**620**	**620**	**620**

Toelichting nieuw beleid

Aanpak Schadewijk

We vragen voor de gebiedsgerichte aanpak voor de Schadewijk structureel € 130.000. Er zijn veel opgaven in de Schadewijk, op het gebied van welzijn, wonen, veiligheid, inkomen en zorg. Deze opgaven vragen nadrukkelijk om extra aandacht. Ruim 600 Schadewijkers hebben hun wensen en knelpunten aangegeven in 'de Stem van Schadewijk'. De extra inzet op jeugd door middel van een 'wijkregisseur jeugd' is succesvol gebleken en maakt duidelijk dat continuering wenselijk is. Maar er is meer nodig. In samenspraak met inwoners en professionele partners in de wijk ontwikkelen we een gebiedsgerichte, duurzame en samenhangende aanpak. Hiervoor gaan we als gemeente in gesprek met de wijk. We willen dat gesprek niet ingaan met lege handen. Om in februari 2019 te kunnen starten met de aanpak, is het belangrijk om door te kunnen pakken. Daarom willen we de inzet van de wijkregisseur met een aangepaste opdracht continueren. Voor de ondersteuning van bewoners en organisaties in de wijk willen we een bewonersondersteuner/opbouwwerker (1 fte) aanstellen. Daarnaast vragen we € 45.000 voor de inzet van de jeugdregisseur. We maken vanuit de ambtelijke organisatie een regisseur voor 0,5 fte vrij die het geheel coördineert. Voor activiteiten in de wijk is ook een werkbudget nodig. Dit geld maken we vrij vanuit de gelden die in de begroting zitten voor Oss innoveert. In de aanpak maken we ook gebruik van bestaande mensen en middelen, die we op een andere manier kunnen inzetten. Over de precieze invulling van de aanpak gaan we nog met de raad en de wijk (bewoners en samenwerkingspartners) in gesprek.

Praktijkondersteuner Huisartsen

We stellen voor om in 2019 incidenteel € 87.000 en vanaf 2020 structureel € 290.000 beschikbaar te stellen voor Praktijkondersteuners van de GGZ. Vanuit de Transformatieagenda Jeugd willen gemeenten investeren in een Praktijkondersteuner GGZ Jeugd (POH GGZ jeugd). De huisartsen zijn de grootste verwijzer van jeugdhulp. Het is belangrijk om invloed te hebben op het verwijsgedrag van huisartsen. Met de inzet van een POH GGZ verwachten we dat het beroep op specialistische GGZ en Landelijk Transitie Arrangement (LTA) vanuit de huisartsen afneemt. Het is een lokale verantwoordelijkheid om deze POH GGZ Jeugd te financieren maar ook regionaal zijn hier al afspraken over gemaakt. In Oss zijn we met huisartsen in overleg om de POH GGZ jeugd te implementeren. In 2019 moet de POH GGZ Jeugd operationeel zijn. Dit wordt een pilot jaar. Daarna gaan we aan de hand van monitoring inzichtelijk maken wat de inverdieneffecten kunnen zijn. Vanaf 2020 willen we structureel € 290.000 beschikbaar stellen. Dit bedrag is gebaseerd op 2 uur POH GGZ per normpraktijk (2095 cliënten).

Maatwerk kinderopvang

We willen extra geld (€ 200.000) inzetten voor maatwerk kinderopvang. De huidige regeling peuteropvang is namelijk niet passend voor een deel van de kinderen die extra zorg en ondersteuning nodig heeft. Ouders die vanwege sociaal medische redenen niet voor hun kinderen kunnen zorgen kunnen nu gebruik maken van de regeling de Sociaal Medische Indicatie Kinderopvang (SMI). Het huidige budget voor SMI (via ONS welzijn) blijkt niet toereikend te zijn, waardoor aanvragen moeten worden afgewezen. We kunnen op deze manier kinderopvang meer als preventieve voorziening inzetten. De zorg wordt naar voren georganiseerd, zodat het niet nodig is om specialistische jeugdhulp in te zetten. We hebben een voordeel op het budget voor peuteropvang, dit willen we inzetten voor maatwerk. Wanneer het voordeel op peuteropvang komende jaren afneemt hebben we ook minder budget voor maatwerk.

Oplosagenda beschermd wonen

We stellen voor om € 2.683.943 beschikbaar te stellen voor de Oplosagenda beschermd wonen. Dit betalen we uit de reserve Beschermd wonen die we hebben gevormd bij de jaarrekening 2017. Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk om beschermd wonen te organiseren en door te ontwikkelen. Het budget hiervoor wordt verstrekt aan de centrumgemeenten. In de regio Noordoost-Brabant Oost zijn wij dat. In september 2016 is het regionaal beleidsplan beschermd wonen vastgesteld. Hierin hebben we beschreven hoe we beschermd wonen gaan transformeren naar een (maatwerk)voorziening. In dit beleidsplan hebben we in een oplosagenda beschreven hoe we onze doelstellingen "harmonisatie van tarieven en scheiden van wonen en zorg" willen bereiken. In de jaarrekening 2017 hebben we de overschotten over 2017 in de reserve Beschermd wonen gestort omdat het om regionale gelden gaat. Het ging om een bedrag van afgerond € 2,7 miljoen. Dit bedrag willen we in 2018 en 2019 inzetten voor de Oplosagenda beschermd wonen. Het merendeel van de bedrag hebben we nodig voor de frictiekosten van de harmonisering van tarieven en het scheiden van wonen en zorg. Dit gaat om een bedrag van ongeveer € 1,5 miljoen. Daarnaast hebben we € 0,9 miljoen nodig voor de innovatieregeling Transformatie beschermd wonen. Het restant willen we inzetten voor maatschappelijke opvang en extra capaciteit. We onttrekken in 2018 € 308.943 en in 2019 € 2.375.000 uit de reserve Beschermd wonen.

Automatische Externe Defibrillators (AED's)

We stellen in 2019 eenmalig € 25.000 beschikbaar voor het onderhoud van AED's in de publieke ruimte. Dit betalen we uit het innovatiebudget Wmo. Daarnaast maken we een voorstel hoe we een effectief dekkend netwerk van AED's in de publieke ruimte kunnen borgen. Dit is besloten via een amendement tijdens de raadsvergadering van de programmabegroting 2019-2022 op 8 november 2018.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Afrekening jeugdzorg 2016 en 2017	270	0	0	0	0
Afrekening Sociale verzekeringsbank (SVB) 2017	33	0	0	0	0
Tekorten Wmo begeleiding	710	710	710	710	710
Overschot beschermd wonen	0	0	0	0	0
Wonen met ondersteuning	0	0	0	0	0
Lagere inkomsten uit eigen bijdrage Wmo	365	365	365	365	365
Maatschappelijke begeleiding vergunninghouders	63	0	0	0	0
Hulp in de huishouding	-250	-300	-300	-300	-300
Onafhankelijke cliëntondersteuning	-93	0	0	0	0
Oss innoveert	-50	0	0	0	0
Tekorten Jeugdzorg	0	0	0	0	0
Algemeen budget Wmo (stelpost)	0	-138	-63	-262	-341
Personele-uitbreiding team zorg en team toegang zorg en welzijn	0	280	280	280	280
Totaal 3O-ontwikkelingen	**1.048**	**917**	**992**	**793**	**714**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Afrekening jeugdzorg 2016 en 2017

De afrekening van de kosten van jeugdzorg over 2016 en 2017 vallen € 270.000 hoger uit dan eerder verwacht. In de jaarrekeningen 2016 en 2017 van de gemeente Oss hebben we rekening gehouden met nog te betalen kosten voor jeugdzorg. In totaal hadden we € 887.000 opgenomen. Medio mei/juni 2018 hebben we van de centrumgemeente 's-Hertogenbosch de definitieve afrekening ontvangen. Nu blijkt dat het bedrag € 270.000 hoger uitvalt.

Afrekening Sociale verzekeringsbank (SVB) 2017

De uitvoeringsorganisatie SVB heeft de definitieve afrekening 2017 over de persoonsgebonden budgetten (PGB's) in rekening gebracht bij de gemeente. Dit kost ons € 33.000 meer dan eerder verwacht.

Tekorten Wmo begeleiding

We verwachten een tekort van € 710.000 op Wmo begeleiding (dagbesteding en individuele begeleiding). In de jaarrekening 2017 hadden we op dit onderdeel al een tekort van € 260.000. We zien nu dat door volumegroei, zwaardere indicaties en ook het toepassen van maatwerk de uitgaven fors toenemen. In 2018 zien we ten opzichte van 2017 een stijging van gemiddeld 260 zorgvragen op jaarbasis.

Overschot beschermd wonen

We verwachten lagere kosten voor beschermd wonen van € 2,2 miljoen. Beschermd wonen is een regionale aangelegenheid. De werkelijke resultaten storten we aan het einde van het jaar in reserve Beschermd wonen. Met de regio zullen we afspraken maken hoe om te gaan met overschotten maar ook eventuele tekorten.

Wonen met ondersteuning

Voor wonen met ondersteuning ramen we de onttrekking uit de algemene reserve van € 350.000 in 2019. Dit bedrag hebben we bij de jaarrekening 2017 in de algemene reserve gestort omdat het budget niet besteed was in 2017. Voor 2018 is er nog geld beschikbaar. In 2019 zetten we het restant van het bedrag in om de kosten voor het plaatsen van cliënten in de lichtere woonvormen te dekken. Per saldo is deze wijziging budgettair neutraal.

Lagere inkomsten uit eigen bijdrage Wmo

We verwachten lagere inkomsten uit eigen bijdragen te ontvangen ter hoogte van jaarlijks € 365.000. Dit baseren we op de cijfers van 2017 en op de huidige ontvangsten en informatie op de portal van het CAK (uitvoeringsorganisatie).

Maatschappelijke begeleiding vergunninghouders

We passen de begroting 2018 aan voor begeleiding vergunninghouders. Hiervoor nemen we eenmalig € 63.000 op. Van het Rijk krijgen we voor maatschappelijke begeleiding vergunninghouders € 2.370 per geplaatste vergunninghouder van 18+ (jaar) in het jaar. In de voorgaande jaar kregen we deze uitkering rechtstreeks vanuit het COA per maand op basis van geplaatste vergunninghouders. Dit jaar vindt uitbetaling plaats via uitkering in het gemeentefonds. Tot op dit moment heeft het Rijk aangegeven dat betaling elk jaar achteraf bij de meicirculaire zal plaatsvinden. Dit betekent dat we dit jaar geen vergoeding ontvangen voor maatschappelijke begeleiding. Echter voor Thuis in Oss en Vluchtelingenwerk maken we dit jaar wel kosten. Daarom hebben we dit jaar eenmalig geld nodig.

Hulp in de huishouding

We stellen voor om de begroting van huishoudelijke hulp naar beneden bij te stellen. Voor het jaar 2018 met € 250.000 en vanaf 2019 met € 300.000 structureel. De onderhandelingen over een nieuwe kostprijs naar aanleiding van de nieuwe CAO zijn nog gaande. We houden rekening met een maximale kostenstijging voor 2018 van € 452.000. Deze kostenstijging kunnen we met het huidige budget dit jaar en ook het komende jaren voldoende afdekken. Daarnaast zien we nog geen verdere toename in volume aan klanten.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

We hebben in 2018 een eenmalig voordeel van afgerond € 93.000. Voor de onafhankelijke cliëntondersteuning is een structureel bedrag van € 48.537 opgenomen in de begroting. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het regelen van onafhankelijke cliëntondersteuning voor hun inwoners. Daarvoor heeft de gemeente Oss een overeenkomst gesloten met MEE Noordoost Brabant. In verband met onderproductie krijgen we over 2016 en 2017 € 69.624 terug. Ook dit jaar denken we niet het volledige budget te benutten en daarom verlagen we de begroting 2018 met € 23.537. Per saldo levert dit een incidenteel voordeel van € 93.161 op. Omdat op dit moment opnieuw regionaal en landelijk bekendheid wordt gegeven aan onafhankelijke cliëntondersteuning is het mogelijk dat het gebruik de komende tijd toeneemt. In het eerste halfjaar van 2019 zal op basis van definitieve afrekening 2018 de werkelijke inzet duidelijk worden. Op basis daarvan zullen we in 2019 bepalen of de kosten voor de cliëntondersteuning structureel verminderd kunnen worden.

Oss innoveert

In 2017 heeft de gemeenteraad van Oss € 150.000 structureel beschikbaar gesteld voor Oss innoveert. De werkelijke uitgaven 2018 zijn € 100.000. Dit hebben we besteed aan o.a. buddy hulp ondersteuning buurtgezinnen en preventie maatregelen. Het restant kan eenmalig vrijvallen.

Tekorten Jeugdzorg

In de raadsvergadering van 28 juni 2018 is het inkoopkader Jeugdzorg 2018 en 2019 vastgesteld. De tekorten (2018 € 1.411.059 en 2019 € 1.406.275) werden onttrokken uit de algemene reserve. De centrumgemeente 's-Hertogenbosch heeft het inkoopkader geactualiseerd. Het totaal bedrag van het inkoopkader is niet gewijzigd. De verdeling is aangepast op basis van het werkelijk verbruik 2017. Daarnaast heeft een doorrekening van de PGB budgetten plaatsgevonden. Op basis van de huidige inzichten kan de onttrekking van de algemene uitkering verlaagd worden met € 291.203 tot circa € 1,2 miljoen in 2018 en in 2019 verlaagd worden met € 436.519 tot € 970.000. Als de kosten niet afnemen hebben we vanaf het jaar 2020 een financieel probleem. Dit omdat dekking uit de algemene reserve niet mogelijk is.

Algemeen budget Wmo (stelpost)

We stellen voor om een algemeen budget Wmo (stelpost) vrij te laten vallen. Het betreft een bedrag van € 137.000 in 2019 oplopend tot € 341.000 in 2022. Deze stelpost is ontstaan doordat in het verleden het positieve verschil tussen de ontvangen rijksgelden voor de transitie en de werkelijk begrote kosten voor de Wmo zijn verantwoord op een stelpost. In de huidige 3O-ontwikkelingen wordt extra budget gevraagd van € 710.000 voor Wmo begeleiding. Deze stelpost dient nu als gedeeltelijke dekking van deze extra kosten.

Personele-uitbreiding team zorg en team toegang zorg en welzijn

We verhogen de personele capaciteit voor de uitvoering van de Wmo met 4 formatieplaatsen. Kosten hiervan zijn € 280.000. Inwoners die aanvragen indienen voor een Wmo voorziening worden geconfronteerd met lange wachttijden. De wachttijden overschrijden zelfs de wettelijk vastgestelde termijnen. De werkdruk bij de teams is hoog. De komende jaren wordt geen afname van het aantal aanvragen richting Wmo verwacht. De vergrijzing, alsmede de ambities om "langer thuis te wonen" zijn de voornaamste redenen. Om de inwoners tijdig en op een kwalitatief goede manier te kunnen helpen is uitbreiding van de formatie met 1,5 fte voor team Toegang en 2,5 fte voor team Wmo noodzakelijk.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
WMO 2015	0	-11	0	0	-21
Sociale acceptatie LHBT	19	0	0	0	0
Invoering abonnementstarief WMO	0	638	750	750	750
Loon- en prijsstijging sociaal domein	1.760	1.760	1.760	1.760	1.760
Rijksvaccinatieprogramma	0	166	166	167	167
Beschermd wonen	0	469	459	459	459
Maatschappelijke opvang	-14	-28	-28	-28	-28
Schulden en armoede	138	113	113	0	0
Armoedebestrijding kinderen	0	-27	-27	-27	-27
Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang/ gastouderopvang en peuterspeelzalen	0	53	54	54	54
Totaal mei- en septembercirculaire	**1.903**	**3.133**	**3.247**	**3.135**	**3.114**

Toelichting mei- en septembercirculaire

WMO 2015

In het jaar 2019 en het jaar 2022 wordt landelijk het budget voor WMO 2015 verlaagd met € 11.000 en € 21.000. Dit vertalen we door in onze budgetten.

Sociale acceptatie LHBT

We ontvangen € 19.000 in 2018 om de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBT (lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenderpersonen en intersekse personen) verder te bevorderen. We krijgen deze bijdrage omdat Oss een regenboogstad is.

Invoering abonnementstarief WMO

Het Rijk wil de eigen bijdrage in de Wmo die gemeenten heffen afschaffen per 1 januari 2019 en vervangen door een uniform abonnementstarief van € 17,50 per vier weken. We ontvangen in de meicirculaire een bedrag van circa € 0,7 miljoen. Dit bedrag zetten we apart. Het CAK is verantwoordelijk voor het opleggen en invordering van de eigen bijdrage. Volgens het CAK moet de gemeente Oss rekening houden met een daling van de eigen bijdrage met een € 460.000 per jaar vanaf 2019. Het restant reserveren voor te verwachten volumegroei.

Loon- en prijsstijging sociaal domein

We kennen loon- en prijscompensatie voor 2018 toe voor het sociaal domein. Het gaat om een bedrag van jaarlijks € 272.000 voor Huishoudelijke Hulp, € 831.000 voor het onderdeel Wmo 2015 en € 657.000 voor het onderdeel Jeugdzorg.

Rijksvaccinatieprogramma

De uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma valt per 1 januari 2019 onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van gemeenten. Hiervoor ontvangen we € 167.000 in de algemene uitkering. Deze gelden worden gereserveerd voor de uitvoering.

Beschermd wonen

We ontvangen in de septembercirculaire 2018 € 469.000 voor volumegroei binnen beschermd wonen. Dit bedrag voegen we toe aan onze budgetten voor beschermd wonen.

Maatschappelijke opvang

Voor maatschappelijke opvang is de landelijke uitkering gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstaven. De uitkering voor 2019 en verder is gelijk gesteld aan de uitkering voor 2018. Het gaat om een beperkt nadeel van € 28.000.

Schulden en armoede

Ter versterking van het armoede en schuldenbeleid ontvangen we € 138.000 in 2018 en voor 2019 en 2020 € 113.000. Dit budget is bedoeld voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Het doel is om een impuls te geven aan de verbetering van de toegang tot en de effectiviteit van schuldhulpverlening en versterking van de lokale regie van het armoedebeleid.

Armoedebestrijding kinderen

De verdeling van de budgetten voor de bestrijding van de gevolgen van armoede onder kinderen zijn geactualiseerd. Dit gebeurt jaarlijks. De middelen worden verdeeld op basis van door het CBS ontwikkelde gegevens over kinderen met een kans op armoede. We ontvangen vanaf 2019 € 27.000 minder. Vorig jaar kregen we € 432.000 hiervoor, dit wordt dus bijgesteld naar € 405.000.

Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang/ gastouderopvang en peuterspeelzalen

Het Rijk stelt gelden beschikbaar voor toezicht en handhaving. Het betreft een bedrag van in totaal € 47.000 voor kinderopvang/ Gastouderopvang en € 6.000 voor peuterspeelzalen. De uitvoering vindt plaats door de GGD.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	81.082	78.800	77.045	77.220	77.318
Baten	-3.577	-3.033	-2.800	-2.800	-3.000
Saldo	77.505	75.767	74.246	74.420	74.319
Stortingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-5.326	-1.656	-100	-100	0
Saldo mutaties reserves	-5.326	-1.656	-100	-100	0
Totaal bestaand beleid	**72.180**	**74.111**	**74.146**	**74.320**	**74.319**
Nieuw beleid	200	417	620	620	620
3O-ontwikkelingen	1.048	917	992	793	714
Budgettair neutrale wijzigingen	-101	143	249	249	249
Mei- en septembercirculaire	1.903	3.133	3.247	3.135	3.114
Totaal programma	**75.230**	**78.721**	**79.254**	**79.117**	**79.016**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

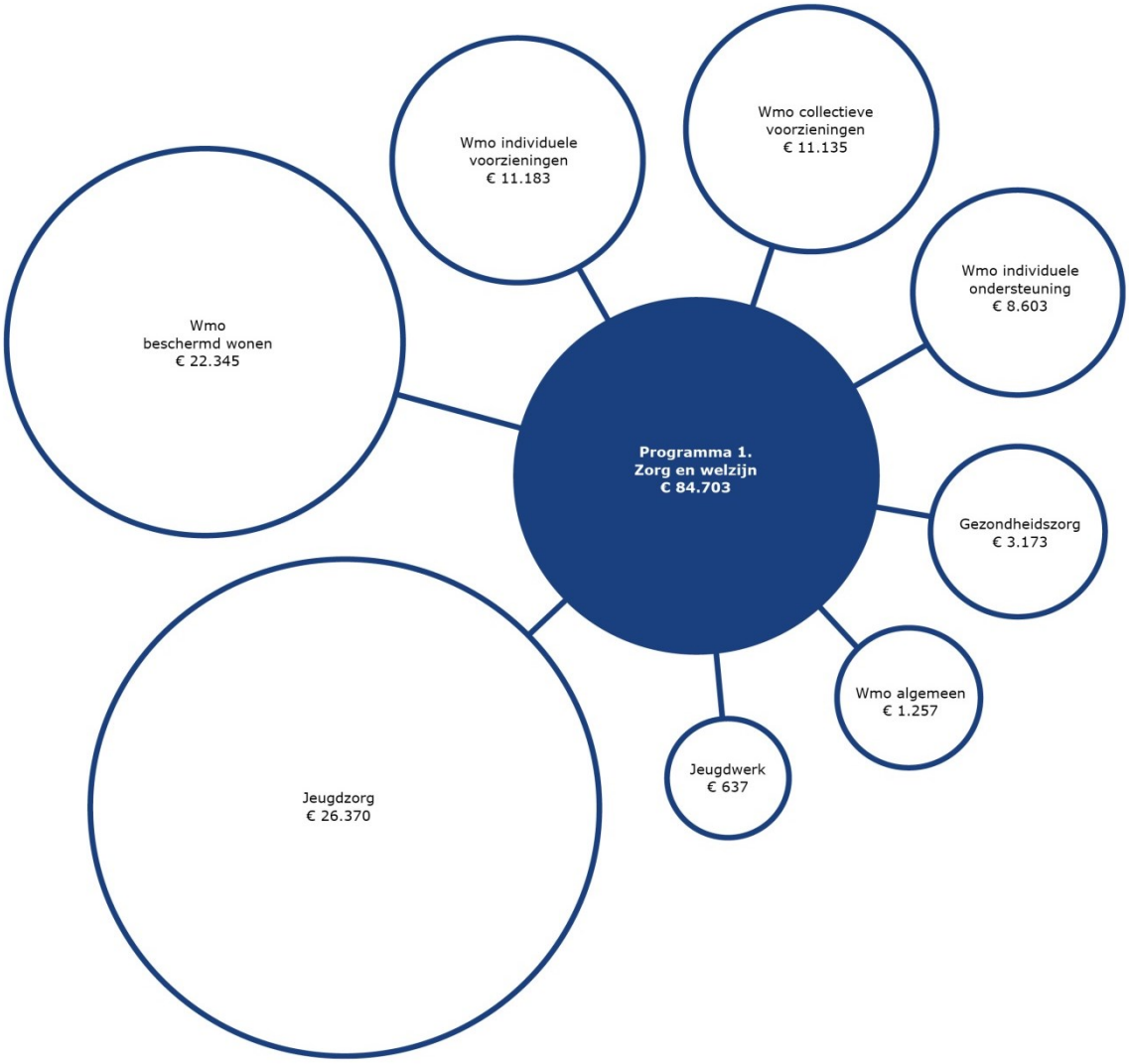

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Gezondheidszorg	34
Jeugdwerk	277
Jeugdzorg	3.488
Wmo algemeen	384
Wmo collectieve voorzieningen	6.722
Totaal programma	**10.905**

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We willen graag dat al onze inwoners actief deelnemen aan de samenleving. Uitgangspunt is om steeds aan te sluiten bij de talenten, mogelijkheden en behoeften van inwoners. Een belangrijke voorwaarde om mee te kunnen doen aan de Osse samenleving is participatie, en vooral het hebben van werk. Daar zetten we dan ook zoveel als mogelijk op in. Tegelijkertijd stimuleren we participatie in brede zin. In vrijwilligerswerk, sport en activiteiten in buurt en wijk. Als daar belemmeringen in zijn, financieel of persoonlijk, dan ondersteunen we (kwetsbare) inwoners daarbij.
Aan onze inwoners vragen we om hun leven zoveel mogelijk naar eigen vermogen in de hand te nemen. Wanneer het niet vanzelf gaat, bieden we zorg en ondersteuning. Daarbij gaan we werken met de Osse Maatwerkmethode.
Vanuit gedeeld belang voor de inwoner werken we als afdelingen werk & inkomen, schuldhulpverlening, zorg en de sociale teams samen. Daarbij willen we integraal kijken naar de problematiek in een combinatie van werk, onderwijs, zorg, schuldhulpverlening en armoede-ondersteuning bijvoorbeeld. We werken intensief samen met partijen in het veld om deze integrale benadering vorm te geven.

2. Programma-onderdelen

2.1 Participatie

Wat willen we bereiken?

Onze opgave is om een omvangrijke en diverse doelgroep van mensen met een kleine en een grote afstand tot de arbeidsmarkt, al dan niet met een arbeidsbeperking, aan werk te helpen. Werk waarin mensen hun talenten kunnen inzetten en zich kunnen ontplooien. Een grote uitdaging is om een goede match te maken tussen de openstaande vacatures en mensen met een uitkering. Zelfs nu de arbeidsmarkt krapper wordt en er meer openstaande vacatures zijn, is het voor een groot deel van de bijstandspopulatie lastig om te gaan werken. Zij ervaren veel arbeidsbeperkingen en andere belemmeringen. We zoeken naar instrumenten en werkwijzen die zo goed mogelijk bij de verschillende doelgroepen passen. Ons uitgangspunt is dat werk de beste vorm van participatie is. Daarom is dat de eerste insteek bij ondersteuning van kwetsbare inwoners. We verwachten van mensen dat ze, ook als sprake is van beperkingen, het arbeidsvermogen dat ze hebben aanspreken en benutten. Elke stap naar werk is waardevol, wij stimuleren daarom deeltijdwerk, zetten in op trajecten voor arbeidsbeperkten met gebruik van loonkostensubsidie en gericht op ontwikkeling loonwaarde.
Kwetsbare jongeren tussen de 16-27 jaar, ook zonder uitkering, zijn binnen onze gemeente een doelgroep met prioriteit. Daarnaast is ook de oudere werkzoekende een belangrijke groep; zij komen in deze krappe arbeidsmarkt toch nog lastig aan werk.
We willen de arbeidsmarktpositie van kwetsbare mensen verbeteren en zoeken naar een duurzame oplossing. Daarom stimuleren we het volgen van een opleiding en leerwerktrajecten en bieden we nazorg als inwoners weer aan het werk zijn. We volgen de ontwikkelingen van de parallelle arbeidsmarkt en verkennen de kansen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Zo veel mogelijk inwoners hebben (betaald) werk*
- *We verminderen laaggeletterdheid om mogelijkheden voor participatie te vergroten*

Wat gaan we hiervoor doen?

- In onze dienstverlening gaan we uit van zelfregie van de inwoner en we implementeren de Osse Maatwerkmethode.
- We blijven inzetten op toeleiding naar werk met een variatie aan instrumenten voor re-integratie. Een goede inschatting van de mogelijkheden (diagnose), samen met de inwoner, is daarbij van belang.
- We zoeken naar vacatures en werkplekken en zorgen voor goede matching. Daarnaast organiseren we elk kwartaal een activiteit voor werkgevers en werkzoekenden om op informele wijze contact te leggen, zoals een vacature-café en speeddates.

- We investeren in preventie en voorkomen dat inwoners langdurig in de bijstand komen. Daarom ondersteunen we kwetsbare jongeren (NUG) om ze terug te brengen naar school of werk, ondersteunen we inwoners voor einde WW en voor einde ANW en investeren we in zelforganisatie (Broekriem).
- Met stimulerende gesprekken activeren we inwoners in de bijstand die niet meer uitstromen op de arbeidsmarkt voor vrijwilligerswerk.
- We monitoren de contractafspraken met IBN over het gekozen uitvoeringsscenario voor voorziening beschut werken en de re-integratie van een deel van de doelgroep met een loonwaarde tussen de 30% en de 80%. We bereiden met IBN en de 11 gemeenten uit de regio de vervolgafspraken met IBN voor, waarvoor we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst per 2020 willen maken.
- Wanneer nodig plaatsen wij inwoners op een beschutte werkplek. Hoewel wij achterblijven op de taakstelling (66 fte van 31 uur (2046 uur) op 31 december 2018), zijn we een koploper in Nederland op het gebied van realiseren van beschut werk. Wij zijn in gesprek met het ministerie over problemen in de praktijk.
- We gaan verder met het experiment 'Zelf aan het stuur en op maat'; hierin vergelijken we de huidige dienstverlening met nieuwe werkwijzen die uitgaan van vertrouwen en meer invloed. Eind 2019 zal de Universiteit van Tilburg de definitieve onderzoeksresultaten opleveren.
- We continueren de regionale pilot 'van zorg naar werk' om een doorlopende lijn te ontwikkelen van dagbesteding naar loonvormende arbeid. In 2019 evalueren we deze aanpak. Deze pilot geven we vorm op het snijvlak van dit programma en programma 1. Zorg en welzijn.
- We blijven onze inzet op kwetsbare jongeren zonder uitkering voortzetten. Deze doelgroep is inmiddels gegroeid tot circa 100 jongeren, voornamelijk uit het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs. De consulenten uit het jongerenteam benaderen deze jongeren actief en begeleiden ze naar school of werk en zorgen dat ze hun werk behouden.
- We werken de Osse maatwerkmethode uit voor een integrale aanpak voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar met problemen op meerdere leefgebieden. We werken daarvoor intern samen en betrekken externe partners, zodat er voor de jongeren integrale maatwerktrajecten worden gerealiseerd. Deze aanpak geven we vorm op het snijvlak van dit programma en programma 1. Zorg en welzijn.
- Oudere werkzoekenden ondersteunen we met specifieke instrumenten, die we in regionale samenwerking hebben ontwikkeld. Onze ouderencoach zal als ambassadeur van de landelijke VNG-campagne voor de oudere werkzoekende worden ingezet.
- Vergunninghouders ondersteunen we actief bij inkomen (financiën), inburgering en toeleiding naar werk. De nieuwe wet Inburgering gaat gelden vanaf 2020. We bereiden ons hierop voor en zorgen voor tijdige implementatie. Daarbij stemmen we af met programma 1. Zorg en welzijn.
- We geven bij integratie vergunninghouders specifieke aandacht aan nareizigers, veelal vrouwen met kinderen, in het project LEF. Daarbij werken we samen met partners uit het lokale netwerk.
- We willen er eerder bij zijn en willen samen met partners als het UWV, SVB (ANW) en onderwijs vooraan in het traject activiteiten gericht op toeleiding naar werk vormgeven (inzetten op preventie, voordat een bijstandsuitkering wordt aangevraagd).
- We monitoren de afspraken die gemaakt zijn voor Social Return.
- We realiseren leerwerktrajecten (niveau 1 en 2) in diverse sectoren, zoals logistiek, metaal, bouw, zorg, horeca, ICT, schoonmaak en taxi.
- We gaan vanuit het Regionaal Bureau Leerplicht Brabant Noordoost (RBL-BNO) actief aan de slag met de bredere doelgroep kwetsbare 23-27-jarigen door ze terug te begeleiden naar school. De aanpak is onderdeel van de integrale jongerenaanpak.
- Vanuit de WEB-middelen (Wet Educatie Beroepsonderwijs) zetten we actief in op het verbeteren van de basisvaardigheden van volwassen inwoners van Oss, waaronder laagopgeleide ouderen.
- We werken een brede aanpak van laaggeletterdheid uit en leggen daarbij verbinding met de nieuwe WEB. Het Taalhuis krijgt een centrale, verbindende rol in de aanpak van laaggeletterdheid. De prioriteit ligt bij het versterken van het netwerk en het vinden en mobiliseren van de NT1 doelgroep (mensen met Nederlands als eerste taal).
- We onderzoeken de mogelijkheden die de parallelle arbeidsmarkt biedt voor mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie.

2.2 Arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

We willen een goed vestigingsklimaat voor bestaande en nieuwe bedrijven. Daarom werken we aan een regionale arbeidsmarkt met flexibele, ondernemende mensen die verantwoording nemen voor hun eigen ontwikkeling en duurzame werkgelegenheid, ook voor kwetsbare groepen. We participeren actief in Agrifood Capital Werkt! en vertalen dit naar lokaal niveau.
De beroepsbevolking van Oss is relatief laag opgeleid. Terwijl het gewenste opleidingsniveau binnen bedrijven steeds hoger wordt en banen in het middensegment verdwijnen, onder andere door robotisering en digitalisering. We zien onderwijs als de sleutel om deze kloof te overbruggen, onder andere door een sterkere verbinding met HBO in Oss te realiseren.
Op lokaal niveau versterken we de aansluiting overheid-onderwijs-arbeidsmarkt volgens de uitgangspunten van het UNESCO Lerende Stad programma: een leven lang leren, inclusief onderwijs, informeel en non-formeel leren en het combineren van leren en werken zijn enkele van deze uitgangspunten. De projectorganisatie Talentencampus fungeert als uitvoeringsorganisatie voor lokaal arbeidsmarktbeleid en verbindt overheid, onderwijs en bedrijfsleven op relevante arbeidsmarktthema's.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Met de Talentencampus als platform bundelen we activiteiten en we brengen samen met onderwijs en ondernemers focus aan in onze arbeidsmarktbenadering*

Wat gaan we hiervoor doen?

- In het Werkbedrijf Noordoost-Brabant, als netwerkorganisatie van gemeenten, sociale partners, het UWV en sw-bedrijven, harmoniseren we de dienstverlening aan werkgevers in de regio, maken we afspraken over arbeidsmarktvraagstukken en zorgen we dat we minimaal voldoen aan de banenafspraak in het sociaal akkoord. Doel van de regio (met 17 gemeenten) is dat eind 2018 daarvoor 5161 banenafspraken gerealiseerd zijn. Als werkgever moet de gemeente Oss in dit kader 19,1 banen van 25,5 uur realiseren.
- We stellen jaarlijks een marktbewerkingsplan op vanuit het werkgeversservicepunt Maasland (Oss/Landerd) en het Regionaal Werkbedrijf, en voeren dit uit.
- We investeren in Agrifood Capital Werkt! met menskracht en middelen, op strategisch niveau en binnen de pijlers Regionaal Werkbedrijf en voortijdig schoolverlaters (VSV)/kwetsbare jongeren. Onze actieve deelname in Agrifood Capital Werkt! leidt tot regionale projecten voor arbeidsmarktbeleid en tot een gezamenlijke aanpak die uitval van jongeren tegengaat.
- We investeren samen met onderwijs en ondernemers verder in de projectorganisatie van de Talentencampus. De Talentencampus verbindt overheid, onderwijs en bedrijfsleven op relevante arbeidsmarktthema's en versterkt de samenwerking. Waar mogelijk sluit de Talentencampus aan bij regionale projecten voor arbeidsmarktbeleid.
- Wij ontwikkelen samen met de het programma 6. Vitale economie, onderwijs en bedrijfsleven een gezamenlijke arbeidsmarktaanpak.
- We zorgen voor behoud van ons PSO-certificaat en stimuleren het gebruik van PSO bij lokale organisaties en ondernemers.
- We ontwikkelen samen met onderwijs en bedrijfsleven arrangementen die aansluiten bij de huidige vraag en inspelen op de toekomstige vraag op de arbeidsmarkt (Publiek-private samenwerking, PPS). Naast BIM5 zijn er initiatieven vanuit zorg en logistiek.
- We versterken de samenwerking met het HBO en universiteiten en blijven inzetten op een directe verbinding van het hoger onderwijs met Oss. We werken actief mee aan kansrijke initiatieven vanuit ondernemers. Hiervoor worden via de Talentencampus onder andere Learning Communities opgezet.

2.3 Schulden en armoede

Wat willen we bereiken?

Armoede is meer dan een tekort aan financiële middelen. Het is een vorm van sociale uitsluiting waarin vaak meerdere risico's samenkomen. Huishoudens kunnen hierdoor niet volwaardig meedoen in de maatschappij. Dat proberen wij zoveel mogelijk te voorkomen en hiervoor bieden wij inkomensondersteuning. Samen met de ketenpartners zorgen we voor een zo hoog mogelijk bereik van alle voorzieningen. Het bereiken van mensen in armoede en met schulden blijkt een lastige opgave; vooral de zogenaamde 'working poor'. Mensen met een uitkering voor levensonderhoud wijzen we gelijk op de mogelijkheden voor extra ondersteuning.
Daarbij hebben we specifieke aandacht voor kinderen in armoede. Bij schuldhulpverlening en armoedebeleid willen we nog meer investeren in samenhang en samenwerking. Preventie en vroeg signaleren van problemen zijn daarbij sleutelwoorden.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Iedereen kan meedoen door onze inkomensvoorzieningen en –regelingen en hebben daarbij extra aandacht voor kinderen*
- *We bereiken zoveel mogelijk kwetsbare inwoners met onze preventieactiviteiten en dienstverlening*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zetten het instrument van de bijzondere bijstand ruim in om iedereen op maat te kunnen ondersteunen, naast onze andere voorzieningen om armoede tegen te gaan. We streven naar goed gebruik van de voorzieningen en goed bereik van de doelgroep.
- We monitoren het gebruik van de kindregelingen en onderzoeken wat er nog meer nodig is om armoede bij kinderen tegen te gaan.
- We intensiveren de samenwerking in het flankerend armoedebeleid en hebben regelmatig overleg met alle betrokken organisaties.
- We ondersteunen het initiatief om te komen tot een quiet community in Oss. Quiet heeft een digitaal platform om met inzet van sponsors uit de gemeenschap 'members' iets aan te bieden wat ze zelf niet kunnen. Daarnaast geeft Quiet mensen de kans om hun talenten te (her)ontdekken en te benutten. We gaan door met onze bewustwordingscampagne 'Samen slimmer met geld' voor inwoners over financiële problemen en de noodzaak daar tijdig wat aan te doen.
- Bij preventie schuldhulpverlening is er extra aandacht voor jongeren.
- We zetten vanuit een integrale benadering in op het tijdig signaleren van armoede- en schuldenproblematiek en zorgen voor een goede toegankelijkheid hiervan via sociale teams en de basisteams jeugd en gezin.
- We werken aan de ondersteuning van ZZP'ers door begeleiding vanuit de BBZ (Besluit Bijstand Zelfstandigen) en de inzet van Over Rood.
- We bieden duurzame financiële dienstverlening ter ondersteuning van onze inwoners. We evalueren deze dienstverlening in 2019.
- We maken afspraken met woningbouwcorporaties, energieleveranciers etcetera over signalering van schulden en werkwijzen om eerder steun te kunnen bieden.
- We verkennen de mogelijkheden voor het opkopen van schulden om daarmee tot één schuldeiser te komen voor de inwoner met schulden.
- We maken een nieuw beleidsplan schuldhulpverlening 2020-2023 en combineren dat met ons armoedebeleid tot een integrale nota.

2.4 Onderwijs en onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Onderwijs is een belangrijke voorziening in onze samenleving. Het draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling, het biedt een basis voor gelijke kansen, het zorgt voor overdracht van maatschappelijke en culturele waarden en het helpt mensen met participatie in de samenleving. We streven ernaar dat onze jeugdigen opgroeien tot zelfredzame mensen, die het liefst met een startkwalificatie de arbeidsmarkt betreden. We gaan uit van inclusief onderwijs en we zorgen voor extra ondersteuning voor de leerlingen die dat nodig hebben. Binnen het onderwijs en ook in de aansluiting van het onderwijs op de maatschappelijke omgeving spelen diverse vraagstukken. Voorbeelden zijn passend onderwijs, de aanpak van onderwijsachterstanden, de aansluiting van VMBO op het MBO en de aansluiting op de arbeidsmarkt. We bekijken samen met de partners wat de koers hierin wordt en welke stappen we hierin zetten.
We werken aan goede onderwijshuisvesting met als uitgangspunt het verduurzamen en beter benutten van de beschikbare gebouwen.
'Leren' houdt niet op na het behalen van het diploma. De snelle veranderingen in de samenleving vragen om inwoners die zich een leven lang ontwikkelen. We vinden volwasseneneducatie daarom van belang en stimuleren formeel en informeel leren.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We zorgen voor goede aansluiting van passend onderwijs en jeugdhulp*
- *We benutten onze capaciteit onderwijshuisvesting optimaal*

Wat gaan we hiervoor doen?

- Bij het terugdringen van de voortijdig schoolverlaters (VSV) behoren we tot de top 5 van Nederland. Daarom zetten we de succesvolle aanpak van voortijdig schoolverlaters en verzuim vanuit het Regionaal Bureau Leerplicht voort.
- Vanuit onze visie 'Leren in Oss, zo doen we dat' stimuleren we initiatieven van onderwijs en ondernemers voor Leven Lang Leren.
- We werken samen met de scholen aan passend onderwijs en realiseren een goede aansluiting van onderwijs op jeugdhulp. In 2019 zal de nadruk liggen op integratie van voorzieningen, onder meer de integratie van (delen uit) het speciaal onderwijs met het reguliere onderwijs zoals koers- en trajectklassen, de verdere verbinding tussen speciaal onderwijs en de Basisteams Jeugd & Gezin (BJG) en specialistische Jeugdhulp.
- We continueren de regionale aanpak dyslexie.
- In aansluiting op landelijke beleidswijzigingen en een nieuwe verdeelsystematiek bouwen we het onderwijsachterstandenbeleid uit. Daarnaast werken we het thema ouderbetrokkenheid verder uit.
- We herijken het peuteropvangbeleid en de subsidieregeling peuteropvang.
- Voor instromende niet-Nederlandstalige kinderen in de basisschoolleeftijd continueren we de aanpak met aparte taalklassen en vliegende brigades voor taalondersteuning. Daarmee verbeteren we de effectiviteit van het NT2-onderwijs.
- We continueren in samenwerking met het voortgezet onderwijs en ROC de Internationale SchakelKlassen (ISK) voor zowel vluchtelingen, vergunninghouders, westerse- en niet-westerse instromende leerlingen waaronder uit Oost-Europa.
- We ondersteunen maatschappelijke stages. We zorgen voor voortzetting van de coördinatie, de website voor de match tussen vraag en aanbod, de jaarlijkse MaSmarkt en begeleiding van de jongeren.
- Wij leveren een bijdrage aan de sociale versterking van de Schadewijk, waarbij wij vanuit onderwijs onder andere insteken op ondersteuning van IKC Regenboog.
- We werken in overleg met de schoolbesturen het plan voor verduurzaming van schoolgebouwen uit, in aansluiting op de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed (zie programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur).
- Samen met de onderwijsbesturen maken we (ver)nieuwbouw plannen voor de basisscholen Nicolaasschool, Korenaer en 't Schrijverke (Herpen).

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Wij willen dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. Onderwijs en werk zijn belangrijk voor participatie. Wij werken aan een duurzame plek op de arbeidsmarkt voor onze inwoners. Daarom streven we naar een startkwalificatie bij een zo groot mogelijke groep inwoners en gaan uitval uit onderwijs tegen. We ondersteunen mensen met een uitkering om passend werk te krijgen en te houden. We werken aan erkende certificaten en praktijkverklaringen waarmee kennis en vaardigheden beter aantoonbaar zijn. Leven lang leren is een belangrijk uitgangspunt.
Onze schoolgebouwen gaan we in overleg met de schoolbesturen verduurzamen.
De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, geen honger, kwaliteitsonderwijs, duurzame energie, fatsoenlijk werk en gezonde economie, ongelijkheid verminderen en partnerschappen.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.
De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf hierover.

Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant
Het Werkvoorzieningschap is opdrachtgever voor IBN als uitvoeringsorganisatie van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Het Werkvoorzieningschap is namens 11 gemeenten enig aandeelhouder en eigenaar van IBN.

Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO)
Het RBL BNO voert voor gemeente Oss en de regio de wettelijk verplichte taken rond leerplicht en RMC uit. Het voorkomen en terugdringen van ongeoorloofd schoolverzuim, voortijdig schoolverlaten en langdurig thuiszitten is haar kerntaak.

3.3 Beleidskaders

1. Visie Onderwijshuisvesting en meerjarige investeringsplanning (2013)
2. Beleidskader 2017-20 Regionaal Bureau Leerplicht en voortijdig schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL)
3. Maatregelen Wet werk en bijstand (2015)
4. Beleidskader Participatiewet (2015)
5. Beleidskaders Minimabeleid (2015)
6. Beleidskader Schuldhulpverlening 2016-2020 (2016)
7. Vrijwilligerswerkbeleid 2016-2020 (2016)
8. Voorzieningenkaarten
9. Plan van aanpak Laaggeletterdheid
10. Visie 'Leren in Oss, zo doen wij dat!'

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Vrijwilligers	Waarstaatjegemeente.nl	40%	2016	50%
Voortijdig schoolverlaters Oss	vsvverkenner.nl	1,5%	2016	< 2,0%
Bereik VVE doelgroep	TOV jaarverslag	86%	2015	100%
Bereik doelgroep armoedebeleid	WISZ	81,7%	2017	85%
Percentage stijging bijstandsuitkeringen	WISZ	1%	2017	-2%

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Absoluut verzuim onderwijs per 1.000 leerlingen (niet ingeschreven op school)	2,25	1,71	2017
Relatief verzuim onderwijs per 1.000 leerlingen (wel ingeschreven, niet aanwezig)	12,89	28,25	2017
Voortijdig schoolverlaters (VO en MBO)	1,5%	1,7%	2016
Kinderen in uitkeringsgezin	4,82%	6,24%	2015
Personen > 18 jaar met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	30,1	39,4	2017
Werkloze jongeren 16-22 jaar	1,20%	1,52%	2015
Personen 15-64 jaar met lopend re-integratietraject per 1.000 inwoners	31,4	31,4	2017
Netto arbeidsparticipatie (aandeel beroepsbevolking met baan)	67,4%	66,3%	2017
Demografische druk (verhouding tussen niet-productieve leeftijdsgroepen < 20 jaar en > 65 jaar en productieve groep 20-64 jaar)	70,6%	73,5%	2017

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Tijdelijke huisvesting Hertogin Johannaschool	0	15	15	14	14
Laaggeletterdheid	0	0	0	0	0
Talentencampus	0	120	120	120	120
Totaal nieuw beleid	**0**	**135**	**135**	**134**	**134**

Toelichting nieuw beleid

Tijdelijke huisvesting Hertogin Johannaschool

Voor de tijdelijke huisvesting van de Hertogin Johannaschool doen we een investering van € 180.000. Dit leidt tot jaarlijkse lasten van € 15.000. In verband met sluiting van de Sterrebosschool wordt voor andere huisvesting van de leerlingen gezorgd op de Hertogin Johannaschool. Er worden 2 semi-permante lokalen gebouwd met een gebruiksperiode van maximaal 15 jaar.

Laaggeletterdheid

We stellen voor om in 2019 en 2020 extra te investeren in de aanpak voor laaggeletterdheid. In 2017 en 2018 is de aanpak van laaggeletterdheid betaald uit bestaande middelen. Dit willen we nu doen vanuit de reserves van IBN. Van deze middelen is een coördinator voor het Taalhuis aangesteld. In 2019 werken we een brede aanpak van laaggeletterdheid uit. Wij leggen daarbij de verbinding met de nieuwe Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). Ook kijken we naar de gelden die we extra ontvangen vanuit onderwijsachterstandenbeleid.

Talentencampus

We stellen voor om structureel € 120.000 beschikbaar te stellen voor de Talentencampus. Dit komt bovenop de € 30.000 structurele bijdrage die we voor de Talentencampus al in onze begroting hebben opgenomen. In de voorbije jaren (2016 tot en met 2018) hebben we de Talentencampus ook € 120.000 per jaar extra betaald. De Talentencampus is een belangrijke spil in de verbinding van onderwijs en ondernemers voor de Osse arbeidsmarkt. Daarmee houden we de projectorganisatie in stand en borgen we de verdere doorontwikkeling van de Talentencampus. De afgelopen jaren is met name geïnvesteerd in concept- en organisatieontwikkeling en uitvoering van concrete activiteiten. Op dit moment bieden het model en productportfolio kansen om ook ondernemers financieel aan te laten sluiten. De samenwerkingspartners hebben aangegeven de Talentencampus te willen door ontwikkelen en financieel te willen steunen. Op basis daarvan bezien we over 4 jaar of het budget naar beneden bijgesteld kan worden.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Voordeel leerlingenvervoer	-78	-40	-40	-40	-40
Lagere kosten peuteropvang	-200	-200	-200	-200	-200
Onderwijs bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)	0	-11	-91	70	185
Minder inkomsten bijzondere bijstand	165	180	180	180	180
Meedoen is belangrijk	100	100	100	100	100
Lokaal onderwijsbeleid	-51	51	0	0	0
Bijstelling BUIG Budget	-1.400	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	**-1.464**	**80**	**-51**	**110**	**225**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Voordeel leerlingenvervoer

We hebben een voordeel op het onderdeel leerlingenvervoer van € 78.000 in 2018. Het aantal leerlingen dat gebruikt maakt van het leerlingenvervoer is al een aantal jaren stabiel. Het voordeel is een effect van de nieuwe aanbesteding die we hebben doorlopen. Omdat we rekening houden met indexeringen voor komende jaren laten we vanaf 2019 structureel € 40.000 vrijvallen.

Lagere kosten peuteropvang

We verwachten het budget peuteropvang niet volledig nodig te hebben voor gesubsidieerd peuterwerk. Dit bedrag schatten we op jaarlijks € 200.000. De reden dat we geld over houden is dat we nu een deel van de peuters niet bereiken en omdat steeds meer ouders een beroep kunnen doen op de kinderopvangtoeslag. Komende periode gaan we inzichtelijk maken hoeveel procent van de peuters niet naar een voorschoolse voorziening gaat. We zullen maatregelen gaan treffen om deze groep te bereiken. Het voordeel is op dit moment voldoende om het gesubsidieerde peuterwerk te bieden aan peuters waarvan ouders geen gebruik kunnen maken van de toeslagregeling. We willen het bedrag van € 200.000 op een andere manier effectief inzetten. We stellen voor om dit geld in te zetten voor maatwerk kinderopvang (zie het onderdeel nieuw beleid binnen programma 1. Zorg en welzijn). Wanneer het voordeel komende jaren minder groot is dan verwacht hebben we ook minder budget voor maatwerk kinderopvang.

Onderwijs bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)

Het investeringsplan voor onderwijs is geactualiseerd. Bedragen zijn opgehoogd op basis van actuele leerlingenprognoses, bouwkostenstijging en hogere kosten voor duurzaamheid. Daarnaast is de planning aangepast. Dit leidt tot een voordeel van € 11.000 in 2019 en € 91.000 in 2020. Door de hogere kosten ontstaat er per saldo een jaarlijks tekort van € 185.000. De planning van projecten binnen het investeringsplan is geactualiseerd op basis van de voortgang binnen de projecten. Hierdoor hebben we in 2019 en 2020 een eenmalig voordeel. We werken in 2019 verder aan de planvoorbereiding voor Nicolaasschool, Scholencarrousel Oss NoordWest (Korenaer en Kennedyschool) en Het Schrijverke in Herpen.

Minder inkomsten bijzondere bijstand

We verlagen de inkomsten van bijzondere bijstand in 2018 met € 165.000 en vanaf 2019 en verder structureel met € 180.000. De kosten van bijzondere bijstand zijn in de afgelopen jaren gestegen. In 2018 zien we echter een daling van de kosten. Dit komt vooral doordat er aanzienlijk minder vergunninghouders in Oss zijn komen wonen dan in 2016 en 2017. Vergunninghouders hebben als zij in Oss komen wonen een overbruggingskrediet en lening voor inrichtingskosten. Aan de lastenkant van de begroting van 2018 is rekening gehouden met deze daling maar nog niet aan de batenkant.

Meedoen is belangrijk

De uitgaven voor "Meedoen is belangrijk" bedragen circa € 100.000 meer dan geraamd. Dit komt doordat er meer burgers met een laag inkomen gebruik maken van het minimabeleid. Ook is het bereik en bestrijding van armoede onder kinderen verhoogd.

Lokaal onderwijsbeleid

We verlagen het budget van onderwijsvernieuwing in 2018 met € 51.000. Bij de programmabegroting 2017-2020 is voor 2017 en 2018 € 75.000 per jaar opgenomen voor onderwijsvernieuwing. Omdat de stimuleringsregeling Leren en Ontwikkelen pas eind 2017 is vastgesteld loopt de uitvoering achter. Naar aanleiding daarvan is bij de jaarrekening 2017 € 38.000 overgeheveld naar 2018. Op basis van de huidige inzichten is het niet de verwachting dat de beschikbare middelen in 2018 volledig besteed worden. Om ook voor 2019 budget beschikbaar te houden voor onderwijsvernieuwing stellen we voor om het overschot in 2018 door te schuiven naar 2019.

Bijstelling BUIG Budget

We hebben in 2018 een voordeel binnen de BUIG (bijstandsuitkeringen) van in totaal € 1,4 miljoen. Dit wordt voor bijna € 0,8 miljoen veroorzaakt door een hogere rijksuitkering die we hiervoor specifiek krijgen. Deze uitkering wordt altijd pas begin oktober van het lopende jaar bekend. We zien daarnaast een daling van het aantal bijstandsgerechtigden. Hierdoor dalen de kosten met circa € 0,6 miljoen.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Voorschoolse voorziening peuters	0	-50	-100	-150	-150
Participatie	0	74	43	-12	-427
Bonus beschut Werken	119	0	0	0	0
Loon- en prijsstijgingen participatie	657	657	657	657	657
Totaal mei- en septembercirculaire	**776**	**681**	**600**	**495**	**80**

Toelichting mei- en septembercirculaire

Voorschoolse voorziening peuters

We ontvangen via de septembercirculaire in 2019 € 50.000, in € 2020 € 100.000 en daarna jaarlijks € 150.000 minder voor voorschoolse opvang peuters. Met dit bedrag verlagen we ook onze budgetten. Bij de meicirculaire 2016 hebben we extra budget ontvangen om opvang te bieden aan peuters zonder recht op kinderopvangtoeslag die nu niet naar een voorschoolse voorziening gaan. Nu blijkt na landelijk onderzoek dat deze groep peuters minder groot is dan destijds gedacht. Daarom vind deze korting plaats.

Participatie

In meerjarig perceptief (jaar 2022) wordt het rijksbudget voor met name WSW verder verlaagd met € 603.000. Daarnaast wordt het re-integratiebudget verhoogd met € 176.000. Dit vertalen we door in onze budgetten.

Bonus beschut Werken

We ontvangen een bedrag van € 119.000 als bonus voor de creatie en de continuering van beschut werkplekken in 2017. Dit bedrag reserveren we voor de uitvoering.

Loon- en prijsstijgingen participatie

We kennen loon- en prijscompensatie voor 2018 toe voor het sociaal domein. Het gaat om een bedrag van jaarlijks € 657.000 voor het onderdeel Participatie.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	67.009	67.012	65.859	66.119	65.969
Baten	-27.382	-27.382	-27.382	-27.382	-27.382
Saldo	39.627	39.630	38.477	38.737	38.587
Stortingen reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-719	-532	-448	-404	-342
Saldo mutaties reserves	-719	-532	-448	-404	-342
Totaal bestaand beleid	**38.908**	**39.098**	**38.028**	**38.333**	**38.245**
Nieuw beleid	0	135	135	134	134
3O-ontwikkelingen	-1.464	80	-51	110	225
Budgettair neutrale wijzigingen	7	14	16	18	20
Mei- en septembercirculaire	776	681	600	495	80
Totaal programma	**38.227**	**40.008**	**38.728**	**39.091**	**38.705**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

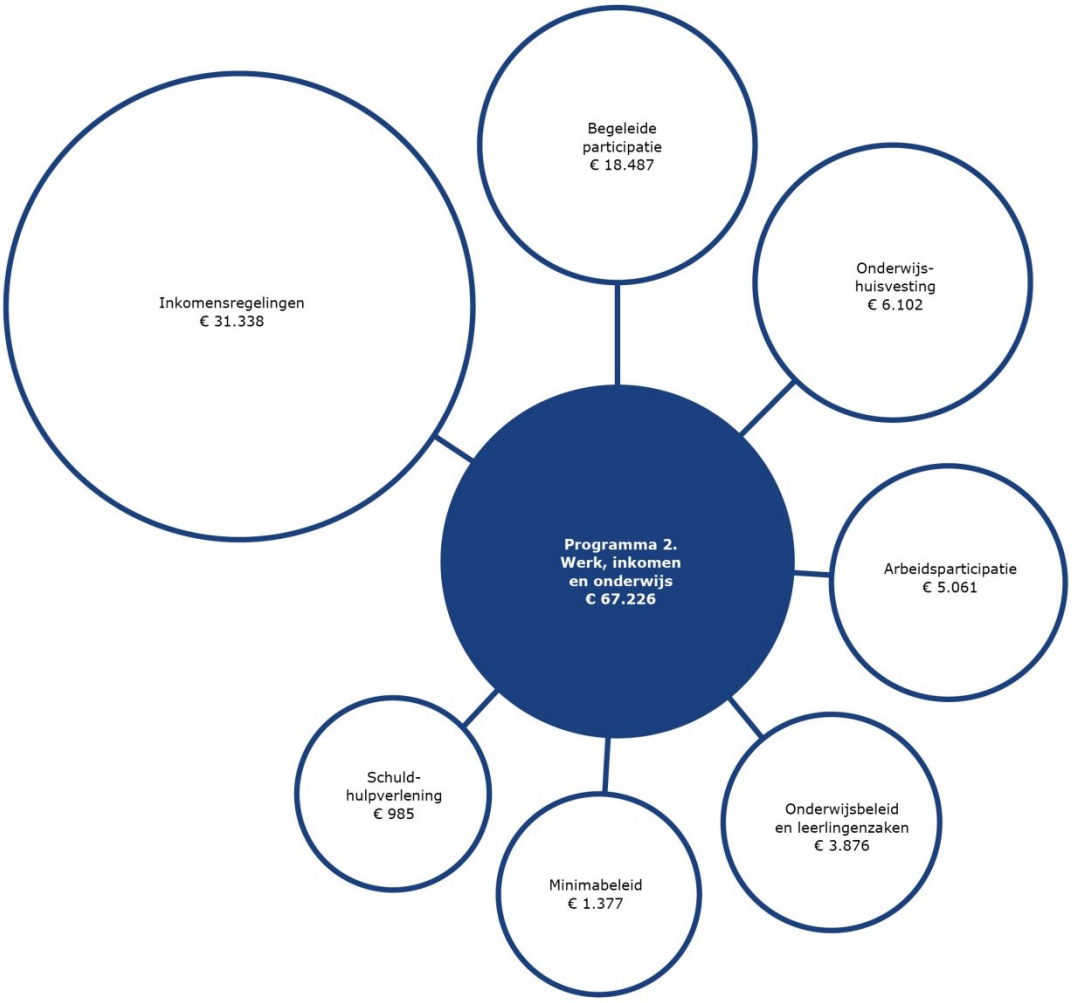

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Onderwijs en leerlingenzaken	92
Totaal programma	**92**

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Ontmoeten, sport en cultuur zijn uitdrukkingsvormen van gemeenschapszin. Mensen willen zich verbonden voelen met anderen. Daardoor ontstaan gemeenschappen, waarin mensen zich kunnen ontplooien. In sport, in cultuur en op tal van andere manieren, waarin de ontmoeting met de ander centraal staat, vinden inwoners manieren om zichzelf te ontwikkelen en te vermaken. Als gemeentelijke overheid zijn we er voor om deze gemeenschapszin mede mogelijk te maken en te faciliteren. Dat doen we door het ontwikkelen en in stand houden van voorzieningen en door de toegankelijkheid zo breed mogelijk te waarborgen. Hierbij sluiten we zo nauw mogelijk aan bij wat de mensen zelf willen en kunnen.
De komende jaren staan we voor forse inspanningen om onze maatschappelijke voorzieningen goed aan te laten sluiten op de veranderende behoeften en inzichten. De ambities en eisen op het gebied van duurzaamheid vragen om investeringen en aanpassingen in de bestaande voorraad. Maar ook de ontwikkelingen bij tal van verenigingen laten verschuivingen zien in het gebruik van en de behoefte aan gemeenschapsvoorzieningen. Dat geldt ook voor de behoeften van niet-georganiseerde gebruikers.

2. Programma-onderdelen

2.1 Ontmoeten

Wat willen we bereiken?

We willen dat er op buurt- en wijkniveau voldoende mogelijkheden zijn voor onze inwoners om elkaar te ontmoeten. Dat wordt steeds belangrijker naarmate steeds meer inwoners, zoals ouderen of mensen met een beperking, hiervoor langer aangewezen zijn op hun directe leefomgeving. Mede hierdoor zien we ook dat de behoeften aan ontmoeten aan het veranderen zijn, namelijk meer informeel, meer kortstondig, minder in verenigingsverband en meer op basis van open inloop. We willen onze voorzieningen daar geleidelijk aan op inrichten, immers niet alles kan tegelijk. Maar niet voordat we hierover met de raad de discussie hebben gevoerd over hoe we om willen gaan met deze ontwikkelingen.
Wij ervaren een toenemende spanning tussen wat we aan zelforganisatie vragen aan onze inwoners en de vrijwilligers die daarvoor noodzakelijk zijn. Voldoende vrijwilligers krijgen is op veel plekken een thema. We gaan onderzoeken of we hier invloed op kunnen uitoefenen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Er zijn voldoende mogelijkheden voor laagdrempelig ontmoeten op buurt- en wijkniveau in de gemeente Oss*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We stimuleren laagdrempelig ontmoeten. Meer ouderen en mensen met een beperking zijn langer aangewezen op hun eigen woonomgeving. Eenzaamheid is een gevaar dat hier op de loer ligt (zie ook de Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018 van het RIVM). De behoefte aan laagdrempelig ontmoeten dichtbij huis neemt daardoor toe. Onze gemeenschapsaccommodaties kunnen hierbij een rol spelen, maar vaak ligt deze behoefte aan ontmoeting dichterbij, in de directe woonomgeving. We willen toegroeien naar een meer divers gebruik van (bestaande) voorzieningen nabij. Samen met inwoners, partijen in Zorg en Welzijn en woningcorporaties willen we te weten komen wat bij de realisatie hiervan belangrijke factoren zijn.

- We gaan onderzoeken of er opties zijn om onze gemeenschapshuizen anders te beheren. Dit beheermodel staat steeds meer onder druk. We vragen de beheerstichtingen (veelal vrijwilligers) om de accommodatie voor het gebruikersdeel kostendekkend te exploiteren. Hoe meer huur beheerstichtingen ontvangen, hoe beter ze dat doen. Tegelijkertijd vragen we ook van deze beheerstichtingen om initiatieven en activiteiten uit de omgeving van het gemeenschapshuis 'in huis te halen'. Want dit is goed voor de leefbaarheid. De hoogte van de huur vormt hierbij vaak een belemmering. Deze spagaat willen we oplossen. Een onderzoek naar de verschillende beheermodellen moet uitwijzen welk model/modellen het beste is/zijn voor de gemeente Oss.
- We zijn al een tijd bezig om een nieuw wijkcentrum voor Oss Noordwest te realiseren. In goede samenwerking met wijkcentrum De Hille en wijkcentrum De Bonte Hoef is er nu een concreet plan gereed. De nieuwe accommodatie komt aan de sportzaal Ussenstelt. Ook scouting Ussen gaat hierin onderdak krijgen. Deze oplossing is aanzienlijk goedkoper dan een renovatie van de vier afzonderlijke accommodaties. Bovendien hebben we hiermee ook minder vierkante meters maatschappelijk vastgoed nodig dan voor de afzonderlijke accommodaties. Het budget is opgenomen via het Meerjarig investeringsplan ontmoeten (MIP).
- BrabantWonen realiseert in de Sterrebosflat een ontmoetingsruimte die wij gaan huren. Dit als vervanging van D'n Iemhof en het gebouw aan de Coornhertstraat van ons 'Huis van de wijk'. Deze nieuwe Iemhof wordt een laagdrempelige ontmoetingsplek. Hier kunnen inwoners uit de Ruwaard elkaar zowel georganiseerd als ongeorganiseerd ontmoeten. Een kwartiermaker gaat hier samen met partners in de wijk de nieuwe samenwerking vormgeven.
- Dorpshuis de Bongerd in Macharen is in eigendom van beheerstichting dorpshuis de Bongerd. Dit gebouw is sterk verouderd. De gemeente heeft samen met de beheerstichting en belanghebbenden een vlekkenplan voor de Bongerd gemaakt. In dit vlekkenplan is rekening gehouden met de huidige bezetting en wensen. We werken dit plan voor een duurzaam toekomstbestendige ontmoetingsplek samen met alle belanghebbenden verder uit in relatie tot andere maatschappelijke opgaven in Macharen.
- We investeren in het voormalige Raadhuis in Ravenstein, zodat dit pand kan functioneren als een zelfstandige semi-openbare voorziening voor Cultuur, Toerisme en Ontmoeten. We denken aan een investering waarna het pand beheerd wordt door een nog op te richten stichting of vereniging, die zelf verantwoordelijk is voor de exploitatiekosten van het pand en zorg draagt voor de programmering, zoals het organiseren van culturele en/of toeristische bijeenkomsten.
- Via het Meerjarig investeringsplan maatschappelijk vastgoed (MIP MV) verduurzamen we ons gemeentelijk vastgoed. Bij nieuwbouw maken we de gebouwen gasloos en energieneutraal. Bij renovatie wordt het gebouw minimaal BENG (Bijna Energieneutraal) en waar mogelijk ook gasloos en energieneutraal. In hoeverre we een bestaand gebouw via renovatie kunnen verduurzamen verschilt per gebouw. Via het investeringsvoorstel voor het desbetreffende gebouw leggen we keuzes over het ambitieniveau van duurzaamheid bij renovatie aan de gemeenteraad voor. Daarnaast gaan we de komende jaren in onze gebouwen energiebesparende maatregelen nemen die we binnen 10 jaar kunnen terugverdienen. Hierdoor maken we een start met de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen die voorlopig niet via het MIP MV (op het renovatie- of nieuwbouwmoment) worden verduurzaamd. Omdat in veel gemeentelijke gebouwen niet de gemeente, maar de gebruiker de energierekening betaalt maken we hierover afspraken met de gebruikers in onze gebouwen. We maken een voorstel hoe we de verduurzaming via het MIP MV precies aan gaan pakken en hoe we de komende jaren ook voor de rest van het gemeentelijk vastgoed gaan starten met de verduurzaming. Dit voorstel leggen we dit najaar meer in detail via een apart voorstel aan de gemeenteraad voor.

2.2 Sport

Wat willen we bereiken?

Sporten vinden we belangrijk: het verbindt mensen, het draagt bij aan een gezonde levensstijl en mensen die sporten voelen zich beter. Daarom stimuleren we dat zoveel mogelijk inwoners op hun niveau sporten en bewegen. We ondersteunen hiervoor sportverenigingen (accommodaties, subsidies), maar zetten ook steeds meer in op het uitnodigend maken van de openbare omgeving om te bewegen en te sporten. We zetten het Sport Expertise Centrum in om dit alles actief te faciliteren.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Sporten en bewegen zijn aantrekkelijk om te doen*
- *Er zijn geen (financiële) drempels om aan sporten en bewegen te doen*
- *Inwoners zijn zich bewust hoe sporten en bewegen bijdraagt aan hun welbevinden en welzijn*

Wat gaan we hiervoor doen?

- Het Golfbad moet grondig en grootschalig gerenoveerd worden. De directie van het Golfbad heeft de afgelopen maanden verschillende toekomstscenario's laten uitwerken. Zoals de raad eerder is geïnformeerd, is daar ook het scenario 'nieuwbouw op een nieuwe plek' aan toegevoegd. We willen hier ook een ruimtelijke studie bij betrekken, om de discussie over het meest wenselijke scenario volledig met elkaar te kunnen voeren. Aan de hand van dit advies gaan we in 2019 een concreet besluit nemen over de toekomst van het Golfbad.
- Onlangs openden we het tweede Cruyff Court in de gemeente Oss. De ambitie van de partijen die het Cruyff Court convenant ondertekenden (Sport Expertise Centrum, Cruyff Foundation, Ons Welzijn, Brabant Wonen, TOP Oss en gemeente Oss) is uitdagend. Er moeten vooral veel activiteiten op deze plekken plaatsvinden. We gaan hierbij de verbinding maken met de buurtsporttrajecten, om die rondom de Cruyff Courts te intensiveren.
- Vitale sportverenigingen zijn belangrijke schakels in de ketens voor een gezonde leefstijl, actief sporten en maatschappelijke participatie. Ook is het zijn van een vitale sportvereniging een voorwaarde voor een gezonde exploitatie van de vereniging én van de sportaccommodatie. We gaan deze periode met de sportverenigingen dit begrip uitwerken en concretiseren. In de uitwerking bepalen we ook hoe we met de sportverenigingen die hier wel of niet in mee doen, om willen gaan.
- In combinatie met het concept van vitale sportvereniging willen we deze periode bij voetbalvereniging Nooit Gedacht investeren in een kunstgrasveld. Kunstgrasvelden leiden tot een betere bespeelbaarheid en bezetting en tegelijkertijd lossen we een aantal concrete problemen bij de voetbalclub op.

2.3 Cultuur

Wat willen we bereiken?

Cultuur is een uitdrukkingsvorm van individuele en gemeenschappelijke ontwikkeling van mensen. Culturele activiteiten zijn belangrijke voorwaarden voor een zinvol bestaan, zowel voor individuen als gemeenschappen. Cultuur ontwikkelt de eigen identiteit van onze inwoners en draagt bij aan een aantrekkelijke uitstraling van de gemeente.
Daarom vinden we een gevarieerd en laagdrempelig cultuuraanbod belangrijk. We stimuleren cultuurdeelname door cultuureducatie, door het subsidiëren van culturele voorzieningen en door het zoveel mogelijk wegnemen van (financiële) drempels bij het aanbod.
Een veelzijdig en aansprekend cultuuraanbod draagt ook bij aan het zijn van een aantrekkelijke gemeente; om er in te wonen of om er in te ondernemen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Culturele activiteiten zijn aantrekkelijk en laagdrempelig om aan deel te nemen of om er van te genieten*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We gaan aan de slag met een positioneringsonderzoek voor de Lievekamp. Het vertrek van de bibliotheek uit het gebouw van De Lievekamp leidt tot nieuwe mogelijkheden voor het theater. Maar ook het gegeven dat het gebouw inmiddels 50 jaar oud is en dat er onderdelen grootschalige renovatie vragen, maken het nodig dat er nieuwe afwegingen worden gemaakt. Wat past er bij gemeente Oss? Welke positie en ambitie heeft De Lievekamp in de regio? Welke investeringen en exploitaties horen daarbij? Dit zijn vragen waar we samen met De Lievekamp en externe deskundigheid een antwoord op willen geven. Daarom gaan we aan de slag met dit positioneringsonderzoek. Dit onderzoek vormt vervolgens de basis voor de renovatieopgave van De Lievekamp.
- We gaan een cultuurfonds instellen. De gemeente Oss heeft een rijk en breed cultureel veld, zowel professioneel als op amateurbasis. Daar zijn we trots op en dat willen we graag in stand houden. Maar we willen niet stilzitten. Met een stimuleringsfonds willen we innovatie en vernieuwing aanjagen, vooral voor de amateurkunsten. De amateurkunstsector heeft, in tegenstelling tot de professionele kunstsector, maar beperkte mogelijkheden om vernieuwing en innovatie na te streven. We richten het fonds in voor een periode van 3 jaar om na een evaluatie te bepalen of het gewenste effect is bereikt. Voordat we hiermee aan de slag gaan, leggen we de raad een uitwerkingsvoorstel voor.
- We houden de ontwikkelingen rondom natuurtheater Hoessenbosch in de gaten. Het theater heeft upgradingsplannen, maar we willen eerst meer duidelijkheid hierover voordat we concrete ondersteuningsmaatregelen gaan voorstellen.
- Op een aantal kernen in de gemeente Oss kunnen geen kermisexploitanten meer gevonden worden die hun attractie daar willen neerzetten. Bij diverse andere kernen staat mogelijkerwijs ook hetzelfde te gebeuren in de naaste toekomst. Het liefst willen we de kermissen behouden voor de kleine kernen, maar dat moet wel op verantwoorde wijze kunnen. We gaan in samenspraak met alle betrokkenen beleid hiervoor ontwikkelen.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

We geven op het gebied van duurzaamheid zelf het goede voorbeeld. Daarom zetten we in op een (op termijn) energie neutrale vastgoedportefeuille. Ook gaan we in de gemeentelijke gebouwen meer aandacht besteden aan communicatie over wat we als gemeente aan duurzaamheid doen. De gemeentelijke regeling voor de verduurzaming van buitensportaccommodaties blijft van kracht.
De global goals die bij dit programma horen zijn: Goede gezondheid en welzijn, duurzame energie, ongelijkheid verminderen en duurzame steden en gemeenschappen.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.
De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf hierover.

Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)
Het Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) voert voor Oss en de andere deelnemende gemeenten en waterschappen wettelijk verplichte taken uit op het gebied van archiefbeheer, ordening, controle en –ontsluiting. Binnen de mogelijkheden werkt het BHIC aan het beleidsdoel ‘meer publiek, meer divers publiek’. Dit sluit aan bij onze doelstelling om cultuur, in dit geval het papieren en digitale erfgoed van de gemeente, gemakkelijk toegankelijk te maken voor belangstellenden.

3.3 Beleidskaders

1. Integraal Voorzieningenbeleid (inclusief opstellen en uitwerken van adviezen voorzieningenkaarten)
2. Rapporten cultuur: 'Cultuur van waarde" en "Waarde van Cultuur"
3. Visie sport en bewegen
4. Uitvoeringsnota maatschappelijk vastgoed (2013)
5. Planontwikkeling centrum
6. Nota gezondheidsbeleid Maasland

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Tevredenheid inwoners over voorzieningen	Waarstaatjegemeente.nl	72%	2016	73%
Inzet burgers voor leefbaarheid in de buurt	Waarstaatjegemeente.nl	21%	2016	22%
Actief in verenigingsleven	Waarstaatjegemeente.nl	61%	2016	63%
Volwassenen die voldoen aan norm gezond bewegen	GGD Brabantscan.nl	59%	2016	60%
Mensen met ernstig overgewicht	GGD Brabantscan.nl	13%	2016	12%

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Niet-sporters	48,1%	50,5%	2016

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Instelling cultuurfonds	0	30	30	30	0
Wijkcentrum D'n nieuwe Iemhof	0	60	0	19	19
Onderzoeksbudget Golfbad Oss	0	50	0	0	0
Ontmoeten Macharen	0	0	0	0	56
Pilot vitale sportvereniging Nooitgedacht Geffen	0	0	42	42	41
Herbestemming voormalig Raadhuis Ravenstein	0	0	0	20	20
Onderzoeksbudget cultuureducatie VO	0	0	0	0	0
Positioneringsonderzoek Lievekamp	0	0	0	0	0
Totaal nieuw beleid	**0**	**140**	**72**	**111**	**136**

Toelichting nieuw beleid

Instelling cultuurfonds

We stellen voor om voor een periode van drie jaar € 30.000 per jaar op te nemen in de begroting voor het instellen van een cultuurfonds. We richten het fonds in voor een periode van 3 jaar om na een evaluatie te bepalen of het gewenste effect is bereikt. Dit kost € 30.000 per jaar. Voordat we hiermee aan de slag gaan leggen we de raad een uitwerkingsvoorstel voor.

Wijkcentrum D'n nieuwe Iemhof

We stellen voor om voor D'n Iemhof extra budget beschikbaar te stellen. We hebben vanaf 2021 € 19.000 nodig voor realisatie van D'n Iemhof voor betaling van de huurkosten aan Brabant Wonen. Daarnaast hebben we voor onderhoud van de huidige tijdelijke locatie van Ons huis van de Wijk aan de Coornhertstraat 3 eenmalig € 60.000 nodig. We stellen tot slot voor om voor een kwartiermaker voor d'n Iemhof in 2019 € 50.000 en in 2020 € 75.000 beschikbaar te stellen. We brengen deze kosten ten laste van de reserve IVB. We faciliteren partijen bij d'n Iemhof met een kwartiermaker om een nieuw model voor exploitatie en beheer te ontwikkelen zodat de maatschappelijke doelen van het wijkcentrum gehaald worden.

Onderzoeksbudget Golfbad Oss

Het Golfbad moet gerenoveerd worden. De directie van het Golfbad heeft de afgelopen maanden verschillende toekomstscenario's laten uitwerken. We hebben externe expertise nodig voor een locatieonderzoek om vervolgens hierover een goed advies voor de raad op te kunnen stellen. Aan de hand van dit advies gaan we in 2019 een concreet besluit nemen over de toekomst van het Golfbad. We ramen voor de externe expertise een bedrag van € 50.000.

Ontmoeten Macharen

Voor het realiseren van een toekomstbestendig ontmoetingsfunctie in Macharen nemen we een investering op van € 1,4 miljoen in 2021. Dit leidt tot jaarlijkse kosten van € 56.000. Dit voegen wij toe aan het Meerjaren Investeringsplan maatschappelijk vastgoed (MIP MV). Dit is een voorlopige inschatting. We werken het plan voor een duurzaam toekomstbestendige ontmoetingsplek verder uit ook in relatie tot andere maatschappelijke opgaven in Macharen. Het besluit over de definitieve investering leggen we apart aan de raad voor.

Pilot vitale sportvereniging Nooitgedacht Geffen

In combinatie met het concept van vitale sportvereniging willen we in 2019 bij voetbalvereniging Nooit Gedacht € 550.000 investeren in een kunstgrasveld. Deze investering leidt tot een jaarlijkse last van € 42.000. Kunstgrasvelden leiden tot een betere bespeelbaarheid en bezetting en tegelijkertijd lossen we een aantal concrete problemen bij de voetbalclub op.

Herbestemming voormalig Raadhuis Ravenstein

Met het oog op een nieuwe bestemming van het gebouw reserveren we in 2020 € 500.000 voor aanpassing van het voormalige gemeentehuis in Ravenstein. De jaarlijkse lasten van de investering zijn € 20.000. Dit voegen wij toe aan het Meerjaren Investeringsplan maatschappelijk vastgoed (MIP MV). We investeren zodat dit pand kan functioneren als een zelfstandige semi-openbare voorziening voor Toerisme en Ontmoeten. We werken het businessplan voor dit gebouw verder uit, we leggen in een apart raadsvoorstel het definitieve investeringsbedrag ter besluitvorming voor.

Onderzoeksbudget cultuureducatie VO

We stellen voor 2019 een incidenteel onderzoeksbudget van € 5.000 aan het OKVO beschikbaar ten behoeve van een haalbaarheidsonderzoek voor een doorlopende leerlijn in het Voortgezet Onderwijs. Dit betalen we uit de algemene reserve. Dit is besloten via een amendement tijdens de raadsvergadering van de programmabegroting 2019-2022 op 8 november 2018.

Positioneringsonderzoek Lievekamp

We stellen incidenteel € 30.000 beschikbaar in 2019 voor een positioneringsonderzoek voor de Lievekamp. Dit onderzoek vormt vervolgens de basis voor de renovatieopgave van de Lievekamp. We betalen dit uit de reserve Integraal Voorzieningenbeleid. Dit is besloten via een amendement tijdens de raadsvergadering van de programmabegroting 2019-2022 op 8 november 2018.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Inrichtingsbudget de Hoeve in Lith	0	0	0	0	0
Exploitatietekorten 2017 wijk- en dorpscentra	0	0	0	0	0
Kosten verzelfstandiging Museum Jan Cunen	0	0	0	0	0
Non-infill kunstgrasmat Rusheuvel	0	0	0	0	0
Hervormingen cultuur	108	0	0	0	0
Kosten Integraal voorzieningenbeleid	0	0	0	0	0
Ontmoeten en sport bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)	0	-168	-678	22	73
Totaal 3O-ontwikkelingen	**108**	**-168**	**-678**	**22**	**73**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Inrichtingsbudget de Hoeve in Lith

We hebben extra budget van € 145.000 voor de inrichting van de Hoeve in Lith. Hier wordt een multifunctionele accommodatie gerealiseerd met een belangrijke functie voor de kern. Om het gebouw een eigentijdse uitstraling te geven betalen we een deel van de inrichtingskosten voor het ontmoetingsdeel. De Hoeve gaat ook zelf aan de slag met fondsenwerving en sponsoring om de inrichting re realiseren. Volgens plan betalen we de gemeentelijke bijdrage uit de reserve Integraal voorzieningenbeleid, we hebben geen aanvullend budget nodig.

Exploitatietekorten 2017 wijk- en dorpscentra

Op 9 januari 2018 is besloten om voor 2017 de exploitatietekorten bij enkele wijk- en dorpscentra tot een maximumbedrag van € 155.000 voor rekening van de gemeente te nemen. Het gaat hier om de Berchplaets, MFC de Koppelinck, wijkcentrum Meteoor en buurtcentrum Schadewijk. De afwikkeling loopt via de reserve Integraal voorzieningenbeleid waardoor geen aanvullend budget nodig is.

Kosten verzelfstandiging Museum Jan Cunen

We hebben de uitgaven in verband met de verzelfstandiging van het Museum Jan Cunen geactualiseerd. In 2018 hebben we kosten gemaakt voor het museumpark en aanpassing van de toiletgroep (€ 45.000). Daarnaast hebben we in 2019 een bijdrage nodig voor de kosten van bestrating van de omgeving van het museum aan de Molenstraat en de Raadhuislaan (€ 50.000). De kosten worden betaald uit de reserve Verzelfstandiging MJC/Stadsarchief. We hebben geen aanvullend budget nodig.

Non-infill kunstgrasmat Rusheuvel

Op sportpark Rusheuvel vervangen we de kunstgrasmat van veld 2. Op aangeven van de raad moeten we de afweging maken of duurzamere/gezondere middelen dan rubbergranulaat gebruikt kunnen worden. Op proefbasis wordt nu een non-infill kunstgrasmat aangelegd. De extra kosten bedragen € 150.000, deze betalen we uit de reserve integraal Voorzieningenbeleid. We hebben dus geen extra budget nodig.

Hervormingen cultuur

We nemen eenmalig € 108.000 extra op in het jaar 2018 om de reserve Hervormingen cultuur aan te vullen voor eindafrekening frictiekosten de Muzelinck. Naar aanleiding van de gemeentelijke bezuinigingen en de daardoor noodzakelijke reorganisatie hebben we in 2014 geld gereserveerd voor frictiekosten voor de Muzelinck. Samen met de frictiekosten van de Groene Engel en het Museum Jan Cunen zijn deze gestort in een reserve Hervormingen cultuur. De afgelopen jaren hebben we ten aanzien van deze reserve al aangegeven dat de frictiekosten met betrekking tot de Groene Engel in 2014 € 108.000 hoger zijn uitgevallen. In afwachting van de eindafrekening van de Muzelinck hebben we de reserve vooralsnog niet aangevuld. De gemeente heeft zich eerder tegenover Muzelinck garant gesteld, mocht bij de afronding van de reorganisatie blijken dat het beschikbare budget daardoor niet toereikend zou zijn. Medio 2018 is de reorganisatie bij Muzelinck definitief afgerond en zijn de uiteindelijke frictiekosten bekend. Op basis van de eindafrekening claimt Muzelinck nu deze middelen als gemeentelijke bijdrage in de frictiekosten. We nemen daarom eenmalig € 108.000 op in de begroting 2018 voor de afwikkeling frictiekosten ten behoeve van de reorganisatie van Muzelinck.

Kosten Integraal voorzieningenbeleid

We hebben in 2018 naar verwachting in totaal € 170.000 aan kosten voor diverse projecten voor Integraal voorzieningenbeleid (IVB) en voorbereidingskosten voor de voorzieningenkaarten. Het gaat om een bijdrage van € 77.000 aan de herinrichting van het buitenterrein van MHC Oss en € 26.000 voor het buitenterrein van dorpshuis Haren. Aan voorbereidingskosten voor de uitvoering van de diverse voorzieningenkaarten verwachten we € 67.000 kosten voor Oss Noord-West, Herpen en Ravenstein. Deze kosten betalen we uit de reserve Integraal voorzieningenbeleid. We hebben dus geen extra geld nodig.

Ontmoeten en sport bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)

We hebben het investeringsplan voor ontmoeten en sport geactualiseerd. Bedragen zijn opgehoogd op basis van bouwkostenstijging en hogere kosten voor duurzaamheid. Daarnaast zien we vertraging in de uitvoering. Dit betekent in financiële zin een voordeel van € 168.000 in 2019 en € 678.000 in 2020. Door de hogere kosten ontstaat er uiteindelijk een structureel nadeel van € 73.000. De planning van projecten binnen het investeringsplan is geactualiseerd op basis van de voortgang binnen de projecten. De nieuwe Iemhof (ontmoeten Ruwaard) gaan we vanaf medio 2020 huren van BrabantWonen, hierdoor hebben we in 2019 een eenmalig voordeel. We werken aan een investeringsbesluit voor MFA Noord-West (combinatie van ontmoeten, sport en scouting), Ontmoeten Ravenstein en Ontmoeten Herpen. De daadwerkelijke realisatie van deze plannen zal nog niet in 2019 gereed zijn, zo ook bij de investeringen in de gymzalen Grindlaan, Hoefeind en Krakenburg die de planning van de nieuwe scholen volgen. Daardoor hebben we in 2020 een groot eenmalig voordeel.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Brede impuls combinatiefuncties	-2	-2	-2	-2	-2
Totaal mei- en septembercirculaire	**-2**	**-2**	**-2**	**-2**	**-2**

Toelichting mei- en septembercirculaire

Brede impuls combinatiefuncties

We krijgen jaarlijks € 2.000 minder voor de Brede Impuls Combinatiefuncties/Buurtsportcoaches vanuit het programma Sport en bewegen in de buurt. Het programma loopt eind 2018 af, maar de regeling is structureel. We blijven daarom wel geld ontvangen voor de dit programma, alleen € 2.000 minder dan voorheen. In juli 2018 worden gemeenten geïnformeerd over de nieuwe afspraken.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	16.592	16.458	16.945	16.809	16.613
Baten	-2.244	-2.149	-2.093	-2.016	-1.982
Saldo	14.348	14.309	14.852	14.793	14.631
Stortingen reserves	620	12	12	12	12
Onttrekkingen reserves	-1.094	-276	-315	-213	-211
Saldo mutaties reserves	-474	-264	-303	-201	-199
Totaal bestaand beleid	**13.874**	**14.045**	**14.549**	**14.592**	**14.432**
Nieuw beleid	0	140	72	111	136
3O-ontwikkelingen	108	-168	-678	22	73
Budgettair neutrale wijzigingen	-5	112	112	112	113
Mei- en septembercirculaire	-2	-2	-2	-2	-2
Totaal programma	**13.975**	**14.127**	**14.053**	**14.834**	**14.752**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

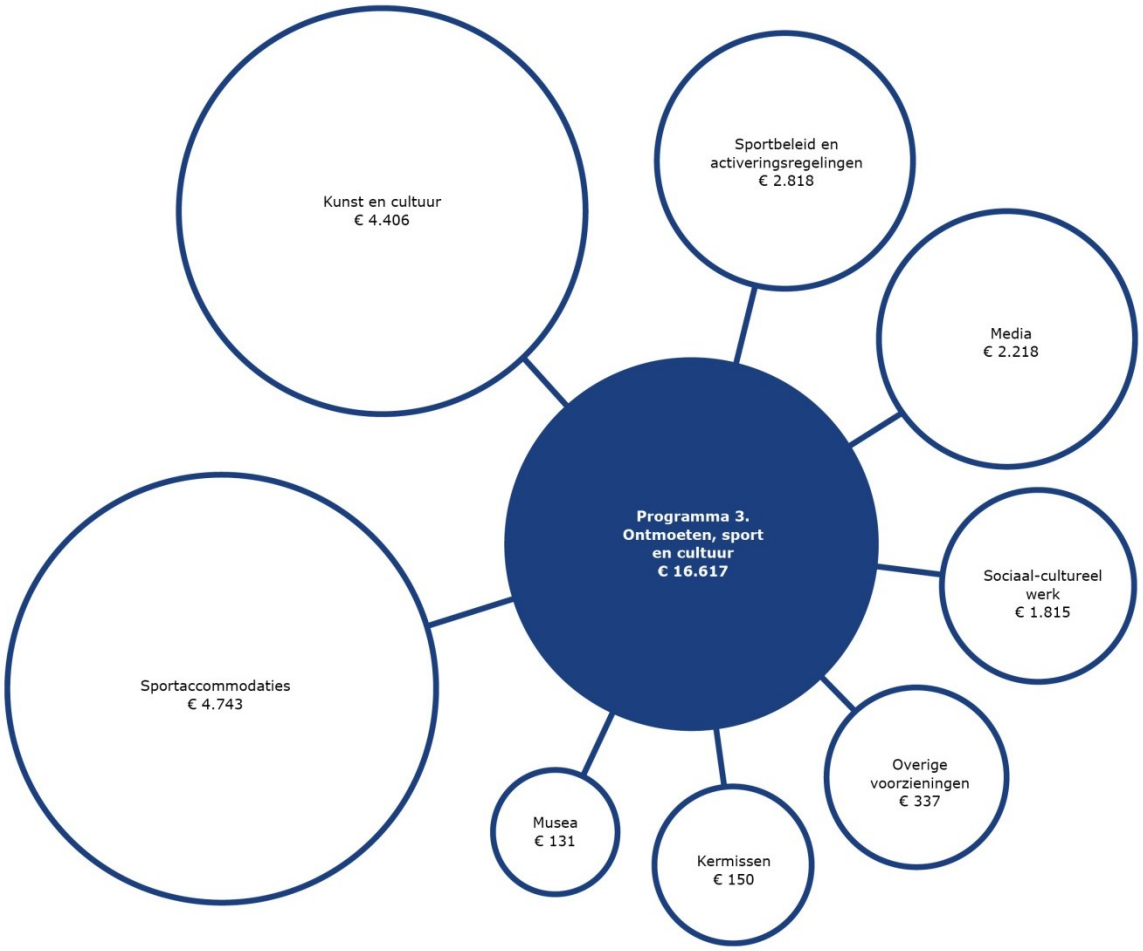

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Kunst en cultuur	2.977
Media	1.915
Overige voorzieningen	231
Sociaal-cultureel werk	200
Sportbeleid en activeringsregelingen	2.463
Totaal programma	**7.788**

Programma 4. Dynamisch stadscentrum

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Koers Stadshart Oss wil een bruisend centrum bieden voor bezoekers uit de hele regio. Als gevolg van de ontwikkelingen op het gebied van detailhandel zal het centrum bestaan uit een aantrekkelijke mix van winkels, horeca, wonen en cultuur. Doel van de Koers is het versterken van de ontmoetingsfunctie van het centrum voor onze inwoners. Dat willen we bereiken door in te zetten op een ruimtelijk compact(er) centrum, met een meer gevarieerd aanbod (naast winkels en horeca ook cultuur en wonen) in een eigen authentieke sfeer (de Osse Couleur Locale). Een specifieke ruimtelijke opgave is de integrale aanpak van het Walkwartier. Een levendig en verrassend centrum vraagt blijvende aandacht en inspanningen van alle partijen. Dat doen we samen met de centrumondernemers en vastgoedeigenaren. De toenemende leegstand willen we bestrijden door initiatieven zoals de Droomwinkel en het verplaatsen van kansrijke ondernemingen van buiten het centrum naar het stadshart. Marketing van het stadscentrum vinden we erg belangrijk. De centrumontsluitingen worden aangepakt om de bereikbaarheid en de verblijfskwaliteit te verhogen.

Met de realisatie van het Walkwartier krijgt het stadshart aan de zuid-oostzijde een flinke impuls. Maar daarmee zijn we niet klaar. Ook aan het noordelijk en noord-oostelijke deel van het stadshart zullen we extra aandacht moeten besteden. Samen met de provincie Noord-Brabant zetten we in op een ontwikkelingsstrategie om nieuwe functies toe te voegen, meer wonen, aandacht voor verduurzaming met groen. Daarvoor willen wij een investeringsfonds vormen. Daarmee kunnen we samen met de provincie Noord-Brabant deze verdere herstructurering in gang zetten.

Het dynamische stadscentrum is veel groter dan het stadshart zoals in de Koers Stadshart beschreven.
Ook andere gebieden in het centrum vragen aandacht. Wij geven echter prioriteit aan het stadshart om de realisatie van de Koers mogelijk te maken.

2. Programma-onderdelen

2.1 Taskforce stadshart en evenementen

Wat willen we bereiken?

De Taskforce stadshart bestaat sinds 2015. De gemeente werkt intensief samen met de centrumondernemers en vastgoedeigenaren. Met veel energie van ondernemers en extra middelen van de gemeente hebben we het centrum al veel impulsen gegeven. Deze zijn gericht op het stimuleren van vernieuwende activiteiten in het centrum, vernieuwend ondernemerschap en verbetering van de ruimtelijke uitstraling en sfeer.
Vanuit de locatie Peperstraat ondersteunt het centrummanagement de ondernemers in het centrum. Extra promotionele aandacht wordt ook van hieruit opgepakt. De marketing van het centrum gaan we samen met het Platform Vrije tijd Oss intensiveren door onder andere een nieuwe website voor bezoekers van Oss. De kracht van marketing zien wij ook in het verbinden van diverse al bestaande promotieactiviteiten van individuele en groepen ondernemers.

Evenementen zijn onmisbaar om voor verrassing te zorgen en extra publiek te trekken. Ze versterken de ontmoetingsfunctie. Het initiatief en de verantwoordelijkheid voor het organiseren van deze evenementen ligt bij (centrum-)ondernemers of verenigingen. We realiseren ons dat evenementen in het centrum op gespannen voet kunnen staan met de woonfunctie. We zoeken nadrukkelijk naar een balans tussen aantrekkelijke activiteiten in het centrum en de leefbaarheid van de betrokken bewoners.

Het Centrummanagement Oss is de belangrijkste speler in het centrum. Wij zijn als gemeente intensief betrokken bij alle kansen die zich in het centrum voordoen. Wij delen hun zorgen waar het gaat om de moeilijke positie van de retail in Oss als midsize stad. Samen met het centrummanagement willen we de inzet van de Taskforce dan ook in de komende periode voortzetten.

We werken aan de volgende doelstelling(en):

- *We willen een aantrekkelijk centrum met veel verschillende functies en activiteiten*
- *We willen meer bewoners in het centrum*
- *We stimuleren evenementen in het centrum en in de kernen, daarbij zorgen we een goede balans tussen activiteiten en de leefbaarheid van betrokken bewoners*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zorgen voor de uitvoering van de Koers Stadshart. Dat doen we in goede samenwerking met het Centrummanagement Oss, ondernemers, vastgoedeigenaren en bewoners.
- We gaan aan het Centrum Management Oss (CMO) jaarlijks een vast bedrag van € 205.000 betalen voor hun activiteiten. Nu wordt de jaarlijkse fluctuerende opbrengst van de reclamebelasting na aftrek van kosten overgedragen aan het CMO. Deze opbrengst is pas in de loop van het jaar na de heffing definitief. Hierdoor is voor het CMO lastig om jaarlijks een begroting op te stellen. Om zekerheid aan het CMO te geven over deze inkomsten leggen we het risico van de reclameopbrengsten bij onszelf neer. Na 3 jaar evalueren we dit besluit aan de hand van de opbrengsten van 2019 t/m 2021.
- In de Taskforce stadshart ondersteunen wij het Makelpunt. Daarin wordt de leegstand bestreden door actief op zoek te gaan naar geïnteresseerde ketens, droomwinkels voor startende ondernemers, verplaatsing naar het stadscentrum van kansrijke ondernemingen buiten het centrum. Ook initiatieven voor tijdelijke invullingen van leegstaande panden worden door deze groep genomen.
- De komende periode richten we ons ook op de openbare ruimte en zorgen voor vergroening van het centrum. Daarnaast stimuleren we wonen in het centrum en blijven we hiervoor subsidies verstrekken, dat doen we ook voor gevelverbeteringen.
- We werken aan het benaderen en informeren van alle bezoekers aan Oss via de nieuwe gezamenlijke website. We presenteren daarbij Oss als veelzijdige gemeente om de stad te bezoeken, te recreëren in het buitengebied en de kernen, te overnachten en evenementen te bezoeken.
- We faciliteren organisatoren van kwalitatief hoogwaardige evenementen. Dat doen we in het centrum van Oss, maar natuurlijk ook in onze kernen en daarbuiten. Deze initiatiefnemers kunnen daarbij worden ondersteund door de evenementencoördinator in het centrum.
- We verbeteren de processen rondom vergunningsaanvragen voor evenementen. Naast veiligheid zullen we extra aandacht geven aan de leefbaarheid van centrumbewoners.
- We gaan de fietsenstallingen 24 uur bewaken met camera's. We doen dit bij de bestaande stallingen aan de Kruisstraat, de Oostwal en Terwaenen. Het specifieke doel is bestrijding van fietsendiefstal.
- Bij evenementen zullen we op tijdelijke basis camera's inzetten als dat vanuit veiligheidsoverweging noodzakelijk is.
- Oss Avenue is een door de Raad vastgestelde visie op de ontwikkeling van de Raadhuislaan en omgeving. Deze visie vormt uitgangspunt bij de toekomstige activiteiten. We willen op de plek van het voormalige belastingkantoor nieuwbouw realiseren. In 2019 doen we een verkennend onderzoek voor bijvoorbeeld woningbouw op deze plek.
- De verhuizing van de bibliotheek naar het Walkwartier biedt nieuwe kansen voor Theater de Lievekamp. We onderzoeken samen met de directie de mogelijkheden voor een toekomstbestendig theater.
- De vorig jaar ingezette pilot 'Dagtarief parkeren' zullen we evalueren. De pilot loopt tot januari 2019 en met behulp van de resultaten doen we een voorstel omtrent voor het vervolg.

2.2 Project Walkwartier

Wat willen we bereiken?

We werken hard aan de revitalisering van het Walkwartier. We hebben samen met een lokale partij, Van Wanrooij Bouw & Ontwikkeling B.V., ontwikkelplannen gemaakt met een diversiteit aan functies die het centrum versterken. We willen een in het oog springende publiekstrekker op deze prominente plek realiseren. Met Van Wanrooij is een intentieovereenkomst gesloten. De gewenste vernieuwing met toevoeging van cultuur, zoals ook het UIThuis deze voor ogen heeft, zal dit deel van het centrum versterken. Zodra we de noodzakelijke procedures hebben doorlopen starten we in 2020 met de realisatie.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *De ontwikkeling van het Wal Kwartier draagt bij aan een toekomstbestendig centrum, een levendig centrum met een versterkte ontmoetingsfunctie gericht op beleving, verrassing en sfeer*

Wat gaan we hiervoor doen?

- Bij het opstellen van de plannen vormt het manifest UIThuis een belangrijke input voor de invulling van het Wal Kwartier. De ambitie om cultuur te concentreren in het stadscentrum in een voor Oss vernieuwend concept voor een cultuurhuis, is opgenomen in de ontwikkelplannen. Het manifest UIThuis geeft aan dat een nieuw te vormen cultuurhuis zorgt voor dynamiek, cultuur, creativiteit en dat cultuur vooral ook toegankelijk is.
- We realiseren een cultuurhuis wat uitnodigt tot ontmoeting, ontdekking en ontplooiing van alle Ossenaren.
- Om de ontmoeting en beleving optimaal te laten functioneren is de ruimtelijke verbinding tussen horeca, retail en cultuur binnen in het gebouw en de omgeving een belangrijke voorwaarde. We zorgen dat dit zo optimaal mogelijk wordt vormgegeven.
- De ontwikkeling van het Wal Kwartier biedt concrete kansen om meer groen in het centrum, in de lijn van in de Koers Stadshart Oss. Extra groen in het centrum verbetert de beleving van de openbare ruimte voor bezoekers en bewoners, maar is zeker ook nodig vanuit klimaatadaptatie. Een 'klimaat-robuuste' ontwikkeling is noodzakelijk om naar de toekomst de gevoeligheid voor wateroverlast en hittestress in het centrumgebied te verminderen. We nemen deze vergroening specifiek op in de Molenstraat, Walstraat, Walplein, Carmelietenstraat en de Wal.
- Momenteel wordt samen met Van Wanrooij de haalbaarheid van het Wal Kwartier onderzocht. Uitgangspunt hierbij is een ontwerp van DOK architecten. Dit ontwerp verschilt met het ontwerp van de ontwikkelingsschets die in december 2017 aan de raad is gepresenteerd. In de intentieovereenkomst met van Wanrooij is afgesproken dat het ontwerp van de ontwikkelingsschets verder wordt uitgewerkt. De plannen worden momenteel doorgerekend. Vanwege de aanpassingen in het ontwerp en de bouwkostenstijgingen in de markt moeten we rekening houden met een hogere kostenraming. Bij de bouwkostenstijging in de markt sluiten we aan met de kostenstijging die we voor nieuwbouw van onze vastgoedportefeuille voorzien (MIP). Deze prijsstijging is als een 3O-ontwikkeling opgenomen. De eventuele meerkosten als gevolg van aanpassingen in het ontwerp worden afgewogen en eventueel afgedekt met de reserve investeringsfonds Stadshart Oss.
- In december 2018 verwachten we een nader voorstel voor de gehele planontwikkeling van het Wal Kwartier ter besluitvorming aan de raad voor te kunnen leggen.
- Het programma voorziet ook in de versterking van de woonfunctie in het centrum. Wonen in en rond het centrum speelt in op de woonwens van kleinere huishoudens, maar ook gezinnen in Oss. We realiseren een woonprogramma wat past binnen de toenemende behoefte aan binnenstedelijk wonen en een goede bijdrage levert aan de leefbaarheid van het Osse stadscentrum.
- Binnen de vastgestelde ontwikkelingsschets van het Wal Kwartier is het studiegebied sportterrein TBL opgenomen. Gemeente en TBL zijn in overleg over de gezamenlijke ambitie om het sportterrein te herontwikkelingen tot een semi openbaar (sport) park. De ruimtelijke, maatschappelijke en financiële haalbaarheid wordt momenteel gezamenlijk onderzocht. Zodra de plannen zover zijn vindt hier separate besluitvorming over plaats.

2.3 Ontwikkelingsstrategie voor het Osse centrum

Wat willen we bereiken?

De Ontwikkelstrategie Stadshart Oss richt zich op investeringen in stedelijke ontwikkeling. Met andere woorden, het gaat om investeringen in fysieke plekken die een belangrijke bijdrage leveren aan een toekomstbestendig stadscentrum, waarin vernieuwen van de vitaliteit, attractiviteit en de economische veerkracht centraal staan.

Gemeente en de provincie Noord-Brabant hebben in december 2017 een intentieovereenkomst gesloten. Doel is om samen te bezien hoe het stadscentrum van Oss een impuls kan krijgen en het gebied te herontwikkelen tot een aantrekkelijke en kwalitatief hoogwaardige locatie. We hebben afgesproken dat er een ontwikkelstrategie wordt gevormd voor de verdere centrumontwikkeling van Oss.
We bieden richting en prioriteiten aan projecten die bijdragen aan een goed functionerend centrum.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We willen het stadscentrum versterken door extra –vastgoed- investeringen, omdat we er van uit gaan dat het centrum die ook na de realisatie van het Walkwartier hard nodig zal hebben om de centrumfunctie te behouden*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We voeren samen met de provincie Noord-Brabant een verkenning uit naar de ruimtelijke doorontwikkeling van de Koers Stadshart. Die vertalen we naar de opgaven van specifieke locaties in het centrum en brengen we bijeen in een ontwikkelstrategie met een dynamische meerjarenplanning.
- We sluiten een samenwerkingsovereenkomst met de provincie Noord-Brabant, waarin afspraken worden gemaakt hoe de provincie Noord-Brabant via een meerjarig partnerschap samen met ons uitvoering kan geven aan de uitvoering van deze ontwikkelstrategie.
- We richten het Investeringsfonds Stadshart Oss op. In hoofdlijn is het Investeringsfonds gericht op majeure investeringen in stedelijke (vastgoed) ontwikkeling waarvan parkeren en openbare ruimte & groen onderdeel kunnen zijn. Met dit fonds proberen we andere partijen te interesseren om samen in het stadshart van Oss te investeren. Zo zijn we in gesprek met de provincie Noord-Brabant om te bekijken of zij kunnen participeren in locatieontwikkeling in ons centrum.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Dit programma levert een bijdrage aan meerdere doelen uit de Duurzaamheidscirkel:

- Arbeid: Door te streven naar behoud en zo mogelijk uitbreiding van werkgelegenheid leveren we een bijdrage aan meerdere indicatoren, zoals besteedbaar inkomen, armoede en jeugdwerkloosheid.
- Kennis en onderwijs: Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking en dus de aanwezigheid van hoger onderwijs is de sleutel tot de toekomst. We zetten dan ook maximaal in op samenwerking met bijvoorbeeld Avans en Fontys door samen projecten te starten en stage- en afstudeerplaatsen te bieden.
- Maatschappelijke participatie en wonen: we gaan in het stadscentrum een diversiteit aan functies creëren. We versterken de woonfunctie in het Walkwartier, voegen cultuur toe en geven ruimte aan starters en tijdelijke functies voor bv. creatieve beroepen. We stimuleren evenementen in het centrum en de kernen, deze worden veelal georganiseerd door lokale verenigingen.
- Natuur en Landschap: We gaan het centrum vergroenen om de effecten van hittestress tegen te gaan.
- Veiligheid: We gaan meer cameratoezicht toestaan en brengen bv. extra camera's aan bij de fietsenstallingen in het centrum.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, duurzame steden en gemeenschappen en leven op het land.

3.2 Verbonden partijen

Niet van toepassing.

3.3 Beleidskaders

1. Koers Stadshart Oss (2016)
2. Visie op de detailhandelsstructuur Oss 2007-2015 (2008)

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Bezoekers centrum (gemiddeld per week)	Locatus	56.602 71.273	2017 2018*	75.000
Leegstand aantal verkooppunten	Locatus	16,6 % 18,4 %	2017 2018	17,5 % in 2019 15 % in 2022
Algemeen oordeel centrum	Consumentenonderzoek	6,5	2014**	7 in 2019

* meting van 1-1-18 t/m 27-8-18

** er is na 2014 geen vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd

3.5 Waar staat je gemeente

Niet van toepassing.

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Cameratoezicht stadscentrum	0	10	0	0	0
Winterland Oss en Living Statues	0	45	50	45	40
Investeringsfonds Stadshart Oss	0	2.000	0	0	0
Budget Taskforce centrum	0	0	0	75	0
Totaal nieuw beleid	**0**	**2.055**	**50**	**120**	**40**

Toelichting nieuw beleid

Cameratoezicht stadscentrum

We stellen voor om de fietsenstallingen in het stadscentrum 24 uur per dag te bewaken met camera's. Om dit te realiseren is eenmalig € 10.000 nodig. We doen dit bij de bestaande stallingen aan de Kruisstraat, de Oostwal en Terwaenen. Het specifieke doel is bestrijding van fietsendiefstal. Verder willen we bij evenementen op tijdelijke basis camera's inzetten als dat vanuit veiligheidsoverweging noodzakelijk is. We maken in 2019 plannen voor de verdere invoering van cameratoezicht in het centrum en leggen dit aan de gemeenteraad voor.

Winterland Oss en Living Statues

We stellen voor om Winterland Oss en de Living statues de komende jaren nog financieel te blijven ondersteunen. Bij de programmabegroting 2017-2021 hebben we de jaarlijkse bijdrage van € 75.000 verlaagd naar € 50.000. Dit geldt voor de jaren 2016 tot en met 2018. Winterland kan rekenen op een brede belangstelling van het Osse publiek en zelfs van ver daarbuiten. Vanaf 2019 hebben we geen financiële middelen meer voor Winterland Oss opgenomen in de meerjarenbegroting. We willen dit evenement ook in de toekomst financieel blijven steunen. Daarbij gaan we er van uit dat het mogelijk is om de sponsoring te vergroten waardoor de subsidie kan afnemen. Het voorstel is om de subsidie jaarlijks met € 5.000 af te bouwen. Ook vragen we een structureel budget van € 10.000 vanaf 2020 voor het organiseren van het evenement Living statues.

Investeringsfonds Stadshart Oss

We stellen voor om in 2019 € 2 miljoen te storten in het investeringsfonds Stadshart Oss. Onze ambities voor het Stadshart Oss zijn groot. Via fondsvorming willen we geld reserveren voor de realisatie van onze ambities. Wij stellen voor om een 'Investeringsfonds Stadshart Oss' op te richten, met een doelbedrag van € 8 miljoen euro. Dit bedrag willen we gedurende meerdere jaren opbouwen vanuit de ruimte die de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf biedt. In hoofdlijn is het fonds gericht op majeure investeringen in stedelijke (vastgoed) ontwikkeling waarvan parkeren en openbare ruimte & groen onderdeel kunnen zijn. De voorstellen met de bijhorende onttrekkingen worden via een afzonderlijk raadsvoorstel of in Eerste financiële tussenrapportage/Programmabegroting aan de gemeenteraad voorgelegd. Met dit fonds proberen we andere partijen te interesseren om samen in het stadshart van Oss te investeren. Zo zijn we in gesprek met de provincie Noord-Brabant om te bekijken of zij kunnen participeren in locatieontwikkeling in ons centrum. Daartoe stellen we gezamenlijk een ontwikkelingsstrategie op. Vanuit de vrijval ABR gelden 2018 is het mogelijk om hiervoor een bedrag van € 2 miljoen in het "Investeringsfonds Stadshart Oss" te storten.

Budget Taskforce centrum

We vragen voor de Taskforce Centrum voor 2021 een budget van € 75.000. Hiermee betalen we de kosten van nieuwe initiatieven in het centrum en de kosten voor verbetering van de ruimtelijke sfeer. We hebben dan een budget tot en met het jaar 2021. Voor de volgende begroting evalueren we de taskforce.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Maatregelen verbod fietsen in centrum	25	0	0	0	0
Bouwkostenstijging Uithuis	0	0	0	0	112
Totaal 3O-ontwikkelingen	**25**	**0**	**0**	**0**	**112**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Maatregelen verbod fietsen in centrum

In het coalitieakkoord hebben we afgesproken om te stoppen met het fietsen in het centrum. Voor de maatregelen om dit uit de voeren hebben we in 2018 eenmalig een bedrag nodig van € 25.000.

Bouwkostenstijging Uithuis

De prijzen voor de bouw van het toekomstig Uithuis stijgen. De jaarlijkse investeringslasten stijgen hierdoor met € 112.000. In de plannen van het Walkwartier is de opzet dat de gemeente Oss eigenaar wordt van het maatschappelijk vastgoed. Momenteel stijgen de kosten in de bouw fors. De kostenstijging van de bouwcomponent van het maatschappelijk vastgoed Uithuis baseren wij op de prijsstijging van 25% die bij nieuwbouw voor onze vastgoedportefeuille (MIP) wordt voorzien.

4.3 Mei- en septembercirculaire

Niet van toepassing.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	912	724	494	394	967
Baten	-210	-210	-210	-210	-210
Saldo	702	514	284	184	757
Stortingen reserves	915	1.024	2.199	1.424	0
Onttrekkingen reserves	-260	-210	-75	0	0
Saldo mutaties reserves	655	814	2.124	1.424	0
Totaal bestaand beleid	**1.357**	**1.327**	**2.407**	**1.607**	**757**
Nieuw beleid	0	2.055	50	120	40
3O-ontwikkelingen	25	0	0	0	112
Totaal programma	**1.382**	**3.382**	**2.457**	**1.727**	**909**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

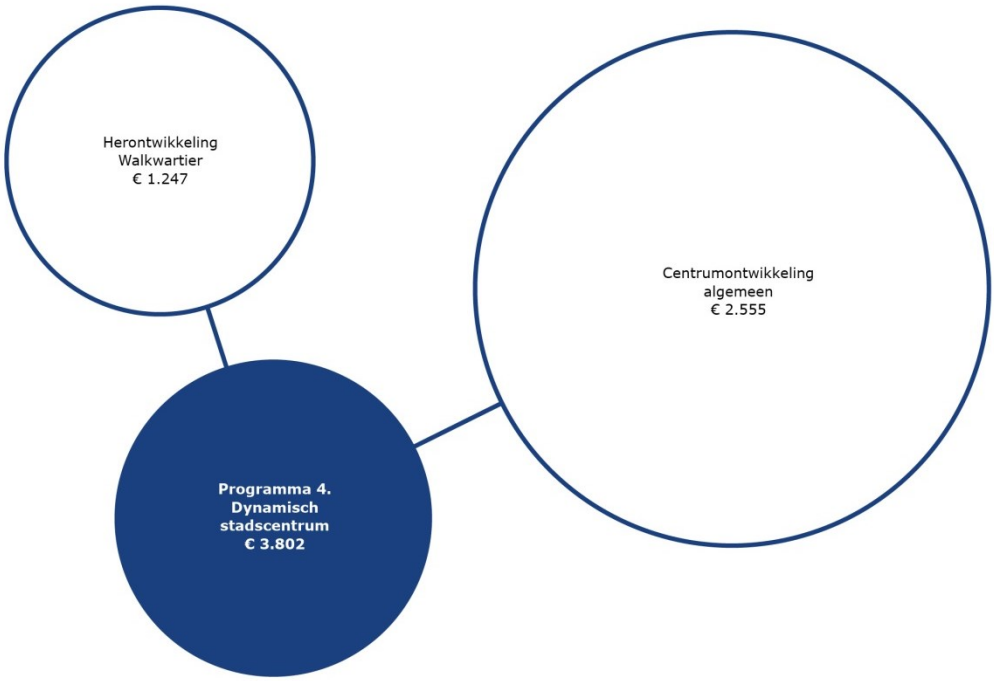

5. Overzicht subsidies

Dit programma heeft geen subsidies.

Programma 5. Zuinig op ons klimaat

1. Inleiding

We willen het evenwicht tussen mens, natuur en economie (People, planet, profit, ofwel de 3 P's) veiligstellen, zodat wij nu, maar straks ook onze kinderen en kleinkinderen, goed kunnen leven. We zijn ervan overtuigd dat dit alleen maar kan met een integrale aanpak. Daarom is duurzaamheid een structureel onderwerp in alle beleidssectoren.
We realiseren ons dat duurzaamheidsdoelstellingen ons dwingen om snel grotere stappen te zetten, maar daarbij moeten we tegelijkertijd realistisch kijken naar enerzijds de beschikbare mogelijkheden en anderzijds draagvlak en draagkracht binnen de samenleving. In dit programma leggen we de focus op de pijler planet.
Voor een duurzame, groene, gezonde en toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte zetten we in op leefbaarheid, bereikbaarheid, bruikbaarheid, veiligheid, en efficiency. Maatschappelijke opgaven voor de openbare ruimte komen samen in een integrale aanpak van inrichting, beheer en onderhoud.

2. Programma-onderdelen

2.1 Energietransitie

Wat willen we bereiken?

Internationale, nationale, provinciale en meerpartijen-afspraken zijn gericht op een sterk verminderde afhankelijkheid van fossiele energiebronnen, met als doel om in 2050 energieneutraal te zijn. De druk wordt merkbaar opgevoerd en er worden nieuwe opgaven opgelegd zoals de afbouw van het gasnet. Oss neemt haar verantwoordelijkheid hiervoor. We willen in Brabant tot de koplopers behoren. We doen dat op de wijze zoals afgesproken in de Duurzaamheidscirkel van 2016. We richten ons op concrete tussenstappen (2023: 16 % duurzame energie), zetten in op massa maken en op commitment van maatschappelijke partners, geven zelf het goede voorbeeld en werken aan bewustwording en educatie.
De opgaven en ambities vragen enorme inspanningen van ons als gemeente, van onze inwoners en onze partners in het bedrijfsleven. We zetten in op 50% energiebesparing, 25% inkoop van groene stroom en 25% opwekking van duurzame energie op eigen gebied. Om dat te realiseren, hebben we in de vorige Collegeperiode plannen gemaakt en opgestart voor energiebesparing en het grootschalig opwekken van energie. In 2019 werken we verder aan uitvoering daarvan. Het opwekken van duurzame energie, met name via grootschalige wind- en zonne-energieprojecten maken het mogelijk om massa te maken. Tegelijkertijd roepen dergelijke initiatieven veel reactie op waarmee wij adequaat moeten omgaan. De technische ontwikkelingen gaan snel. Die houden we nauwlettend in het oog om daarop te kunnen inspelen als dat perspectief biedt voor de realisatie van onze doelstellingen.
Waar nodig en waar dat meerwaarde heeft, werken we samen met andere overheden of maatschappelijke partners.
We blijven alert op wat realistisch haalbaar is, op de maatschappelijke acceptatie en op de sociale draagkracht van de energietransitie.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Oss is volledig energieneutraal in 2050*
- *In 2023 wordt 16% van de in Oss gebruikte energie duurzaam opgewekt*
- *Oss is volledig afgekoppeld van het gasnet in 2050*

Wat gaan we hiervoor doen?

Energiebesparing

- Wat we besparen aan energie hoeven we niet op te wekken. Dat is dan ook onze eerste prioriteit.
- We concretiseren de Energiebesparingsagenda (2017) en werken die verder uit in samenwerking met onze partners. Met de corporaties maken we prestatieafspraken. We selecteren minstens één buurt in Oss waar we met de woningcorporaties aan de slag gaan met de verduurzaming van de (sociale huur) woningvoorraad en de openbare ruimte. Zo doen we ervaring op die we gebruiken bij de verdere verduurzaming van de woningen en woonomgeving in Oss.
- De Wet Milieubeheer verplicht een categorie van bedrijven om energiemaatregelen te nemen. In 2018 hebben we voor het eerst ervaring opgedaan met inspectie en het advies van noodzakelijke energiemaatregelen. Dat bouwen we uit.
- We continueren en verbeteren voorlichting en advies aan eigenaren van woningen. We benutten de kansen en mogelijkheden van het loket BrabantWoontSlim beter. Dit doen we onder meer door met inzet van BWS acties uit te zetten gericht op energiebesparing zoals (collectieve) zonnepanelen en spouwmuurisolatie. We faciliteren Buurkracht om in Oss meer buurtteams op te richten. We continueren de duurzaamheidslening voor particuliere woningeigenaren.
- We ondersteunen het aanvragen van subsidie voor het gebruik van zonnepanelen op daken van bedrijven met grootverbruikersaansluiting. Een gezamenlijke aanvraag vergroot de kans op toekenning voor individuele bedrijven. Voor een aantal agrariërs wordt het daarmee financieel beter mogelijk tevens asbestdaken te saneren. Samen met eigenaren van bedrijfsdaken in Oss wordt een aanvraag voorbereid. Ook geschikte daken van gemeentelijke gebouwen zullen worden opgenomen in de aanvraag.
- In de openbare ruimte zetten we verdere stappen in energiezuinige openbare (led)verlichting, het beschikbaar stellen van laadpalen voor elektrische voertuigen en een energiezuinig wagenpark.
- Als gemeente gebruiken we elektra en aardgas voor onze gebouwen. Tot nu toe worden jaarlijks certificaten (GVO) gekocht die duurzaam opgewekte stroom en aardgasgebruik met CO_2-maatregelen elders garanderen. Bij de aanbesteding van ons energiegebruik vanaf 2020 wordt gebruik van lokaal opgewekte stroom onderzocht. Dit wordt nu in de regio Noordoost Brabant voorbereid.
- We gaan aan de slag met het verduurzamen van ons eigen vastgoed. Dit staat beschreven in programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur.
- We stellen een warmteplan op waarin we per wijk aangeven welke alternatieve warmteoplossingen er zijn. Het warmteplan dient in 2021 gereed te zijn. We leggen dit in 2020 aan de Raad voor. Vooruitlopend daarop is inzicht nodig in oplossingsrichtingen. Voor nieuwbouw geldt inmiddels de verplichting om gasloos te bouwen.

Opwekking van duurzame energie

- Wij zijn betrokken in grootschalige opwekkingstrajecten. En er dienen zich allerlei initiatieven aan. Met de energie-opgave en –ambitie als vertrekpunt wegen we zorgvuldig alle belangen en consequenties. Daarbij maken we ook afspraken over hoe omwonenden en inwoners profijt kunnen hebben van dergelijke opwekkingsmogelijkheden. Het opzetten van een gemeentelijk energiebedrijf is voor ons geen optie.
- Voor het Windpark Elzenburg/De Geer loopt de procedure van het voorontwerp-bestemmingsplan en wordt het te volgen ontwikkelspoor uitgelijnd. In het voorjaar van 2019 leggen we het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerp-omgevingsvergunningen ter inzage voor zienswijzen. Voor de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad en de verlening van de omgevingsvergunningen door het college richten we ons op eind 2019.

- Het poldergebied tussen Oss en 's-Hertogenbosch is uitermate geschikt voor grootschalige opwekking van wind- en zonne-energie en kan (in potentie) in 65% van de totale energiebehoefte in 2050 voorzien. We zien grote mogelijkheden voor energy-farming: het combineren van energie-opwekking binnen het primaire agrarisch gebied. Diverse initiatiefnemers hebben zich inmiddels gemeld. We werken samen met de gemeente 's-Hertogenbosch en de provincie Noord-Brabant aan een integraal plan voor het realiseren van duurzame energie in het aansluitende poldergebied. Daarbij kijken we ook naar kansen voor andere thema's zoals voor de agrarische sector, natuur en landschap en economie. De planning is dat dit plan medio 2019 wordt gepresenteerd. Voor de verkenning en projectinvulling is extra personele en financiële inzet vanuit de gemeentelijke organisatie nodig.
  Daarnaast faciliteren of werken we mee aan wij andere initiatieven voor de grootschalige opwekking van duurzame energie. Heesch-west is daarvan een voorbeeld of zonnevelden elders.

Financiële vertaling

Duurzaamheid is een van de topprioriteiten van het vorige en van dit college. Er zijn grote stappen gezet. Ook in vergelijking tot andere gemeenten. Hierop doorgaan vraagt veel inzet van mankracht en middelen. Bovendien groeien de opgaven zowel vanuit onze ambitie als door verplichtingen die worden opgelegd door het Rijk en de provincie. We hebben eerder een beperkte inhaalslag gemaakt met de kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en er is meer geld vrijgemaakt. Daarmee zijn we echter nog niet berekend op wat van ons wordt verlangd. Dat geldt in het bijzonder voor de energie- en circulariteitstransities. Het stimuleren van energiebesparing en de circulaire economie, de facilitering en verwerking van initiatieven voor energie-opwekking en het omgaan met het maatschappelijke draagvlak vragen veel tijd en specifieke kennis en vaardigheden in een zich snel ontwikkelende omgeving. Dit geldt breed in de markt van overheden en bedrijven. Gevolg daarvan is dat wij hebben te concurreren in een overspannen arbeidsmarkt. Naast mankracht hebben wij ook middelen nodig, onder meer om specialistische kennis en ervaring te kunnen inhuren die wij niet structureel in huis hoeven te hebben en om mee te doen als zich nieuwe kansen aandienen. Afhankelijk van onze inzet streven we ernaar om de plankosten en begeleiding van grootschalige energie-opwekkingstrajecten zoveel mogelijk terug te verdienen uit de projectrealisatie.
We creëren een investeringsfonds Duurzaamheid. Dit is bedoeld om versneld investeringen te kunnen doen om alert kansen te kunnen benutten die de realisatie van de duurzaamheidsambitie dichterbij brengt. Waar dat meerwaarde heeft, doen we dat in samenwerking met anderen of met behulp van subsidies. Vaak vraagt dat cofinanciering. Voor 2019 financieren we hieruit o.a. de vervolgverkenning Lithse Polder (€ 100.000); de Duurzaamheidsconferentie, het door de gemeenteraad gevraagde onderzoek naar participatie inclusief de publieke variant en voorbereidingen voor klimaatadaptatie.

2.2 Grondstoffentransitie

Wat willen we bereiken?

In samenwerking met andere programma's en met partners wordt toegewerkt naar een circulaire economie in 2050. Het doel is een verantwoord grondstoffengebruik, het tegengaan van verspilling en het toepassen van minder belastende materialen. De "afval hiërarchie" volgens de zgn. Ladder van Lansink is voor ons een belangrijke inspiratiebron. In onze aanpak zetten we volgordelijk in op: preventie, hergebruik, recycling, energie, verbranden, storten.
Daarbij richten we ons niet alleen op huishoudelijk afval maar nadrukkelijk ook op het bedrijfsleven dat zowel aan het begin van de materiaalketen als aan het einde daarvan de grootste invloed heeft. We geven opvolging aan onze ondertekening van het Grondstoffenakkoord.
Een belangrijke prioriteit is het verminderen van het huishoudelijk afval. We beperken het ontstaan van afval en zetten in op het zoveel mogelijk hergebruiken van afval als grondstof. Dit doen we onder meer door afval te scheiden en geschikt te maken voor recycling en hergebruik. Hier levert het nieuwe duurzaamheidsplein een belangrijke bijdrage aan.

Hoewel we in vergelijking met soortgelijke gemeenten redelijk scoren, zijn we nog ver verwijderd van de landelijke doelstellingen voor afvalreductie en afvalscheiding. De landelijke doelstelling van 96 kg per inwoner in 2020 is nog ver uit zicht. We zien in 2018 een toename in de hoeveelheid restafval, nadat in 2015 juist een daling was ingezet door een wijziging in de inzamelingsfrequentie. In het voorjaar van 2018 voorgestelde tussentijdse maatregelen, onder meer bestaande uit verandering van het ophaalschema bleken onvoldoende draagvlak te hebben. De mogelijke effecten van nascheiding worden onderzocht, maar bieden op korte termijn geen perspectief.
2018 laat zien dat we rekening moeten houden met stijgende kosten van afvalverwerking door hogere belasting, duurdere verwerking en lagere verkoopopbrengsten. Zonder aanpassing van het afvalbeleid ontkomen we niet aan structurele tariefsverhoging.
Vanuit dat perspectief werken we in 2019 toe naar een nieuwe aanpak voor het huishoudelijk afval.
Zwerfafval is een specifiek onderwerp van aandacht.
Gedragsverandering is een belangrijke factor waar we op in blijven zetten. In dit proces betrekken we ook inwoners, raadsleden, wijk- en dorpsraden en jongerenraad. En we blijven gesprekken aangaan met scholieren.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Het verminderen van het gebruik van grondstoffen en afval: we willen zo dicht mogelijk in de buurt komen van in 2020 75% afvalscheiding en maximaal 96 kilo restafval per inwoner*
- *Voldoen aan de landelijke afvaldoelstellingen voor 2025: 85% afvalscheiding en 30 kg restafval per inwoner per jaar*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We doen in het eerste kwartaal een voorstel gericht op het maken van fundamentele keuzes voor een nieuwe aanpak van afval, waarbij we inzichtelijk maken welke mogelijkheden qua insteek (financiële prikkel, service, gedrag, etc.) er zijn en wat de te verwachten effecten zijn. Daarbij brengen we via een probleemanalyse vooraf in beeld waar mogelijk weerstand zit, zodat we daarop anticiperen bij het maken van de keuzes. Het nieuwe afvalplan vraagt om een extra personele ondersteuning en een financiële bijdrage voor plan- en implementatiekosten die we betalen uit de reserve afvalstoffenheffing.
- We intensiveren onze communicatieactiviteiten en zetten in op bewustwording. Daarnaast zetten we onze educatieactiviteiten voort om via deelnemende scholen steeds meer jongeren te bereiken. Concrete voorbeelden zijn onze voorlichtingsaanhanger waarmee we actief naar onze inwoners gaan om hen te informeren over afval en afval scheiden, de gastlessen op scholen en de speciale kinderclub genaamd de MikMakkers. Daarnaast gaan steeds meer basisscholen afval scheiden in klassen.
- Ten gevolge van achterblijvende resultaten van het behalen van de landelijke doelstellingen wordt de belasting op het verbranden van afval landelijk met 100% verhoogd. Daarnaast stijgen de verwerkingskosten van verschillende afvalstromen en daalt de vergoeding vanuit het afvalfonds voor PMD-afval. Dit alles leidt ertoe dat de afvalstoffenheffing zal stijgen. Deze kostenverhogingen leiden in Oss nog niet direct tot een doorberekening richting haar inwoners; daartoe wordt eerst een voorstel gedaan voor een nieuw afvalplan.
- In samenwerking met andere opgaven binnen de gemeente wordt verkend of er kansen zijn op het gebied van grondstoffentransitie. Daarbij valt te denken aan circulair en biobased inkopen, samenwerking met economie, vastgoed en de toepassing van materialen in de openbare ruimte. Dit staat ook toegelicht in programma 6. Vitale economie.
- We kennen diverse acties voor zwerfafval. Daar gaan we mee door.

2.3 Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

Het klimaat verandert en de biodiversiteit gaat nog steeds achteruit. We willen Oss klimaatrobuust maken en de kwaliteit van onze natuur verbeteren. Stad en buitengebied bieden onze inwoners en bezoekers aantrekkelijke, veilige en gezonde mogelijkheden om te wonen, verblijven, recreëren en ondernemen.

Klimaatrobuust

In 2050 willen we klimaatrobuust zijn: bestand tegen overlast door hevige regenval, hitte en droogte, conform het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Wij brengen in 2018/2019 de kwetsbaarheid voor hitte, droogte en extreme neerslag nader in beeld inclusief een strategie voor klimaatadaptatie die aansluit op de Nationale Adaptatie Strategie (NAS). Dat doen we lokaal en regionaal met As50 partners, het waterschap en de regio Noordoost Brabant. In 2020 moeten we klimaatrobuust handelen in ons beleid verankerd hebben.
Voor de aanpak voor waterveiligheid (bestand tegen overstromingen) conform het Deltaplan Rivieren participeren wij in Het Deltaplan Rivieren en Meanderende Maas, gestuurd vanuit provincie en waterschap.

We willen onze inwoners en bedrijven in klimaatadaptatie nadrukkelijk ook handelingsperspectief bieden. In 2018 zijn we samen met As50 partners actief in Operatie Steenbreek om 'ontharden' en 'vergroenen' te stimuleren en promoten. Dat doen we ook met projecten als Groene Schoolpleinen en Praktisch Alles Groen. Projecten zetten we in 2019 door.

We zetten afkoppelen van regenwater en het uitfaseren van het gemengde stelsel door bij herinrichting en groot onderhoud in de openbare ruimte. Dat doen we de komende jaren intensiever en specifieker met het oog op een sneller veranderend klimaat. Regenwater houden we zo veel als mogelijk vast waar het valt en voegen we toe aan grondwater of oppervlaktewater. Locaties die gevoeliger zijn voor regenwateroverlast krijgen prioriteit. We financieren deze maatregelen met name uit de rioolvoorziening. We werken verder aan ons beleid ten aanzien van gemeentelijke watertaken voor afvalwater, hemelwater en grondwateroverlast. Het plan Gemeentelijke Watertaken (2012) bevat o.a. doelen voor omgaan met hemelwater. Nieuwe informatie uit stresstesten en actuele informatie over klimaatverandering kan tot bijstelling van dit beleid leiden.

Groen Blauw en Natuur

Wij vergroten de biodiversiteit in onze leefomgeving: Het aantal soorten planten en dieren neemt nog steeds af, de luchtkwaliteit is niet altijd even goed en klimaatverandering zorgt voor natte en droge perioden. Dat vraagt om extra aandacht voor groen en natuur. Die helpen ons om de negatieve gevolgen van mens en klimaatverandering beter op te vangen, zowel in het landelijk gebied als in de dorpen en de stad. Een aantrekkelijke, gevarieerde groene omgeving met veel verschillende planten en dieren is ook prettig om in te verblijven, te recreëren en van te genieten.
Conform de ambities uit de routekaart Groen Blauw Natuur werken we verder aan de kwaliteit van ons bomenbestand, ecologisch bermbeheer, natuur en ecologie in de stad en in de polder en de ecologische zone Hertogswetering. In dit verband kijken we naar de mogelijkheden om natuurinclusief bouwen meer te integreren in bouwprojecten en initiatieven. Ook werken we aan een betere beleving en betrokkenheid van inwoners en bedrijven bij een natuurlijke groene omgeving.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We zijn in 2050 klimaatrobuust*
- *We vergroten de biodiversiteit in onze leefomgeving*

Wat gaan we hiervoor doen?

- In een nota Klimaatrobuust Oss geven we in 2018 actueel inzicht in de stand van zaken van kwetsbaarheden van Oss voor klimaatverandering, hoe we daar mee omgaan en in de toekomst nog verder mee willen omgaan en wat daar voor nodig is. In 2019 geven we inzicht in kwetsbaarheid (stresstesten) en werken we dit uit naar concrete doelstellingen en een uitvoeringsprogramma. Dat doen we onder andere lokaal via een risicodialoog met belangenbehartigers en inwoners en regionaal in een gezamenlijke aanpak via de regio Noordoost Brabant (NOB).
- Voor de aanpak van regenwateroverlast verlengen we de werking van het huidige plan Watertaken (2012-2017) dat al anticipeert op klimaatverandering tot en met 2020. We verwerken dan het actuele beeld op klimaatrobuust handelen ten aanzien van regenwateroverlast in beleid.
- We geven invulling aan de projecten uit de routekaart Groen Blauw Natuur, de ambities uit de Bomennota en uit het plan Watertaken in een integrale aanpak van projecten (IUP) in de openbare ruimte.
- We werken aan actieve betrokkenheid van inwoners en bedrijven bij de opgaven klimaatadaptatie en verbetering biodiversiteit onder andere via Operatie Steenbreek, deelname aan Groene Schoolpleinen, de Orde van de Klauw, de dorpen- en wijkenwedstrijd Praktisch Alles Groen en Bewoners Beheren Buurt. We stimuleren en faciliteren maatregelen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. Hiervoor is onder andere budget beschikbaar vanuit de Routekaart GBN en subsidiestromen van derden.
- We geven invulling aan de aanplant van extra bomen conform het Boomstructuurplan (2016). Via de routekaart GBN is €150.000 beschikbaar voor nieuwe aanplant van circa 350 bomen. We geven een impuls aan de uitbreiding van het bomenbestand in de planperiode 2019-2022. We komen hiervoor met een uitvoeringsplan met dekking uit het Groenfonds.
- Vanuit de routekaart GBN ronden we in 2018 een ecologische stadsvisie Oss-Berghem af. In 2019 vertalen we deze visie door naar een uitvoeringsprogramma en een bod Groen in de Stad waarmee we een beroep doen op een bijdrage vanuit het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB).

Een toekomstbestendige en aantrekkelijke Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Inwoners, bedrijven en overige gebruikers zijn tevreden over de inrichting, het functioneren en het beheer en onderhoud van de totale openbare ruimte. Ze zijn betrokken bij de beleidskeuzes en de uitvoering daarvan. We werken doelmatig samen aan duurzame instandhouding en verbetering.

Brede tevredenheid over de openbare ruimte

De openbare ruimte nodigt uit tot ontmoeten, verblijven, recreëren en bewegen en heeft invloed op de tevredenheid van inwoners over hun leefomgeving. De tevredenheid monitoren we. Waar nodig vertalen we dat in aangepaste communicatie of uitvoering. De tevredenheidsscore voor onderhoud van de openbare ruimte op de Veiligheidsmonitor is 70% of meer.
De inrichting en het beheer van de openbare ruimte vormen een belangrijk visitekaartje. In de openbare ruimte komen inwoners, bedrijven en overige gebruikers elkaar tegen, ieder met een eigen visie en belang. Bewoners zijn betrokken bij de eigen woon- en leefomgeving en voelen zich mede-eigenaar en medeverantwoordelijk. Er is ruimte voor initiatieven van bewoners. We stimuleren en faciliteren die.
Met respect en zorg voor ieders mening streven we naar brede tevredenheid. We realiseren ons dat meningen daarbij soms uiteenlopen of tegenstrijdig zijn. Via zorgvuldige processen waarbij wensen en meningen van bewoners in de afwegingen zijn betrokken, komen we tot besluitvorming.

Beheer en onderhoud zijn doelmatig en toekomstbestendig

Voor een duurzame, groene, gezonde en toekomstbestendige inrichting van de openbare ruimte zetten we in op leefbaarheid, bereikbaarheid, bruikbaarheid, veiligheid, en efficiency.
Maatschappelijke opgaven voor de openbare ruimte komen samen in een integrale aanpak van beheer en onderhoud. In een voortvarende aanpak worden middelen doelmatig ingezet. We houden rekening met een toenemend areaal verouderde openbare ruimte. Daarom vragen we substantieel extra middelen voor vervanging van verhardingen, openbaar groen en civieltechnische objecten. Verhoging van investeringsbudget hebben we met behulp van externe deskundigheid in beeld gebracht.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *De tevredenheidsscore voor onderhoud op de Veiligheidsmonitor is 70% of meer*
- *Beheer en onderhoud zijn doelmatig en toekomstbestendig*

Wat gaan we hiervoor doen?

- Veel wijken zijn aangelegd na de oorlog en zijn steeds meer toe aan vervanging. Voor groen, verhardingen en civieltechnische kunstwerken zijn bestaande budgetten daarvoor niet toereikend. We verhogen de structurele budgetten voor vervangingen van bomen, openbaar groen, verhardingen en kunstwerken om tijdige vervanging mogelijk te maken. Na 2021 zullen budgetten verder moeten stijgen.
  Voor bomen houden we daarbij ook rekening met een stijgend percentage uitval als gevolg van ziekten en schades door extreem weer (wind, droogte).
  Via een nota Toekomstbestendige Openbare Ruimte betrekken we de gemeenteraad bij de lange termijn vervangingsopgave.
- We voeren beheer en uitvoeringsprogramma's voortvarend en meer kansgestuurd uit. Dat wil zeggen dat kansen voor realisatie van inhoudelijke ambities uit het collegeprogramma en de opgaven in deze begroting leidend zijn bij de prioritering van groot onderhoud en vervanging. We maken dat via het integraal uitvoeringsprogramma (IUP) en de projecten daaruit in de komende jaren meer inzichtelijk.
- Er zijn binnen de verschillende overheden en maatschappelijke instellingen veel mogelijkheden voor bewonersinitiatieven om ondersteuning te krijgen in met name participatie in de openbare ruimte, aanpak van klimaat en vergroeningsacties en verbetering van de leefomgeving. In Oss zijn al verschillende goede voorbeelden beschikbaar. Het aanboren van juiste bronnen voor ondersteuning is daarmee voor inwoners soms complex en tijdrovend en gaat vaak ten kosten van het initiatief. We vergroten onze inspanning om initiatieven te helpen met aanvragen voor subsidie of uitwerking van hun ideeën ten gunste van meer particulier initiatief.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

In dit programma staan de duurzaamheidsinspanningen in de pijler Planet centraal. Daarbij wordt de combinatie gezocht met mogelijkheden vanuit de beide ander pijlers. Voorbeelden daarvan zijn de aandacht voor welzijn en veiligheid in de inrichting van de openbare ruimte, de inschakeling van vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het creëren van een aantrekkelijke woon- en vestigingsomgeving.

De global goals die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, schoon water en sanitair, duurzame energie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen, klimaatactie, leven op het land en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.
De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf hierover.

Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)
De ODBN voert wettelijke taken uit op het gebied van milieuadvisering bij vergunningverlening en voert voor Oss integraal de WABO-toezichtstaken uit. Daarnaast houdt de ODBN zich bezig met gezamenlijke taken op het gebied van milieucriminaliteit en ketenaanpak rondom asbest en bodemkwaliteit.

Milieustraat
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor het beheer van de milieustraat voor Oss en Landerd. Omdat we dit samen doen kunnen we grof huishoudelijk afval op een goedkopere manier inzamelen.

Afvalinzameling Landerd
We voeren de afvalinzamelingstaken voor de gemeente Landerd uit. Dit draagt bij aan de efficiënte bedrijfsvoering van afval.

3.3 Beleidskaders

1. Duurzaamheidscirkel (2016)
2. Routekaart duurzame energie 2016-2018
3. Agrarische geurgebiedsvisie Oss 2013
4. Andere aanpak afval Oss 2015
5. Geluidnota Oss 2010
6. Beleidsvisie externe veiligheid 2011
7. Leidraad Openbare Ruimte (2013 en 2015) en kwaliteitskeuze onderhoud (2013)
8. Beleidsnota openbare verlichting (2014)
9. Plan gemeentelijke watertaken (2012)
10. Boomstructuurplan (2016)
11. Speelruimtebeleid (2017)
12. Routekaart Groen Blauw Natuur (2017)
13. Nota Landschapsbeleid 2015MaashorstManifest 2.0 2014 (IBEP 2015-2019)

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Tevredenheid onderhoud verhardingen, groen	Veiligheidsmonitor	77,1%	2017	>= 70%
Onderhoudsniveau	Gemeente, beleidsmonitor	Basis (Centra) Basis (Overig)	2017	Goed (Centra) Sober (overig)
Kostendekkende rioolheffing	Plan Watertaken	100%	2018	100%

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van geheel Nederland omdat gemiddelde gemeente naar grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners ontbreekt.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Omvang huishoudelijk restafval per inwoner	167	189	2016
Hernieuwbare elektriciteit	4,4%	12,6%	2016

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Energie poldergebied	0	100	100	100	100
Klimaatadaptatie	0	0	0	0	0
Bomenstructuurplan	0	0	0	0	0
Uitbreiding capaciteit programma duurzaamheid	0	100	100	100	100
Investeringsfonds Duurzaamheid	0	600	0	0	0
Vervangingsinvesteringen openbare ruimte	0	160	86	89	-448
Verkoop gemeentehuis Geffen en herinrichting Dorpsplein Geffen	0	0	0	0	0
Onderzoek naar participatiemodellen energie-opwekking	0	0	0	0	0
Totaal nieuw beleid	**0**	**960**	**286**	**289**	**-248**

Toelichting nieuw beleid

Energie poldergebied

We stellen voor om eenmalig € 100.000 voor onderzoekskosten beschikbaar te stellen en dit bedrag te betalen uit het duurzaamheidsfonds. Ook onze partners hierin, Den Bosch en de provincie Noord-Brabant, stellen elk eenzelfde bedrag ter beschikking. Daarnaast stellen we voor om jaarlijks € 100.000 beschikbaar te stellen voor personele bemensing van het project. We onderzoeken samen met de gemeente 's-Hertogenbosch en de provincie Noord-Brabant naar de mogelijkheden van energie in het poldergebied.

Klimaatadaptatie

We willen voor het jaar 2019 een budget van € 50.000 beschikbaar stellen voor klimaatadaptatie. Dit willen we betalen uit het investeringsfonds Duurzaamheid. Hiermee betalen we de kosten voor uitvoering stresstest hitte, deelname regionale aanpak, aankoop klimaatatlas en uitvoeringen risicodialogen.

Bomenstructuurplan

We gaan een voorstel uitwerken voor de aanplant van extra bomen conform het Boomstructuurplan (2016). We gebruiken hiervoor de reserve groenfonds landelijk gebied. Via de routekaart Groen, Blauw en Natuur is € 150.000 beschikbaar voor nieuwe aanplant van circa 350 bomen. We geven een impuls aan de uitbreiding van het bomenbestand in de planperiode 2019-2022. De reserve biedt voldoende ruimte hiervoor.

Uitbreiding capaciteit programma duurzaamheid

We hebben uitbreiding van capaciteit nodig om nieuwe initiatieven en projecten, zoals gasloos worden, zonnevelden en andere op te starten zaken uit het Duurzaamheidsfonds op te kunnen pakken en om in regionaal verband onze inbreng te kunnen leveren. We stellen voor om ook daarvoor structureel € 100.000 beschikbaar te stellen.

Investeringsfonds Duurzaamheid

We stellen voor om € 600.000 beschikbaar te stellen voor het investeringsfonds Duurzaamheid. Met dit fonds worden diverse duurzaamheidsinitiatieven gestart op het gebied van duurzame energie, circulaire economie en natuur en klimaat. Denk aan informatiecampagnes, de ontwikkeling van een warmteplan en het monitoren van energiemaatregelen door het bedrijfsleven. We betalen hieruit de verkenning voor de energie-opwekking in de Lithse Polder, het onderzoek naar participatie en de regionale klimaatadaptatie-aanpak. Alles wat we in 2019 niet besteden blijft in het fonds beschikbaar. Het restant gebruiken we om in 2020 en daarna de initiatieven uit te voeren.

Vervangingsinvesteringen openbare ruimte

We verhogen de jaarlijkse investeringen in de openbare ruimte in 2019 met € 1 miljoen en vervolgens jaarlijks met afgerond € 2,1 miljoen. Dit leidt tot jaarlijks extra kapitaallasten. We hebben het afgelopen jaar met behulp van een externe partij onderzoek verricht naar de vervangingsopgave in de openbare ruimte. Het onderzoek toont een groeiende vervangingsopgave . Om de groei van de vervangingsopgave gefaseerd op te vangen wordt een groeimodel ingevoerd; de stijging van de vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte wordt gefaseerd ingerekend. We gaan hierbij uit van gemiddelde investeringsbedragen voor de eerste drie jaar en het vierde jaar wordt gebaseerd op het gemiddelde investeringsbedrag over het 4de tot en met het 10de jaar. Het huidige beschikbare investeringsvolume bedraagt jaarlijks € 2.598.000. Deze stijgt de komende drie jaren naar € 4.690.000. In het vierde jaar stijgt deze naar € 5.409.000. De stijging van het jaarlijkse investeringsvolume ad. € 2.092.000 (€ 4.690.000 minus € 2.598.000) wordt veroorzaakt door:

- Structureel hoger investeringsbudget voor bomen met € 270.000. Daarbij houden we ook rekening met een stijgend percentage uitval als gevolg van ziekten en schades door extreem weer (wind, droogte).
- Structureel hoger investeringsbudget voor wegen, groen/spelen, kunstwerken, VRI en openbare verlichting voor een totaal bedrag van € 1.822.000.

We dekken in onze begroting de structurele lasten van deze investeringen af. Een deel van deze structurele lastenstijging kunnen wij afdekken door de inzet van de stelpost vrijval groot onderhoud. Deze zorgt ervoor dat binnen deze planperiode van 4 jaar de kosten beperkt blijven. Het structurele tekort zal vooral in de periode na het jaar 2024 plaatsvinden. Vanaf dat jaar stijgen de kosten fors door de oplopende kapitaallasten (elk jaar circa € 320.000 extra aan kosten). Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Verkoop gemeentehuis Geffen en herinrichting Dorpsplein Geffen

We gaan een plan ontwikkelen gericht op de verkoop van het voormalige gemeentehuis Geffen en de herinrichting van het dorpsplein. We ramen hiervoor een PM bedrag.

Onderzoek naar participatiemodellen energie-opwekking

De gemeenteraad heeft op 4 oktober 2018 bij motie bepaald dat de verschillende mogelijkheden in kaart moeten worden gebracht hoe de gemeente Oss ervoor kan zorgen dat de diverse vormen van lokaal opgewekte energie de gemeenschap van Oss kunnen versterken. De bevindingen van dit onderzoek dienen om kaders op te stellen voor participatie bij diverse vormen van lokaal opgewekte energie. Deze worden ter opiniëring en besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd zodat de raad een uitspraak kan doen over zowel de richting als hoe ver de gemeente hierin moet gaan. Ook de publieke variant moet hierin worden meegenomen. We hebben de uitkomst snel nodig. Het gaat hier om een thema dat politiek en maatschappelijk zeer gevoelig ligt. We besteden dit onderzoek uit omdat een onafhankelijke kijk nodig is en we hiervoor niet de interne capaciteit en expertise in eigen huis hebben. Voorlopige schatting is dat dit onderzoek € 30.000 gaat kosten en dat de eindafrekening in 2019 plaats vindt. Dit brengen we ten laste van het Duurzaamheidsfonds.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Beheer en onderhoud nieuwe natuurgebieden	0	40	40	40	40
Eiken processierupsbestrijding	30	0	0	0	0
Afvalinzameling	0	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	**30**	**40**	**40**	**40**	**40**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Beheer en onderhoud nieuwe natuurgebieden

De kosten voor beheer van natuurgebieden stijgen met € 40.000 per jaar. De nieuwe natuurgebieden "de Zuidelijke geledingszone", Soldatenwiel en Notenboomgaardje zijn aangelegd in de periode 2015-2019. De beheer- en onderhoudskosten bedragen € 40.000 per jaar. Het onderhoud doen we in samenwerking met de Stichting Landschapsbeheer Oss (SLO). Zij werken met circa 170 vrijwilligers en 5 jongeren met een afstand op de arbeidsmarkt.

Eiken processierupsbestrijding

We hebben € 30.000 extra nodig voor het bestrijden van de eiken processierups. Het klimaat zorgt voor een grotere overlast dan andere jaren. Om de eiken te beschermen en om een plaag te voorkomen nemen we maatregelen.

Afvalinzameling

We hebben de afvalbegroting opnieuw doorgerekend. De verwerkingskosten stijgen structureel met € 300.000, vooral door hogere op- en overslagkosten en de verbrandingstax op reststoffen. Het Rijk wil hiermee de hoeveelheid restafval terugdringen. De kosten voor het sorteren en vermarkten stijgen ook fors met € 180.000 omdat de gescheiden afvalstromen niet zuiver worden aangeleverd door de burger. Het nasorteren kost hierdoor extra geld. De opbrengsten oud papier en ijzer dalen met € 70.000. Door de hoeveelheid restafval en de onvoldoende gescheiden afvalstromen die de burger aangeleverd is een aanpassing van het afvalbeleid noodzakelijk. Naast de hogere kosten zijn er hogere bijdragen aan de poort € 130.000 en hogere opbrengsten ingezameld kunststof € 120.000. Door de kostenstijgingen moeten de tarieven worden verhoogt. In 2018 onttrekken we € 350.665 en in 2019 € 371.967 om een tariefverhoging uit te stellen. Zonder aanpassing van het afvalbeleid moeten de tarieven met ingang van 2020 structureel fors verhoogt worden.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Spoorstaafconditioneringssystemen	50	0	0	0	0
Totaal mei- en septembercirculaire	**50**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting mei- en septembercirculaire

Spoorstaafconditioneringssystemen

Voor de kosten die we hebben gemaakt voor spoorstaafconditioneringssystemen (ter vermindering van booggeluid) ontvangen we een vergoeding van € 50.000. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat had dit al eerder toegezegd naar aanleiding van Kamervragen.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	34.720	34.512	34.689	34.606	34.609
Baten	-21.784	-21.779	-21.779	-21.779	-21.779
Saldo	12.936	12.733	12.910	12.827	12.830
Stortingen reserves	264	521	267	321	351
Onttrekkingen reserves	-647	-628	-636	-492	-492
Saldo mutaties reserves	-383	-108	-369	-170	-141
Totaal bestaand beleid	**12.554**	**12.626**	**12.541**	**12.657**	**12.689**
Nieuw beleid	0	960	286	289	-248
3O-ontwikkelingen	30	40	40	40	40
Budgettair neutrale wijzigingen	321	343	356	340	360
Mei- en septembercirculaire	50	0	0	0	0
Totaal programma	**12.954**	**13.969**	**13.223**	**13.326**	**12.841**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

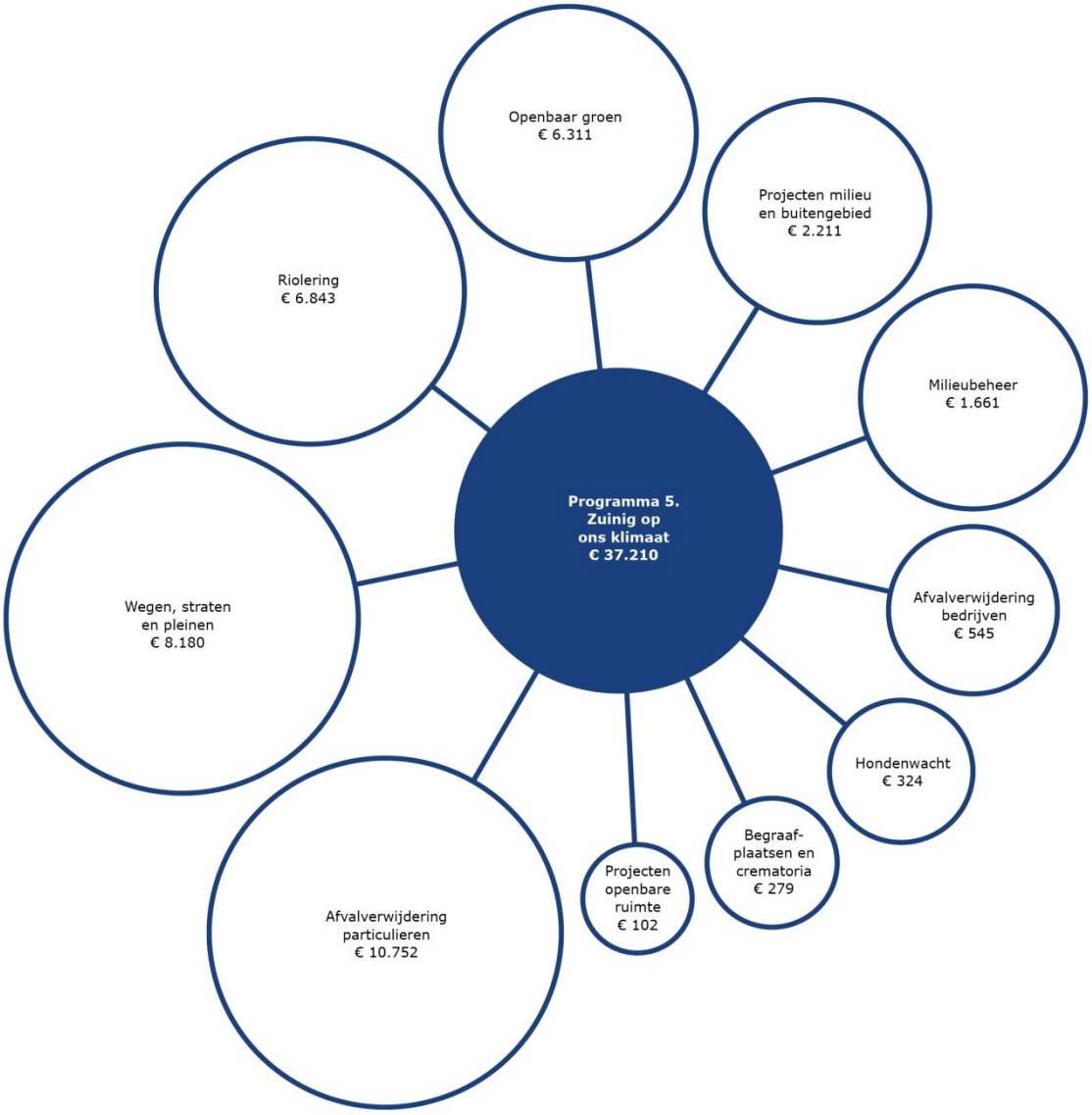

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Projecten milieu en buitengebied	10
Totaal programma	**10**

Programma 6. Vitale economie

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Duurzame werkgelegenheid, daar moet een vitale economie toe leiden. Want het hebben van werk stelt mensen in staat om hun bestaan zelf vorm te geven en mee te doen in de maatschappij. Economische vitaliteit is een belangrijke pijler onder de Osse gemeenschap. Werkgelegenheid en personeel zijn ook van belang voor ons bedrijfsleven en voor de aantrekkelijkheid van Oss als vestigingsplaats. Ook deze collegeperiode willen we weer 1.000 banen extra, maar nog belangrijker is het dat bedrijven aan gemotiveerd en goed opgeleid personeel kunnen komen. Daarvoor moeten bedrijven de laatste jaren al steeds meer moeite doen.
Wij vinden het belangrijk dat nieuwe én al in Oss gevestigde bedrijven hier goed uit de voeten kunnen. Daar richten we onze acquisitie op, maar zeker ook ons accountmanagement. Aandacht voor samenwerken en verbinden blijft een centraal uitgangspunt, een voorwaarde voor een fitte economie.
Oss is dé maakstad in de regio Noordoost Noord-Brabant en daar zijn we trots op. Onze opgave is het om samen met het bedrijfsleven, het onderwijs en de regio telkens weer te komen tot vernieuwingen en zo te bouwen aan een vitale economie, klaar voor de toekomst.

2. Programma-onderdelen

2.1 Economische topsectoren

Wat willen we bereiken?

Om fit te blijven voor de toekomst, zetten bedrijven in op vernieuwing en innovatie. Verschillende ondernemers, individueel en collectief, denken na over en zoeken vormen bij innovatiebevordering en 'New Business'. Dat doen ze in netwerken zoals Kracht van Oss, Metaalkracht, AgriFood Capital en Logistiek Platform Oss en op fysieke plekken zoals op het Pivot Park en de Talentencampus. Dat kan op verschillende manieren, maar wel met een centraal uitgangspunt: samenwerken en verbinden.
Onze rol is faciliterend; als gemeente zorgen we voor de juiste voorwaarden voor economische groei en stimuleren we samenwerking. Samen met ondernemers, onderwijs en andere overheden werken we aan een goed vestigingsklimaat. We richten ons beleid op de drie topsectoren: life sciences, logistiek en agrifood. De maakindustrie en de bouw zijn ook van belang en lopen vaak dwars door diverse sectoren heen.
Voor onze topsectoren is regionale samenwerking is belangrijk; binnen 5-sterrenlogistiek werken ondernemers en overheid samen aan een sterk cluster. AgriFood Capital doet dat met de ondernemers in de keten van agrifood en zoekt de verbinding met de agenda van het rijk, via de 'RegioDeal'. Dit is een partnerschap tussen rijk en regio om de regionale opgaven aan te pakken, waarvoor het rijk ook middelen beschikbaar kan stellen. De regio AgriFood Capital heeft medio 2018 een voorstel voor een dergelijke samenwerking bij het rijk ingediend en is in afwachting van een reactie.

We gaan door met de economische profilering van de Osse haven. Het tri-modaal concept, dat wil zeggen goede bereikbaarheid via spoor, weg en water, is een unieke kwaliteit van Oss. Dit biedt kansen, omdat de Rijksoverheid actief stuurt op meer vervoer via water en spoor en minder over de weg.

In Oss zijn ongeveer 4.200 banen in de Life Sciences, wat neerkomt op circa 12% van het aantal banen in heel Nederland. In Oss zorgt vooral het bedrijfsleven voor deze banen (en bijvoorbeeld niet de ziekenhuizen, kennisinstellingen of verzekeraars): bij onder andere MSD, Aspen en de bedrijven op het Pivot Park, maar ook bij andere bedrijven in de logistieke dienstverlening en de medische technologie. Veel van deze bedrijven werken nauw samen met universiteiten en kennisinstellingen van over de hele wereld.

De Osse industrie vindt zijn oorsprong in de landbouw. Ook nu nog is in Oss de hele keten van agrifood aanwezig; van landbouw, via de verwerkende bedrijvigheid tot aan de detailhandel en horeca, samen met alle toeleverende sectoren en de logistiek. Dat maakt Oss uitermate geschikt om vernieuwingen tot stand te laten komen binnen bijvoorbeeld de landbouw, het thema voeding en gezondheid of het thema eiwittransitie. Oss wil een inspirerende plek zijn voor bedrijven en kennisinstellingen die werken aan deze vernieuwingen.

Ontwikkelingen en opgaven die van invloed zijn op het vestigingsklimaat lijken elkaar steeds sneller op te volgen. Vroegtijdig signaleren, verkennen en vertalen van deze opgaven en ontwikkelingen naar het Osse bedrijfsleven en onderwijs dragen bij aan een vitale economie.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Oss staat in de top 5 van logistieke hotspots in Nederland*
- *Oss wordt herkend als dé 'Industrial hotspot' voor medicijnontwikkeling en productie in Nederland*
- *Oss is nationaal een krachtige speler binnen de sector Agrifood*
- *Gemeente, ondernemers en kennisinstellingen zijn alert op nieuwe economische opgaven*

Wat gaan we hiervoor doen?

- Binnen de nationale sector Life Sciences heeft Pivot Park inmiddels een stevige positie verworven. Sinds de start is de community aan bedrijven en medewerkers op het park flink gegroeid. Via actief aandeelhouderschap in Pivot Park bouwen we samen met de directie en met de Provincie Noord-Brabant deze positie en community verder uit.
- Logistieke bedrijven in Oss, 's-Hertogenbosch, Meierijstad en het Land van Cuijk werken samen in Vijfsterren Logistiek. De samenwerking is gericht op nieuwe bedrijvigheid in de logistiek en een sterke verbinding tussen onderwijs en het bedrijfsleven. We intensiveren komende jaren de afstemming tussen het programma van Vijfsterren Logistiek en de activiteiten binnen de lokale logistieke platforms in Meierijstad, Oss en 's-Hertogenbosch.
- We maken een uitbreiding van de containeroverslag mogelijk via een overeenkomst met OOC Terminals en door de openbare infrastructuur aan te laten sluiten op de inrichting van de terminal.
- We zijn mede-opdrachtgever van een verkenning naar nieuwe maakindustrie (onderzoek Platform31).
- We voeren lobby om een kenniscluster met onderzoek- en praktijkruimten aan te trekken, gericht op transitieopgaven binnen de eiwitsector/veehouderij.
- We bekijken hoe het Osse bedrijfsleven actief kan aansluiten op het thema Voeding en Gezondheid, dat door de samenwerking Noordoost-Brabant als belangrijke opgave is gekozen. Ook een verkenning van hoe de thema's van de AgriFood Capital (Smart Food, Healthy Food en Circulair Food) passen bij het Osse bedrijfsleven, is een activiteit die we in 2019 verrichten.
- We zoeken de rijksoverheid op om te pleiten voor een veiligere en betere doorstroming van de A50/A59 en voor verbetering van onze spoorverbinding met Gelderland. Dat doen we in afstemming met het bedrijfsleven en de provincies Noord-Brabant en Gelderland (zie ook programma 7. Mobiliteit).

2.2 Vestigingslocaties voor bestaande en nieuwe bedrijven

Wat willen we bereiken?

Op bedrijventerreinen, in het stadscentrum, in winkelcentra, in het buitengebied en in woonwijken: overal werken mensen. Wij vinden dat nieuwe én al in Oss gevestigde bedrijven uit de voeten moeten kunnen in Oss. Daar richten we onze acquisitie op, maar ook ons accountmanagement. Onze accountmanagers werken voor alle bedrijven in Oss; groot, Midden- en kleinbedrijf (MKB), micro of zelfstandige zonder personeel. We vinden het nodig dat we onze faciliterende rol versterken bij het vestigen of uitbreiden van bedrijven. We versnellen het vergunningverleningsproces. Ook hier gaan we meer uit van maatwerk.
De afgelopen jaren is er veel veranderd. Functiemenging is een belangrijke ontwikkeling geweest, net zoals de regionale afspraken over bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel. Onze verwachting is dat de werklocatie voor de toekomst nog minder monofunctioneel is en veel meer functioneert als een ontmoetingsplek voor creativiteit. Toekomstige werkplekken hebben een kortere levensduur, passend bij circulair bouwen.

We gaan er van uit dat over vier jaar Vorstengrafdonk 'vol' is; op de meeste kavels zijn dan bedrijven gevestigd, die zorgen voor duurzame werkgelegenheid. Vanaf 2019 komt ook Heesch West op de markt; voor onder andere grootschalige logistiek zien we hier goede kansen. We merken echter ook dat op de bestaande terreinen in de gemeente Oss, er nog nauwelijks kleinere kavels (tot circa 5.000 m2) beschikbaar zijn. We gaan na hoe we dit kunnen verhelpen, omdat het MKB aangeeft ook aan deze maat behoefte te (blijven) hebben.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Er zijn voldoende en geschikte mogelijkheden voor bedrijfshuisvesting op onze bedrijventerreinen*

Wat gaan we hiervoor doen?

- De uitgifte van Vorstengrafdonk is inmiddels goed op gang gekomen. Onze acquisitie en accountmanagement blijven we inzetten om voor de nog beschikbare kavels vitale bedrijven aan te trekken die zorgen voor werkgelegenheid.
- Ons streven is dat Heesch West in 2019 op de markt komt. Tot die tijd is er nog veel aandacht nodig voor de planvoorbereiding, waaronder het bestemmingsplan met de regionale afstemming over bedrijventerreinen. Ook de promotie en acquisitie moeten we voorbereiden.
- We merken dat onze voorraad kavels op bedrijventerreinen sterk afneemt. Vooral de percelen tot 5.000m2 zijn nagenoeg niet meer voorradig. We voeren een verkenning uit hoe we toch aanbod van deze omvang kunnen realiseren, omdat het MKB aangeeft ook aan deze maat behoefte te (blijven) hebben.
- Complexe vraagstukken om huisvesting van een bedrijf bespreken we binnen een intaketeam. Met een duidelijk aanspreekpunt voor het betreffende bedrijf zijn binnen dit team alle afdelingen vertegenwoordigd waar het bedrijf mee van doen kan krijgen. Zo kunnen we onze dienstverlening verbeteren. Ook regionaal werken we samen (in een '1-loket') om de dienstverlening aan bedrijven die een vestigingsplaats zoeken te stroomlijnen.

2.3 Duurzaam ondernemen

Wat willen we bereiken?

Wij zien kansen om samen met het bedrijfsleven meer overkoepelende thema's op te pakken, zoals de energietransitie, circulaire economie (zuinig omgaan met grondstoffen) en de beschikbaarheid van goed personeel. Naast de vernieuwingen die door de Osse bedrijven zelf worden gedaan, zijn dit belangrijke thema's voor een toekomstbestendige, duurzaam vitale economie in Oss. We willen samen met ondernemers nagaan wat er mogelijk is, zodat het bedrijfsleven in Oss (nog) zuiniger omgaat met energie en met grondstoffen.
Nu de economie weer groeit, ontstaat er ook meer krapte op de arbeidsmarkt. Maar los van die conjuncturele vraag neemt in de toekomst het belang van goed opgeleide arbeidskrachten toe. Wij vinden sterke verbindingen tussen het bedrijfsleven en (beroeps)onderwijs belangrijk. Daaraan werken we zelf door Minor- en andere onderwijsprogramma's in Oss te laten plaatsvinden, door Publiek Private Samenwerking (PPS) te stimuleren zoals bij BIM5, door de Talentencampus te ondersteunen en door onze citymarketing te richten op de doelgroepen hoger opgeleiden en jongeren. Daarmee interesseren we meer mensen die hun opleiding aan de hogeschool of de universiteit hebben afgerond voor onze lokale arbeidsmarkt.
We geven ondernemers ruimte voor hun bedrijvigheid en de werkgelegenheid die daarmee ontstaat, maar soms zit hier spanning op door de overlast die men kan ervaren. In de discussies hierover houden we ons in principe vast aan de normen die het rijk of de provincie hanteert. Soms liggen de gehanteerde normen voor overlast en de daadwerkelijke beleving ervan ver uit elkaar. Dan kan een maatwerkoplossing nodig zijn.

Het beschikbare aanbod aan personeel is een steeds belangrijkere vestigingsvoorwaarde. De beroepsbevolking vergrijst (en krimpt op termijn), bedrijven werken steeds meer met een flexibele schil van medewerkers en grote groepen werknemers werken als zelfstandige (zzp'ers). De krapte op de arbeidsmarkt, de vervangingsvraag binnen bedrijven en de onzekere uitkomsten van technologische ontwikkelingen vragen om een alertheid van en wisselwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs. De gemeente kan daarbij ondersteunen en partijen verbinden.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Het Osse bedrijfsleven voldoet aan de doelstellingen uit het Nationale Grondstoffenakkoord en het Nationale Energie-akkoord*
- *Osse ondernemers denken na over hun strategisch personeelsbeleid*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We vertalen de ambities uit het Nationale Grondstoffenakkoord en het Nationale Energie-akkoord naar de Osse situatie en bepalen in welke mate daar in Oss al aan wordt voldaan. Dit doen we samen met het georganiseerd bedrijfsleven en de Kracht van Nieuw Business. Vanuit deze inventarisatie ontwikkelen we samen een agenda met tijdspad om uiteindelijk te voldoen aan de afspraken uit de beide akkoorden.
- We verruimen de criteria van de Duurzaamheidslening. Omwonenden van de goederenspoorlijn geven we, indien daarom wordt gevraagd, advies op maat over geluidswerende maatregelen aan hun woning en we adviseren over een aantrekkelijke financiering daarvan.
- We stimuleren het plaatsen van zonnepanelen, ook grootschalig op bedrijfspanden en op agrarische daken, in combinatie met asbestsanering.
- We blijven de talentencampus Oss financieel steunen.
- We brengen de activiteiten van AFC Werkt! nadrukkelijk onder de aandacht van het Osse bedrijfsleven, met als doel dat meer bedrijven daar gebruik van maken.
- We bevorderen de aanwezigheid van hoger onderwijs in Oss, onder meer met Minorprogramma's. Ook het kenniscluster rondom de transitieopgaven in de eiwitsector dat we eerder hebben genoemd, kan hieraan een bijdrage leveren.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Dit programma levert een bijdrage aan meerdere doelen uit de duurzaamheidscirkel, vooral aan de profit-kant:

- Arbeid: Door te streven naar een maximale werkgelegenheidsfunctie leveren we een bijdrage aan meerdere indicatoren zoals besteedbaar inkomen, armoede, jeugdwerkloosheid en verhuissaldo.
- Kennis: Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking en dus de aanwezigheid van hoger onderwijs is de sleutel tot de toekomst. We zetten dan ook maximaal in op samenwerking met bijvoorbeeld Avans, HAS en universiteiten in onze nabijheid.
- Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden: we kijken kritisch naar ons ruimtegebruik, onder andere door toepassing van de 'Ladder duurzame verstedelijking'. Bij de ontwikkeling van bedrijventerrein Heesch-West is dit een belangrijke factor. We hebben hier regionaal afstemming over.

Voorbeelden van concrete projecten/economische programma's waarbij we duurzaamheid stimuleren zijn het duurzaamheidsdossier binnen de Kracht van Oss. Verder richten we ons op verschillende manieren op jong talent en de ontwikkeling van ondernemerschapsvaardigheden, bijvoorbeeld via onze economische marketing, OndernemersLift+ en Starters Succes Oss.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, kwaliteitsonderwijs, duurzame energie, fatsoenlijk werk en gezonde economie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen, verantwoorde consumptie en productie en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.
De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf hierover.

Heesch-West

De gemeenschappelijke regeling Heesch-West heeft als doel het ontwikkelen van een nieuw bedrijventerrein, geschikt voor met name (zeer) grootschalige logistiek. Aanvullend is er ruimte voor een specifieke profilering met meerwaarde voor de regio op het gebied van circulaire economie, energie en nieuwe concepten in de bouw. Heesch-West versterkt het vestigingsklimaat voor Noordoost-Brabant door in te spelen op deze specifieke kwaliteiten. Het nieuwe terrein biedt vestigingsmogelijkheden voor nieuwe regionale en (inter)nationale ruimtevragers én biedt uitbreidingsmogelijkheden voor het bedrijfsleven uit onder andere onze gemeente. Daarnaast zorgt Heesch-West voor directe en indirecte werkgelegenheid voor de regio, waarvan een belangrijk deel in Oss woont of gaat wonen.

3.3 Beleidskaders

1. Economische ambities 2014-2020
2. Masterplan Bedrijventerreinen Oss
3. Kracht van Oss
4. Peiling Ondernemersklimaat Oss (POK)
5. Agrifood Capital: Agenda richting 2020

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Werkgelegenheid	OssStat*	40.310	2018	41.310
Vestigingsklimaat	Benchmark Ondernemersklimaat	6.8	2017	7.0
Vestigingsklimaat	Peiling 'MKB vriendelijkste gemeente'	7.2	2018	7.0
Ranking 'Logistieke hotspots'	www.logistiek.nl	7	2018	5

* Gebruikt zijn de LISA-cijfers, die zijn berekend op basis van KvK-gegevens aangevuld met steekproefonderzoek onder bedrijven. De cijfers zijn een schatting van de werkgelegenheid van halverwege het jaar ervoor. In landelijk LISA-verband wordt ervoor gekozen om jaarlijks de historie met terugwerkende kracht te actualiseren. De cijfers zijn terug te vinden in OssStat onder het kopje Economie.

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Functiemenging (verhouding tussen banen en woningen, 0 is alleen wonen, 100 is alleen werken)	50,7	51,4	2017
Vestigingen bedrijven per 1.000 inwoners 15-64 jaar	110,7	127,0	2017
Banen 15-64 jaar per 1.000 inwoners	683,4	746,1	2017

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bijdrage kracht van Oss	0	0	0	0	0
Totaal nieuw beleid	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting nieuw beleid

Bijdrage kracht van Oss

We hebben de intentie om de samenwerking met de Kracht van Oss voort zetten. Wel willen we dit eerst goed evalueren en zullen voor de programmabegroting 2020-2022 met een voorstel komen. We hebben al eerder budget beschikbaar gesteld tot 2019 (€ 100.000 per jaar). Met het geld stimuleren we samen met de Kracht van Oss ondernemerschap in Oss en ondersteunen we projecten die leiden tot nieuwe bedrijvigheid met nieuwe werkgelegenheid.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Onttrekking reserve Binnenhavens	0	0	0	0	0
Beheerplan Haven	0	0	0	0	24
Totaal 3O-ontwikkelingen	**0**	**0**	**0**	**0**	**24**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Onttrekking reserve Binnenhavens

We onttrekken een bedrag van afgerond € 3,6 miljoen uit de reserve Binnenhavens. We zijn bezig om een subisidieovereenkomst te sluiten met de Osse Overslagcentrale. Dit betalen we uit de reserve Binnenhavens. Ook de externe advieskosten betalen we uit deze reserve. We halen het totaalbedrag van€ 3.573.000 uit deze reserve. Het is mogelijk dat door fasering uit de overeenkomst dat we het totale bedrag dit jaar niet nodig hebben. We laten het restantbedrag in deze reserve zitten en gebruiken dit vanaf het jaar 2019.

Beheerplan Haven

In de haven zijn in het jaar 2021 investeringen nodig voor een bedrag van € 540.000. De jaarlijkse kosten hiervan zijn € 24.000. Het beheerplan haven is geactualiseerd. In 2021 zijn diverse investeringen noodzakelijk zoals een aantal motoren, pompen, schakelkasten.

4.3 Mei- en septembercirculaire

Niet van toepassing.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	13.677	11.034	14.939	7.446	4.146
Baten	-16.412	-12.124	-20.688	-9.284	-3.080
Saldo	2735	1090	5750	1838	1.066
Stortingen reserves	3.990	2.276	7.134	2.905	0
Onttrekkingen reserves	-94	-40	-248	-40	-40
Saldo mutaties reserves	3.895	2.235	6.886	2.864	-40
Totaal bestaand beleid	**1.160**	**1.146**	**1.137**	**1.026**	**1.026**
Nieuw beleid	0	0	0	0	0
3O-ontwikkelingen	0	0	0	0	24
Budgettair neutrale wijzigingen	0	6	6	6	6
Totaal programma	**1.160**	**1.151**	**1.143**	**1.032**	**1.056**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

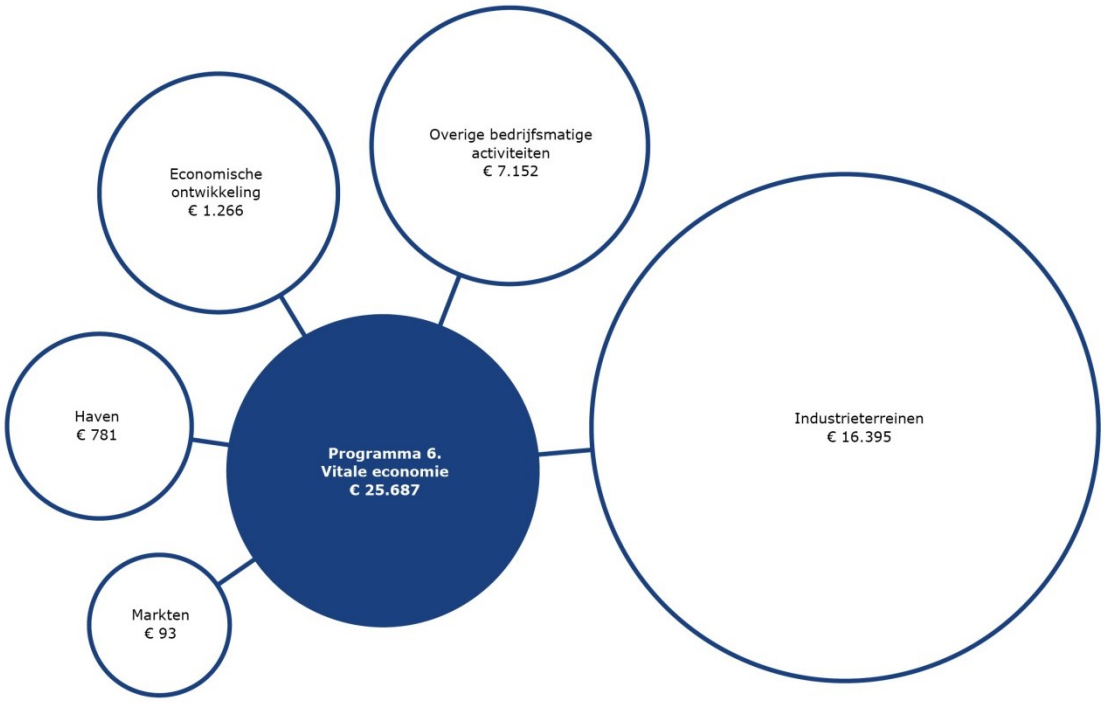

5. Overzicht subsidies

Dit programma heeft geen subsidies.

Programma 7. Mobiliteit

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

We beschouwen de mogelijkheden om ons te verplaatsen als vanzelfsprekend. Een goede bereikbaarheid stelt ons in staat te werken, te recreëren, voor onszelf en anderen te zorgen. Maar we doen onszelf te kort als we vergeten dat onze verplaatsingen ook onwenselijke effecten kunnen hebben in onze omgeving. In Oss streven we naar een goede bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid.

2. Programma-onderdelen

2.1 Bereikbaarheid

Wat willen we bereiken?

Oss is een economisch sterke, vitale en aantrekkelijke gemeente en stad. Mede dankzij haar bereikbaarheid via de hoofdwegenstructuur, de daarop aangesloten parkeerterreinen en het spoor en water. Oss is een multimodaal knooppunt in zowel nationale als internationale verbindingen.

Om een goede bereikbaarheid te waarborgen streven we naar een betere doorstroming op de hoofdwegen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Het behouden van een goede bereikbaarheid*

Wat gaan we hiervoor doen?
-
- We actualiseren in 2019 de lijst met projecten voor het Meerjaren Investeringsprogramma Mobiliteit (MIPMo) die de komende jaren prioriteit krijgt voor uitgaven vanuit de mobiliteitsreserve. Het betreft knelpunten op het gebied van doorstroming, veiligheid en leefbaarheid.
- De ontwikkelaar van Sibeliuspark en Talentencampus realiseert volgens afspraak 2 fietstunnels onder de Dr. Saal van Zwanenbergsingel ter hoogte van Talentencampus en Park Zwanenberg. Dit verbetert het comfort voor de fietser en de doorstroming van het autoverkeer op de rotonde Joannes Zwijssenlaan – Dr. Saal van Zwanenbergsingel.
- De evalueren de pilot 'Dagtarief parkeren' in het centrum en overwegen aanpassingen in onze parkeertarieven in 2019.
- We passen bij de ontwikkeling van het Walkwartier de parkeervoorzieningen aan voor auto en fiets en optimaliseren de verkeerscirculatie.
- We bereiden in 2019 de besluitvorming voor over een noordelijke randweg als ontsluiting voor woonwijken in het noorden van Oss.
- We zoeken de rijksoverheid op om te pleiten voor een veiligere en betere doorstroming van de A50/A59 en voor verbetering van onze spoorverbinding met Gelderland. Dat doen we in afstemming met het bedrijfsleven en de provincies Noord-Brabant en Gelderland.
- We sluiten in 2019 de contracten met private partijen af voor uitbreiding van de containeroverslag in de haven met behulp van de subsidie die we van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat hebben gekregen.

2.2 Duurzame mobiliteit

Wat willen we bereiken?

In de woonwijken en kernen is vooral sprake van bestemmingsverkeer. We hebben een uitgebreid net van comfortabele fietsverbindingen. Als de auto of fiets geen optie is, dan is gebruik van een vorm van openbaar vervoer of kleinschalig georganiseerde vervoersdienst mogelijk. Het verkeer veroorzaakt voor bewoners en gebruikers zo min mogelijk onveilige situaties, hinder van geluid of slechte luchtkwaliteit.

De hoofdinfrastructuur draagt in belangrijke mate bij aan behoud van een goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Hier liggen ook kansen voor verduurzaming van verkeersbewegingen.
Ook het spoor, kanaal en de haven dragen bij aan een veilige en bereikbare stad op een duurzame manier. Over het water en over het spoor kan eenzelfde aantal personen en goederen worden vervoerd met minder negatieve effecten voor het milieu dan wanneer zij over de weg wordt vervoerd.
We streven naar een toename van het aandeel fiets en openbaar vervoer in de verdeling van vervoer naar vervoerswijzen (zogenaamde modal split). We streven naar geen verkeersdoden en minder of het liefst geen verkeersongevallen. Daar waar verkeer tot overlast leidt, bijvoorbeeld geluidoverlast, zoeken we uit wat er tegen die overlast kan worden gedaan en welke rol de gemeente daarin kan en wil spelen.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Een betere verkeersveiligheid*
- *Meer duurzaam verkeer*
- *Zo min mogelijk overlast van verkeer*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We actualiseren in 2019 de lijst met projecten voor het Meerjaren Investeringsprogramma Mobiliteit (MIPMo) die de komende jaren prioriteit krijgt voor uitgaven vanuit de mobiliteitsreserve. Het betreft knelpunten op het gebied van doorstroming, veiligheid en leefbaarheid.
- In het Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) hebben we de volgende maatregelen opgenomen voor de periode tot 2020, waarmee we wegen veiliger maken en het gebruik van de fiets stimuleren door het comfort voor de fietser te verhogen:
    - Reconstructie van de Havenstraat met verbeterde fietsvoorziening
    - Reconstructie Osseweg Berghem met verbetering fietsvoorziening
    - Afronding van de laatste fase fietsroute Oost-west
    - In combinatie met centrumontwikkeling verbeteren we enkele wegen in het centrum. We starten op de Molenstraat, Raadhuislaan (ten oosten van gemeentehuis), Oostwal, Bram van den Berghstraat.
- We nemen onderstaande maatregelen om het fietsgebruik te stimuleren:
    - We houden de tijdelijke extra fietsenstalling bij het station tenminste nog een jaar open en overleggen met ProRail en de NS over uitbreiding van de NS-fietsenstallingen.
    - We bereiden samen met de provincie Noord-Brabant de realisatie voor van een nieuw fietspad aan de Kennedybaan. We streven naar realisatie vóór 2020.
    - We vergroten de capaciteit van bewaakte fietsenstallingen in het centrum met een tijdelijke fietsenstalling in het hoekpand Carmelietenstraat - De Wal. Daarnaast monitoren we de (veranderende) behoefte aan fietsenstallingen in het centrum.
    - De ontwikkelaar van Sibeliuspark en Talentencampus realiseert volgens afspraak 2 fietstunnels onder de Dr. Saal van Zwanenbergsingel ter hoogte van Talentencampus en Park Zwanenberg.
- Wijkraden CKM en Schadewijk vroegen omwonenden en gebruikers van de Singel 1940-1945 naar hun ideeën voor verbetering van deze weg. We bekijken in hoeverre we realisatie van deze ideeën kunnen ondersteunen. Een aantal ideeën, zoals aanpassingen in verlichting en groen, kunnen we op korte termijn uitvoeren.
- We werken in 2019 mogelijkheden uit om het doorgaand vrachtverkeer op de Dorpenweg terug te dringen.

- We faciliteren de oprichting van een Verkeers Centrum Brabant in Oss.
- We doen zelf onderzoek naar het geluid van de A50 en A59 en vergelijken resultaten met de analyses van Rijkswaterstaat.
- We zetten in op het behoud van wijk- en buurtbussen en andere buslijnen. We financieren de wijkbus nog tenminste één jaar. In de loop van 2019 besluiten we over de langere termijn. We blijven in gesprek met Arriva over het in stand houden van het openbaar vervoer.
- We besluiten over een incidentele bijdrage aan de Maasveren voor drie jaren en stemmen voor een eventuele bijdrage op de langere termijn af met de gemeenten aan de andere kant van de Maas en met de betrokken provincies.
- We verruimen de criteria van de Duurzaamheidslening. Omwonenden van de goederenspoorlijn geven we, indien daarom wordt gevraagd, advies op maat over geluidswerende maatregelen aan hun woning en we adviseren over een aantrekkelijke financiering daarvan.
- We passen op aanvraag laadpalen voor elektrisch vervoer in onze openbare ruimte in.
- Met een uitbreiding van de mogelijkheden voor de overslag van goederen in de haven in 2019 en 2020 faciliteren we een verschuiving naar de duurzamere vorm van goederenvervoer over water en spoor.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

De activiteiten genoemd onder 'Duurzame Mobiliteit' dragen bij aan een duurzamer verkeerssysteem, onder andere door:
- het zorgen voor een betere verkeersveiligheid.
- het stimuleren van meer duurzame verkeersbewegingen (te fiets, per spoor of over water).
- het verminderen van overlast van verkeersbewegingen.

De global goals die bij dit programma horen zijn: goede gezondheid en welzijn, duurzame energie, duurzame industrie, innovatie en infrastructuur, duurzame steden en gemeenschappen en klimaatactie.

3.2 Verbonden partijen

Niet van toepassing.

3.3 Beleidskaders

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Mobiliteitsvisie (2009) en mobiliteitsplan (2011)
2. Parkeerbeleidsplan (2005)

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
# wegen waar meer dan 95% van de capaciteit wordt gebruikt tot 2030	Prognose met het gemeentelijke verkeersmodel obv verkeerstellingen	8 wegen	2017	0 wegen
Modal Split	CBS	Fiets 37%, OV 4%	2013	Fiets 40%, OV 5% (2020)
# Black Spots*	Viastat	0	2017	geen

* Een Black Spot is een locatie waar minimaal 6 letselslachtoffers zijn geweest afgelopen 3 jaren

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Aandeel ziekenhuisopnamen van verkeersongeval met motorvoertuig	8%	8%	2015

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

Niet van toepassing.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Fietsenstallingen (parkeren)	0	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Fietsenstallingen (parkeren)

We stellen budget beschikbaar voor de tijdelijke fietsenstallingen en betalen dit uit de reserve Mobiliteit (totale kosten over drie jaar € 336.000). Eerder is besloten om de tijdelijke fietsenstalling van de gemeente aan de Spoorlaan ten minste tot en met 2019 open te houden. De totale kosten van € 143.500 van de fietsenstalling Spoorlaan worden ten laste van de reserve Mobiliteit gebracht. In het pand op De Wal 6-8 wordt vanaf september 2018 een tijdelijke fietsenstalling ingericht totdat het pand gesloopt wordt. De totale kosten van € 67.000 per jaar en de eenmalige inrichtingskosten van € 10.000 voor de tijdelijke fietsenstalling De Wal betalen we voor maximaal drie jaar uit de reserve Mobiliteit.

4.3 Mei- en septembercirculaire

Niet van toepassing.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	3.757	4.395	3.492	3.523	3.582
Baten	-2.433	-2.621	-2.533	-2.485	-2.485
Saldo	1.323	1.774	959	1.037	1.097
Stortingen reserves	495	540	495	495	495
Onttrekkingen reserves	-679	-1.112	-213	-284	-337
Saldo mutaties reserves	-184	-572	282	211	158
Totaal bestaand beleid	**1.140**	**1.202**	**1.241**	**1.249**	**1.255**
3O-ontwikkelingen	0	0	0	0	0
Budgettair neutrale wijzigingen	0	8	8	8	8
Totaal programma	**1.140**	**1.210**	**1.249**	**1.257**	**1.263**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

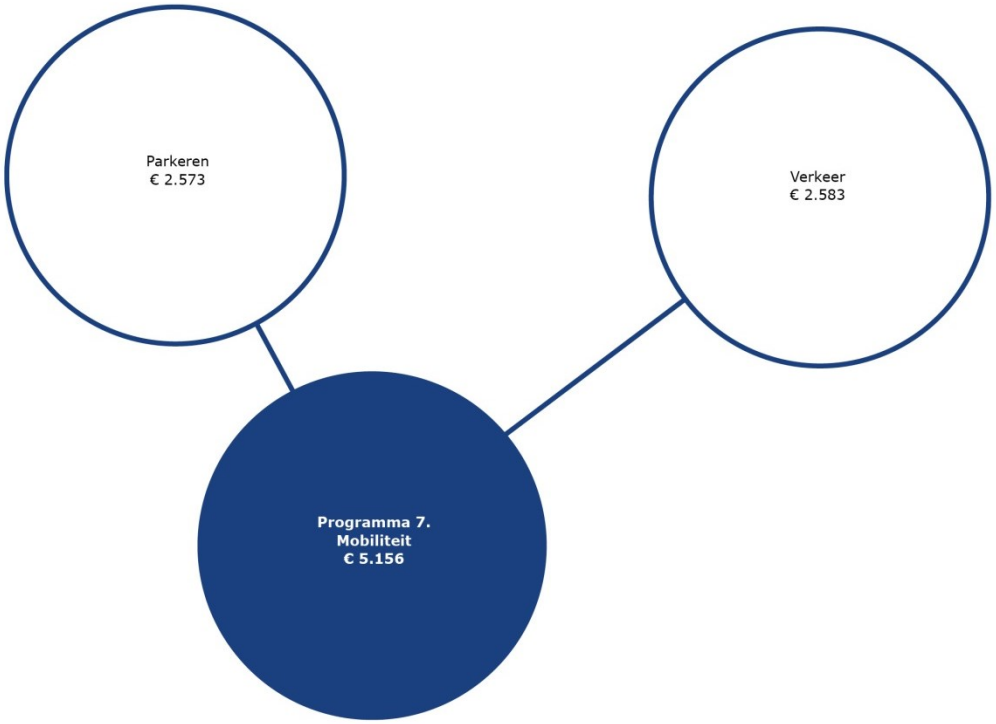

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Verkeer	36
Totaal programma	**36**

Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Het is goed wonen in Oss. Oss heeft veel te bieden als het gaat over de fysieke omgeving. In het buitengebied loop je van de Maas via de polder naar de bossen op de zuidelijke dekzandrug. Wonen kun je in de historische kerkdorpen aan de Maas, in de landelijke kernen, de groene suburbane woonwijken en het stedelijk centrum. Oss vormt zo haar eigen streek.

Wij willen deze waarde van onze leefomgeving versterken, benutten en meer gaan uitdragen. In ons buitengebied vinden veel grote ontwikkelingen plaats. Rondom de agrarische sector, energie en waterveiligheid. Het is onze rol als gemeente om die ontwikkelingen een goede plek te geven.

De woningmarkt verandert qua behoefte. De vraag groeit en leidt tot is krapte op de woningmarkt. We streven naar een beter evenwicht tussen vraag en aanbod. We hebben extra aandacht voor wonen en zorg, betaalbaarheid en verduurzaming.

2. Programma-onderdelen

2.1 Wonen

Wat willen we bereiken?

Oss heeft een veelzijdige woningvoorraad. Het stedelijk centrum van de stad, de groene suburbane woonwijken, de landelijke kernen en de historische kerkdorpen aan de Maas. Met al deze gezichten en de begrenzing aan de Maas en de A50 vormt Oss in feite haar eigen woningmarkt. We gaan deze veelzijdigheid van Oss als woongemeente nog beter op de kaart zetten.
Gelukkig heeft Oss een gezonde woningmarkt. Ten opzichte van veel andere gemeenten in Nederland is de prijs-kwaliteit verhouding goed. Om dat zo te houden zorgen we dat er een goed aanbod is aan woningen. Dat begint bij het passend zijn en passend kunnen maken van je eigen woning. Samen met andere Osse partijen blijven we werken aan een goede woningmarkt en woningvoorraad.

Onder invloed van de recessie is de afgelopen jaren de realisatie van nieuwe woningen achtergebleven. De woningbouw trekt nu weer aan. De realisatie van nieuwe woningen willen we verder stimuleren en samen met onze partners oppakken.

Belangrijk is om te voorzien in de toenemende woonbehoefte van vooral een- en tweepersoonshuishoudens. Voor de korte termijn is ook nog een inhaalslag nodig voor eengezinswoningen en voor middeninkomens.
We zorgen voor voldoende mogelijkheden voor het realiseren van passende woningen voor specifieke doelgroepen: arbeidsmigranten, woonwagenbewoners, lage middeninkomens, mensen met een GGZ achtergrond en jongeren die uitstromen uit de jeugdzorg. Onze corporaties Brabant Wonen en Mooiland zijn hierin belangrijke partners.

In de huidige woningmarkt dreigt het wonen voor sommige inwoners onbetaalbaar te worden. De grote opgave voor verduurzaming en de invloed daarvan op de prijzen voor nieuwbouwwoningen versterkt de druk op betaalbaarheid. Maar verduurzaming zorgt er tegelijk ook voor dat de structurele woonlasten lager liggen. Zo kan verduurzaming een bijdrage leveren aan de betaalbaarheid van de woonlasten.
Verduurzaming is, los van betaalbaarheid, een grote opgave. Daarvoor wordt verwezen naar het hoofdstuk energietransitie. Voor de komende periode is het gasloos maken van bestaande woningen de grote uitdaging.

Ouderen, hulpbehoevenden en kwetsbare mensen blijven zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Bij veranderende lichamelijke en/of geestelijke conditie vraagt dat om een goede afstemming tussen wonen en zorg. Door mogelijkheden te bieden voor slim gebruik van de eigen woning en tegelijk ook ruimte te creëren voor nieuwe (groeps)woonvormen, willen we mensen ook daadwerkelijk in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig te wonen (zie ook programma 1. Zorg en welzijn).

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Oss heeft voldoende en passende woningen*
- *We houden woonlasten betaalbaar en verduurzamen woningen*
- *Mensen kunnen zo lang mogelijk zelfstandig wonen*

Wat gaan we hiervoor doen?

1. Voldoende en passende woningen
- We gaan door met het uitvoeren van lopende projecten voor nieuwbouw. Als alle projecten volgens planning gerealiseerd worden komen er in 2019 en 2020 jaarlijks 600 woningen bij. De rol van gemeente is hierbij vooral faciliteren en stimuleren. Onder faciliteren verstaan we ook het voeren van grondexploitaties als dat helpt en verantwoord is.
- Met onze partners monitoren we het totale woningbouwprogramma goed via het portefeuillemanagement (PFM) en we dragen de woningmarkt gezamenlijk uit via Wonen in Oss.
- We faciliteren initiatieven voor herontwikkeling en transformatie in de stad en in kernen. Hergebruik en inbreiding gaat voor uitbreiding. De mogelijkheden hiervoor willen we volop benutten.
- We verkennen mogelijkheden voor uitbreiding van Oss aan de noordwestzijde. We kijken daarbij ook naar de relatie met de noordelijke randweg.
- We pakken diverse locaties in Ravenstein op samen met andere partijen. De locatie de Kolk loopt, we starten met de Hooghuislocatie en zodra andere geschikte locaties voorhanden zijn faciliteren we ook daar woningbouwontwikkeling.
- Voor en met Geffen maken we een plan voor de komende jaren. Op dit moment is er nog voldoende aanbod aan (nieuwbouw) woningen, maar we moeten vooruit kijken.
- We gaan met per kern in gesprek om de behoeften in beeld te brengen en te bekijken wat er mogelijk is qua invulling. Vervolgens ondersteunen we het realiseren daarvan.
- In het buitengebied maken we waar dat kan wijziging van bedrijfswoningen naar burgerwoningen mogelijk.
- We maken afspraken met Brabant Wonen en Mooiland dat de wachttijd voor een sociale huurwoning tenminste gelijk blijft. Zodra Brabant Wonen met haar nieuwe inschrijfsysteem gaat werken kunnen daar betere meetgegevens uit gehaald worden.
- We voeren de uitbreiding van woonwagenlocatie aan de Brasem en Weemse Hof uit. De locatie aan de Brasem pakken we op samen met Brabant Wonen. Zodra de Brasem gereed is gaan we een nieuwe locatie ontwikkelen in samenhang met de verplaatsing van ongunstig gelegen bestaande locaties en voor zover er behoefte aan is op basis van de toewijzingsregels.
- Voor de huisvesting van arbeidsmigranten kijken we vooral naar mogelijkheden voor grootschaliger oplossingen. Onze rol is daarin faciliteren en duidelijke spelregels stellen. Dat laatste zo mogelijk in regionaal verband, zodat we voorkomen dat een waterbedeffect ontstaat.
- We ondersteunen initiatiefnemers voor bijzondere vormen van wonen zoals tiny houses en microhousing. Dit soort vormen van wonen zijn een goede aanvulling op de Osse woonmilieus.

2. Het betaalbaar houden van woonlasten en verduurzaming
- Om de woonlasten beheersbaar te houden en betaalrisico's te voorkomen of te beperken hebben we in 2016 met de woningcorporaties Mooiland en Brabant Wonen een Woonlastenakkoord gesloten. Ook in 2019 blijven we gezamenlijk uitvoering geven aan dit akkoord. We werken aan een monitor en het voorkomen van betaalrisico's.
- We stellen inwoners zoveel mogelijk in staat om te investeren in verduurzaming van hun woningen, bijvoorbeeld via de duurzaamheidslening. We staan open voor vereenvoudiging of verruiming van de regeling als dit bijdraagt aan het gebruik ervan.
- We maken afspraken met Brabant Wonen en Mooiland om de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te versnellen. We stellen daarvoor een duurzaamheidsakkoord op. Deze vertalen we in concrete uitvoeringsafspraken bij de jaarlijkse prestatieafspraken.

3. Zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen

- We faciliteren vragen en plannen voor specifieke woonvormen zoals kleinschalige complexen voor ouderen die met oog op toekomstige (zorg)behoefte bij elkaar willen wonen en woonzorg-initiatieven.
- We stellen een visie op voor wonen, welzijn en zorg. Daarmee hebben we een beleidskader voor de beoordeling van initiatieven voor wonen met zorg en voor het bepalen van onze rol (zie ook programma 1. Zorg en welzijn).
- We zorgen voor vereenvoudiging van de regels voor mantelzorgwoningen en introduceren mantelwonen waarbij we de koppeling van een zorgbehoefte loslaten.
- Verzoeken om bestaande woningen en bijgebouwen om te vormen naar bijvoorbeeld mantelwoningen zullen we toetsen op de ruimtelijke inpasbaarheid en het ontstaan van twee volwaardige woningen. Het splitsen van woningen willen we hiermee makkelijker maken.
- Met de blijverslening stellen we inwoners in staat om met een lening onder aantrekkelijke voorwaarden zelf de woning aan te passen.

Algemeen

- De komende maanden ronden we de actualisatie van onze woonvisie af, inclusief uitvoeringsprogramma en voorstellen vanuit ons portefeuillemanagement wonen voor het woningbouwprogramma voor de komende jaren. Daarmee hebben we weer een actueel kader voor onze activiteiten en te maken keuzes in de komende jaren. We betrekken onze partners bij het afronden van de woonvisie en bij de conclusies vanuit ons portefeuillemanagement.
- In regionale setting maken we afspraken over een regionaal Perspectief op Bouwen en Wonen voor de komende jaren. Daartoe voeren we samen onderzoeken zoals het regionale woonwensenonderzoek uit.
- We maken een voorstel voor de omvorming van de welstandscommissie, inclusief een voorstel voor de herziening van het reclamebeleid.
- We scherpen de jaarlijkse prestatieafspraken met de corporaties aan. We doen dat door die afspraken toe te spitsen op de hoogste prioriteiten van dat moment inclusief concrete resultaten.

2.2 Buitengebied

Wat willen we bereiken?

Ons buitengebied is groot, gevarieerd en natuurrijk en daarmee aantrekkelijk voor wonen, werken en verblijven. Er verandert veel in het buitengebied door klimaateffecten, ontwikkelingen in de agrarische sector, door leegstand met alle consequenties van dien, vergrijzing en moderne woon- en vestigingswensen. We willen een vitaal en multifunctioneel buitengebied behouden, waarin een nieuw en duurzamer evenwicht ontstaat tussen het agrarische gebruik, natuur, recreatie, wonen, klimaat en nieuwe vormen van gebruik zoals energieopwekking.
Dat stelt ons voor nieuwe opgaven en biedt tegelijkertijd nieuwe kansen. Die willen we pakken in de lijn van het coalitieakkoord. We willen de dynamiek bevorderen, ruimte geven aan nieuwe mogelijkheden en innovaties stimuleren.

Deze veranderingen roepen reacties op, soms heftige, over de effecten op bijvoorbeeld landschap, economische mogelijkheden en woongenot. Visies, meningen en belangen van bewoners, agrariërs, belangengroeperingen en anderen die zich betrokken voelen, lopen in meer of mindere mate uiteen. Daarmee groeit de noodzaak van intensivering van de omgevingsdialoog en een integralere aanpak vanuit de verschillende aandachtsvelden binnen onze gemeente.

We pakken onze rol in de vorming van een nieuw vitaal evenwicht. Daarvoor is een streefbeeld nodig waarin de diverse aspecten in onderlinge samenhang worden gebundeld vanuit een langere termijnvisie. Dat wordt onderdeel van de omgevingsvisie die we voor de gehele gemeente gaan maken. In de realisatie daarvan vervullen we meerdere rollen die afhankelijk zijn van de specifieke opgaven: stimuleren, regisseren, verbinden, mogelijk maken, faciliteren, toezicht houden. Bij het maken van keuzes is naast de vitaliteit van ons buitengebied de zorgvuldigheid van het proces een belangrijke toetssteen.

Dit programma heeft allerlei overlappingen met programma 5. Zuinig op ons klimaat. Daarin gaat het om onderwerpen zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en openbare ruimte & natuur. Veel opgaven (ruimtelijk en maatschappelijk) raken het buitengebied en worden daar in samenhang bezien. Veel onderwerpen zijn onderdeel van een bovenlokale aanpak.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We ondersteunen de transitie van de agrarische sector vanuit een gedeelde visie*
- *We geven nieuwe impulsen aan recreatie en toerisme*
- *We behouden ons erfgoed en maken het meer beleefbaar*
- *Een verbeterde waterveiligheid van de Maas met benutting van de meekoppelkansen voor het gebied*
- *Een versterking van de recreatieve en natuurlijke waarde van de Maashorst*

Wat gaan we hiervoor doen?

Transitie agrarische sector

De agrarische sector is voor Oss een belangrijke economische pijler. De sector is bezig met een ingrijpende transitie. De verbinding met de samenleving en het economisch en ecologische model staan onder druk. Provinciale en nationale wetgeving spelen hier een grote rol. Dat vraagt van ons een brede visie en een actieve, faciliterende rol.
- We stellen, mede gevoed door partijen uit de sector, een visie op waarin we aangeven wat de transitie van de agrarische sector kan gaan betekenen voor onze gemeente en wat onze rol daarin is.
- De één loket gedachte organiseren we: een aanspreekpunt voor agrariërs en andere stakeholders en die binnen de gemeente de verbindingen legt met de diverse afdelingen en processen.
- We doen voorstellen hoe om te gaan met VAB's (vrijkomende agrarische bebouwing) en wat we daarin als gemeente kunnen aanbieden. Daarbij beperken we ons niet tot herbestemming maar beraden we ons ook op niet her te bestemmen opstallen.
- We werken actief samen in regionale en provinciale samenwerkingsverbanden zoals de kopgroep transitie landbouw van AgriFood Capital.

Toerisme en recreatie

Oss heeft een groeiende ambitie met recreatie en toerisme. Ons grondgebied biedt volop kansen. Er zijn vele partijen binnen onze gemeente actief en er zijn steeds meer bovenlokale initiatieven. Mooie voorbeelden zijn de Maashorst en Maasmeanders. Desondanks is het nog niet gelukt om de meerwaarde van een gerichte en afgestemde aanpak binnen Oss en bovenlokaal in de breedte vorm te geven. Daar zetten wij op in.
Wij zetten daarom in op het afstemmen van initiatieven en een regionaal versterkte aanpak.
- We evalueren ons beleid voor recreatie en toerisme. In dat kader herijken we de samenwerking met en financiering van partners zoals VVV, Maashorst, Maasmeanders en Platform Vrijetijdseconomie.
- De Maas is een centraal thema. We werken samen met andere gemeenten en partijen verder aan de branding van de Maas. Daarnaast zetten we ons in voor het realiseren van een Maasbelevingscentrum.
- We benutten de mogelijkheden van onder meer de Maashorst, de Geffense Plas, NME, Landerij van Tosse en ons erfgoed.
- De nieuwe website trefhetinoss.nl wordt gelanceerd en ingezet.

Erfgoed

Oss is een grote erfgoedgemeente. Dat legt verantwoordelijkheden op. De belangstelling en inzet voor ons erfgoed vanuit de gemeenschap is sterk toegenomen. Dat zien we ook terug in verzoeken voor financiering van projecten. Het is niet haalbaar om die weg op te gaan. Wij zullen met name ondersteuning bieden in raad en daad. Daarvoor is uitbreiding van capaciteit nodig.
- We komen met een visie op ons erfgoed. Daarvoor werken we samen met de vier thematische werkgroepen op het gebied van archeologie, industrieel erfgoed, Zuiderwaterlinie en religieus erfgoed.
- We brengen de basis op orde. Ook uit extern onderzoek blijkt dat dit nodig is.

- We voeren de pilot kansenkaart religieus erfgoed uit. Samen met het Rijk en de Provincie, die daarvoor middelen beschikbaar stelen, en uiteraard de eigenaren en exploitanten.
- Het concept Zuiderwaterlinie wordt verder uitgerold. We betrekken Megen en Ravenstein daarin.
- We stimuleren het stadsarchief en scholen om "het Osse verhaal" tot onderdeel te maken van geschiedenislessen.
- We gaan twee rotondes op de Kennedybaan door met het vertellen van de historie van Oss met daar passende historische thema's.

Meanderende Maas

Waterveiligheid is door de nieuwe klimaatnormering een onderwerp dat nadrukkelijk speelt in Oss. Veelzeggend is dat het traject Ravenstein-Lith als koploperproject is aangewezen. Het gaat hier om ingrijpende ruimtelijke maatregelen die grote impact hebben op het Maasgebied. Afhankelijk van de aanpak biedt dit voor Oss aantrekkelijke meekoppelkansen voor natuur en landschap, economie, recreatie en toerisme en erfgoed. Daarvoor is lokaal draagvlak en cofinanciering nodig.

- We nemen actief deel aan het project Meanderende Maas om onze gemeentelijke belangen en de meekoppelkansen voor het gebied zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen.
- We werken aan lokaal draagvlak, informatievoorziening en beleving van het project en het gebied. Daarin past een Maasbelevingscentrum waar we ons hard voor maken.

Maashorst

De Maashorst verkeert in een roerige periode zowel bestuurlijk als maatschappelijk. Op basis van een extern organisatieadvies is besloten de governance aan te passen. De vertaling daarvan heeft vertraging opgelopen. Op 1 januari 2019 moeten de projecten in het kader van de Landschappen van Allure zijn afgerond en stopt de subsidie daarvoor. De fase van beheer van die projecten breekt dan aan.

- Afspraken over de nieuwe governance worden vanuit de Maashorst in de eerste helft van 2019 ter besluitvorming aan de gemeenteraden voorgelegd. Samen met een voorstel voor het geactualiseerde Inrichtings- en Beheerplan (IBEP).

2.3 Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

Op 1-1-2021 wordt de Omgevingswet van kracht. Deze wet vervangt veel bestaande wetten en regelgeving in de fysieke leefomgeving, verplicht gemeenten om een omgevingsvisie en een omgevingsplan te maken. Daarnaast vraagt de Omgevingswet om een andere manier van werken: meer ruimte voor initiatieven, toegankelijkheid van informatie en flexibele plannen waardoor beter ingespeeld kan worden op ontwikkelingen. Dit raakt meerdere afdelingen binnen de gemeente, niet alleen ruimtelijk ontwikkeling en Vergunningen, Toezicht, Handhaving. En dit heeft ICT consequenties.

Naast de verplichting om in 2021 te voldoen aan de vereisten van de Omgevingswet, zien we deze wet ook als een instrument om onze ambities waar te maken.
We willen in 2020 een omgevingsvisie hebben en als organisatie klaar zijn om conform de bedoelingen van de Omgevingswet te werken. Daarvoor moeten we onze manier van werken en werkprocessen aanpassen, waar nodig mensen trainen en onze ICT aanpassen aan de eisen van het landelijke systeem. Waar mogelijk anticiperen we daarop. In de daaropvolgende jaren zullen we verder werken aan de omzetting van bestaande bestemmingsplannen, beleidsstukken en regelgeving naar een gemeentebreed omgevingsplan.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Oss is op 1-1-2021 klaar voor de uitvoering van de Omgevingswet*
- *Voor de zomer in 2020 hebben we onze Omgevingsvisie vastgesteld*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We maken in 2019 een omgevingsvisie. We maken een verkenning en een agenda om te komen tot een omgevingsplan.
- We herijken onze manier van werken en werkprocessen, passen deze waar nodig aan en organiseren de benodigde training en opleiding. Hiermee vervolgen we de opleiding die in 2018 is gestart.
- We inventariseren wat er nodig is om goed aan te sluiten op het landelijke Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO) en maken een plan van aanpak om de noodzakelijke aanpassingen te realiseren.
- We gaan door met experimenteren met verschillende onderdelen van de Omgevingswet en gebruiken waar nuttig de mogelijkheden van de Crisis- en herstelwet.
- We doen een pilot in het project herbestemming gemeentehuis/plein Geffen.
- We anticiperen waar mogelijk op de geest van de Omgevingswet

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Het buitengebied is het toneel van grootschalige energieopwekking, daarnaast is biodiversiteit van het buitengebied een belangrijk thema. Deze thema's hebben we toegelicht in het programma 5. Zuinig op ons klimaat.

Vanuit dit programma is het verduurzamen van onze woningvoorraad een grote en belangrijke opgave. Ook deze wordt behandeld in het programma 5. Zuinig op ons klimaat. Voor nieuwbouw geldt landelijk dat die gasloos moet zijn en vanaf 1 januari 2020 moet alle nieuwbouw ook BENG zijn: bijna energieneutraal.

De global goals die bij dit programma horen zijn: geen armoede, duurzame energie, duurzame steden en gemeenschappen en leven op het land.

3.2 Verbonden partijen

Niet van toepassing.

3.3 Beleidskaders

3. Toekomstvisie: Oss op weg naar 2020 (2004)
4. Structuurvisie Oss 2020 (2006)
5. Woonvisie (2013)
6. Structuurvisie Buitengebied Oss 2015

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Gemiddelde leegstand woningen	OSsStat	3,2%	2016	2,2% (frictieleegstand)
Gemiddelde verkooptijd woningen	NVM	96 dagen	2018	100 dagen
Slaagkansmonitor sociale huurwoningen*	Brabant Wonen&Mooiland	nog niet bekend	-	nog niet bekend

* Wordt opgenomen zodra nieuw verdeelsysteem van Brabant Wonen ingevoerd is.

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	6,2	6,4	2016

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Transitie buitengebied	0	88	88	88	88
Impuls erfgoed	0	60	30	30	0
Impuls recreatie en toerisme	0	50	40	20	10
Ambities woningbouw	0	113	113	67	0
Onderzoek ontwikkeling Euterpelaan	0	0	0	0	0
Vrijval ABR i.v.m. vernieuwing risicosystematiek	0	-4.600	0	0	0
Locatieontwikkeling Koornstraat	0	1.500	0	0	0
Reserve strategische aankopen	0	500	0	0	0
Totaal nieuw beleid	**0**	**-2.290**	**270**	**205**	**98**

Toelichting nieuw beleid

Transitie buitengebied

We stellen voor om vanaf 2019 afgerond € 88.000 beschikbaar te stellen. We willen voor het buitengebied ons beleid intensiveren. Het buitengebied vraagt als gebied in transitie om stevige aandacht van de gemeente. We vragen daarom 1 fte om beleid vorm te geven en regionale afstemming te kunnen doen en waar nodig concrete onderwerpen op te kunnen pakken.

Impuls erfgoed

We stellen voor om in 2019 € 60.000 en voor 2020 en 2021 € 30.000 beschikbaar te stellen voor een impuls voor erfgoed. Recent hebben we een scan van het Rijk ontvangen die de vergelijking geeft van onze inzet voor erfgoed in relatie tot andere gemeenten. Daaruit blijkt dat we laag scoren met name op beleid en actief beleefbaar maken van erfgoed. We hebben ons eerder verbonden aan de gezamenlijke aanpak van de Zuiderwaterlinie. Voor 2019, 2020 en 2021 betreft dat € 30.000. Onze aanvraag om in aanmerking te komen voor de pilot religieus erfgoed van het Rijk is gehonoreerd. Daarnaast willen we de werkgroepen graag actief houden. Zij hebben aangegeven daarvoor ambtelijke coördinatie en ondersteuning nodig te hebben. Dan kunnen we ook het stadsarchief meer verbinden met de werkgroepen. Hiervoor hebben we incidenteel geld nodig.

Impuls recreatie en toerisme

We evalueren ons beleid voor recreatie en toerisme. We zetten erop in om de meerwaarde van een gerichte en afgestemde aanpak binnen Oss en bovenlokaal in de breedte vorm te geven. In dat kader herijken we de samenwerking met en financiering van partners zoals VVV, Maashorst, Maasmeanders en Platform Vrijetijdseconomie. We weten nog niet of en hoe dat vorm gaat krijgen. Daarom willen we voor 2019 nog € 40.000 beschikbaar stellen en dit daarna afbouwen naar € 30.000 in 2020 en eenmalig € 10.000 in 2021. Voor het beheer van de eind 2018 te lanceren website trefhetinoss.nl hebben we structureel vanaf 2019 € 10.000 nodig.

Ambities woningbouw

We vragen voor drie jaar extra budget voor de ambitie om meer woningen te realiseren. Om dit te realiseren hebben we extra capaciteit nodig van ongeveer 1,5 fte. Deze extra capaciteit is nodig om in kader van een actiever grondbeleid aan de slag te gaan met de herontwikkeling van diverse locaties. Dit is nodig om onze ambities voor woningbouw te kunnen realiseren. Dit kost ons in 2019 en 2020 € 112.500 en in 2021 € 67.000.

Onderzoek ontwikkeling Euterpelaan

We onderzoeken de mogelijkheden om de Euterpelaan om te vormen naar werk- en woonlocatie. Het herstructureren past binnen onze ambities op het gebied van wonen. We stellen voor om in 2019 hiervoor € 130.000 beschikbaar te stellen. Dit bedrag halen we uit de reserve Volkshuisvesting.

Vrijval ABR i.v.m. vernieuwing risicosystematiek

We verlagen de algemene bedrijfsreserve (ABR) van het grondbedrijf met € 4,6 miljoen in 2019. De huidige risicosystematiek van het grondbedrijf is aan vernieuwing toe als gevolg van de nieuwe regels van het BBV. Het nieuwe systeem is gebaseerd op de Monte-Carloanalyse. Alle risico's worden in de nieuwe systematiek afgedekt vanuit de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR) en niet meer, zoals nu, verspreid over meerdere posten. Het totale risicobedrag moet gelijk gezien worden als de minimale omvang van de ABR. Als de ABR hoger is dan de minimale omvang, kan die worden afgeroomd. Op basis van de huidige prognoses komt de ABR uit op € 11,46 miljoen eind 2018. Hier staat tegenover dat er een minimale risicobuffer moet zijn van € 6,86 miljoen per 31-12-2018. Op basis van deze prognoses kan een bedrag van € 4,60 miljoen vrijvallen.

Locatieontwikkeling Koornstraat

Voor de locatieontwikkeling van de Koornstraat is een ruimtelijke verkenning opgesteld. Onderdeel van deze verkenning is de Nicolaasschool. De Nicolaasschool heeft namelijk een huisvestingsverzoek bij de gemeente ingediend. Een scenario wat nu verder uitgewerkt wordt, is de verplaatsing van de Nicolaasschool naar een andere locatie. In dit geval wordt er een grondexploitatie opgesteld om de grond aan te kopen en de deze gronden geschikt te maken voor de nieuwe functie. Het tekort op deze nieuwe grondexploitatie komt op circa € 1,5 miljoen. Het voorstel is om deze kosten af te dekken uit de vrijval ABR 2018.

Reserve strategische aankopen

We stellen voor om een bedrag van € 500.000 te storten in de reserve strategische aankopen. Om de komende jaren fors meer woningen te realiseren wordt een actief grondbeleid gevoerd. Om dit vorm te geven hebben wij een reserve strategische aankopen nodig. Met deze middelen kunnen wij actief handelen om gronden voor potentiële uitbreidingslocaties zelf aan te kopen. De aankoopwaarde is in de regel hoger dan de huidige (agrarische) waarde. De regels van het BBV schrijven voor dat we in dat geval de overwaarde direct af moeten boeken. Het gaat om ontwikkelingen voor nieuwe woningbouwlocaties, de ontwikkeling voor bedrijventerreinen en de ontwikkeling van locaties voor energieopwekking en waterberging. We hebben plannen voor de aankoop van een 9 hectare grond. 40 % verwachten we hiervan in 2019 aan te kopen. Voor deze aankoop is de schatting dat een reserve van € 500.000 nodig is. Het voorstel is om deze ten laste van de vrijval ABR gelden 2018 te brengen. Voor 2020 verwachten we de overige aankopen te kunnen verrichten. Deze 60 % wordt geschat op € 750.000. Deze storting in de reserve strategische aankopen voor het jaar 2020 wordt volgend jaar afgewogen bij de vrijval ABR gelden 2019.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Verkoop woning Potgieterstraat	0	0	0	0	0
Bijdrage Ruimte voor ruimte	0	0	0	0	0
Ontwikkelingen omgevingswet	0	0	0	0	0
Vergunning Nieuw Zevenbergen	20	0	0	0	0
Planschade herziening bestemmingsplan Berghem	80	0	0	0	0
Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)	300	600	528	455	455
Budget windmolenpark Elzenburg de Geer	0	0	0	0	0
Fasering Koploperproject Waterveiligheid Ravenstein-Lith	0	-1.300	600	700	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	**400**	**-700**	**1.128**	**1.155**	**455**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Verkoop woning Potgieterstraat

We hebben de woning aan de Potgieterstraat verkocht voor € 171.000. Dit bedrag storten we in de reserve volkshuisvesting. In 2015 hebben we deze woning gekocht. Het aankoopbedrag hebben we uit de reserve volkshuisvesting gehaald. We willen het bedrag waarvoor de woning verkocht is weer in deze reserve zetten. Hiermee kunnen we in toekomst weer initiatieven voor duurzaamheid en wonen betalen.

Bijdrage Ruimte voor ruimte

Wij ontvangen van de provincie Noord-Brabant een bijdrage van € 125.000 van de regeling ruimte voor ruimte. Dit bedrag storten we in de reserve Groenfonds landelijk gebied. Op een later moment kunnen we dit gebruiken om een project in het buitengebied te betalen.

Ontwikkelingen omgevingswet

We stellen voor om de gelden voor de invoering van de omgevingswet die in 2018 begroot waren voor een bedrag van € 750.000 over te hevelen naar 2019. Dit doen we via de algemene reserve. Dit jaar en volgend jaar hebben we budget in de begroting voor de invoeringskosten van de omgevingswet en het opstellen van een omgevingsvisie. De invoeringsdatum van de omgevingswet is al een paar keer uitgesteld en opgeschoven. We willen de budgetten die dit jaar beschikbaar zijn grotendeels doorschuiven naar volgend jaar.

Vergunning Nieuw Zevenbergen

De kosten vergunningaanvraag voor het circuit Nieuw Zevenbergen worden dit jaar geraamd op € 20.000. Wij betalen deze kosten.

Planschade herziening bestemmingsplan Berghem

Door de herziening van het bestemmingsplan Berghem-dorp heeft een bedrijf een planschadeclaim ingediend. Deze claim is toegekend. De kosten hiervan zijn € 80.000.

Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

Wij stellen voor om in 2018 een bedrag van € 300.000 en vanaf 2019 jaarlijks € 455.000 beschikbaar te stellen voor de omgevingsdienst. Aanvullend hierop vraagt de ODBN eenmalig €145.000 in 2019 en € 73.200 in 2020. De uitvoeringskosten van de ODBN stijgen door kostendekkende tarieven. Het uurtarief stijgt in 2018 12,4 % en in 2019 6%, in totaal is dit jaarlijks € 455.000. De eenmalig kosten gebruiken we voor opleiding door aanstaande omgevingswet en voor bedrijfsvoering door uitvoeren van het meerjarenontwikkelingsplan 2018 tot en met 2020.

Budget windmolenpark Elzenburg de Geer

Wij gaan in 2019 door met fase 2 van de voorbereiding van het windmolenpark. Deze kosten begroot op € 185.000 betalen we uit de reserve Ontwikkeling windpark. Dit vraagt geen extra budget

Fasering Koploperproject Waterveiligheid Ravenstein-Lith

We faseren de storting in de reserve Koploperproject Waterveiligheid Ravenstein-Lith. In 2017 heeft de raad besloten om in het jaar 2019 € 1,3 miljoen te storten in deze reserve. Realisatie van dit project vindt echter in 2019 nog niet plaats. We willen de storting in de reserve daarom meer spreiden in de begroting en verdelen over de jaren 2020 en 2021. Per saldo heeft dit voor de uitvoering van het project geen effect. Wel ontstaat er hierdoor een meer evenwichtig financieel beeld over de jaren heen. De reserve is bedoeld voor het financieren van meekoppelkansen rondom de waterveiligheid van de Maas. Plannen voor de verbetering van de waterveiligheid van de Maas worden de komende jaren in integrale gebiedsopgaven voorbereid.

4.3 Mei- en septembercirculaire

Niet van toepassing.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	29.784	14.799	13.983	10.609	10.923
Baten	-24.584	-9.439	-8.707	-8.321	-4.881
Saldo	5.200	5.359	5.275	2.288	6.042
Stortingen reserves	2.726	2.226	853	3.780	0
Onttrekkingen reserves	-2.291	-38	-38	-38	-13
Saldo mutaties reserves	435	2.189	815	3.742	-13
Totaal bestaand beleid	**5.636**	**7.548**	**6.090**	**6.030**	**6.029**
Nieuw beleid	0	-2.290	270	205	98
3O-ontwikkelingen	400	-700	1.128	1.155	455
Budgettair neutrale wijzigingen	0	6	-16	-16	-16
Totaal programma	**6.036**	**4.564**	**7.473**	**7.374**	**6.566**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

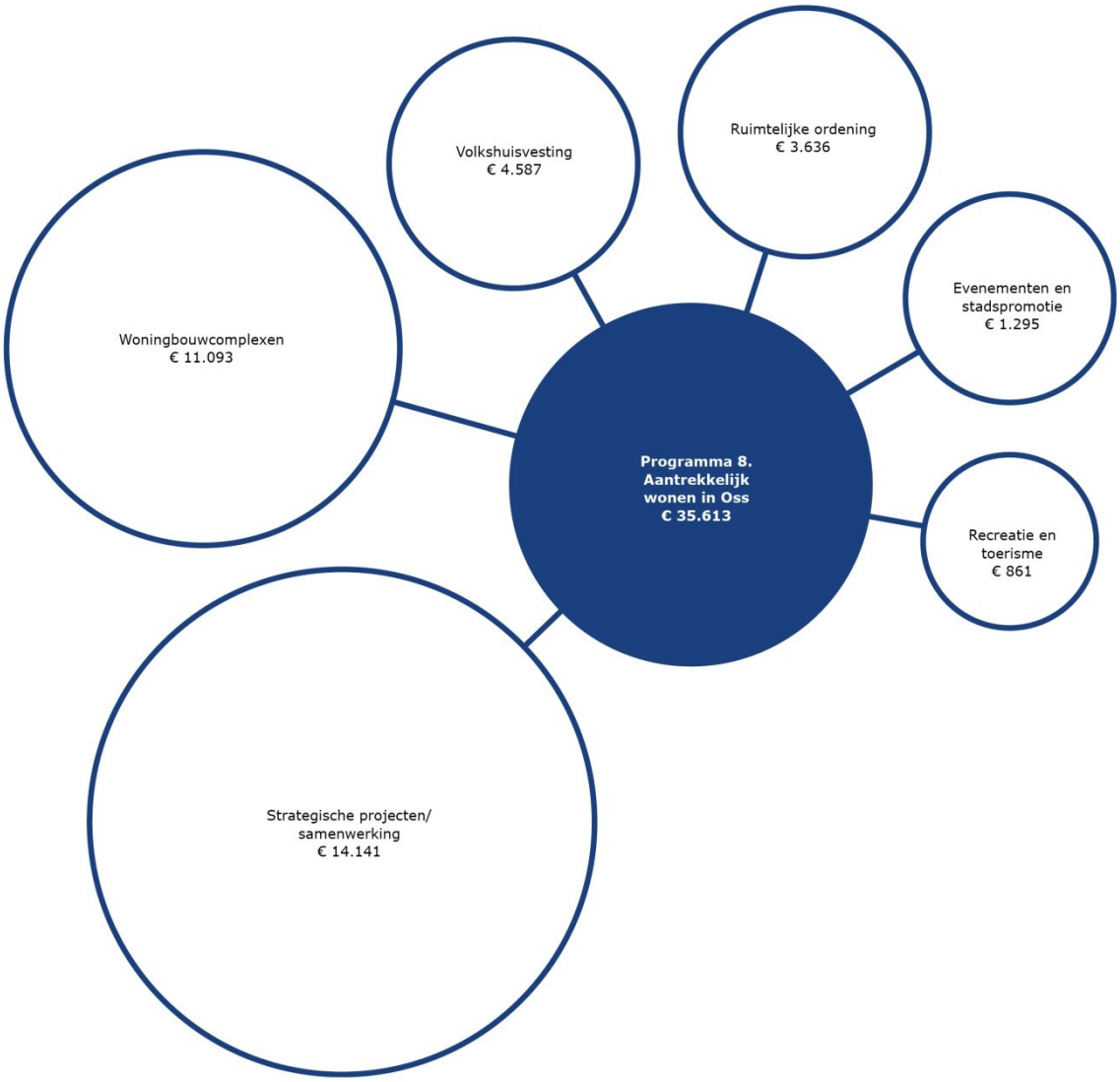

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Evenementen en stadspromotie	171
Recreatie en toerisme	338
Totaal programma	**509**

Programma 9. Veilige omgeving

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Vanuit dit programma werken we aan zo veilig mogelijke wijken en kernen in Oss. Veiligheid is ván iedereen en vóór iedereen. Het op peil houden van de veiligheid en veiligheidsbeleving moeten we samen met de Osse inwoners doen. Iedereen heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid. We richten onze inzet op de zaken die we als gemeente kunnen beïnvloeden en hebben daarbij vaak een proces of beleidsmatige rol. Daarnaast kennen we een zelfstandige rol, daar waar het gaat om het inzetten van bestuursmaatregelen om de openbare orde te handhaven. Samen integraal werken vanuit verschillende rollen maar wel als één overheid door alle domeinen heen is het doel.

Als er openbare orde of veiligheidsincidenten zijn dan lossen we die zo goed als mogelijk op. Binnen veiligheid hanteren we vijf veiligheidsvelden: veilige leef- en woonomgeving, bedrijvigheid en veiligheid, jeugd en veiligheid, fysieke veiligheid en integriteit en veiligheid. Binnen de velden stellen we prioriteiten. Alle velden pakken we integraal samen met onze partners aan. De verbinding tussen zorg en veiligheid loopt als een rode draad door de onderdelen heen.

2. Programma-onderdelen

2.1 Veilige woon- en leefomgeving

Wat willen we bereiken?

We willen veiligheid verankeren in de wijken en kernen. Daarbij is een actieve aanpak van veiligheids- en leefbaarheidsproblemen belangrijk. We zetten in op die problemen die met de dagelijkse kwaliteit van wonen en leven te maken hebben. De sociale kwaliteit van wijk kan namelijk onder druk komen te staan door verschijnselen als woonoverlast, overlast "verwarde personen", intimiderende buurtbewoners, terugkeer van ex-gedetineerden of High impact crime. Bij High impact crime gaat het onder andere om woninginbraken, straatroof, auto-inbraken, openlijke geweldpleging, bedreiging en huiselijk geweld. Al deze vormen van overlast en geweld hebben invloed op het veiligheidsgevoel in de directe woon- en leefomgeving. Dit kan spelen in iedere wijk of buurt, echter zien we dat in de Schadewijk dermate verschillende soorten problematiek bij elkaar komen dat we er extra op willen investeren.

Om een veiligere woon- en leefomgeving in de gemeente Oss te creëren hebben we twee prioriteiten als doelstelling geformuleerd.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We verbeteren de objectieve en subjectieve veiligheid verder door samen met de partners de slachtofferkans te beperken, de pakkans te vergroten en de aangifte bereidheid onder slachtoffers te verhogen*
- *Bij langdurige ernstige woonoverlast kunnen we integraal met partners effectief optreden*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We werken samen met de wijkcoördinatoren, wijkagenten en boa's om vroegtijdige overlast aan te pakken.
- We voeren in de zomer en winter samen met de politie een communicatiecampagne om bewustwording van risico's op woninginbraak te verhogen. Ook sturen we namens gemeente en politie brieven rond in de buurt bij een woninginbraak.
- We analyseren en monitoren politiecijfers om naar aanleiding daarvan te kijken wat we als gemeente extra aan preventie kunnen doen.
- We leggen bestuurlijke maatregelen op bij ernstige (woon)overlast of huiselijk geweld.
- We streven naar een veiligheidsgevoel van een 7,4 of hoger.
- Vanaf 2018 is de nazorg van ex-gedetineerden ondergebracht bij gemeenten. Per 1 september 2018 hebben we ervoor gekozen de nazorg van ex-gedetineerden in dit programma onder te brengen. Hierdoor is het mogelijk casuïstiek integraal en volgens de juiste informatieverstrekking op te pakken.

- We gaan samen met in- en externe partners investeren in de Schadewijk middels de integrale opdracht vanuit programma 1. Zorg en welzijn.
- We bereiden ons, samen met de collega's van zorg en welzijn, voor op de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) die per 2020 ingaat.
- We stemmen het beleid vanuit zorg en veiligheid op elkaar af om zo de gehele keten beter in beeld te krijgen en meer in te kunnen zetten op preventie.

2.2 Bedrijvigheid en veiligheid

Wat willen we bereiken?

We willen een goed investeringsklimaat binnen de gemeente Oss hebben. Dit onderdeel is terug te vinden in programma 6. Vitale economie. Vanuit dit programma zetten we in op een veilig vestigingsklimaat.
We willen de bedrijventerreinen en het winkelgebied schoon, heel en veilig houden. Dit doen we om bijvoorbeeld bedrijfsinbraken en ondermijnende activiteiten terug te dringen en te voorkomen. Hierbij is het belangrijk dat ondernemers, zowel in het centrum, in de kernen, als in het buitengebied, zich bewust zijn van wat ondermijnende criminaliteit is en eventuele signalen herkennen. Ook is het belangrijk dat ondernemers weten waar zij dergelijke signalen kunnen melden. Door het opbouwen van een goede informatiepositie én netwerk kunnen we samen zorgen voor een veilig vestigingsklimaat en eventuele criminele activiteiten doeltreffend aanpakken.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We creëren bewustwording bij ondernemers over ondermijning*
- *We pakken ondermijning in het buitengebied aan*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We gaan een plan van aanpak maken om de bewustwording bij ondernemers te vergroten; het betreft een meerjarenplan wat we samen met in- en externe partners oppakken zodat we later in de bestuursperiode over kunnen gaan tot uitvoering.
- We gaan in regionaal verband met partners zoals politie, Openbaar Ministerie (OM), RIEC, Taskforce Brabant Zeeland en gemeente Bernheze een start maken met de aanpak van ondermijning in het buitengebied.
- We gaan integrale controles op bedrijventerreinen houden met als doel ondermijning te voorkomen of verstoren. We doen dit samen met de collega's van handhaving, Tor/Hor en politie.
- We zetten cameratoezicht in als dit nodig is voor het handhaven van de openbare orde.

2.3 Jeugd en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Groepen jeugd zijn van alle tijden, ook in de gemeente Oss kennen we meerdere groepen jeugdigen. Een enkele groep ontwikkelt zich tot een overlastgevende of criminele jeugdgroep. De gemeente heeft in die gevallen de regierol om samen met partners te komen tot een aanpak waarbij de overlast teruggedrongen wordt. Versterking en verbetering van deze rol en het bijbehorend beleid is nodig om een effectieve aanpak te kunnen realiseren. Omdat de repressieve kant vanuit veiligheid maar een deel is van de aanpak is de samenwerking met zorgpartners essentieel. Om ook de preventieve kant goed op te pakken is de verbinding met het programma zorg belangrijk. Ook in dat programma komt de integrale aanpak van jeugdgroepen naar voren.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We dringen jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit terug*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We stellen een integrale aanpak jeugdoverlast op die toepasbaar is op de verschillende groepen.
- We voeren regie op het aanpakken van aanwezige overlastgevende groepen. Samen met betrokken in- en externe partners maken we een bijbehorend integraal plan met als doel de overlast te beperken.
- We focussen ons op de verbinding tussen zorg en veiligheid waarbij we het beleid op elkaar af stemmen. Ook in de uitvoering van interventies die te maken hebben met preventie enerzijds en repressie anderzijds zoeken we de verbinding.
- We participeren in een pilot op straat om op een andere manier met de aanpak van overlastgevende jeugd om te gaan. Deze pilot wordt verder toegelicht in het programma 1. Zorg en welzijn.

2.4 Fysieke veiligheid

Wat willen we bereiken?

In Nederland zijn er wetten en regels die bijdrage aan het voorkomen van incidenten en veiligheidsproblemen. Als gemeente hebben we een actieve rol in het handhaven hiervan. Toch kan het voorkomen dat zich een incident voordoet waardoor een veiligheidsprobleem ontstaat. Op dat moment komen we in actie. De veiligheidsregio speelt hierin een belangrijke rol.
Binnen de veiligheidsregio werken brandweer, GHOR (Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen), politie, meldkamer en gemeenten samen op het gebied van brandweerzorg, crisisbeheersing, geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen en rampenbestrijding. De veiligheidsregio is de verbindende factor als er meerdere organisaties in touw komen bij een incident.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Zorgdragen dat de organisatie (veiligheidsregio) bij een ramp of crisis goed ingericht en voorbereid is*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We zetten in op versteviging van de brandweerorganisatie. Door veranderingen in de omgeving met toenemende eisen aan de brandweerorganisatie en onder invloed van eerdere bezuinigingen bevind de brandweer zich op dun ijs. Dit is vanwege een gebrek aan uitvoeringscapaciteit, het niet kunnen inspelen op ontwikkelingen, bedrijfskundige onvolwassenheid en wegvallende inkomsten dan wel stijgende kosten. Er worden verschillende maatregelen genomen om deze knelpunten op te lossen en de organisatie te verstevigen.
- We participeren in de veiligheidsregio en denken mee over de koers ervan. We worden op dit veiligheidsgebied geconfronteerd met veranderende en nieuwe risico's. Dit leidt tot de vraag wat voor veiligheidsregio we willen zijn en wat dit betekent voor de samenwerking met gemeenten en de andere partners. In een bestuursconferentie van april 2018 is de koers voor de veiligheidsregio vanaf 2020 bediscussieerd. De vertaling hiervan krijgt een plek in het nieuwe regionale beleidsplan 2020-2023 en het beleidskader 2020 van de veiligheidsregio.
- We zorgen ervoor dat alle partijen in staat zijn om vanuit hun rol incidenten te bestrijden. We doen dit door te zorgen voor opleidingen en relevantie oefeningen.
- Om de versteviging van de veiligheidsregio, in het bijzonder de brandweerzorg, structureel te borgen is een hogere gemeentelijke bijdrage vanaf 2019 noodzakelijk.

2.5 Integriteit en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Ondermijnende criminaliteit is een maatschappelijk probleem dat in Brabant veelvuldig voorkomt. We kunnen dit alleen aanpakken door daadkrachtig en integraal op te treden. De gemeente werkt hierin samen met politie, Openbaar Ministerie, Belastingdienst, het RIEC, Taskforce Brabant-Zeeland en andere (overheids)partners. Voor de gemeente Oss geldt dat we bezig zijn met een professionaliseringsslag van de bestuurlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit. Om de aanpak te laten slagen is borging in de organisatie belangrijk. Dit vraagt onder meer om bewustzijn, zaakgericht melden en werken, een signalen overleg, een informatieknooppunt en een interventieteam. Veilig Publieke Taak is hierbij een randvoorwaarde.

Het implementeren van integriteit en veiligheid om te komen tot een weerbare organisatie vraagt een extra investering en is een proces van meerdere jaren. Omdat de problematiek portefeuilles, afdelingen en programma's overstijgt is het belangrijk om binnen de gemeentelijke organisatie een integrale aanpak te ontwikkelen en te sturen op samenhang en integrale samenwerking in de totale keten. Zo ontstaat er de juiste focus en samenwerking waardoor de complexe vraagstukken op de korte termijn worden opgepakt en normalisatie op langere termijn het einddoel is.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Het zoveel mogelijk stoppen en voorkomen van ondermijnende criminaliteit en het herstellen/vergroten van het vertrouwen in de overheid*
- *We willen een weerbare en integere organisatie worden waarbij medewerkers in een veilige werkomgeving hun publieke taak kunnen uitvoeren*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We gaan aan de slag met de bewustwording van ondermijnende criminaliteit bij zowel medewerkers als gemeenteraad en bestuur.
- We hebben extra aandacht voor integriteit en het professionaliseren van het programma Veilig Publieke Taak (VPT).
- We zetten in op het verbeteren van de gemeentelijke informatiepositie.
- We gaan aan de slag met de interne organisatorische borging van ondermijning. Hiermee willen we de integrale aanpak inbedden in de bestaande functies en processen door alle afdelingen heen.
- We pakken casuïstiek en projecten op. Intern of onder de samenwerkingsverbanden van de Taskforce Brabant-Zeeland en het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC).
- We werken samen met regionale partners zoals gemeente Bernheze, politie, OM, de Belastingdienst, douane, omgevingsdienst, de belastingsamenwerking, Veilig thuis, enz..

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

In dit programma dragen we bij aan de people-lijn van de duurzaamheidscirkel. In een duurzame samenleving zijn veiligheid en veiligheidsgevoelens van belang. Met de integrale aanpak van de hardnekkige problemen en het oplossen van geweldsincidenten zetten we in op het vergroten van de objectieve veiligheid en het behouden van de huidige veiligheidsgevoelens. De global goals die bij dit programma horen zijn: goede samenwerking, vrede, veiligheid en gerechtigheid, stevige partnerschappen, duurzame steden en gemeenschappen.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.

Veiligheidsregio Brabant-Noord
Binnen de veiligheidsregio werken brandweer, GHOR, politie, meldkamer en gemeenten samen op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en rampenbestrijding. Er zijn in het beleidskader 2019 voorstellen gedaan om de basis van de brandweerorganisatie te borgen. Vervolgens heeft er in april 2018 een bestuursconferentie plaatsgevonden waarin de volgende vragen aan de orde zijn geweest. Wat moet de veiligheidsregio voor organisatie zijn als je kijkt naar de veranderde samenleving en de verschillende uitdagingen? Waar is de veiligheidsregio precies verantwoordelijk voor op het gebied van veiligheid? En naar welk kwaliteitsniveau moet de veiligheidsregio streven? De uitkomsten van deze discussie worden vertaald in het Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant-Noord 2020-2023. Financiële consequenties worden opgenomen in het beleidskader van 2020.

Andere belangrijke ontwikkelingen voor de komende tijd zijn te verwachten ten aanzien van huisvesting (huisvestingsplan), de vorming van een landelijke meldkamerorganisatie (LMO) en Bevolkingszorg.

Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf
Het Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf is een netwerksamenwerking waarin straf en zorg met elkaar verbonden worden. Het veiligheidshuis bevindt zich in een fusieproces met het veiligheidshuis 's-Hertogenbosch en omstreken. Doel is om per 1 januari 2019 gefuseerd te zijn in een zorg- en veiligheidshuis. Dit om beter aan te kunnen sluiten bij de complexer wordende casuïstiek waarbij de verbinding tussen partners uit de zorg- en strafketen nodig is.

3.3 Beleidskaders

Belangrijke (beleids)kaders:

1. Beleid integrale veiligheid 2019-2022 basisteam Maasland.
2. Regionaal Veiligheidsplan Oost-Brabant 2019-2022.
3. Kaderbrief Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf 2019.
4. Beleidskader Veiligheidsregio Brabant-Noord 2019.
5. Beleidskader Aanpak ondermijnende criminaliteit.
6. Beleid Gebiedsverbod Oss 2017.
7. Beleidsregel aanpak woonoverlast 2017.
8. Notitie cameratoezicht gemeente Oss.

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Woninginbraken	Politie	172 *(271 in 2016)*	2017	172
Rapportcijfer veiligheid	Veiligheidsmonitor	7,4 *(7,3 in 2016)*	2017	7,4
Incidentmeldingen verwarde personen	Politie	212 *(216 in 2016)*	2017	150
Inzet bestuursrechtelijke maatregelen				
- Waarschuwing gebiedsverbod	gemeente	0	2017	-
- Gebiedsverbod	gemeente	0	2017	-
- Waarschuwing gedragsaanwijzing	gemeente	0	2017	-
- Gedragsaanwijzing	gemeente	0	2017	-
- inzetten cameratoezicht in het kader van de openbare orde		1	2017	-
Incidentmeldingen jeugdoverlast	Politie	385 *(442 in 2016)*	2017	400
Controles waarbij hennep en/of harddrugs is aangetroffen (13b)*	gemeente	7 *(30 in 2016)*	2017	-
- waarna bestuurlijke waarschuwing		46 *(20 in 2016)*		
- waarna sluiting pand				
Interne BIBOB-toetsen	gemeente	58 *(73 in 2016)*	2017	-
- waarna BIBOB toetsen door landelijk bureau BIBOB		3 *(5 in 2016)*		-

* We hebben geen streefcijfers opgenomen voor de acties onder doelstelling 3 omdat dit acties zijn die uitgevoerd worden als reactie op het aantreffen van bijvoorbeeld hennep in een woning.

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Verwijzingen Halt 12-17 jaar per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	146	135	2017
Harde kern jongeren 12-24 jaar per 10.000 inwoners van 12-24 jaar	0,9	1,4	2014
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	1,4	2,1	2017
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	4,6	5,0	2017
Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	2,1	3,1	2017
Vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	5,3	5,2	2017
Diefstal van Fiets	7,6	4,6	2017

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Versteviging Veiligheidsregio Brabant Noord	0	305	351	351	351
Regionaal Veiligheidshuis	0	14	14	14	14
Ondermijnende criminaliteit en veiligheid	0	120	120	120	120
Totaal nieuw beleid	**0**	**439**	**485**	**485**	**485**

Toelichting nieuw beleid

Versteviging Veiligheidsregio Brabant Noord

We nemen structureel € 351.000 extra geld in de begroting op voor de Veiligheidregio Brabant Noord. In 2019 is dat bedrag € 46.000 lager in verband met een incidenteel lagere bijdrage aan de Meldkamer. De structurele verhoging gebruiken we om de brandweerorganisatie te verstevigen. Door veranderingen in de omgeving met toenemende eisen aan de brandweerorganisatie en onder invloed van eerder doorgevoerde bezuinigingen bevindt de BBN zich op dun ijs. Er is een gebrek aan uitvoeringscapaciteit, ze kunnen niet inspelen op ontwikkelingen en er is bedrijfskundige onvolwassenheid. Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio beraadt zich verder op de toekomst. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in het Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant Noord 2020-2023 en leggen we t.z.t. aan de gemeenteraad voor.

Regionaal Veiligheidshuis

We stellen voor om vanaf 2019 € 14.492 structureel op te nemen in de begroting. Dit bedrag gebruiken we om te kunnen fuseren met het Veiligheidshuis 's-Hertogenbosch. Het Algemeen Bestuur van het Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf (RVML) heeft eind 2017 besloten om te fuseren met het Veiligheidshuis 's-Hertogenbosch. De omgeving waarin RVML functioneert is nog steeds stevig in beweging. Om de veiligheidshuizen in Brabant Noordoost steviger te positioneren is een fusie noodzakelijk. De bekostiging vindt plaats op basis van een bedrag per inwoner.

Ondermijnende criminaliteit en veiligheid

We stellen voor om structureel € 120.000 beschikbaar te stellen voor extra aandacht voor ondermijnende criminaliteit en veiligheid. We zien een toenemende druk op veiligheid gerelateerde onderwerpen. Ook de complexiteit van de onderwerpen neemt toe, denk hierbij aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit maar ook aan complexe casuïstiek en de woonoverlast. Dit leidt tot een verhoging van de werkdruk en tot een gewenste formatie die de huidige overstijgt. Tevens zien we dat de ontwikkelingen bij de regionale samenwerkingsverbanden (veiligheidsregio, veiligheidshuis, de Taskforce BZ en het Regionaal Informatie Expertise Centrum) samengaat met een financieringsvraag én capaciteitsvraag. Om intensiever en integraal samen te werken zijn er uren nodig om dit te realiseren. Met name de inzet die nodig is op de verbinding zorg en veiligheid kost tijd. Net als de uitbreidende regierol die gevraagd wordt bij Voetbal en als Aov'er. Een weerbare en integere organisatie vraagt daarnaast om een andere houding en gedrag van medewerkers en management. Dit is een proces dat tijd en aandacht vraagt en dat begint bij bewustwording. In de organisatie moet het besef zijn dat er inzet of een andere aanpak nodig is voor het bestrijden van ondermijning. Om dit complexe proces van integraal leren samenwerken goed te kunnen managen én te implementeren in de organisatie is structureel extra inzet van formatie nodig.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bijdrage Veiligheidsregio Brabant Noord	-50	0	0	0	83
Nazorg ex-gedetineerden	9	9	9	9	9
Kosten crisisbeheer	27	0	0	0	0
Veiligheid bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)	0	0	-220	14	14
Totaal 3O-ontwikkelingen	**-14**	**9**	**-211**	**23**	**106**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Bijdrage Veiligheidsregio Brabant Noord

We krijgen in 2018 € 49.500 terug van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant Noord. In 2017 heeft de Veiligheidsregio de jaarrekening positief afgesloten. Het geld dat over was bij de GHOR krijgen de deelnemende gemeenten terug. Dat heeft het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio besloten bij het vaststellen van de jaarstukken 2017. Daarnaast nemen we voor 2022 € 83.000 extra kosten op voor de Veiligheidsregio. In 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Brabant Noord besloten tot een nieuwe verdeelsleutel. Per 2017 betalen we een bedrag per inwoner in plaats van een bijdrage op basis van historische kosten. Hierdoor betalen we structureel € 415.000 meer. De invoering hiervan gebeurt gefaseerd. Voor onze gemeente betekent dat € 83.000 per jaar extra kosten tot en met 2022. In deze programmabegroting komt er de jaarschijf 2022 bij. Daarom nemen we de extra kosten van € 83.000 op in 2022.

Nazorg ex-gedetineerden

De begroting verhogen we vanaf 2018 structureel met € 8.750 voor nazorg ex-gedetineerden. Hiermee geven we invulling aan de taken nazorg. Per 1 januari 2018 is deze taak van het Veiligheidshuis overgebracht naar de gemeenten. Het vrijvallende budget van € 35.501 voor nazorg aan het Veilgheidshuis is niet toereikend om deze taak goed uit te voeren. Voor de uitvoering van de taak nazorg ex-gedetineerden hebben we een nazorgcoördinator (10 uur) en een administratieve kracht (16 uur) nodig. Hierdoor is een aanvullend budget van € 8.750 per jaar nodig.

Kosten crisisbeheer

De kosten voor crisisbeheer stijgen door een incident met € 27.000. In mei 2018 is bij een brand binnen onze gemeente een drugslab ontdekt. Door de gevaarlijke combinatie van vuur, chemicaliën en het vermoeden van een drugslab zijn de experts van de Landelijke Faciliteit Ontmantelen (LFO) ingeschakeld. Voor nader onderzoek is het pand tijdelijk door een bewakingsdienst bewaakt. De kosten daarvan waren ruim € 27.000. Voor dergelijke kosten hebben we in de begroting geen budget geraamd.

Veiligheid bijstelling Meerjaren Investeringsplan (MIP)

De Veiligheidsregio werkt aan een huisvestingsplan voor de regio, op basis waarvan ze een plan voor het gebouw en locatie in Oss uitwerken. De nieuwe brandweerkazerne wordt nog niet in 2019 gerealiseerd en verschuift een jaar naar 2020. Hierdoor hebben we in 2019 een eenmalig voordeel doordat de jaarlijkse kapitaallasten doorschuiven naar het jaar 2021. Daarnaast hebben we het investeringsbedrag van € 5.000.000 verhoogd met het verduurzamingsbedrag van € 302.500. Deze investering was nog niet geactualiseerd met de huidige bouwkostenstijging en hogere duurzaamheidskosten. Deze twee wijzigingen leiden tot een voordeel in 2020 van € 220.000 en een kostenverhoging van jaarlijks € 14.000 de jaren erna.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Weerbaar bestuur	80	0	0	0	0
Totaal mei- en septembercirculaire	**80**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting mei- en septembercirculaire

Weerbaar bestuur

We ontvangen een bedrag van € 80.000 voor de versterking van het weerbaar bestuur. Het betreft innoverende, domeinoverstijgende initiatieven voor (1) het versterken van de integriteit en veiligheid van politieke ambtsdragers, (2) het versterken van de preventieve bestuurlijke aanpak en maatschappelijke weerbaarheid en (3) tegengaan van ondemocratische beïnvloeding.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	5.575	5.913	6.190	6.270	6.244
Baten	-32	-32	-32	-32	-32
Saldo	5.543	5.881	6.158	6.237	6.212
Stortingen reserves	443	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-443	-20	-20	-20	-20
Saldo mutaties reserves	0	-20	-20	-20	-20
Totaal bestaand beleid	**5.543**	**5.861**	**6.137**	**6.217**	**6.192**
Nieuw beleid	0	439	485	485	485
3O-ontwikkelingen	-14	9	-211	23	106
Budgettair neutrale wijzigingen	0	135	135	135	135
Mei- en septembercirculaire	80	0	0	0	0
Totaal programma	**5.609**	**6.444**	**6.546**	**6.861**	**6.918**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

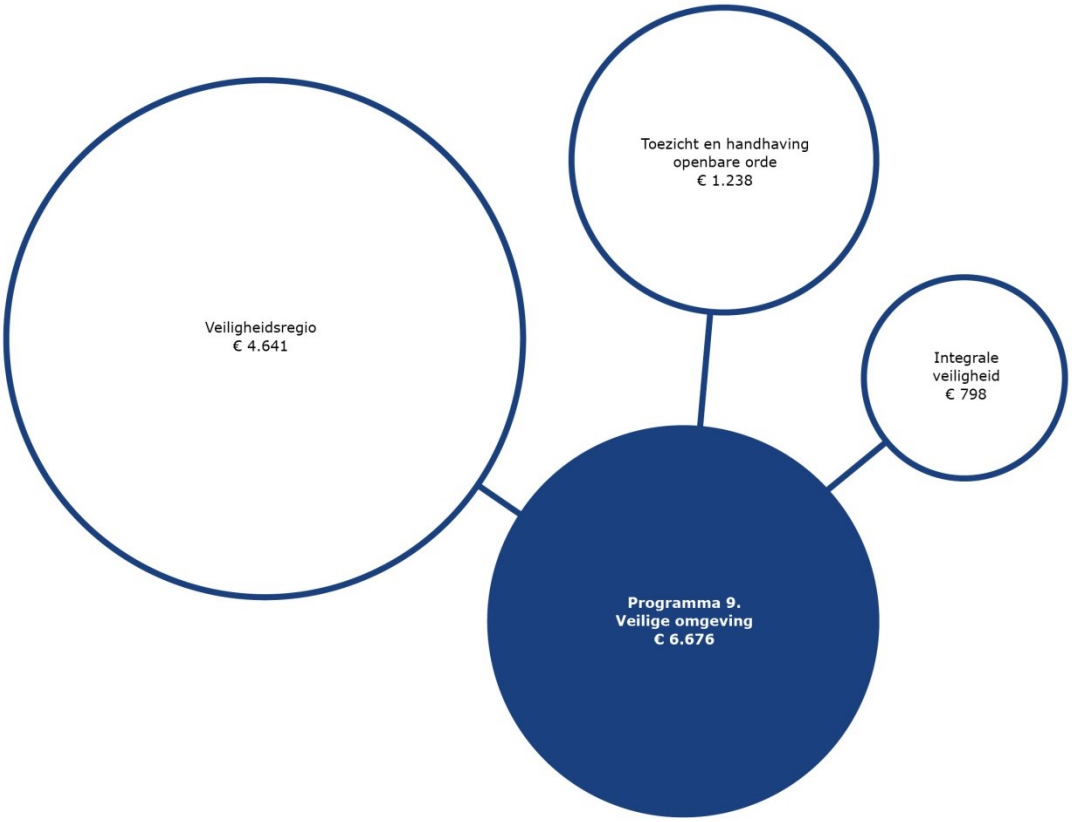

5. Overzicht subsidies

We geven hier een overzicht van de subsidies binnen dit programma.

bedragen x € 1.000

Subsidies	**Begroting 2019**
Integrale veiligheid	37
Totaal programma	**37**

Programma 10. Besturen in verandering van tijden

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

De wereld staat voor een aantal grote opgaven, die ook Oss niet ongemoeid laten. Oude systemen liggen onder vuur. Het zijn geen tijden van verandering maar het is een verandering van tijden: van opgaven, van verhoudingen, van kansen en keuzes. Het doorontwikkelen van onze samenleving richt zich op de ontwikkeling van mensen en duurzame oplossingen voor de toekomst. Als leidraad dienen daarvoor de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Juist op lokale en regionale schaal kunnen we die vertalen naar concrete stappen als samenwerkende overheden en in samenwerking met de Ossenaren, het onderwijs en de ondernemers en instellingen.
De samenleving verandert voortdurend en snel en dit vraagt een sensitieve en alerte bestuursstijl en een wendbare en flexibele organisatie. Als bestuur en organisatie willen we optimaal gebruik maken van de kracht van de samenleving en daarin staan we open voor initiatieven en innovatie, we geven ruimte, durven los te laten en indien nodig pakken we regie. We zoeken pragmatische samenwerkingsmogelijkheden die passen bij de (burger)kracht van mensen, bij de rol en positie van onze partners en bij onze netwerken. Dit leidt tot een toenemende interactie met en betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers.
We zoeken samenwerking met (regio)gemeenten en nemen actief deel aan regionale en landelijke en internationale netwerken die onze rol en positie versterken, we durven hierin keuzes te maken.
Om de kracht van de samenleving te benutten en de lokale en regionale opgave te realiseren blijven we onze organisatie ontwikkelen. We willen een organisatie zijn die kansen in de samenleving ziet, ruimte daaraan geeft maar ook actief ondersteunt, mobiliseert, versterkt en verbindt en deze ook productief maakt.
Een goede dienstverlening is voor onze organisatie een belangrijke basis. Vanwege de snelle ontwikkelingen op het gebied van technologie en digitalisering geldt dit ook zeker voor onze ICT-infrastructuur. Onze ambitie is om een goede middenmotor te zijn voor de basisstructuren.

2. Programma-onderdelen

2.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?

Het bestuur van Oss is integer en transparant. Het gesprek tijdens de besluitvorming is gericht op de zaak en niet op de persoon.
Onze inwoners voelen zich betrokken bij de gemeenschap en herkennen de ruimte om deel te nemen aan onze besluitvormingsprocessen en aan activiteiten voor de gemeenschap in brede zin.
Wijk- en dorpsraden zijn ogen en oren in de gemeenschap en organiseren tafels om de situatie in de directe woonomgeving te bespreken. Ze fungeren als sparringpartner voor de aandachtsbestuurder.

De gemeenteraad wil zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol goed invullen. We zijn kritisch op de manier waarop we vergaderen. Het moet duidelijk zijn hoe besluiten tot stand komen en de besluiten moeten kunnen rekenen op voldoende draagvlak in de samenleving. We streven naar een goede dialoog en scherp debat in de vergaderingen van de gemeenteraad en de raadscommissies. We staan open voor nieuwe initiatieven van de samenleving en partners.
We werken samen om maatschappelijke opgaven te realiseren en willen ruimte en faciliteiten bieden voor innovatie en 'eigen' initiatieven.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Een transparant, interactief en zorgvuldig besluitvormingsproces*
- *Een zichtbare, moderne gemeenteraad die aansluiting heeft bij nieuwe ontwikkelingen in onze stad*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We willen het debat in de raadscommissies en gemeenteraad verbeteren. Dit doen we door te experimenteren met onze vergaderregels en via ons opleidingsprogramma Raadskompas.

- We willen de zichtbaarheid van de gemeenteraad vergroten. We gaan door met de inzet van social media en activiteiten voor jeugd en jongeren.
- We pakken onze rol bij ontwikkelingen zoals cocreatie en innovaties. De invoering van de omgevingswet is voor ons een belangrijke leerschool.

2.2 Organisatie

Wat willen we bereiken?

Ossenaren zetten zich graag in voor hun stad, wijk of dorp. Om die energie aan te boren, moeten we het idee loslaten dat wij – vanuit onze expertise – alle oplossingen bedenken. De Osse samenleving is ook te ingewikkeld en veranderlijk om vanuit het gemeentehuis te besturen. We hebben steeds meer contact én werken intensiever samen met onze inwoners en met lokale en regionale partners. We ontwikkelen onze organisatie naar een netwerkorganisatie die krachten in de samenleving herkent, hier ruimte aan geeft maar ook actief ondersteunt, mobiliseert, versterkt, verbindt en deze ook productief kan maken.
De organisatie van Oss wordt gewaardeerd bij inwoners, ondernemers en andere partners vanwege de denkkracht, de verbindingskracht en de doe-kracht.
We werken vanuit de bedoeling aan maatschappelijke opgaven en vraagstukken. We investeren in het ambtelijk vakmanschap zodat collega's een houding en ander gedrag laten zien die aansluiten bij het opgavengericht werken. We maken bestaande structuren en systemen flexibeler en wendbaar waardoor er ruimte ontstaat voor maatwerk. We sturen vanuit een programmatische, projectmatige en procesmatige aanpak. We zorgen er ook voor dat het reguliere werk, de basis van onze organisatie, goed op orde is. Een duidelijk opdrachtgever- en opdrachtnemerschap zorgt voor heldere verwachtingen en een versterking van de realisatiekracht. We blijven werken aan een gezonde en vitale organisatie met aandacht voor specifieke doelgroepen. Omdat het ziekteverzuim hoger is dan gemiddeld ontwikkelen we een nieuwe aanpak.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *De gemeente Oss is een duurzame en wendbare netwerkorganisatie die goede dienstverlening levert en (mee)werkt aan maatschappelijke vraagstukken*
- *De gemeente Oss is een professionele organisatie, waar het fijn werken is*

Wat gaan we hiervoor doen?

- Het nieuwe college heeft een ambitieus coalitieakkoord 2018-2020 opgesteld dat veel vraagt van de organisatie en haar medewerkers. We versterken en verstevigen de organisatie om de gestelde ambities te realiseren.
- We voeren een leer- en ontwikkeltraject programmamanagement uit.
- We blijven onze organisatie verder ontwikkelen met sturing vanuit programma's en opgaven.
- We investeren in het ambtelijk vakmanschap door een opleidingsprogramma op maat.
- We analyseren, verbeteren en (her)ontwerpen werkprocessen via de aanpak Procesgericht Werken.
- We zetten instrumenten in voor ouderen (generatiepact) en jongeren (instroom en opleiding).
- We realiseren afgesproken taakstellingen van de banenafspraak en handhaven trede 3 van de PSO-ladder.
- We blijven herkenbaar als Global Goals-gemeente en gaan dit verankeren in programma's, de Beleids- en beheerscyclus en we gebruiken het als uitgangspunt bij grote opgaven.

2.3 Digitalisering en dienstverlening

Wat willen we bereiken?

De steeds sneller toenemende digitalisering en informatisering van onze maatschappij heeft grote invloed op onze rol, werkwijze, samenwerking en interactie met inwoners, ondernemers en instellingen. Ze verwachten een overheid die hierin mee kan en zich ontwikkelt. De eigen gemeente is de meest nabije overheid en het eerste aanspreekpunt.

De digitalisering van de samenleving zorgt ervoor dat gemeenten gebruik kunnen maken van nieuwe technologieën om de dienstverlening naar inwoners en ondernemers nog persoonlijker en op maat te maken. Dit past bij de verwachtingen in de maatschappij en bij landelijke agenda's als NL DIGI Beter (Agenda Digitale Overheid vanuit het ministerie van BZK), Samen Organiseren en Common Ground (VNG) en de Interactiestrategie (Manifest groep). Daarnaast hebben diverse doelgroepen binnen de lokale gemeenschap, nu en in de toekomst, behoefte aan fysieke dienstverlening vanwege de complexiteit van persoonlijke situaties/vraagstukken.

We vernieuwen en verbeteren de dienstverlening om aan te sluiten bij de wensen van de Osse inwoner, ondernemer en instelling. Om in de toekomst de kwaliteit van onze dienstverlening te garanderen, richten we ons de komende jaren op: interactie, informatie, innovatie en samenwerking.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We bieden dienstverlening op maat via de beschikbare kanalen*
- *We willen de kwaliteit van de informatie en dienstverlening verhogen gebaseerd op de visie 'Contact en Informatie op Maat!'*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We ontwikkelen een omnichannel strategie. Dit betekent dat we zoveel mogelijk dienstverlening op maat bieden via beschikbare kanalen. Dit vormt het beleidskader voor de gemeentelijke dienstverlening/ informatiehuishouding.
- We ontwikkelen en voeren een monitor uit om de ervaringen van de inwoners, ondernemers en instellingen systematisch te meten en er van te leren.
- We positioneren ons actief in landelijke netwerken door (kleinschalige) innovaties in dienstverlening landelijk beschikbaar te stellen en aan te sluiten op landelijke pilots/programma's.
- We realiseren de doelen van de landelijke 'digitale agenda 2020'.
- De afgelopen jaren zijn voor de ICT van de gemeente Oss bijzondere jaren geweest. Er is veel tijd, moeite en energie gestoken in de voorbereiding van de ICT-samenwerking BLOU. Hierbij hebben we - waar mogelijk en verantwoord - een 'pas op de plaats gemaakt'. De samenwerking in de vorm van BLOU gaat niet door. Wij gaan nu zelfstandig aan de slag met het actualiseren van ons rekencentrum en de bijbehorende software. We moeten voldoen aan nieuwe en toegenomen eisen op het gebied van beschikbaarheid en beveiliging. Om dit te realiseren is extra budget nodig. Dit staat toegelicht bij het onderdeel financiën.
- Vanaf 2019 is structurele capaciteit nodig van een Functionaris Gegevensbescherming zodat we voldoen aan de wettelijke verplichting van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). We lossen dit op binnen bestaande budgetten.
- Voor specifieke functiegroepen vervalt door de digitalisering een groot deel van de werkzaamheden. We zetten actief onze personele mobiliteitsinstrumenten in om medewerkers te begeleiden naar nieuwe taken/functies.
- We voeren het programma 'Het nieuw fundament' uit om de bedrijfsvoering goed aan te laten sluiten bij de veranderende dienstverlening. Het brengt diverse bronnen samen zoals gegevensmanagement, privacy en digitalisering om op basis daarvan processen te herontwerpen.

2.4 Regionale samenwerking en netwerken

Wat willen we bereiken?

Oss is een gemeente die sterk genoeg is om eigen keuzes te maken. Een gemeente ook met veel ambities. Ambities die vaak niet ophouden bij de gemeentegrens. Datzelfde geldt voor vraagstukken die zich voordoen in een veel breder gebied dan alleen dat van de gemeente, zoals rond milieu, criminaliteit en efficiënte samenwerking. Dit betekent dat wij nog intensiever regionaal en ook gerichter gaan samenwerken.
Wij werken het liefst in lichte vormen van samenwerking, zonder dat dit vrijblijvend wordt. Samenwerking is geen doel op zich, maar we zoeken op een pragmatische manier de samenwerking, daar waar partners elkaar kunnen versterken. Soms kiezen we voor gelegenheidscoalities: een samenwerking die ophoudt als we het resultaat behaald hebben. We kiezen effectieve en efficiënte samenwerkingsvormen. Waar onze belangen beter op regionale schaal ontwikkeld kunnen worden, zoeken we actief naar samenwerking met strategische partners.
Wij hebben een open en opbouwende houding als het gaat om samenwerking met de regio. In het bijzonder daar waar het onze directe buren betreft. Komt een hulpvraag vanuit een buurgemeente op ons pad, dan staat voor ons het belang en de beleving van de inwoner centraal.
De gemeente Oss blijft een krachtige centrumgemeente naast 's-Hertogenbosch, met goede verbindingen met Nijmegen. Ook Meierijstad is in toenemende mate een belangrijke samenwerkingspartner voor Oss, met vergelijkbare kansen en uitdagingen. Als centrumgemeente vinden we de verbinding met andere gemeenten van groot belang.
We zullen de positie van Oss en de directe regio daarin altijd willen versterken. Oss heeft een belangrijke stem in Agrifood Capital. Oss heeft een stem in de netwerken Midsize Brabant, het Stedennetwerk G40 en de VNG. We kunnen de regio ook internationaal profileren. Deze netwerken dragen bij aan een krachtige gemeente Oss in een vitale regio.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We willen een vitale gemeente en regio zijn*
- *We willen een sterke rol in de regio, in netwerken en een gerichte internationale profilering*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We nemen deel aan regionale en landelijke overlegtafels (G40-stedennetwerk en VNG) en indien relevant of nodig nemen we initiatief in landelijke of regionale dossiers.
- We nemen op beperkte schaal deel aan internationale netwerken, al dan niet via Agrifood Capital.
- De samenwerking met Vietnam geven we inhoud in samenwerking met de Osse scholen en/of ondernemers.
- De samenwerking met China geven we vorm in het kielzog van de provinciale relaties met de provincie Jiangsu en met focus op de pharmaceutische industrie (Thaizhou is China Medical City).
- We werken regionaal samen in samenwerkingsverbanden en netwerken met andere gemeenten en partners zoals Agrifood Capital, aan de leefomgeving en arbeidsmarkt en regionale thema's als de transitie in de landbouw (innovatieve voedselketen), voeding en gezondheid en klimaat en energie
- In Midsize Brabant wordt gewerkt aan vijf thema's:
  1. Het versterken van de sociale veerkracht
  2. De veranderende dynamiek van de binnenstad (kortweg Binnenstad)
  3. Logistiek
  4. De nieuwe economie
  5. Mobiliteitsagenda

  In de themagroepen worden deze thema's uitgewerkt naar kennisdeling, agendering/lobby en concrete acties.
- We werken in de regio in triple helix-verband en de As-50 samen met bedrijfsleven/maatschappelijke partners, onderwijs en overheid, op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt en de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van Oss en de omliggende As-50 gemeenten als vestigingsplaats voor bedrijven en personeel.

- We zoeken samenwerking en inspiratie in de regio, provincie en het Rijk op het gebied van duurzaamheid.
- We willen onze strategische beleidscapaciteit structureel versterken.
- Regionaal werken we op een pragmatische manier samen en ondersteunen op verzoek buurgemeenten bij (hulp)vragen.

2.5 Kracht van de samenleving

Wat willen we bereiken?

Als bestuur en organisatie stellen we de kracht van de samenleving centraal, samen maken we van Oss een sprankelende gemeente waar het prettig wonen, werken en recreëren is. De (burger)kracht van mensen, hun kennis, hun netwerken en samenwerkingsmogelijkheden, dat is het fundament van een sterke en leefbare samenleving. Het leidt tot een toenemende interactie met en betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers.
Het gaat om echt willen luisteren naar elkaar, willen samenwerken bij het oplossen van, soms lastige, vraagstukken. De zeggenschap en verantwoordelijkheid van de maatschappij vinden we belangrijk.
Dit betekent ook dat we steeds mondiger burgers tegenkomen bij de uitvoering van onze taken. Dit vraagt om een andere opstelling van de overheid en overheidsparticipatie vergt een andere manier van werken. Een organisatie die samenwerkt, cocreatie met anderen aangaat, oplossingsgericht is en maatwerk kan leveren.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *We ondersteunen initiatieven: we willen beter worden in het vroeg horen, zien, waarderen en steunen van initiatieven in de samenleving*
- *We realiseren voorwaarden: we moeten ruimte maken in bestaande structuren, meer flexibel en wendbaar. Dit geldt ook voor onze middelen, contracten, producten en diensten zodat er ruimte voor maatwerk ontstaat*
- *We evalueren en doen: we leren van onze ervaringen en vertalen deze naar concrete handelingsprincipes voor raad, college, ambtenaren*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We werken samen met onze partners aan versterking van het gebiedsgericht werken met ruimte voor experimenten en met nieuwe samenwerkingsvormen van doe-democratie waarin doen centraal staat.
- Oss participeert in een landelijke groep om het recht om uit te dagen verder uit te bouwen (Right to challenge). We gaan een actieve campagne voeren om bewonersgroepen te stimuleren van dit recht gebruik te maken.

- We gaan aan de slag met maatwerk in de Schadewijk. Delen van de Schadewijk hebben extra ondersteuning nodig om opgelopen achterstanden aan te pakken (o.a. ontmoeten, veiligheid, jeugdproblematiek, organisatiekracht en armoedebestrijding). Samen met de wijk wordt voor het eind van dit jaar een integraal plan gemaakt.
- We investeren in cocreatie. Dit vraagt van onze organisatie extra vaardigheden, we investeren hiervoor in trainingen. Met de raad gaan we in gesprek over de rol van de raad in cocreatie processen. Samen gaan we op zoek naar ruimte en rek in de regels.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Activiteiten:

- We blijven als gemeente Oss herkenbaar op het gebied van de Global Goals. Deze Sustainable Development Goals zijn verankerd in de beleids- en beheerscyclus en zijn uitgangspunt bij grote opgaven.
- We houden bij aanbestedingsprocedures rekening met duurzaam gebruik van grondstoffen, energieverbruik en sociale aspecten (social return). Dat geldt ook voor onze eigen bedrijfsvoering, zoals gebouwenbeheer, wagenpark en catering.
- Vanuit de doelstellingen van de Participatiewet, specifiek de banenafspraak, creëren we functies voor specifieke doelgroepen, onder andere door het aanpassen van takenpakketten (jobcarving).

De global goals die bij dit programma horen zijn: Gendergelijkheid, fatsoenlijk werk en gezonde economie, ongelijkheid verminderen, vrede, veiligheid en gerechtigheid en partnerschappen om doelen te bereiken.

3.2 Verbonden partijen

N.v.t.

3.3 Beleidskaders

1. Kracht van de samenleving (2014/2015)
2. Het verhaal van de organisatieontwikkeling (2017)
3. Sturingsmodel gemeente Oss (2018)
4. Visie op online dienstverlening (2017)
5. Visiebrief digitale overheid 2017
6. Position paper 'Oss en de regio 2015-2020' (2015)
7. Digitale agenda 2020: een collectieve (landelijke) digitale agenda dienstverlening en informatiebeleid 2020
8. Duurzaamheidscirkel Oss (2015)
9. Kader internationalisering (2017)
10. Publicaties vanuit Krachtig bestuur in Brabant: ‘Leiderschap en dienstbaarheid: Samen op weg naar een (Veer)krachtig Bestuur voor Brabant’, ‘Naar indicatoren voor regionale samenhang, de bijdrage van landschaps- en cultuurgeschiedenis’, ‘Brabantse Netwerken’ en ‘De veranderende geografie van Nederland’.
11. Agrifood Capital: Agenda richting 2020
12. Brainport 2020 agenda
13. Economische ambities 2014-2020
14. Verordening binnengemeentelijke democratie
15. Profiel van de wijk- en dorpsraden
16. Invloed gemeenteraad op regionale samenwerking, raadstraject

.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Klanttevredenheid	Waarstaatjegemeente.nl	6,9	2016	Landelijk gemiddelde 6,6
Tevredenheid medewerkers	Gemeente	7,7	2016	7,5
Ziekteverzuim	Gemeente	5,8%	2017	Landelijk gemiddelde 5,4%
Norm banenafspraak	VNG banenafspraak	18,5	2017	19,1 banen van 25,5 uur (2018)

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Formatie per 1.000 inwoners (bron: Personeelsmonitor Gemeenten; A&O-fonds Gemeenten)	6,9 fte	7,1 fte	2017
Overhead (bron: Vensters voor bedrijfsvoering)	32,6%	31,1%	2015
Apparaatskosten per inwoner (bron: Vensters voor bedrijfsvoering)	€ 528	€ 614	2015
Externe inhuur: kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur. (bron: Personeelsmonitor Gemeenten; A&O-fonds Gemeenten)	15,0%	14%	2017

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Investeringen en uitbreiding capaciteit ICT	-40	328	571	672	670
Verhogen aantal stembureaus voor verkiezingen	0	80	0	0	0
Totaal nieuw beleid	**-40**	**408**	**571**	**672**	**670**

Toelichting nieuw beleid

Investeringen en uitbreiding capaciteit ICT

We vragen voor 2019 € 328.000 en voor de jaren erna circa € 0,7 miljoen per jaar voor versterking ICT. Dit bedrag bestaat uit drie onderdelen: kosten van investeringen in het rekencentrum, hogere jaarlijkse licentiekosten en uitbreiding van de formatie van ICT. De samenwerking BLOU is gestopt. Daarmee verliezen we inkoop- en efficiencyvoordelen van de samenwerking. In afwachting van BLOU zijn noodzakelijke investeringen en initiatieven uitgesteld. De huidige wet- en regelgeving en onze interne ambitie vragen om een investering in extra personeel en het up-to-date brengen van onze licenties en rekencentrum. Dit betekent dat we deze inhaalslag nu alsnog moeten realiseren. We investeren in soft- en hardware om de infrastructuur te laten voldoen aan de huidige stand van techniek. Aanvullend op de vervangingsgelden vraagt dit een extra investering van afgerond € 0,2 miljoen in 2019 en € 1,2 miljoen in 2020. De extra kapitaallasten voor 2019 bedragen nihil, voor 2020 bedragen deze € 127.000 en vanaf 2021 bedragen deze structureel € 228.000. Vanaf 2019 maken we ruimte voor € 120.000 aan extra formatieruimte. De formatie-uitbreiding borgt de capaciteit voor het vernieuwen en het technisch onderhouden van ons rekencentrum. We vragen tot slot budget om de vitale licenties te vervangen. Deze licenties zijn essentieel om de infrastructuur te laten voldoen aan de huidige stand van techniek en informatieveiligheid. Het zijn met name Microsoft Office- en netwerklicenties en de licentiekosten voor virtualisatie. Het licentiebeleid van belangrijke leveranciers is gewijzigd. De licenties waaronder Microsoft worden alleen nog aangeboden via een jaarlijkse fee. Dit betekent een meerprijs ten opzichte van een koopconstructie. Vorig jaar hebben we budget gekregen voor de samenwerking BLOU. Deze budgetten hebben we in mindering gebracht op deze aanvraag.

Verhogen aantal stembureaus voor verkiezingen

We stellen voor om € 80.000 beschikbaar te stellen voor het uitbreiden van het aantal stembureaus voor de verkiezingen in 2019. Volgend jaar zijn er provinciale verkiezingen en Europese verkiezingen. Hiervoor willen we, net als bij de gemeenteraadsverkiezingen vorig jaar, het aantal stembureaus verhogen. Na de Europese verkiezingen gaan we dit evalueren. Dan hebben we namelijk drie verkiezingen gehad met meer stembureaus. We gaan dan kijken naar de opkomstcijfers en een voorstel doen of we structureel wel of niet het aantal stembureaus willen verhogen.

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Personele kosten verzelfstandiging Museum Jan Cunen	0	0	0	0	0
Beheerplan Rollend materiaal	0	33	44	46	44
Wachtgeld wethouders	51	0	0	0	0
Aanpassing gemeentehuis	35	0	0	0	0
Bedrijfsvoering vastgoed	0	60	45	0	0
Uitvoeringsbudget Zorg en Welzijn	-150	0	0	0	0
Hogere ICT kosten	205	0	0	0	0
Vrijval reserve Raadsinformatiesysteem	-57	0	0	0	0
Voldoen aan wetgeving basisregistraties	0	81	65	65	65
Actualisering investeringen ICT	0	0	0	0	0
Totaal 3O-ontwikkelingen	**84**	**174**	**154**	**111**	**109**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Personele kosten verzelfstandiging Museum Jan Cunen

De (personele) kosten die we maken in verband met de verzelfstandiging van het museum betalen we volgens plan uit de reserve doelmatigheid. De geschatte kosten voor 2018 bedragen € 210.000. We hebben geen extra budget nodig.

Beheerplan Rollend materiaal

We hebben het beheerplan rollend materieel geactualiseerd. De kosten van rollend materieel stijgen met € 33.000 in 2019 oplopend tot € 44.000 in 2022. In dit beheerplan gaat het om het adequaat onderhoud en aanschaf van het rollend materieel van de gemeente Oss voor de periode 2018-2022. De onderhoudskosten zijn structureel hoger door aangeschaft materieel in 2018.

Wachtgeld wethouders

We verhogen de voorziening wachtgeld wethouders met € 51.000. Daarnaast hevelen we € 348.694 over van de reserve Wachtgeld wethouders naar de voorziening Wachtgeld wethouders. Met de verhoging en de overheveling kunnen we de wachtgeldverplichtingen van de voormalige wethouders volledig betalen uit de voorziening wachtgeld wethouders. Door de gemeenteraadsverkiezing per 21 maart 2018 hebben er twee mutaties binnen het college plaatsgevonden. Een wethouder die na de gemeenteraadsverkiezingen niet terugkeert heeft recht op een ontslaguitkering (wachtgeld).

Aanpassing gemeentehuis

We stellen voor om € 35.000 beschikbaar te stellen voor het vervangen van de muur tussen de Titus Brandsmazaal en Anton Jurgenszaal door een schuifwand. Hierdoor wordt de bruikbaarheid van deze twee zalen vergroot.

Bedrijfsvoering vastgoed

Voor de inrichting van een team bedrijfsvoering vastgoed ramen we in 2019 € 60.000 en in 2020 € 45.000. Dit budget willen we gebruiken voor verbetering van werkprocessen en contractmanagement. Het gaat om budget voor 2 jaar voor tijdelijke uitbreiding van formatie. Dit willen we betalen uit de beschikbare budgetruimte door vrijvallende kapitaallasten 2019 en 2020.

Uitvoeringsbudget Zorg en Welzijn

Er is een voordeel van € 150.000 voor uitvoering van Zorg en Welzijn. Voor de jaren 2017 en 2018 zijn budgetten beschikbaar gesteld voor o.a. de implementatie van een regiesysteem in het sociaal domein. Door de invoering van de AVG (Wet Privacy) en de werkdruk bij de uitvoering is implementatie niet uitgevoerd. Hierdoor is er een eenmalig voordeel van € 150.000.

Hogere ICT kosten

Diverse softwareprogramma's krijgen dit jaar een upgrade. Dit leidt tot extra kosten in 2018 van € 205.000. De leverancier verplicht ons om deze upgrades uit te voeren. Anders stoppen zij met de ondersteuning. Wij onderzoeken ook of deze ontwikkeling een structureel karakter kent. Deze kosten zetten we af tegen de lasten uit de investeringskalender en het onderhoudsbudget ICT. Als de uitkomst hiervan duidelijk is maken wij hiervan een integraal voorstel voor de programmabegroting 2020.

Vrijval reserve Raadsinformatiesysteem

We laten het saldo van deze reserve volledig vrijvallen (€ 57.000). Door de invoering van iBabs (papierloos vergaderen) is de bestemming van deze reserve achterhaald.

Voldoen aan wetgeving basisregistraties

Voor de uitvoering van de wet op de basisregistraties is uitbreiding van de formatie van 1 fte noodzakelijk. Dit kost jaarlijks € 50.000. We hebben een medewerker nodig die de BAG actualiseert. Deze medewerker stelt wijzingen in de buitenruimte vast en verwerkt deze in de BAG. Dit is een verplicht onderdeel van de wet op de basisregistraties. Zonder dit zijn onze bestanden niet op orde. Tot nu toe was hiervoor tijdelijk budget beschikbaar. Een belangrijk onderdeel van de basisregistraties is het gebruik ervan in onze processen. Dit is wettelijk verplicht. We investeren in software van ArcGis en koppelingen om de gegevens in het Gegevensplein breder beschikbaar te stellen. Naast de investering is sprake van jaarlijks onderhoud van € 15.000. Ook schaffen we een kwaliteitsmonitor aan waarmee medewerkers van de basisregistraties de kwaliteit kunnen zien en verbeteren. Dit kost eenmalig € 16.000.

Actualisering investeringen ICT

Door uitstel van diverse investeringen zijn de kosten in 2019 € 370.000 lager dan begroot. Dit bedrag storten we in de reserve egalisatie automatisering. Elk jaar actualiseren wij de investeringen software en hardware automatisering. Door de mogelijke samenwerking in het kader van BLOU zijn diverse investeringen uitgesteld. Het voordeel komt ten gunste van de reserve egalisatie automatisering. Dit betekent per saldo geen effect op de begroting.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
A&O fonds	35	35	35	35	35
Totaal mei- en septembercirculaire	**35**	**35**	**35**	**35**	**35**

Toelichting mei- en septembercirculaire

A&O fonds

We begroten de bijdrage aan het A&O fonds apart, het gaat om jaarlijks € 35.000 vanaf 2018. Voorheen werd dit rechtstreekst betaald uit het gemeentefonds. Nu moeten we dit zelf betalen.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	34.424	31.239	30.899	30.309	30.336
Baten	-3.708	-3.316	-3.178	-3.172	-3.159
Saldo	30.716	27.923	27.721	27.138	27.176
Stortingen reserves	187	138	138	138	138
Onttrekkingen reserves	-657	-399	-368	-142	-109
Saldo mutaties reserves	-470	-261	-230	-4	29
Totaal bestaand beleid	**30.246**	**27.662**	**27.491**	**27.134**	**27.205**
Nieuw beleid	-40	408	571	672	670
3O-ontwikkelingen	84	174	154	111	109
Budgettair neutrale wijzigingen	210	257	152	152	152
Mei- en septembercirculaire	35	35	35	35	35
Totaal programma	**30.535**	**28.537**	**28.403**	**28.104**	**28.172**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

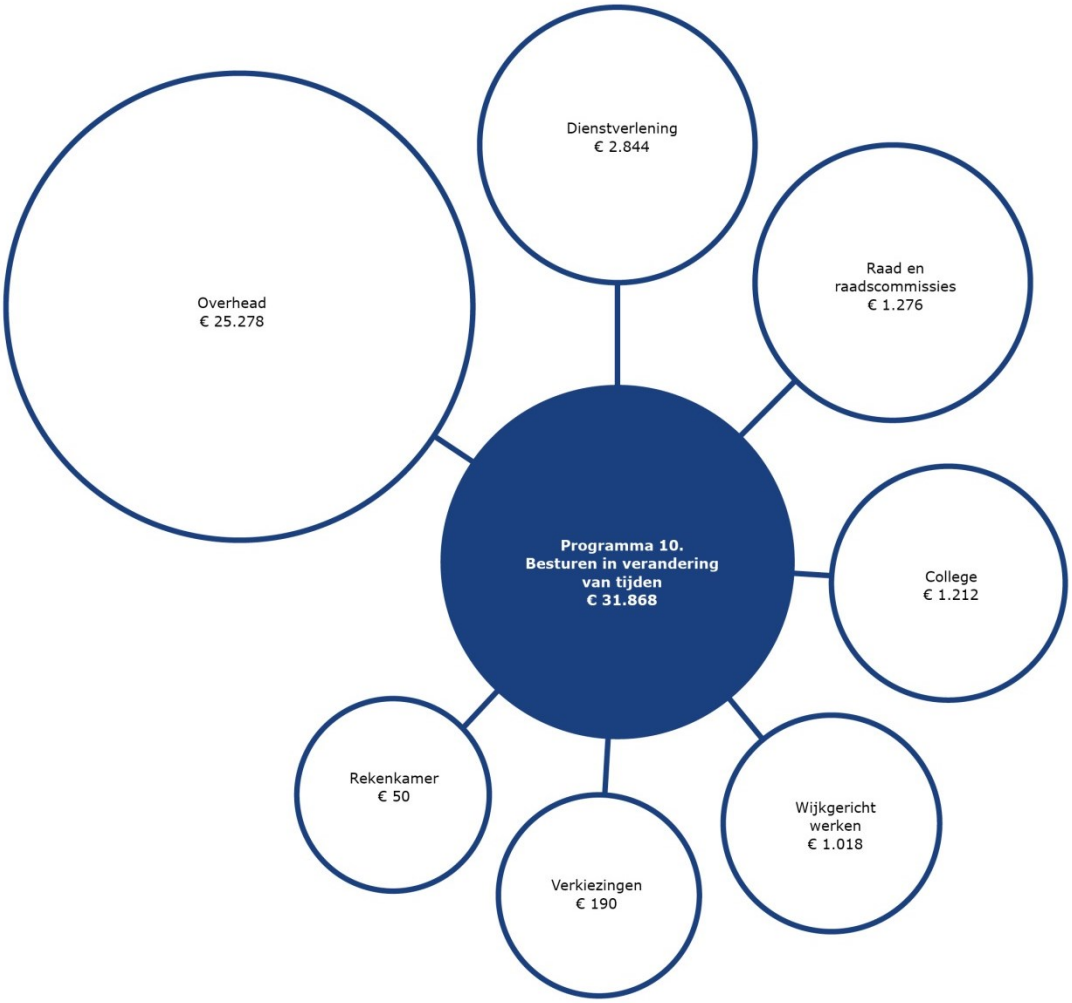

5. Overzicht subsidies

Dit programma heeft geen subsidies.

Programma 11. Financieel solide

Naar inhoudsopgave

1. Inleiding

Een financieel gezonde gemeente is in het belang van alle inwoners in Oss. De begroting moet sluitend zijn. De meerjarenbegroting biedt inzicht in de verwachte inkomsten en uitgaven over een langere periode. We moeten zorgvuldig met het gemeentelijk geld omgaan, dus is er aandacht voor 'treasury' en de reserves moeten op orde zijn. Dat alles willen we realiseren tegen de achtergrond van een aanvaardbaar niveau aan lasten, zowel voor bewoners als voor ondernemers.

2. Programma-onderdelen

2.1 Belastingen

Wat willen we bereiken?

We houden de lokale lastendruk minimaal € 22,50 onder het landelijk gemiddelde. Met een verhoging van de lasten voor burgers en bedrijven (instellingen) gaan we uiterst terughoudend om. We verhogen de OZB in principe alleen met de inflatie. De extra OZB verhoging voor 2019 zetten we in om ambities te realiseren.

Daarnaast willen we de gewenste opbrengst voor de gemeente tegen zo laag mogelijke uitvoeringskosten verkrijgen. De Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) voert de belastingtaken voor ons uit. De portefeuillehouder financiën is lid van het dagelijks bestuur.

De gemeenteraad stelt de belastingverordeningen vast. Gemeenten kunnen alleen belastingen innen die in de Gemeentewet zijn opgenomen. Een aantal heffingen (bijvoorbeeld riolering en afval) mag maximaal kostendekkend zijn. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Mede-overheden gebruiken de waardering ook. De Waarderingskamer houdt toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van de Wet WOZ.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Beheerste lastendruk*

Wat gaan we hiervoor doen?

- De totale lastendruk ligt op basis van de cijfers van het COELO € 36 onder het landelijk gemiddelde. Voor 2019 verhogen we de OZB met 7,25%, zijnde 2,25% inflatiecorrectie en extra 5%.
- Met de toetreding van zes nieuwe gemeenten bij de BSOB is een meer toekomstbestendige belastingorganisatie ontstaan. Mogelijkheden voor verdere uitbreiding houden we open.
- We volgen kritisch de landelijke ontwikkelingen op het gebied van verruiming van het lokale belastinggebied.
- Begin 2017 is de nieuwe opzet voor reclamebelasting met succes doorgevoerd. In 2019 verkennen we de mogelijkheid van het instellen van een bedrijveninvesteringszone (BIZ) als mogelijke vervanging van de reclamebelasting.
- We monitoren jaarlijks de uitvoering van de belastingen bij de BSOB. In een werkgroep wordt een nieuwe methode voor de kostenverdeelsleutel uitgewerkt. De verwachting is dat voor begrotingsjaar 2019 de nieuwe methodiek wordt toegepast.

2.2 Financiën

Wat willen we bereiken?

In het coalitieakkoord 'Kansen zien, kansen pakken' is gekozen voor een solide financieel beleid met sluitende meerjarenbegrotingen. We hebben een algemene reserve die voldoet aan de gestelde normen (10% van de algemene uitkering).

Een financieel gezonde gemeente is van belang zodat doelstellingen van andere beleidsvelden financieel betaald en gerealiseerd kunnen worden. Daarvoor is nodig:
- een sluitende begroting met een gezond meerjarenperspectief
- goed beheer van deelnemingen en verbonden partijen
- een goede treasuryfunctie
- voldoende weerstandsvermogen om gemeentelijke risico's af te dekken
- voldoende waarborgen tegen calamiteiten (verzekeringen).

Voor het financiële beleid geldt dat deze taken grotendeels wettelijk zijn vastgelegd in de Gemeentewet. De gemeenteraad heeft de kaderstellende rol. Op het gebied van de gemeentefinanciën stelt de raad kaders door middel van de begroting en de financiële verordening. De controlerende rol van de raad komt tot uiting bij de jaarstukken. Namens de gemeenteraad controleert de accountant de jaarstukken. Daarnaast houdt de provincie toezicht op de gemeentelijke financiën en ondersteunt de rekenkamercommissie de raad bij de controlerende taak.
We streven uiteraard jaarlijks naar een positief oordeel van de provincie Noord-Brabant over de programmabegroting en ook naar een goedkeurende verklaring van de accountant op onze jaarrekening.

We werken aan de volgende doelstelling(en):
- *Uitvoeren van een stabiel financieel beleid*

Wat gaan we hiervoor doen?

- We voeren een nieuw risicomodel voor het grondbedrijf in, gelijktijdig met deze programmabegroting. Op basis van dit model wordt op basis van de belangrijkste risico's berekend hoe groot de minimaal benodigde weerstandscapaciteit moet zijn. Deze minimale weerstandscapaciteit bepaalt het minimale niveau van de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf.
- We zetten twee investeringsfondsen op, namelijk: "Stadhart Oss" en "Duurzaamheid". Via deze fondsvorming reserveren we geld voor realisatie van onze ambities op deze terreinen. Voeding van deze fondsen zal vanuit het grondbedrijf plaatsvinden, waarbij gelden pas beschikbaar komen als de grondverkopen daadwerkelijk gerealiseerd zijn.
- Onze nieuwe manier van werken, waarbij we meer werken in co-creatie, meer maatwerk toepassen, meer ontschot werken e.d. heeft ook gevolgen voor financiële verantwoording. Voor een deel zijn onze bestaande controlemechanisme nog steeds functioneel, echter in specifieke situaties vraagt dit iets anders. Minder regels, minder controle en juist meer vertrouwen. In de overeenkomsten binnen de nieuwe WMO bijvoorbeeld werken we op dit moment met overeenkomsten waarbij instellingen aan het einde van het jaar een verantwoording in de vorm van een accountantsverklaring moeten afleggen om aan te tonen of ze de zorg ook daadwerkelijk verleend hebben. Dit werkt op dit moment goed. We blijven de landelijke ontwikkelingen volgen of we dit op een eenvoudigere manier kunnen organiseren.
- Met de start van een nieuwe collegeperiode willen we samen met de gemeenteraad kritisch kijken naar de huidige opzet van de planning & controlcyclus. Op dit moment kennen we onderdelen zoals de programma-evaluatie, omgevingsanalyse, opiniërende bespreking kadernota, kadernota en programmabegroting. We werken een voorstel uit om aanpassingen te doen binnen het proces van de kadernota (meer gericht op het gesprek in de gemeenteraad en minder papier).

- We gaan het gesprek aan om het gebruik van de digitale producten binnen de cyclus beter te benutten, met als doel te 'stoppen' met het vervaardigen van dikke boekwerken. In het portaal http://financien.oss.nl staan alle digitale planning & control documenten.
- We blijven de betalingstermijn van onze facturen kritisch monitoren. We blijven streven naar 90% tijdige betaling (norm vanuit het Rijk en VNG).
- Sinds 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. In 2018 stellen we onze eerste aangifte op. In 2018 verwachten we de eerste richtinggevende uitspraken van de belastingdienst.
- We volgen kritisch de landelijke ontwikkelingen op het gebied van de zogenaamde 'in control statement' door colleges. De minister heeft aangekondigd dat er een wetswijziging wordt voorbereid waarna het college een rechtmatigheidsverklaring moet opnemen in de jaarstukken. De rechtmatigheidsverklaring wordt nu nog door de accountant afgegeven. Die hoeft dat dan straks niet meer te doen. Wel nog moet de accountant aangeven of de rechtmatigheidsverklaring van het college getrouw is. In die zin blijft de accountant over de schouder van het college meekijken. Hoe dit proces en de verklaring er precies uitziet is nog niet duidelijk. Ook de invoeringsdatum is nog onbekend.

3. Programma-informatie

3.1 Duurzaamheid

Niet van toepassing.

3.2 Verbonden partijen

Hier geven we weer in hoeverre onze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van dit programma. We noemen hier alleen de gemeenschappelijke regelingen omdat dit wettelijk verplicht is. Andere verbonden partijen laten we hier buiten beschouwing.
De verbonden partijen hebben we ook toegelicht in de paragraaf hierover.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
De BSOB is een regionaal samenwerkingsverband dat zich richt op het gezamenlijk innen van belastingen. Het doel is de kwaliteit, dienstverlening, efficiency en continuïteit van de waardering, heffing en inning van lokale belastingen te verbeteren. Met de uitbreiding van nieuwe deelnemers eind 2017 wordt verder gewerkt aan een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering.

3.3 Beleidskaders

1. Nota reserves
2. Treasurystatuut
3. Financiële verordeningen artikel 212, 213, 213a Gemeentewet
4. Gemeentelijke verordening Ozb, hondenbelasting en toeristenbelasting

3.4 Indicatoren

Indicator	Bron	Laatste meting	Jaar	Streefwaarde
Oordeel accountant over rechtmatigheid en getrouwheid	Controlerapport accountant bij jaarrekening	Positief	2017	Positief
Lokale lastendruk (lijst met goedkoopste gemeenten)	COELO	103e plaats (was in 2017 93e) van de 380 gemeenten	2018	Stabiel
Lokale lastendruk: bedrag onder landelijk gemiddelde	COELO	€ 36 (was 42)	2018	Minimaal € 22,50
Oordeel waarderingskamer	Brief waarderingskamer	Goed	2017	Goed
Betaalgedrag gemeente (% tijdig betaald binnen 30 dagen)	Gemeente	90%	2017	90%

3.5 Waar staat je gemeente

In de volgende tabel geven we de verplichte indicatoren vanuit waarstaatjegemeente.nl weer. Om de cijfers van Oss te kunnen plaatsen hebben we daarnaast een referentiemeting opgenomen. We gebruiken hiervoor de gemiddelde waarde van gemeenten in de grootteklasse van 50.000 tot 100.000 inwoners.

Indicator	Oss	Referentie	Jaar
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 210.000	€ 204.000	2017
	€ 204.000	€ 196.000	2016
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	€ 685	-	2018
	€ 681	€ 658	2017
	€ 684	€ 662	2016
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	€ 685	-	2018
	€ 681	€ 728	2017
	€ 684	€ 727	2016

Het ministerie van BZK heeft een database ontwikkeld met informatie over de financiën van gemeenten (www.financiengemeenten.nl).
Deze database bevat financiële informatie op het niveau van individuele gemeenten (kengetallen, uitgaven van gemeenten t.o.v. andere gemeenten etc.).

4. Financiën

4.1 Nieuw beleid

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Extra OZB verhoging	0	-900	-900	-900	-900
Totaal nieuw beleid	**0**	**-900**	**-900**	**-900**	**-900**

Toelichting nieuw beleid

Extra OZB verhoging

We verhogen de OZB bovenop de inflatie extra met 5%. Dit betekent een extra opbrengst van € 900.000. Deze extra OZB verhoging is noodzakelijk om onze ambities te kunnen realiseren. We gaan er daarbij vanuit dat we de OZB voor 2020 niet verder verhogen (ook niet met de prijsinflatie).

4.2 3O-ontwikkelingen

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Hoger dividend Bank Nederlandse Gemeenten	0	-25	-25	-25	-25
Afbouw reserves gaswinstuitkering Maaslandgas en deposito BNG	0	7	14	21	159
Vrijval reserve Kosten en risico's herindeling Maasdonk	0	-112	0	0	0
Extra inkomsten onroerende zaakbelasting (OZB)	0	-403	-403	-403	-403
Lagere kosten belastinginning (BSOB)	-221	-43	-43	-43	-43
Rente-voordeel	-425	-700	-700	-600	-600
Gewijzigde afdracht BTW compensatiefonds afval	0	-103	-104	-104	-97
Voordeel doorbelasting personele kosten	0	-405	-405	-405	-405
Totaal 3O-ontwikkelingen	**-646**	**-1.784**	**-1.666**	**-1.559**	**-1.414**

Toelichting 3O-ontwikkelingen

Hoger dividend Bank Nederlandse Gemeenten

De laatste jaren is de dividenduitkering van de Bank Nederlandse Gemeenten hoger dan begroot. We verwachten een voordeel van jaarlijks € 25.000 omdat we verwachten € 100.000 per jaar te ontvangen. Dit komt overeen met de uitkering over het jaar 2016. De uitkering over 2017 was een stuk hoger.

Afbouw reserves gaswinstuitkering Maaslandgas en deposito BNG

We verlagen de jaarlijkse onttrekking uit de reserves Afloop gaswinstuitkering Maaslandgas en Deposito BNG met in totaal € 159.000 in 2022. In het verleden hebben we om specifieke redenen geld in deze reserves gestort om dit vervolgens verspreid over meerdere jaren in te zetten voor de reguliere begroting. Het bedrag dat jaarlijks wordt ingezet voor de begroting wordt afgebouwd.

Vrijval reserve Kosten en risico's herindeling Maasdonk

In de reserve "kosten en risico's herindeling Maasdonk" zit eind 2018 nog een bedrag van € 112.000. Dit bedrag is niet meer nodig. Dit betekent een voordeel in 2019 van eenmalig € 112.000. Hierna wordt de reserve opgeheven. Deze reserve was gekoppeld aan de herindeling van de voormalige gemeente Maasdonk. In 2018 krijgen we het laatste bedrag van het Rijk, daarna zijn er geen mutaties meer.

Extra inkomsten onroerende zaakbelasting (OZB)

De belastingopbrengsten uit de OZB stijgen met jaarlijks met € 403.000. We verhogen de opbrengsten Onroerende Zaakbelastingen met het inflatiepercentage. Voor 2019 gaan we uit van 2,25%. Dit is een combinatie van de verwachte loon- en prijsstijging en is gebaseerd op cijfers van het Centraal Planbureau (juni 2018).

Lagere kosten belastinginning (BSOB)

Per saldo hebben we een voordeel van jaarlijks € 43.000 door lagere kosten van belastinginning. Dit wordt veroorzaakt door een lagere deelnemersbijdrage aan de Belasting Samenwerking Oost-Brabant (BSOB) in 2018 met eenmalig € 221.000 vanaf 2019 structureel met € 120.000. Dit voordeel komt vanaf 2019 voor een bedrag van jaarlijks € 77.000 ten gunste van bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Zodat er per saldo sprake is van een voordeel van € 43.000.

Rente-voordeel

Door de lage rente verwachten we een jaarlijks voordeel. We zien ook dat de gemiddelde renteomslag verlaagd moet worden van 2% naar 1,5%. In 2018 verwachten we een voordeel van € 425.000. Op basis van de huidige financieringsbehoefte stijgt dit naar € 700.000 in 2019 en 2020. De jaren erna is dit voordeel lager in verband met mogelijke rentestijging.

Gewijzigde afdracht BTW compensatiefonds afval

Door de stijging van de kosten binnen de afvalinzameling wijzigt de afdracht BTW compensatiefonds. Vooral meerjarig betekent dit een voordeel doordat de kosten van afval in meerjarig perspectief stijgen. Het voordeel bedraagt circa € 0,1 miljoen.

Voordeel doorbelasting personele kosten

We hebben een voordeel van € 405.000 door een hogere doorbelasting van kosten aan afval, riolering en parkeren. Deze hogere doorbelasting komt vooral door loon- en prijsontwikkeling vanuit CAO ontwikkelingen. Deze hogere kosten worden opgevangen binnen de tarieven van afval, riolering en parkeren.

4.3 Mei- en septembercirculaire

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Loon- en prijsstijging 2019	0	3.300	3.472	3.634	3.891
Mei- en septembercirculaire 2018	-2.201	-7.897	-9.565	-10.447	-11.202
Totaal mei- en septembercirculaire	**-2.201**	**-4.597**	**-6.093**	**-6.813**	**-7.311**

Toelichting mei- en septembercirculaire

Loon- en prijsstijging 2019

We zetten geld apart om loon- en prijsstijgingen te kunnen betalen, vanaf 2019 € 3,3 miljoen extra. Het Centraal Planbureau verwacht dat de lonen in 2019 met 3% stijgen en dat de reguliere overheidskosten stijgen met 1,4%. Met deze stelpost verwachten we deze kostenstijgingen op te kunnen vangen. In meerjarig perspectief stijgt dit bedrag door prijscorrectie van onderdelen binnen het sociaal domein die overgaan naar de algemene uitkering. De reguliere loonstijging voor ons is in deze begroting ook toegevoegd aan de personele kosten.

Mei- en septembercirculaire 2018

De mei- en septembercirculaire 2018 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geven voor alle jaren positieve uitkomsten. Voor het jaar 2018 is het voordeel € 2,2 miljoen en voor 2019 € 7,9 miljoen. Dit voordeel loopt op naar € 11,2 miljoen positief in 2022.

4.4 Wat mag het kosten?

In de volgende tabel geven we een financieel overzicht van het programma.

+ is uitgaven
- is inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Bestaand beleid					
Lasten	2.389	1.488	1.980	2.195	3.075
Baten	-183.527	-183.174	-182.907	-182.756	-182.745
Saldo	181.138	181.686	180.928	180.561	179.670
Stortingen reserves	1.824	1.007	980	1.031	1.073
Onttrekkingen reserves	-3.537	-3.048	-2.909	-2.770	-2.761
Saldo mutaties reserves	-1.714	-2.041	-1.929	-1.738	-1.688
Totaal bestaand beleid	**-182.851**	**-183.727**	**-182.857**	**-182.299**	**-181.359**
Nieuw beleid	0	-900	-900	-900	-900
3O-ontwikkelingen	-646	-1.784	-1.666	-1.559	-1.414
Budgettair neutrale wijzigingen	-432	-1.024	-1.019	-1.005	-1.029
Mei- en septembercirculaire	-2.201	-4.597	-6.093	-6.813	-7.311
Totaal programma	**-186.131**	**-192.033**	**-192.535**	**-192.577**	**-192.012**

4.5 Lasten per product

In de volgende figuur hebben we voor 2019 de totale lasten per product in beeld gebracht (bedragen x € 1.000).

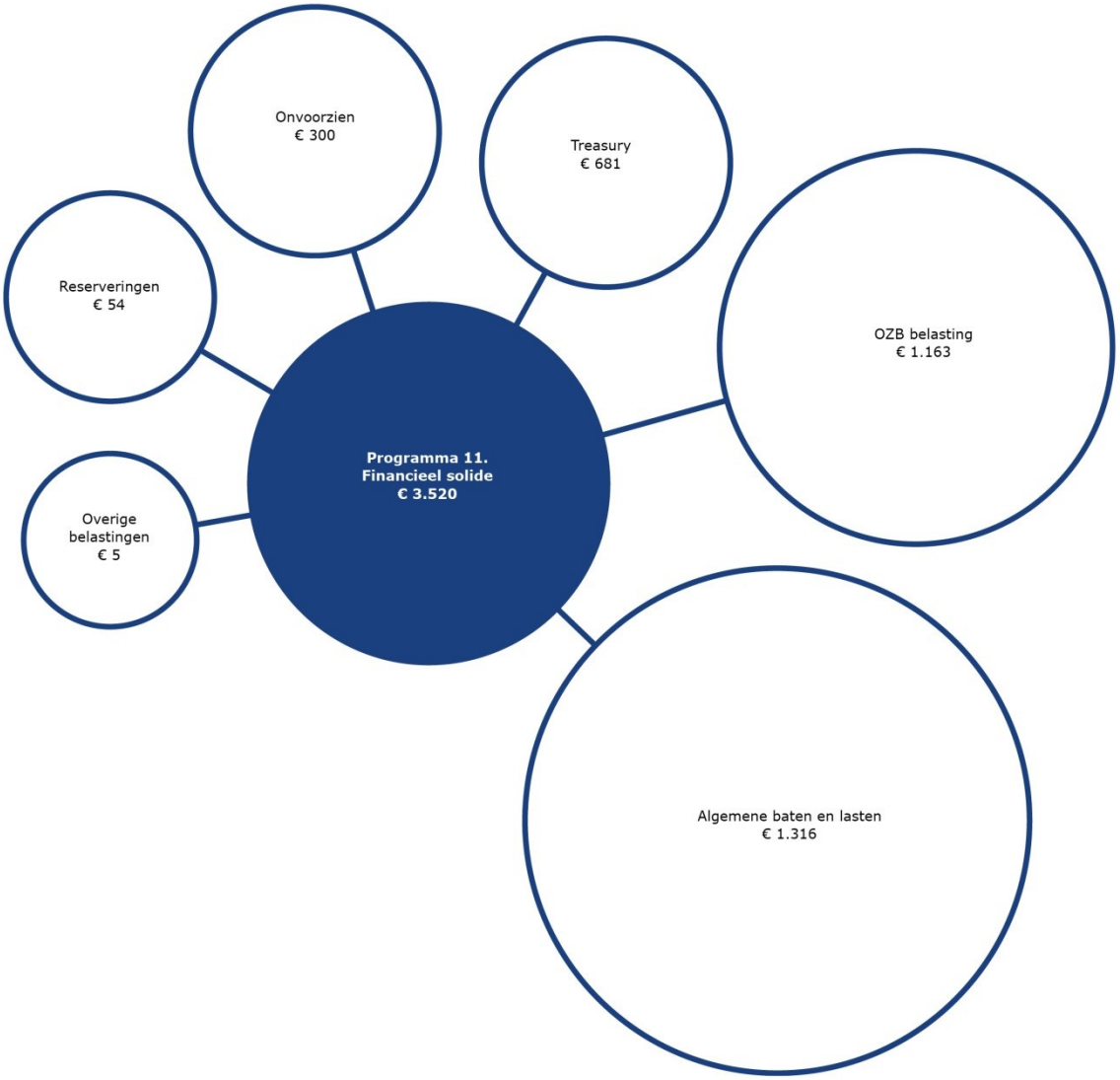

5. Overzicht subsidies

Dit programma heeft geen subsidies.

Paragrafen

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Naar inhoudsopgave

Samenvatting

Het weerstandsvermogen geeft de financiële gezondheid van de gemeente weer. We drukken deze uit in een ratio. De uitkomst van de ratio moet in beginsel minimaal 1 zijn.

Op hoofdlijnen is het beeld als volgt:

Omschrijving	Bedrag/ratio incidenteel	Bedrag/ratio structureel
Geïnventariseerde risico's	€ 1,1 miljoen	€ 1,1 miljoen
Weerstandscapaciteit	€ 63,7 miljoen	€ 4,7 miljoen
Weerstandsratio	60,09	4,38

De conclusie hieruit is dat de weerstandscapaciteit van voldoende omvang is om de gekwantificeerde risico's te ondervangen. Er is ook ruimte voor het opvangen van risico's die nog te onzeker zijn en daarom als 'PM' zijn ingeschat. Ten opzichte van de jaarrekening zijn er een aantal risico's vervallen. Deze zijn inmiddels concreet geworden en verwerkt als 3O-ontwikkeling. Ook het risico op de ABR is vervallen in verband met het nieuwe risicomodel van het grondbedrijf. In de rest van de paragraaf lichten we deze uitkomsten toe.

1. Beleid

Het beleid van de gemeente ten aanzien van risicomanagement is nader uitgewerkt in de notitie risicomanagementbeleid.

Risicomanagement is gedefinieerd als het op gestructureerde wijze identificeren, analyseren en beheersen van risico's die van invloed zijn op de realisatie van gemeentelijke doelstellingen. De focus ligt op risico's met een mogelijk substantiële invloed op de financiële positie van de gemeente. Aan ons risicomanagement liggen onder andere de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden ten grondslag:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere verantwoordelijkheid van het (lijn)management en is een cyclisch proces.
- We maken zoveel mogelijk gebruik van bestaande instrumenten voor risico-identificatie en -beheersing.
- Risicobeheersing doen we zoveel mogelijk in de reguliere processen.
- Het toepassen van risicomanagement betekent niet dat we alle risico's kunnen voorkomen.

Risico's hangen vaak samen met externe factoren. Daarop hebben we als gemeente niet altijd direct invloed. Daarom is het lastig deze risico's in alle gevallen voldoende betrouwbaar te kwantificeren.
Risico's ontwikkelen zich voortdurend. De laatste rapportage over de risico's en de beheersing daarvan is in de jaarrekening 2017 opgenomen. In deze programmabegroting 2019- 2022 hebben we de risico-inschatting uit de jaarrekening geactualiseerd.

Risicokaart

Omdat risico's lastig te kwantificeren zijn maken we gebruik van de risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de categorisering van de risico's naar kans en gevolg.

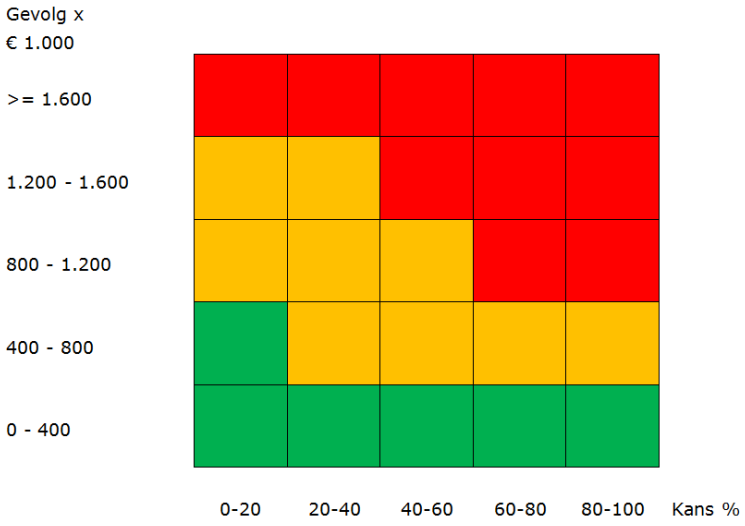

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt heeft minimale financiële gevolgen. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht. Het is hier van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om een grote extra last te voorkomen. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

2. Risico's

In de volgende tabellen geven we de risico's weer op volgorde van kans x gevolg van hoog naar laag. In de kolom I/S is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico's in de rode categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[1]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Jeugdzorg	S	1.000	PM	PM
Risico In de raadsvergadering van 28 juni 2018 heeft de raad het inkoopkader 2018 en 2019 vastgesteld. Op basis van dit kader is het tekort 2019 € 1,0 miljoen. Dekking voor de jaren 2018 en 2019 is gevonden in een onttrekking uit de algemene reserve. Bij ongewijzigd beleid moet er rekening mee worden gehouden dat het tekort ook vanaf 2020 zal gaan optreden. Er zullen dan structurele dekkingsmiddelen aangewezen moeten worden. De gemeenteraad heeft 6 juli 2017 een incidenteel bedrag van € 2,0 beschikbaar gesteld om transformatie van de jeugdzorg mogelijk te maken. Doel van de transformatie is het arrangeren van de jeugdhulp en dat er dringend maatregelen nodig zijn om instroom in de jeugdzorg te voorkomen door betere zorgarrangementen. Hierdoor kunnen we de uitgaven beter beheersen. Op termijn worden de zorgkosten bij gelijkblijvende volumes lager omdat er meer preventieve maatregelen zijn. Deze transformatie heeft een langere ontwikkelingstijd nodig. De verwachting is dat de uitgaven zullen hierdoor gefaseerd afnemen. *Beheersmaatregel* De centrumgemeente 's-Hertogenbosch zal een de resultaten van de transformatie monitoren en daarover rapporteren.				
Veiligheidsregio Brabant Noord	S	540	30%	162
Risico Op basis van de vastgestelde programmabegroting 2019 van de Veiligheidsregio Brabant Noord is de gemeentelijke bijdrage vanaf 2019, in verband met versteviging van de brandweerorganisatie, met € 4,06 per inwoner extra verhoogd. Voor de gemeente Oss betekent dat circa € 370.000 extra kosten per jaar. Dit hebben we in onze gemeentelijke begroting 2019-2022 verwerkt. Eind dit jaar gaat het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio zich verder beraden over de toekomst. Wat zou de Veiligheidsregio Brabant-Noord voor de veiligheidsregio moeten zijn, welke verantwoordelijkheden en welke breedte in het takenpakket. Ook de huisvesting van de brandweer zal onderdeel van deze discussie zijn. De uitkomsten van deze discussie worden meegenomen in het Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant-Noord 2020-2023. Deze twee zaken kunnen leiden tot extra kosten bovenop de hiervoor genoemde meerkosten vanaf 2019. In eerdere stukken van de Veiligheidsregio is indicatief gesproken over een verhoging van circa € 6,00 per inwoner. Afhankelijk van de verdere besluitvorming kan dit dus wederom een verhoging van de kosten aan de Veiligheidsregio betekenen vanaf 2020. *Beheersmaatregel* Bij het komend bestuurlijk overleg zullen de ambities van de Veiligheidsregio kritisch bezien worden. Voor 2019 is rekening worden gehouden met de stijging van de gemeentelijke bijdrage en vanaf 2020 is een verdere stijging niet uit te sluiten.				

1 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico's in de oranje categorie

Sociaal domein volumegroei algemeen

Risico en beheersmaatregel	S/I[2]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Sociaal domein volumegroei algemeen	S	PM	PM	PM
Risico Bij het onderdeel 3O-ontwikkelingen is aangegeven dat het aantal inwoners dat gebruik maakt van de jeugdzorg en WMO toeneemt. De groei in 2018 is financieel gemeld bij het onderdeel 3O-ontwikkelingen. Het is niet geheel uitgesloten dat de groei nog verder toeneemt. Reden hiervan zijn de vergrijzing, het beleid om langer thuis te blijven wonen en invoering van het abonnementstarief voor de WMO. *Beheersmaatregel* Zowel de aantallen als de diverse zorgvormen zullen worden gemonitord. Eventuele financiële ontwikkelingen worden bij de Eerste financiële tussenrapportage 2019 in beeld gebracht.				
Boete Attero	I	PM	50%	PM
Risico De Brabantse gewesten hebben de arbitragezaak over de naheffingsfacturen over de jaren 2011 t/m 2014 van Attero definitief gewonnen. De naheffingsfacturen over die jaren zijn dan ook volledig van tafel; de gewesten hoeven de facturen van Attero niet te betalen. Inmiddels heeft Attero ook over het jaar 2015 een arbitragezaak aangespannen. In die zaak is inmiddels een tussenvonnis gewezen waarin Attero geheel onverwacht in het gelijk is gesteld. Omdat de feiten en omstandigheden in de casus over 2015 geheel gelijk waren aan de jaren 2011 t/m 2014 is het onbegrijpelijk dat de arbiters Attero over 2015 wel in het gelijk hebben gesteld. Indien de arbiters in het eindvonnis bij hun standpunt blijven is de kans groot dat de Brabantse gewesten dat vonnis ter vernietiging aan het Gerechtshof voor zullen leggen. De kans dat de gewesten die procedure zullen winnen wordt door de advocaten als gemiddeld ingeschat. Ook over het jaar 2016 en de eerste maand van 2017 kan Attero nog een arbitragezaak starten. De definitieve uitkomst van de arbitrageprocedure over 2015 kan medebepalend zijn voor eventuele procedures over 2016 en 2017. Het contract met Attero is op 1 februari 2017 geëindigd. *Beheersmaatregel* We onderzoeken juridische mogelijkheden en we voeren gesprekken met betrokken partijen.				

2 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[3]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Vennootschapsbelasting	I	PM	25%	PM

Risico

Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als gemeente belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Dit betekent dat we vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over het resultaat op activiteiten waarbij we fiscaal gezien een onderneming drijven. Dit zijn de activiteiten afval, parkeren en het grondbedrijf.

De te betalen vennootschapsbelasting zal voor het grootste deel bepaald worden vanuit het grondbedrijf. Omdat er nog veel onduidelijk is over de exacte uitvoering van de wet, is er voor de berekening van de Vpb last van het grondbedrijf een aantal standpunten ingenomen. Deze standpunten zijn als defensief te kenmerken, de verwachting bestaat dan ook dat de Belastingdienst deze standpunten zal accepteren. Op basis van deze standpunten zou het grondbedrijf in 2016 naar verwachting een fiscaal verlies behalen. Dit verlies kan verrekend worden met de overige activiteiten afval en parkeren, waardoor de totale verwachte Vpb in 2016 op nul uit zal komen. Voor 2017 en 2018 verwachten we ook een fiscaal resultaat van nul.

We hebben nog geen aangifte over 2016 en 2017 ingediend, omdat er landelijk nog discussies over interpretatie van regelgeving lopen. Mocht de Belastingdienst uiteindelijk toch andere standpunten innemen dan waar we nu rekening mee gehouden hebben, kan dit resulteren in een afwijkende fiscale winst en mogelijk een bedrag aan verschuldigde vennootschapsbelasting.

Beheersmaatregel

Er zijn reeds twee overleggen met de Belastingdienst geweest waarin we hebben aangegeven wat de basis is voor onze inschatting over de Vpb en aangifte. Verder overlegt met name de belangengroepering Samenwerking Vennootschapsbelasting Lokale Overheden (SVLO) met de Belastingdienst over diverse fiscale onderwerpen. De uitkomst uit deze overleggen zullen we gaan volgen bij onze aangiften 2016, 2017 en 2018. Voor het indienen van de aangifte 2016 hebben we uitstel tot 1 november 2018, voor de aangifte van 2017 tot 1 mei 2019.

3 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico's in de groene categorie

Risico en beheersmaatregel	S/I[4]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Overdracht beheer Horizonscholen	S	PM	50%	PM
Risico In 2014 heeft de raad besloten het beheer van de Horizonscholen aan stichting OOG en SKBO (inmiddels SAAM) over te dragen. Hieraan lag een overdrachtsdocument ten grondslag dat is opgesteld in samenwerking met alle gebruikers van de huidige Horizonscholen. Tijdens de implementatie daarvan waren er zorgen over de planning, de kosten van aanpassingen van de gebouwen en over de exploitatielasten van de gebouwen. Hier is veelvuldig over gesproken met de toenmalige schoolbesturen. Uiteindelijk heeft het college in juni 2018 een besluit genomen, na akkoord van de Raad van toezicht van stichting SAAM. Daarbij hebben we een compromis gevonden tussen de wens van stichting SAAM om de gebouwen zelf te beheren en onze wens om alle schoolbesturen gelijk te behandelen. Het compromis leidt ertoe dat horizonschool Noorderlicht een MFA wordt. In deze MFA voeren SAAM en wij gezamenlijk het onderhoud en beheer uit. Alle andere horizonscholen worden vanaf 1 januari 2019 reguliere schoolgebouwen. Bij deze gebouwen is SAAM verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud. Een deel van de structurele kosten die hiermee gepaard gaan is bekend. Er is ook besloten tot verbouwingen die nog financieel doorgerekend moeten worden. *Beheersmaatregel* We verwachten meer duidelijkheid in het eerste kwartaal van 2019.				
Wachtgeld wethouders	I	838	30%	251
Risico In 2022 zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Na beëindiging van het wethouderschap ontvangt een wethouder een ontslaguitkering, tenzij de pensioengerechtigde leeftijd is bereikt. Dat is geregeld in de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (Appa). Voor de voormalige wethouders hebben we een voorziening wachtgeld wethouders. Voor de zittende wethouders is niet in te schatten of ze aanspraak gaan maken op het wachtgeld. Als ze aanspraak maken kunnen we niet met een redelijke mate van zekerheid het bedrag schatten. Daarom is een directe storting in de voorziening wachtgeld wethouders niet toegestaan. Als compensatie voor deze onzekere toekomstige wachtgeldverplichtingen wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 in de bestemmingsreserve wachtgeld wethouders gestort. De maximale wachtgeldverplichting van de huidige vijf wethouders bedraagt circa € 1,25 miljoen. Bij het daadwerkelijk ontstaan van de wachtgeldverplichting zal moeten blijken of de reserve wachtgeld wethouders volstaat voor het aanvullen van de voorziening wachtgeld wethouders. Eind 2022 zit er naar verwachting € 412.000 in de reserve wachtgeld wethouders. *Beheersmaatregel* In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van € 103.000 gestort in de reserve wachtgeld wethouders. Indien de jaarlijkse storting niet voldoende is dan wordt het tekort eenmalig aangevuld in het jaar waarin het zich voordoet.				

4 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[5]	Impact	Kans	Benodigde weerstandscapaciteit
Begraven	S	75	80%	60

Risico
De kostendekkendheid van de activiteit begraven staat ernstig onder druk. Dit wordt veroorzaakt door teruglopende inkomsten als gevolg van een daling van het aantal begrafenissen. Steeds meer mensen kiezen voor een alternatief(cremeren). Dit is een landelijk tendens.
Verder neemt het aantal verlengingen voor huur en onderhoud van begraven af. Dit heeft ook een nadelig effect. Het tekort wordt verder vergroot doordat nabestaande niet altijd kiezen om de asverstrooiing te laten plaatsvinden op de begraafplaats Hoogen Heuvel. Men kiest steeds vaker voor alternatieve locaties die passen bij de overledene. Daarnaast zien we het aantal sociale begrafenissen toenemen. De kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente.

Beheersmaatregel
De definitieve cijfers nemen we op in het beheer- en beleidsplan Begraven. In de plannen worden ook voorstellen opgenomen om het tekort terug te dringen.

Heesch West	I	PM	50%	PM

Risico
De gemeente Bernheze, 's-Hertogenbosch en Oss hebben, samen met de provincie Noord-Brabant als mede-opdrachtgever, een masterplan opgesteld voor een bedrijventerrein dat uiteindelijk 76 hectare kan worden. Er zal een gefaseerde ontwikkeling plaatsvinden.
In eerste instantie wordt 50 hectare ontwikkelt met een verdeling van 30 hectare voor zeer grootschalige logistiek en 20 hectare voor andere vormen van ruimte-extensieve bedrijvigheid. De circa 30 hectare wordt doorgeschoven naar een tweede fase. Op grond hiervan is bij de grondexploitatieberekening 26 hectare afgewaardeerd naar agrarische grondwaarde van € 6 per vierkante meter. Het verwachte verlies van Heesch West bedraagt eind 2028 € 43,7 miljoen (eindwaarde). De deelnemende gemeenten hebben hiervoor een verliesvoorziening van € 43,7 miljoen gevormd. Onze verliesvoorziening bedraagt € 13,1 miljoen (30% aandeel). De boekwaarde per 31-12-2017 van Heesch West is ongeveer € 67 miljoen (gezamenlijke boekwaarden bij de gemeenten).
De exploitatieberekening bevat risico's op het gebied van rente-ontwikkelingen, gronduitgifte tempo, grondprijzen en kostenstijgingen.

Beheersmaatregel
Aanvullend op de verliesvoorziening hebben we ook een risicoreserve Heesch West van € 2,0 miljoen per 31 december 2017. Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening opnieuw geactualiseerd.

5 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

Risico en beheersmaatregel	S/I[6]	Impact	Kans	Risicobedrag (impact x kans)
Planschade claim Hofmans	I	PM	100%	PM

Risico
Naar aanleiding van een tussenuitspraak van de rechtbank van 17 augustus 2017 hebben burgemeester en wethouders op 14 november 2017 besloten om een planschadevergoeding van € 109.200 toe te kennen aan Exploitatiemaatschappij "De Voorste Heide B.V.". Op 19 juni 2018 heeft de rechtbank de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) benoemd om advies uit te brengen. Dit is een onafhankelijke en onpartijdige deskundige, die de bestuursrechter adviseert over geschillen op het gebied van het fysieke leefmilieu. De StAB schakelt eigen expertise in om dit advies uit te kunnen brengen. Vooralsnog is een schatting van de definitieve uitspraak en het uit te betalen bedrag niet te geven. Tot die tijd houden we het bedrag van de tussenuitspraak aan.

Beheersmaatregel
De uiteindelijke uitspraak van de rechtbank zou kunnen leiden tot een ander bedrag aan planschadevergoeding. We zullen het college dan zo snel mogelijk in een voorstel informeren over de omvang van de kosten.

3. Vervallen risico's

De volgende risico's die in de jaarrekening 2017 nog naar voren kwamen zijn nu vervallen.

Risico	Actie
Wmo dagbesteding/begeleiding eigen bijdrage	De lagere inkomsten uit de eigen bijdrage WMO zijn als 3O-ontwikkeling verwerkt in deze programmabegroting en toegelicht bij programma 1.
Aanbesteding huishoudelijke hulp	We verwachten het aanbestedingsnadeel op te kunnen vangen in de bestaande budgetten. Het risico op volumegroei blijft aanwezig. Hiervoor is in deze programmabegroting een afzonderlijk risico opgenomen.
WMO dagbesteding/begeleiding	De verwachte tekorten op WMO begeleiding zijn als 3O-ontwikkeling verwerkt in deze programmabegroting en toegelicht bij programma 1.
Omgevingsdienst Brabant-Noord	De stijgende tarieven van de omgevingsdienst zijn als 3O-ontwikkeling verwerkt in deze programmabegroting en toegelicht bij programma 5.
Stijgende prijzen door aantrekkende markt	Dit risico is in deze begroting verwerkt in de budgetten op alle programma's
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf (ABR)	Voor de ABR is op basis van de nieuwe risico-systematiek een nieuw minimum bedrag vastgesteld. De ABR is op dit moment binnen deze nieuwe systematiek van voldoende omvang om de risico's binnen het grondbedrijf op te vangen. Voor een verdere toelichting zie de paragraaf grondbeleid.
Vervanging openbare ruimte	De opgave voor de vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte als gevolg van toenemend verouderd areaal is in deze programmabegroting als 3O-ontwikkeling verwerkt en toegelicht bij programma 5.

6 In deze kolom is aangegeven of het risico naar verwachting een structureel of incidenteel effect heeft. In het geval van een structureel risico geven we de bedragen per jaar weer.

4. Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen verstaan we het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen, zodat het afgesproken gemeentelijke takenpakket toch onverkort uitgevoerd kan worden.
In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt aangegeven dat het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen enerzijds:

- de weerstandscapaciteit: de middelen waarover we (kunnen) beschikken om niet begrote kosten te kunnen dekken, en anderzijds:
- alle risico's waar nog geen voorzieningen voor gevormd zijn en die van materiële betekenis kunnen zijn.

Voor de gemeente is de weerstandscapaciteit van belang. Een sluitende begroting geeft weliswaar aan dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er beperkte ruimte is voor het opvangen van tegenvallers. De weerstandscapaciteit bestaat uit twee onderdelen; de structurele en de incidentele weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit dient voor het opvangen van risico's met een meerjarig effect. Deze middelen worden gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien.

De onbenutte belastingcapaciteit is de ruimte waarmee onze OZB opbrengsten moeten stijgen om op een zogenaamd "redelijk peil OZB "uit te komen. Dit "redelijk peil" is gebaseerd op het tarief wat een gemeente moet hebben voor de toelating tot 1artikel 12 (extra financiële steun vanuit het gemeentefonds).
De onbenutte belastingcapaciteit voor het jaar 2019 bedraagt € 3,4 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de extra tariefstijging van 5% in 2019.

De post onvoorzien (€ 300.000) is structureel in de begroting opgenomen en maakt ook onderdeel uit van de structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- het vrij aanwendbare deel van de algemene vrije reserve (inclusief de algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf)
- de niet beklemde bestemmingsreserves (overige bestemmingsreserves)
- de stille reserves

- algemene vrije reserve en de algemene bedrijfsreserve grondbedrijf

De noodzakelijke omvang van de algemene vrije reserve is vastgesteld op 10% van de algemene uitkering.
Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- zijn de belangrijkste risico's in beeld?
- welke beheersmaatregelen zijn er al genomen om risico's te beperken?
- welke risico's zijn nog niet afgedekt?

Naar verwachting zijn de belangrijkste risico's voldoende herkend. Het grootste deel van deze risico's hebben we ook voorzien van beheersmaatregelen en waar nodig afgedekt door middel van een voorziening of reserve (bijvoorbeeld het grondbedrijf). Ook de risico's die zich kunnen voordoen bij grote projecten, zoals Heesch-West, hebben we in beeld gebracht. Hiervoor hebben we bovendien beheersmaatregelen geformuleerd en deels dekkingsmiddelen gereserveerd. Daarnaast hebben we risico's geïdentificeerd waarvan we het bedrag en de kans van optreden met onvoldoende zekerheid kunnen bepalen. Deze komen ten laste van de weerstandscapaciteit.
Uitgaande van de norm van 10% van de algemene uitkering, dient de algemene vrije reserve ongeveer € 17 miljoen te zijn (per 1 januari 2019). Hierbij is rekening gehouden met de stijging van de algemene uitkering door positieve accressen.
De algemene vrije reserve bedraagt per 1 januari 2019 naar verwachting € 18,5 miljoen.

De algemene bedrijfsreserve van het grondbedrijf is nodig om conjuncturele en projectrisico's op te vangen. Vertraging in de uitgifte van gronden door een lagere woningvraag of een verlaging van de grondprijzen door een slechtere economie zijn voorbeelden van conjuncturele risico's. Specifieke risico's per project zijn bijvoorbeeld lagere marktprijzen, kosten bodemsaneringen etc. We stellen voor om de methode van risico-inschatting voor het grondbedrijf in 2018 te vernieuwen. Dat is nodig omdat we met het gewijzigde BBV in de grondexploitaties geen ruimte meer mogen reserveren om risico's op te vangen (post onvoorzien). Daarnaast schrijft de BBV een versnelde winstuitkering voor uit grondcomplexen. Dit betekent in zijn algemeenheid het risico dat op een bepaald moment te veel winst is genomen. Deze risico's moeten we nu binnen de ABR opvangen.

Op basis van deze aangepaste methodiek bedraagt het minimale niveau van de ABR per 1-1-2019 € 6,8 miljoen. De verwachte stand per 1-1-2019 is € 11,4 miljoen.

- niet beklemde bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves bevatten middelen die de gemeenteraad voor een bepaalde doelstelling geoormerkt heeft. De gemeenteraad is bevoegd om de bestemming van deze reserves te wijzigen of te besluiten tot extra mutaties ten laste of ten gunste van deze reserves. De bestemmingsreserves kunnen hiermee dus ingezet worden voor het opvangen van risico's als die zich voordoen.

We kennen twee soorten bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. en de overige bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves voor de afdekking van afschrijvingslasten e.d. zijn niet beschikbaar voor de incidentele weerstandscapaciteit, omdat deze structureel zijn ingezet voor de afdekking van (kapitaal)lasten in de begroting. De overige bestemmingsreserves kunnen wel ingezet worden voor het afdekken van risico's als de raad hiertoe besluit. Dit betekent wel dat deze middelen in dat geval niet meer beschikbaar zijn voor het oorspronkelijke doel waarvoor de bestemmingsreserves gevormd zijn.

- stille reserves

Stille reserves zijn activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn. Een volledig beeld is niet voorhanden.

Totale weerstandscapaciteit

Samengevat is de huidige weerstandscapaciteit (per 1-1-2019) in afgeronde bedragen:

bedragen in euro's

Structurele weerstandscapaciteit	**Bedrag**
Onbenutte belastingcapaciteit	3.400.000
Post onvoorzien	300.000
Totaal	**4.700.000**

Incidentele weerstandscapaciteit (31-12-2017)	
Algemene reserve	18.500.000
Algemene bedrijfsreserve grondbedrijf	11.400.000
Niet beklemde bestemmingsreserves	33.819.000
Stille reserves	PM
Totaal	**63.719.000**

5. Financiële kengetallen

Op basis van een wijziging van het BBV nemen we voortaan een aantal financiële kengetallen in deze paragraaf op, zowel in de begroting als in het jaarverslag. Eerst geven we een analyse van de financiële positie op basis van deze kengetallen. Daarna lichten we toe wat de kengetallen betekenen.

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	46,22%	44,39%	37,90	54,05%	54,500%	53,15%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	32,17%	30,23%	25,12%	40,32%	41,04%	39,94%
Solvabiliteitsratio	36,55%	38,68%	38,76%	35,12%	35,57%	35,80%
Structurele exploitatieruimte	2,87%	0,29%	1,72%	1,87%	1,85%	1,72%
Grondexploitatie	16,87%	21,12%	16,29%	17,90%	17,96%	18,02%
Belastingcapaciteit	94,06%	95,01%	96,97%	96,97%	96,97%	96,97%

Analyse kengetallen en financiële positie

Op basis van deze kengetallen concluderen we dat onze financiële positie gezond is.
De netto schuldquotes en de solvabiliteitsratio geven aan dat we met voldoende eigen middelen (reserves) gefinancierd zijn. Onze afhankelijkheid van externe financiering is niet te groot. De netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen vallen binnen de norm. De omvang van de schulden ten opzichte van de baten neemt de komende jaren toe. Dit komt vooral door geplande grote investeringen. De solvabiliteitsratio ligt stabiel boven de norm. Onze bezittingen op de balans zijn in voldoende mate gefinancierd met eigen vermogen.
De structurele exploitatieruimte is positief. Dit betekent dat we structurele tegenvallers kunnen opvangen.
Het kengetal grondexploitatie is een voorgeschreven kengetal. Het kengetal op zich is niet bruikbaar om conclusies te trekken over de risico's in de grondexploitatie. De paragraaf grondbeleid en het Najaarsbericht zijn daarvoor betere instrumenten.
Met de belastingcapaciteit zitten we onder het landelijk gemiddelde. We hebben nog ruimte om de belastingen te kunnen verhogen om financiële risico's af te dekken als dit nodig is.

Nadere toelichting indicatoren

Netto schuldquote

De netto schuld geeft informatie over de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten in de begroting. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het is normaal als de netto schuldquote tussen de 20% en 70% ligt. Tussen de 70% en de 80% dreigt de schuldomvang te hoog te worden. Boven de 80% zijn alle bezittingen zwaar belast met schulden. Het percentage is dit jaar verbeterd doordat we veel langlopende schulden hebben afgelost.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Via deze ratio wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Voor deze ratio gelden dezelfde normen als bij de netto schuldquote. Het percentage is dit jaar verbeterd doordat we veel langlopende schulden hebben afgelost.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio dreigt de schuld van de gemeente te hoog te worden als deze zich tussen de 20% en 30% bevindt. Onder de 20% zijn de bezittingen zwaar belast met schulden. Een ratio boven de 30% is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de structurele en incidentele lasten. Als dit kengetal positief is, is er ruimte om structurele tegenvallers op te vangen.

Kengetal grondexploitatie

De grondexploitatie kan een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze bij verkoop terugverdiend moet worden. Door de BBV-wijziging is de systematiek van winstneming vanaf 2017 aangepast. Hierdoor neemt de boekwaarde komende jaren af.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om de belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn vermogens die zijn vastgelegd in objecten met een nut over meerdere jaren. Voor deze objecten is tijdens de levensduur geld nodig om de kwaliteit en het functioneren in stand te kunnen houden. We onderscheiden in deze paragraaf drie categorieën kapitaalgoederen:

- Voorzieningen in de openbare ruimte
- Buitensportaccommodaties
- Gemeentelijke gebouwen (inclusief gebouwen basisonderwijs)

Deze kapitaalgoederen vertegenwoordigen een grote waarde. Samenvattend omvatten de kapitaalgoederen openbare ruimte, buitensportaccommodaties en gebouwen de volgende eigendommen:

- 621 hectare verhardingen in wegen, straten en pleinen met bijbehorende voorzieningen als trottoirs, lichtmasten, wegmeubilair, verkeersregelinstallaties en bruggen. De totale weglengte is 865 kilometer.
- 2 parkeergarages en diverse terreinen ingericht voor betaald parkeren.
- 493 kilometer hoofdriolen onder vrij verval met aansluitleidingen, 193 kilometer persleidingen, 731 mini gemalen, 87 hoofdgemalen en 69 vacuümputten.
- 1.082 ha openbaar groen in parken, plantsoenen, bermen en natuurgebieden (exclusief bossen) waarvan 487 ha binnen de bebouwde kom en 595 ha buiten de bebouwde kom.
- 68.756 bomen, exclusief bossen.
- 751 hectare bosgebied
- 154 gebouwen
- 19 sportparken

1. Voorzieningen in de openbare ruimte

Beheerplannen vormen de basis voor beheer, onderhoud en vervanging van voorzieningen in de openbare ruimte. Beheerplannen stellen we op aan de hand van beleidskeuzes die zijn vastgelegd in visiedocumenten, beleidsplannen en beleidsbeslissingen. Op termijn worden bij invoering van de Omgevingswet de relevante kaders in een omgevingsvisie en omgevingsplan opgenomen en wordt de invulling van beheer meer in (gebieds- of thema-) programma's ondergebracht.
Als algemene definitie voor het beheer van voorzieningen hanteren we: de zorg voor afgesproken prestaties en kwaliteiten bij aanvaardbare risico’s en tegen afgesproken of minimale kosten.
Concreet groot onderhoud en vervangingsinvesteringen hebben we in het Integraal Uitvoeringsprogramma voor de openbare ruimte (IUP) in de tijd op elkaar afgestemd. Dit betekent dat we bepaalde werkzaamheden uit de beheerplannen naar voren halen of soms naar achteren schuiven omdat daarmee een financieel of maatschappelijk voordeel behaald kan worden. Dagelijks of klein onderhoud staat veel meer op zichzelf en wordt waar relevant gebiedsgericht afgestemd en uitgevoerd.

De beheerplannen bestrijken een beperkte periode. Deze periode is afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, nieuwe ontwikkelingen en bestuurlijke of maatschappelijke relevantie. Naast reguliere middelen in de begroting is geld beschikbaar uit reserves en voorzieningen, incidenteel geld dat via de programmabegroting is vrijgemaakt en geld dat via subsidies wordt verkregen. In de beheerplannen brengen we voortaan ook de ontwikkeling van vervangingskosten op langere termijn in beeld en zetten die af tegen de beschikbare middelen.

In 2013 heeft de gemeenteraad met de Kadernota Openbare Ruimte een kwaliteitscatalogus en kwaliteitsprofiel voor het onderhoud van de openbare ruimte vastgesteld. De budgetten in de begroting zijn daarop gebaseerd.

Ter onderbouwing van de tarieven rioolheffing voegen we bij de tariefvoorstellen rioolheffing een actueel kostendekkingsplan. Via deze programmabegroting verlengen we de levensduur van het plan Gemeentelijke Watertaken (GRP) enerzijds vanwege actualiteit, anderzijds vanwege ontwikkelingen klimaatadaptatie en omgevingsvisie. Met invoering van de Omgevingswet komt de planverplichting GRP te vervallen. Zie programma 5. Zuinig op ons klimaat.

Het volgende overzicht vermeldt actuele beleids- en beheerplannen, in welk jaar ze zijn vastgesteld en (indien gepland) wanneer we deze actualiseren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Mobiliteitsplan	2011	
Parkeerbeleidsplan	2005	
Beleidsnota openbare verlichting	2014	
Kadernota, visie en leidraad openbare ruimte	2013 en 2015	
Kwaliteitsprofiel onderhoud openbare ruimte	2013	
Speelruimtebeleid	2017	
Boomstructuurplan	2016	
Beheerplan wegen	2015	2019
Beheerplan groen en spelen	2017	
Beheerplan openbare verlichting	2014	2019
Beheerplan verkeersregelinstallaties	2015	2019
Beheerplan Gladheidsbestrijding	2015	2019
Beheerplan kunstobjecten	2012	
Beheerplan parkeren (betaald)	2015	2020
Meerjareninvesteringsprogramma Mobiliteit (MIPMo)	2016	2019
Plan gemeentelijke watertaken (vGRP)	2012	2021
Beheerplan riolering/kostendekkingsplan (vGRP)	2012	2018
Beheerplan haven	2015	2019
Beheerplan recreatie havens	2018	
Integraal Uitvoeringsprogramma openbare ruimte (IUP)	2018	

De vastgestelde minimale kwaliteitsniveaus (uit de Osse kwaliteitscatalogus) voor onderhoud van de openbare ruimte zijn:

Omschrijving	Kwaliteitsniveau
Centrum	Goed
Wonen	Sober
Werken	Sober
Hoofdroutes	Sober
Parken/grote groengebieden	Sober
Sportcomplexen	Sober
Bos/natuurgebied	Sober
Buitengebied	Sober

Voor woongebieden is rekening gehouden met extra budget voor een plus op het onderhoudsniveau Sober. Met uitzondering van de centrumgebieden voldoen we aan het vastgestelde kwaliteitsprofiel. Inspanningen zijn erop gericht om het kwaliteitsniveau in de centrumgebieden te verbeteren.

Financiële consequenties

Vervangingsinvesteringen wegen, groen, verlichting, civieltechnische kunstwerken enz. werden tot 2016 direct afgeschreven uit het beschikbaar budget voor groot onderhoud/vervanging. Per 2017 moeten we onderscheid maken in groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Groot onderhoud draagt bij aan instandhouding van het object en hiervoor moet structureel voldoende geld in de begroting beschikbaar zijn. Een vervangingsinvestering is nodig om het object aan het einde van zijn levensduur te kunnen vervangen. Met ingang van 1 januari 2017 activeren we investeringen. De kapitaallasten drukken op de exploitatiebegroting. Deze kapitaallasten zullen de komende jaren met nieuwe investeringen toenemen. Het areaal voorzieningen dat een einde levensduur bereikt zal de komende jaren gaan toenemen omdat steeds meer voorzieningen uit de groei jaren vanaf 1960 op raken. Voor vervanging zijn op niet al te lange termijn daarom niet voldoende middelen beschikbaar. Onderzoek laat zien dat een beschikbaar investeringsbudget van € 2,4 miljoen zal moeten stijgen naar een gemiddeld investeringsbudget van naar verwachting circa € 10 miljoen op middellange termijn.

Opzet financiële vertaling in onze begroting

De financiële consequenties voor deze vervangingsopgave in onze begroting baseren wij op de eerste 10 jaar. Hierbij wordt een splitsing gemaakt tussen de eerste 3 jaar en het 4de tot en met het 10de jaar. Deze opzet is gekozen om de theoretische doorrekening af te stemmen met de praktijk. De theoretische berekening is gebaseerd op de technische levensduur. Het praktische vervangingsmoment wordt gebaseerd op noodzaak vanuit actuele kwaliteitsmeting en integrale afstemming. Dat betekent dat theoretische vervangingen in de praktijk later of eerder kunnen plaatsvinden. Via het IUP worden vervangingsprojecten inzichtelijk gemaakt.
In onze financiële doorrekening en voor onze begroting gaan wij uit van een gemiddeld investeringsbedrag. Dit om de piek in de werkzaamheden af te vlakken en grote financiële schommelingen te voorkomen. Het afvlakken van de piek van de werkzaamheden draagt eveneens bij aan betere beheersing en afwikkeling van de projecten.

bedragen x € 1.000

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Exploitatielasten verhoging investeringsvolume:			1					
a. VAT kosten	160	320	320	431	431	431	431	431
b. Kapitaallasten		37	210	382	636	889	1.137	1.377
Totaal exploitatielasten	**160**	**357**	**530**	**813**	**1.067**	**1.320**	**1.565**	**1.808**
Dekkingsmiddelen:								
Stelpost vrijval groot onderhoud		-271	-441	-1.261	-1.261	-1.261	-1.261	-1.261
Af: kapitaallasten huidige/lopende investeringen					80	160	240	320
Totaal dekkingsmiddelen	**0**	**-271**	**-441**	**-1.261**	**-1.181**	**-1.101**	**-1.021**	**-941**
Saldo (exploitatielasten minus dekking)	**160**	**86**	**89**	**-448**	**-114**	**219**	**544**	**867**

Aanwezige reserves en voorzieningen voor kapitaalgoederen in de openbare ruimte zijn:

- Reserve openbare verlichting
- Reserve verkeersregelinstallaties
- Egalisatiereserve rioleringsbeheer
- Spaar- en egalisatievoorziening rioolvervanging
- Reserve Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP)
- Reserve mobiliteit
- Reserve kapitaallasten investeringen mobiliteit
- Reserve parkeren
- Voorziening groot onderhoud haven en brug

2. Buitensportaccommodaties

Het beheerplan buitensportaccommodaties (2015) is het beheerinstrument voor onderhoud en renovatie van sportterreinen. Dit plan geeft aan hoe we de sportvelden, verhardingen, beplanting, hekwerken, verlichting en inrichtingsmaterialen tijdens de planperiode onderhouden, vervangen en renoveren.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan buitensportaccommodaties	2015	2021

Financiële consequenties

Middelen voor groot onderhoud zijn via de voorziening onderhoud sportparken beschikbaar.

3. Gemeentelijke gebouwen

Voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen sloten we vanaf 2012 voor de duur van 6 jaar een prestatiecontract af op basis van vooraf vastgestelde kwaliteitscriteria. Het contract is voor twee jaar verlengd. Daarnaast stelden we in 2016 voor de hele vastgoedportefeuille een nieuwe meerjarenonderhoudsplanning (MOP) op. Jaarlijks worden de gebouwen geïnspecteerd. Het MOP en de uitvoering van de inspectie is gebaseerd op de methodiek conditiemeten (NEN2767). De MOP vertaalden we in het beheerplan gemeentelijke gebouwen 2013-2018. We onderhouden de gebouwen op conditieniveau 3: sober en doelmatig.

Beleidsplan/beheerplan	Jaar vaststelling	Jaar actualisatie
Beheerplan gemeentelijke gebouwen	2013	2018/2019

Financiële consequenties

De onderhoudskosten voor gemeentelijke gebouwen nemen we op in de meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting nemen we jaarlijks structureel budget op voor de uitvoering van het noodzakelijk onderhoud. Deze budgetten reserveren we per gebouw in een onderhoudsvoorziening.
Als er op basis van Voorzieningenkaarten/het MIP toekomstplannen voor een gebouw zijn onderhouden we deze in eerste instantie op basis van het MOP. We maken dan wel slimme keuzes en werkzaamheden schuiven mogelijk naar voren of naar achteren, onder andere afhankelijk van het verwachte tempo van de ontwikkelingen.
Als een project concreet geworden is en het college en de raad bijvoorbeeld besloten hebben een bestaand gebouw opnieuw te gebruiken nemen we onderhoud mee in de verbouwingswerkzaamheden. Als besloten wordt een gebouw af te stoten analyseren we de financiële consequenties voor de betreffende onderhoudsvoorziening.
De volgende onderhoudsvoorzieningen zijn aanwezig:

- Onderhoud Ir. Diddewerf
- Onderhoud brandweerkazernes Oss
- Onderhoud accommodatie emancipatie
- Onderhoud gebouwen begraafplaatsen
- Onderhoud accommodatie openluchtrecreatie
- Onderhoud Horizonscholen/gymlocaties in scholen
- Onderhoud sociaal-culturele accommodaties
- Onderhoud Museum Jan Cunen
- Onderhoud sporthallen en -zalen
- Onderhoud gemeentehuis
- Onderhoud monumenten

Paragraaf financiering

Naar inhoudsopgave

Inleiding

De treasuryfunctie ondersteunt de uitvoering van de programma's. De treasuryfunctie gaat over de financiering van beleid en het aantrekken van de geldmiddelen die daarvoor nodig zijn. De uitvoering van deze taak vraagt snelle beslissingen in een complexe geld- en kapitaalmarkt.
Het beleid van Oss voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het treasurystatuut.

De belangrijkste punten uit het treasurystatuut zijn:
- Overtollige gelden zetten we alleen uit bij banken of instellingen die voldoen aan de eisen van de Wet Fido en de bijbehorende uitvoeringsregeling.
- Het aantrekken van leningen gebeurt door bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte aan te vragen.
- We maken alleen gebruik van financiële instrumenten om risico's te verkleinen en niet om te speculeren.

Uit deze keuzes blijkt dat we voor een laag risicoprofiel gekozen hebben.

1. Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB).
Naar verwachting zal de ECB het in 2015 gestarte opkoopprogramma van obligaties tot eind 2018 blijven uitvoeren om in het kader van de prijsstabiliteit een inflatie te realiseren van rond de 2%.
Om de gewenste prijseffecten voor de middellange termijn te continueren is ECB voornemens de rente tot in de zomer van 2019 ongewijzigd te laten.
De herfinancieringsrente, het tarief waartegen banken geld lenen, blijft staan op 0%. Al sinds begin 2016 staat de rente op dit niveau. Dit betekent dat banken renteloos geld kunnen lenen. Zij kunnen op hun beurt eenvoudig geld uitlenen aan consumenten en bedrijven. Om te voorkomen dat banken geld oppotten in plaats van spenderen, is de vergoeding die banken krijgen om bij de ECB geld te stallen momenteel negatief en bedraagt -0,4%. Banken moet hierdoor betalen om geld te stallen bij de centrale bank van Europa.

De Nederlandse overheid en daarmee de decentrale overheden profiteren eveneens van deze lage rente. Momenteel zijn de tarieven voor 1-maands kasgeld -0,4% en voor rekening-courant krediet 0,35%. Voor 10-jaars leningen liggen de tarieven onder de 1%. Kort financieren blijft voorlopig dus zeer aantrekkelijk.

2. Financieringsbehoefte en leningenportefeuille

Liquiditeitsplanning

In de volgende tabel laten we de liquiditeitsplanning zien op basis van de gegevens van 1 augustus 2018.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Exploitatie 2018-2022					
Saldo kasstromen	-15.779	-22.197	-3.307	-14.327	-23.649
Investeringen					
Investeringsplan 2018-2022	16.289	37.679	16.000	16.000	16.000
Financiering voorz. risico's Heesch-West		6.553	6.553		
Centrum openbare ruimte		6.000	4.000		
Grondbedrijf					
Investeringen	6.298	2.172			
Grondverkopen	-10.047	-17.623			
Leningen o/g					
Aflossing	28.136	29.429	17.443	22.633	25.035
Rente	2.938	3.034	3.305	3.507	3.433
Kort gefinancierd	-15.000	-15.000			
	12.835	**30.047**	**43.994**	**27.813**	**20.819**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat we onze financieringsbehoefte in 2018 circa € 12,8 miljoen is.
Voor 2019 verwachten we dat de financieringsbehoefte groter is als gevolg van extra investeringen uit het investeringsplan 2018-2022, de financiering van de voorziening risico's Heesch-West en extra investeringen in openbare ruimte van het stadscentrum.

Schuldpositie

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Totale schuld*	138.746	139.365	165.916	171.096	166.881

* langlopende leningen en kasgeldlening

3. Rente

De gewijzigde BBV-voorschriften schrijven voor dat we voortaan ook inzicht geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de manier waarop we rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden toerekenen.

Renteschema

Omschrijving	**Bedrag**
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 3.034.114
Externe rentebaten	- € 1.301.235
Saldo door te rekenen externe rente	**€ 1.732.880**
Rente die aan de grondexploitatie doorberekend *moet* worden	- € 704.302
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld toegerekend *moet* worden	€ 0
Totaal door te rekenen externe rente	**€ 1.028.577**
Rente over eigen vermogen	€ 1.671.208
Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	€ 65.115
Totaal aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente	**€2.764.900**
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	- € 3.404.576
Renteresultaat op het taakveld treasury	**- € 639.676**

Zowel de omslagrente als de rente over de grondexploitatie hebben we naar boven afgerond en vastgesteld op respectievelijk 1,5% en 1,2%.
Bij de verdeling van de externe rente naar de verschillende taakvelden ontstaat een positief exploitatieresultaat van € 639.676 op de activiteit kapitaallasten. Dit rentevoordeel is als voordeel opgenomen binnen deze programmabegroting.

4. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het maximum aan gemiddelde netto vlottende schuld dat een gemeente in een kwartaal mag hebben. Bij netto vlottende schuld gaat het om financieringen met een looptijd korter dan 1 jaar.

De minister heeft de kasgeldlimiet op 8,5% van het begrotingstotaal vastgesteld. Voor Oss is dat in 2019 afgerond € 27 miljoen. In de huidige markt kunnen we optimaal profiteren van het renteverschil met lang geld door maximaal gebruik te maken van de kasgeldlimiet.

5. Renterisiconorm

Bij het bepalen van de duur van de geldleningen die we aantrekken moeten we rekening houden met de renterisiconorm die in de Wet Fido wordt voorgeschreven. De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van langlopende geldleningen te beheersen. Het renterisico wordt daarbij bepaald als de som van de renteherzieningen en de aflossingen. Het is van belang dat renteherzieningen en aflossingen in de tijd gespreid zijn. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal. Dat is voor Oss in 2019 afgerond
€ 63,6 miljoen. Dit is het bedrag dat we in 1 jaar maximaal mogen herfinancieren op langlopende leningen.

6. Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft het Rijk minder geld te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen. Op basis van ons begrotingstotaal 2019 mogen we per dag afgerond maximaal € 2,3 miljoen (0,75% van begrotingstotaal) aan overtollige middelen aanhouden. Het eventuele meerdere aan overtollige middelen romen we dagelijks af en brengen we onder bij de Nederlandse schatkist. Hiervoor krijgen we een vergoeding die gelijk is aan de rente die het Rijk betaalt op leningen die ze op de markt aangaat.

7. Wet HOF/EMU-saldo

Het doel van de Wet HOF is er voor te zorgen dat Nederland voldoet aan de binnen Europa afgesproken norm van maximaal 3% tekort op de begroting. De 3%-norm is daarbij doorvertaald naar een aandeel voor de decentrale overheden. Het Rijk hanteert een zogenaamde 'macronorm' voor de drie decentrale overheden gezamenlijk.
Na een constructieve dialoog hebben Rijk en decentrale overheden elkaar gevonden in een macro EMU-norm van - 0,4 procent van het BBP per jaar voor de periode 2019 tot en met 2022.
Het gemeentelijk aandeel in de macronorm bedraagt - 0,27 procent en wordt per individuele gemeente verdeeld op basis van het begrotingstotaal 2018.
De individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft; de referentiewaarde 2019-2022 voor onze gemeente is vastgesteld op € 11.482.000. De volgende tabel laat het verloop van het geraamde EMU-saldo zien in vergelijking met de norm.
In 2018 en 2020 overschrijden we de norm. Dit komt met name door grote investeringen die in die jaren uitgevoerd worden. In de paragraaf investeringsplan zijn deze toegelicht.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-11.068	-2.523	3.478	3.006	2.990
Mutatie (im)materiële vaste activa	15.248	1.444	36.932	3.230	828
Mutatie voorzieningen	2.438	4.279	0	0	0
Mutatie voorraden (incl. bouwgrond in exploitatie	10.912	-9.574	0	0	0
Verwachte boekwinst effecten en (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**-34.790**	**9.886**	**-33.545**	**-224**	**2.162**
Norm	-10.148	-11.482	-11.482	-11.482	-11.482
Verschil	**-24.642**	**21.368**	**-21.972**	**11.258**	**13.644**

Geprognosticeerde balans

BBV schrijft voor dat we een meerjarig geprognosticeerde balans opnemen in deze paragraaf. Hierbij hebben we rekening gehouden met de cijfers in deze begroting voor wat betreft ontwikkeling in de investeringen, het inzetten van reserves en voorzieningen en onze financieringsbehoefte.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Activa					
Vaste activa	217.213	218.657	255.607	258.837	259.665
Voorraad grond	58.692	49.118	49.118	49.118	49.118
Saldo activa	**275.905**	**267.775**	**304.725**	**307.955**	**308.783**
Passiva					
Eigen vermogen	106.720	103.780	107.009	109.526	114.556
Voorzieningen	40.370	44.649	44.649	44.649	44.649
Schulden rentetypische looptijd > 1 jaar	138.747	139.365	165.917	171.096	166.881
Financieringstekort/-overschot (saldo kortlopende vorderingen en schulden)	-9.932	-20.019	-12.850	-17.316	-17.303
Saldo passiva	**275.905**	**267.775**	**304.725**	**307.955**	**308.783**

Paragraaf verbonden partijen

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de gemeentelijke financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) schrijven voor dat het college in de programmabegroting en in het jaarverslag een overzicht van de verbonden partijen geeft. Het gaat om een overzicht van de externe rechtspersonen waar Oss een bestuurlijke en financiële band mee heeft. Dat kunnen de volgende instellingen zijn:

- Gemeenschappelijke regelingen (GR): bestuursrechtelijke samenwerkingsverbanden tussen gemeenten onderling en/of andere overheidsinstanties. Een lid van het college maakt veelal deel uit van het algemeen of dagelijks bestuur.
- Vennootschappen waarin de gemeente financieel deelneemt (naamloze of besloten vennootschap). De gemeente is daarin via de vergadering van aandeelhouders of een raad van commissarissen vertegenwoordigd.
- Verenigingen waar de gemeente lid van is.
- Stichtingen waarin de gemeente een bestuurszetel heeft.

Op basis van het BBV en de verordening geeft het college per verbonden partij inzicht in:

- De naam en de vestigingsplaats.
- Het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt.
- De veranderingen die zich tijdens het begrotingsjaar hebben voorgedaan in het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.
- Het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar. Als dat niet bekend is, vermelden we de meest recente cijfers die bekend zijn.
- Het resultaat van de verbonden partij.

1. Toelichting

Een paragraaf verbonden partijen dient twee doelen:

1. Duidelijkheid geven of de doelstellingen van de verbonden partij en de gemeente nog steeds overeenkomen en of de verbonden partij die doelstellingen ook realiseert. Verbonden partijen voeren vaak beleid uit dat tot de verantwoordelijkheid van de gemeente behoort. De gemeente is opdrachtgever en verantwoordelijk voor de doelstellingen en programma's.
2. Het geven van inzicht in de risico's en budgettaire gevolgen van verbonden partijen.

Verbonden partijen kunnen in twee categorieën verdeeld worden: de publiekrechtelijke vorm en de privaatrechtelijke regeling. De publiekrechtelijke regeling is een samenwerkingsverband dat gebaseerd is op de Wet gemeenschappelijke regelingen. Het heeft een eigen algemeen bestuur. De deelnemende gemeenten benoemen de leden van dat bestuur. Het algemeen bestuur benoemt het dagelijks bestuur. Oss heeft zitting in een aantal besturen van gemeenschappelijke regelingen.

De bestuursleden hebben een informatie- en verantwoordingsplicht naar de gemeenteraad over hun inbreng in deze samenwerkingsverbanden. In Oss hebben we daarom de gemeenschappelijke regelingen steeds als vast agendapunt bij de raadscommissies staan. Verder behandelt de gemeenteraad de kadernota's, begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenschappelijke regelingen (zie het overzicht van regelingen verderop in deze paragraaf) in een aparte vergadering.

In het position paper 'Oss en de regio' staan onze beleidsuitgangspunten rondom samenwerking (en dus ook verbonden partijen). We richten ons op effectieve en efficiënte samenwerkingsorganisaties, waarbij we uitgaan van autonomie van organisaties. Daar waar een nieuw samenwerkingsverband wenselijk is kiezen we bij voorkeur voor een zo licht mogelijke vorm van samenwerking. De vorm moet passen bij de maatschappelijke opgave.

Naast samenwerking binnen gemeenschappelijke regelingen werken we in toenemende mate samen op basis van privaatrechtelijke rechtsvormen, zoals vennootschappen, verenigingen, stichtingen en convenanten. Deze beschrijven we hierna ook in tabelvorm, na het overzicht van gemeenschappelijke regelingen.

2. Bijzondere ontwikkelingen/risico's

Omgevingsdienst Brabant-Noord (ODBN)
De organisatie staat onder druk en de financiële situatie blijft erg kwetsbaar. De uitvoeringskosten stijgen flink. Deze hebben we opgenomen bij het onderdeel 3O-ontwikkelingen in het programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss.

Omgevingswet
De toekomstige Omgevingswet (Ow) wordt één van de grootste wijzigingen in de wetgeving voor het fysieke domein van de afgelopen decennia. De wet bundelt 25 wetten, 120 sectorale AMvB's (Algemene Maatregelen van Bestuur) en honderden ministeriële regelingen. De uitgangspunten van deze wet zijn participatie en integrale aanpak op basis van vertrouwen, met als doelen minder en overzichtelijkere regels, meer ruimte voor initiatieven van inwoners en bedrijven en lokaal maatwerk.
De invoering van de wet is vertraagd. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu geeft aan dat het eerst mogelijke moment van inwerkingtreding van de Omgevingswet januari 2021 is.
Voor het zover is zullen de provincie Noord-Brabant, wij als gemeente en de ODBN (Omgevingsdienst Brabant Noord) veel inspanning moeten leveren om deze wet binnen de eigen organisatie in te voeren.
Daarbij richten we ons ook op een intensivering van de samenwerking tussen partijen binnen en buiten de omgevingsdienst.
Ook in 2019 wordt dit voortgezet en krijgt dit onder andere een impuls door een samenwerking van alle projectleiders Omgevingswet van de deelnemende gemeenten en projectleiders Omgevingswet van de omgevingsdienst.

Veiligheidsregio Brabant-Noord
In 2019 gaat het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio zich verder beraden op de toekomst: wat zou de Veiligheidsregio Brabant-Noord voor veiligheidsregio moeten zijn, vanuit welke verantwoordelijkheid en met welke breedte in takenpakket. De uitkomsten van deze discussie worden meegenomen in het Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Brabant-Noord 2020-2023. Financiële consequenties worden opgenomen in het beleidskader van 2020.

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)
BSOB bestaat uit de gemeenten Asten, Bernheze, Gemert-Bakel, Laarbeek, Sint Anthonis, Someren, Landerd, Uden, Deurne, Boekel, Oss en het Waterschap Aa en Maas. De komende jaren blijft de BSOB zich richten op enerzijds een efficiënte bedrijfsvoering en anderzijds op een externe oriëntatie op de omgeving teneinde verdere uitbreiding met nieuwe deelnemers en/of nieuwe taken te kunnen realiseren.
Daarnaast blijft de BSOB de gesprekken aangaan met de huidige deelnemers om nader te verkennen op welke wijze zij haar dienstverlening kan verbeteren en uitbreiden met nieuwe diensten.

3. Ontwikkelingen per samenwerkingsverband

Toelichting
Brabant-Noordoost:
17 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, 's-Hertogenbosch, Heusden, Landerd, Meierijstad, Mill, Oss, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught.

* Brabant-Noordoost-oost:
11 gemeenten: Boekel, Bernheze, Boxmeer, Cuijk, Grave, Landerd, Meierijstad, Mill, Oss, Sint Anthonis en Uden.

A. Publiekrechtelijke samenwerkingen: Gemeenschappelijke Regelingen (GR)

Gezondheidsdienst Hart voor Brabant (GGD)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Brabant-Noord, de Meierij en regio Tilburg, totaal 25 gemeenten.

Zetel: Tilburg
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel, lid dagelijks bestuur.
Website: www.ggdhvb.nl
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
De GGD Hart voor Brabant is een GR van 25 gemeenten in de regio Midden-Brabant, regio de Meierij en regio Brabant Noordoost. De GGD voert voor ruim 1 miljoen inwoners van haar werkgebied taken uit op het gebied van de openbare gezondheidszorg in opdracht van de gemeente(n). Dit gebeurt op basis van de Wet Publieke Gezondheid (WPG).

'Een gezonde basis. Voor iedereen' is de nieuwe missie van de GGD. Gezondheid is het thema van de GGD, want als mensen gezond zijn, kunnen zij actief zijn en meedoen aan de samenleving.
De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van alle inwoners, met speciale aandacht voor risicogroepen. Zij levert hiermee een bijdrage aan de gemeentelijke doelen binnen het sociaal domein: zelfredzaamheid, participatie en veilig opgroeien. De transities in het sociale domein hebben tot nieuwe verantwoordelijkheden voor de gemeente geleid. Door het verbinden van de publieke gezondheid met het sociale domein wordt het mogelijk om deze goed op te pakken. Het uitgangspunt is de eigen kracht van de burger.

Financieel
Onze reguliere bijdrage in 2018 was € 2.681.456en voor 2019 € 2.950.254 (inclusief € 1,82 per inwoner voor het rijksvaccinatieprogramma).

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 11.087.000
31-12-17: € 10.756.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 10.334.000
31-12-17: € 8.902.000

Resultaat:
2017: € 330.000

Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
10 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*, samen met de provincie Noord-Brabant.

Zetel: Uden
Portefeuillehouder: Wethouder J. Van Orsouw
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor deur-tot-deur vervoer voor geïndiceerden en alle andere reizigers.

In 2019 start een nieuwe vervoerder. De aanbesteding daarvoor is in juli 2018 gestart. Het nieuwe contract loopt tot ten minste 2021 met de mogelijkheid van verlenging van tweemaal 1 jaar. Hierdoor is de 'Stip op de Horizon' uitgesteld.

Financieel
Onze bijdrage in 2017 was € 56.685 (GR) en € 957.515 (beleidsuitvoering)
Onze bijdrage in 2018 is € 60.820 (GR), € 853.380 (beleidsuitvoering)

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
31-12-2017: € 1.190.974

Vreemd vermogen:
31-12-2017:€ 620.833

Resultaat 2017
€ 20.706

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden, West en Noord (RAV)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
45 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: *www.ravbrabantmwn.nl*
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
De RAV is een gemeenschappelijke regeling van 45 gemeenten in Brabant-Noord, Midden en West en heeft als doel om kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg te leveren.

Financieel
De gemeentelijke bijdrage is vanaf 2012 op € 0 gesteld. De RAV heeft voldaan aan de belangrijkste voorwaarde: de begroting is sluitend en kan worden gebruikt om de activiteiten uit te voeren.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-7: € 12.569.000
31-12-17: € 13.036.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 21.193.000
31-12-17: € 27.307.000

Resultaat:
2017: € 473.000

Centrumregeling WMO Brabant Noord-Oost

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Noordoost-oost Brabant

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder T. van Kessel
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
In Noordoost Brabant kopen we gezamenlijk de Wmo hulp in. Oss is centrumgemeente voor de inkoop van Wmo-ondersteuning (voor de taken die vanaf 2015 door de gemeente worden uitgevoerd). Oss koopt in namens de deelnemende gemeenten. Regionale inkoop leidt tot minder administratieve lasten voor de aanbieders, meer eenheid in de regio en een sterkere positie in het gesprek met aanbieders.

De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die jaarlijks met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van het ontvangen rijksbudget Wmo.

Financieel
Onze reguliere bijdrage aan de centrumregeling in 2018 was € 244.406 en voor 2019 € 245.848. Dit is exclusief de kosten voor de uitvoering van de Wmo 2015.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: N.v.t.
31-12-17: N.v.t.

Vreemd vermogen:
01-01-17: N.v.t.
31-12-17: N.v.t.

Resultaat:
2017: N.v.t.

Centrumregeling Jeugdhulp Noordoost-Brabant

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Noordoost Brabant

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen.
Website: N.v.t.
Programma: 1. Zorg en welzijn

Toelichting:
De regeling is aangegaan met als doel het behartigen van de belangen van de gemeenten op het gebied van de doelmatige inkoop van de individuele voorzieningen en de flexibele jeugdhulp, volgens het systeem van bestuurlijk aanbesteden.

De kosten voor de inkooporganisatie zijn gebaseerd op een begroting, die jaarlijks met het inkoopplan wordt vastgesteld. De doorberekening naar de deelnemende gemeenten vindt plaats naar rato van het aantal jeugdigen 0 t/m 17-jarigen.

Financieel
Onze reguliere bijdrage aan de centrumregeling in 2018 was € 224.775 en voor 2019 € 228.147. Dit is exclusief de kosten voor de uitvoering van de Jeugdhulp.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: N.v.t.
31-12-17: N.v.t.

Vreemd vermogen:
01-01-17: N.v.t.
31-12-17: N.v.t.

Resultaat:
2017: N.v.t.

Werkvoorzieningschap Noordoost-Brabant

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: www.wvs-nb.nl
Programma: 2. Werk, inkomen en onderwijs

Toelichting:
Het Werkvoorzieningschap is ingesteld door 11 gemeenten in de regio Noordoost-Brabant. Het openbaar lichaam is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) voor deze gemeenten. De materiële uitvoering van de Wsw is opgedragen aan de IBN Holding B.V.

Het Werkvoorzieningschap is namens 11 gemeenten enig aandeelhouder en eigenaar van IBN. De kosten van de gemeenschappelijke regeling bestaan uit bestuurskosten van het Werkvoorzieningschap en een klein deel van de uitvoeringskosten Wsw, namelijk die kosten die voortvloeien uit het formeel werkgeverschap van Wsw-werknemers en ambtelijk personeel.

Financieel
De gemeentelijke bijdrage was in 2018 € 0,25 per inwoner. Voor de gemeente Oss komt dit neer op ongeveer € 23.000 in 2018. Deze bedragen gelden ook voor 2019.

Het saldo van de zogenaamde Algemene Gemeentelijke Reserve (AGR) is voor de gemeente Oss op 30-06-2018 een bedrag van € 1.610.017. Van dit bedrag is € 480.411 reeds bestemd. De gemeente kan de AGR weer inzetten voor opdrachten bij IBN.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 27.592.900
31-12-17: € 27.047.800

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-17: € 0

Resultaat:
2017: € 0

Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
11 gemeenten in Brabant-Noordoost-oost*.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder K. van Geffen, tevens voorzitter dagelijks bestuur.
Website: *www.rblbno.nl*
Programma: 2. Werk, inkomen en onderwijs

Toelichting:
Het Regionaal Bureau Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten Brabant Noordoost (RBL BNO) voert voor 11 gemeenten de Leerplichtwet en de RMC-wet uit. Het bureau ziet erop toe dat kinderen tussen de 5 en 18 jaar onderwijs volgen en dat kinderen tussen de 18 en 23 jaar een startkwalificatie halen. Een startkwalificatie is een mbo-diploma op minimaal mbo-niveau 2. De aanpak blijft in lijn met het beleidskader 2017-2020.

Financieel
Medio 2017 is er een nieuwe cao afgesloten waardoor de personeelskosten zijn toegenomen. Deze kunnen tot 1 januari 2019 worden opgevangen binnen de bestaande begroting. Per 1 januari 2019 zal opnieuw een cao worden afgesloten. De verwachting is dat een indexatie van de personeelskosten met 3% noodzakelijk is.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 142.405
31-12-17: € 173.367

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-17: € 0

Resultaat:
2017: € 30.962

Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
17 gemeenten in Brabant-Noordoost, de provincie Noord-Brabant en waterschap Aa en Maas.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: *www.bhic.nl*
Programma: 3. Ontmoeten, sport en cultuur

Toelichting:
Dit betreft het beheer van archieven in Brabant-Noordoost. Deze organisatie is ontstaan uit een fusie van het Streekarchief Brabant-Noordoost met het Rijksarchief.

Financieel
In 2018 was onze bijdrage € 311.000. In 2019 dragen we € 316.600 bij. De stijging komt voort uit de indexering die alle deelnemende organisaties toepassen. Voor de indexering wordt die van het rijk gevolgd, zodat alle organisaties met een zelfde index te maken hebben.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 2.906.805
31-12-17: € 3.818.059

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 1870.000
31-12-17: € 1. 760.000

Resultaat:
2017: €53.964

Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
19 gemeenten in Brabant Noord en de provincie Noord-Brabant.

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Wethouder J. van der Schoot, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: *www.odbn.nl*
Programma: 5. Zuinig op ons klimaat

Toelichting:
De ODBN heeft als taak om de kwaliteit van vergunningverlening en toezicht en handhaving bij de uitvoering van het milieudeel van de Wabo te verbeteren. De belangrijkste ambities liggen op het vlak van aanpak ketens, milieucriminaliteit en risicovolle bedrijven. Ook heeft de ODBN de opdracht de innovatie en efficiëntie van de taakuitvoering te bevorderen.

In de tweede bestuursrapportage 2017 heeft de ODBN een financieel tekort aangekondigd. Er is een financiële review uitgevoerd door een extern bureau, met als doel om een toekomstgerichte, financieel stabiele organisatie te creëren. Ook voor 2018 wordt rekening gehouden met een negatief resultaat.
In de zomer van 2018 is een meerjarig ontwikkelplan opgesteld om met name de structurele verbeteringen vorm te geven.

Dit alles heeft tot gevolg dat de jaarrekening 2017 vertraging heeft opgelopen. Deze komt in het najaar 2018 beschikbaar. Dan zal er ook besluitvorming worden gevraagd over de dekking van het tekort 2017 en de herziening van de begroting 2018.

Bijzondere risico's:
- De financiële situatie blijft nog erg kwetsbaar.
- De organisatie is nog niet op orde.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Jaarrekening 2017 is niet beschikbaar
Eigen vermogen:
01-01-17: € 7.077.000
31-12-17:

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 15.265.000
31-12-17:

Resultaat: nog niet bekend

Milieustraat

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Zetel: Oss

Portefeuillehouder: Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter.
Website: *www.loket.oss.nl*
Programma: 5. Zuinig op ons klimaat

Toelichting:
Deze gemeenschappelijke regeling zorgt voor het beheer van de Milieustraat voor Oss en Landerd. Landerd betaalt hiervoor een vergoeding naar rato van het aantal inwoners.

Beheer en exploitatie van de Milieustraat Oss is geregeld via:
1. GR Milieustraat
2. Reglement Milieustraat Oss en Groencompostering Oss

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Bijdrage van Landerd:
2016: € 200.808
2017: € 205.718
2018: € 210.000

Afvalinzameling in Landerd

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Zetel: Oss
Portefeuillehouder:
Wethouder J. van der Schoot, tevens voorzitter.
Website: *www.landerd.nl/inwoners/afvalinzameling*
Programma: 5. Zuinig op ons klimaat

Toelichting:
Onze inzameldienst zamelt in opdracht van de gemeente Landerd huishoudelijk restafval, GFT en PMD (Plastic) in bij huishoudens en brengt het ingenomen afval naar het overslagstation.

GR: Afvalinzameling gemeenten Landerd en Oss. Oss is in de GR aangewezen als centrumgemeente.

Dvo: nadere uitwerking GR via 'Dienstverleningsovereenkomst gemeenten Landerd en Oss voor het inzamelen en vermarkten van huishoudelijke afvalstoffen'.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Bijdrage van Landerd:
2016: € 296.408
2017: € 306.590
2018: € 306.000

Heesch-West

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Gemeenten Bernheze, Oss en 's-Hertogenbosch.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur en wethouder J. van Orsouw, tevens lid algemeen bestuur.
Website: *www.oss.nl/gemeente/inwoners/actueel/plannen-en-projecten/bedrijventerrein-heesch-west*
Programma: 6. Vitale economie

Toelichting:
Deze GR is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het regionaal bedrijventerrein Heesch-West en is in 2014 opgericht.

Deze GR is financieel nog beperkt gevuld. De gronden (boekwaarden) zijn nog niet ingebracht bij de GR. Daarom heeft de GR zelf nog geen geld aangetrokken. De GR bereidt het bestemmingsplan en MER (Milieu Effecten Rapportage) voor. De grondgebonden gemeenten voeren de procedure.
Bij de overdracht van het ontwerp bestemmingsplan tekenen de GR en de grondgebonden gemeenten de gebiedsovereenkomst en gaan de gronden over naar de GR. Bestaande leningen zullen overgenomen worden of opnieuw afgesloten moeten worden.

Financieel
Er vindt geen jaarlijkse gemeentelijke bijdrage plaats.

De gezamenlijke boekwaarde (bij de gemeenten) per 31-12-2017 van Heesch-West is ongeveer € 67 miljoen. Daar staat tegenover dat de deelnemende gemeenten een verliesvoorziening van bijna € 44 miljoen hebben getroffen per 31 december 2017.

De gemeente Bernheze participeert voor 12%, 's-Hertogenbosch voor 58% en Oss voor 30% in het geheel.

De deelnemende gemeenten en de provincie Noord-Brabant hebben een masterplan opgesteld. In dit plan staat dat het bedrijventerrein uiteindelijk gefaseerd kan groeien naar ±80 ha. De GR en de provincie Noord-Brabant zien Heesch-West als een bijzonder bedrijventerrein met veel aandacht voor duurzaamheid en energie en (zeer) grootschalige logistiek. In eerste fase gaat het om 50 ha: 30 ha voor zeer grootschalige logistiek en 20 ha voor bedrijven uit andere sectoren, zoals de bouw, die veel ruimte nodig hebben.
Bij de tweede fase (± 30 ha) kijken we wat de actuele vraag zal zijn. Dit vertalen we dan in onze plannen.

De nota reikwijdte en detailniveau is in 2017 voor zienswijzen vrij gegeven. In 2018 is Antea i.s.m. KuiperCompagnons doorgegaan met de voorbereidingen van MER en Bestemmingsplan. Na de zomer is het Voorontwerp-bestemmingsplan Heesch West met het MER afgerond en gaan deze de procedure in. In het eerste kwartaal 2019 staat besluitvorming over de ontwerp-bestemmingsplannen gepland, samen met de ondertekening van de Gebiedsovereenkomst (GOK). In het tweede kwartaal 2019 vindt het vaststellen van de twee bestemmingsplannen plaats, gevolgd door de beroepsperiode.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: - € 44.831
31-12-17: - € 174.085

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 2.694.275
31-12-17: € 2.705.752

Resultaat:
2017: - € 129.254

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
17 gemeenten in Brabant-Noord (conform gebied politieregio).

Zetel: 's-Hertogenbosch
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens lid dagelijks bestuur en plv. voorzitter van de Veiligheidsregio.
Website: www.vrbn.nl
Programma: 9. Veilige omgeving

Toelichting:
De Veiligheidsregio heeft 4 hoofdtaken:
- Regionale brandweerzorg (BBN)
- Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR)
- Gemeenschappelijke meldkamer Brabant-Noord met Brabant-Zuidoost (MKOB)
- Bevolkingszorg

Door veranderingen in de omgeving met toenemende eisen aan de brandweerorganisatie en onder invloed van eerder doorgevoerde bezuinigingen bevindt de BBN zich op dun ijs:
- een gebrek aan uitvoeringscapaciteit;
- het niet kunnen inspelen op ontwikkelingen;
- bedrijfskundige onvolwassenheid;
- wegvallende inkomsten dan wel stijgende kosten.

De BBN beschikt wel over financiële reserves om de periode tot 2019 te kunnen overbruggen.

Om de versterkingen structureel te borgen is een hogere gemeentelijke bijdrage vanaf 2019 noodzakelijk. Om de acute knelpunten structureel op te lossen (kosten € 2.629.000) is een verhoging van de gemeentelijke bijdrage nodig (ruim € 4 per inwoner).

Financieel
In 2019 is de gemeentelijke bijdrage voor de gemeente Oss € 4.436.063.

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 9.468.000
31-12-17: € 9.927.000

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 26.776.000
31-12-17: € 24.246.000

Resultaat:
2017: € 970.000

Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Gemeenschappelijke regeling, bestuurlijk belang en zetel:
Gemeenten Asten, Bernheze, Gemert-Bakel, Laarbeek, Sint Anthonis, Someren, Landerd, Uden, Deurne, Boekel, Oss en het Waterschap Aa en Maas.

Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens lid dagelijks bestuur.
Website: www.bs-ob.nl
Programma: 11. Financieel solide

Toelichting:
De BSOB voert voor onze gemeente taken uit op het gebied van het waarderen van onroerende zaken en het heffen en innen van belastingen.

De kostenverdeling tussen alle deelnemers (gemeenten en waterschap) wordt jaarlijks bijgesteld. Een werkgroep, waarin Oss zitting heeft, is op zoek naar een andere methodiek van de kostenverdeling. Het is de bedoeling dat nieuwe regeling per 2019 wordt ingevoerd.

Financieel
Bijdrage 2019 € 1.187.703

Eigen vermogen, vreemd vermogen en resultaat:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-17: € 0

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 0
31-12-16: € 0

Resultaat:
2017: € 0

B. Vennootschappen en corporaties

Oss Life Sciences Park Vastgoed BV

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok.
Website: *www.pivotpark.nl*

Doel:
Het doel is het aankopen (al gebeurd) en beheren van registergoederen ten behoeve van het Pivot Park.

OLSP Vastgoed BV is een samenwerking van de gemeente Oss en de provincie Noord-Brabant. OLSP Vastgoed BV is eigenaar van de gebouwen. De gronden zijn in erfpacht verkregen van de eigenaar, de gemeente Oss. Begin 2017 zijn door de provincie Noord-Brabant aanvullende leningsfaciliteiten beschikbaar gesteld. Onder andere om extra te investeren in het vastgoed om een marktconforme exploitatie mogelijk te maken. De gemeente verstrekt 11 jaar lang een bijdrage van € 93.000 voor de stimulering van het Life Science klimaat in Oss. Daarnaast verstrekken we 8 jaar lang een bijdrage van € 25.000 voor promotie en branding van het park (zie raadsbesluit d.d. 26 jan 2017). In juli 2017 is tussen OLSP Holding en OLSP Vastgoed en de eigenaren daarvan een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Deze regelt met name gezamenlijke besluitvorming van beide partijen over onderwerpen die hen gezamenlijk aangaan. Zodat meer als één organisatie kan worden gewerkt. Naar verwachting worden deze afspraken in het najaar van 2018 omgezet in een daadwerkelijke fusie tussen OLSP Holding en OLSP Vastgoed.

Betrokkenheid:

Eigen vermogen:
01-01-2017 € 456.768
31-12-2017 € 851.263

Vreemd vermogen:
01-01-2017 € 9.864.747
31-12-2017 € 8.943.095

Resultaat:
2017 € 394.495

Coöperatieve Vereniging Midwaste

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder J. van der Schoot.
Website: *www.midwaste.nl*

Doel:
Midwaste is een vereniging waarvan alleen publiekrechtelijke inzameldiensten met meer dan 50.000 aansluitingen lid kunnen worden. Zij ondersteunt de leden bij de bedrijfsvoering, zowel op het gebied van duurzaamheid als de exploitatie.

Betrokkenheid:
De gemeente is een jaarlijkse vaste managementfee van € 40.000 verschuldigd. Daarnaast is er een opslag (variabele fee) van € 0,75 per ton voor de bij Midwaste ingebrachte tonnages. Deze kosten worden ruimschoots gecompenseerd door de schaalvoordelen die Midwaste biedt.

Bank Nederlandse Gemeenten

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok.
Website: *www.bngbank.nl*

Doel:
Bankier van de Nederlandse gemeenten en huisbankier van de gemeente Oss.

Betrokkenheid:
De gemeente Oss is aandeelhouder (64.646 aandelen). Jaarlijks ontvangen we dividend. De dividenduitkering over 2017 was € 163.554.

Eigen vermogen:
01-01-17: € 4.486 miljoen
31-12-17: € 4.953 miljoen

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 149.514 miljoen
31-12-17: € 135.014 miljoen

Resultaat:
2017: € 393 miljoen

NV Brabant Water

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok, tevens vertegenwoordiger van de gemeente bij de algemene vergadering van aandeelhouders.
Website: *www.brabantwater.nl*

Doel:
Watervoorziening in de provincie Noord-Brabant.

Betrokkenheid:
De gemeente Oss is aandeelhouder (82.901 aandelen). Er wordt geen dividend uitgekeerd.

Eigen vermogen:
01-01-17: € 578 miljoen
31-12-17: € 609 miljoen

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 400 miljoen
31-12-17: € 439 miljoen

Resultaat:
2017: € 31,2 miljoen

C. Stichtingen en verenigingen

Stichting Agrifood Capital

Rechtspersoon:
Persoonlijke titel: W. Buijs-Glaudemans, lid stichtingsbestuur.
Zetel: 's-Hertogenbosch
Website: *www.agrifoodcapital.nl*

Doel:
Noordoost-Brabant wordt dé topregio in Agrifood. De accenten liggen hierbij op een excellente arbeidsmarkt (People), krachtige bedrijvigheid (Business), betekenisvolle vernieuwingen (Innovation) en een aantrekkelijke woon-werkomgeving (Basics).

De Stg. AgriFood Capital is vooral actief op de onderdelen Business en Innovation. Binnen Innovation worden drie thema's onderscheiden: Healthy Food, Smart Food en Circulair Food. Voorbeelden van resultaten die zijn gerealiseerd of waaraan is bijgedragen zijn:
Realisatie regionaal Logistics House (gevestigd in Oss) en aantrekken van een businessdeveloper, AgriFood Financieringstafel (een netwerk van financieringsspecialisten in de regio om daarmee een betere toegang tot kapitaal voor bedrijven met financieringsvraagstukken in de regio mogelijk te maken), Financiële support aan 18 innovatieprojecten in de regio via REAP/Regeling Economie en Innovatie (totale projectwaarde € 1,4 mln.), Start project "Foodsquad Opens Doors" (ontwikkeling van ondernemersacademie met test-en ontwikkelfaciliteiten voor gezonde voeding - EU-subsidiprogramma OPZuid totale omvang € 2,4 mln.).

Betrokkenheid:
De stichting is onafhankelijk en opgericht door personen met een achtergrond in het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid.
De vertegenwoordigers met een verbinding naar de overheid informeren en raadplegen de bestuurlijke regiegroep Convenant Brabant-Noordoost over de activiteiten van de stichting.

Stichting Regionaal Veiligheidshuis Maas en Leijgraaf (RVML)

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens penningmeester van de stichting.
Website: *www.veiligheidshuizen.nl*

Doel:
De stichting is opgericht om een betere afstemming tussen partners op het terrein van veiligheid te bereiken (politie, gemeenten, Openbaar Ministerie en diverse welzijnsinstellingen).

Doelstelling van de Stichting Beheer en Exploitatie Regionaal Veiligheidshuis Maas & Leijgraaf:
- integrale aanpak van keten overstijgende c.q. complexe persoonsgerichte problematiek in een netwerk van samenwerking tussen straf - zorg en (andere) gemeentelijke partners.
- het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

De 11deelnemende gemeenten dragen jaarlijks bij in de kosten.
In 2018 was onze bijdrage € 51.634,-. In 2019 is onze bijdrage € 66.125 (exclusief nazorg, sinds 1 januari 2018 voert de gemeente Oss deze taak zelf uit) .

Betrokkenheid:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 183.856
31-12-17: € 150.858

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 60.500
31-12-17: € 101.314

Resultaat:
2017: € -32.998

Vereniging Talentencampus Oss

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens voorzitter van de vereniging en wethouder K. van Geffen, tevens bestuurslid van de vereniging.
Website: *www.talentencampus oss.nl*

Doel:
Als netwerkorganisatie richt de Vereniging Talentencampus zich vooral op het streven naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Vanuit deze opdracht organiseert en coördineert de Talentencampus zowel fysieke als online ontmoetingen op het snijvlak van onderwijs en arbeidsmarkt. Deelnemende partijen binnen het netwerk zijn de co-creators van een inspirerend en aantrekkelijk programma voor een leven lang leren, werken en ontwikkelen.

De gemeente draagt jaarlijks bij in de kosten. In 2018 was onze bijdrage € 150.000.
Voor 2019 dragen we € 150.000 als gemeente bij. Dit geldt ook voor de jaren 2020 tot en met 2022.

Betrokkenheid:
Eigen vermogen:
01-01-17: € 85.295
31-12-17: € 133.899

Vreemd vermogen:
01-01-17: € 159.939
31-12-17: € 22.103

Resultaat:
2017: € 48.604

Stichting de Kracht van Oss

Rechtspersoon:
Zetel: Oss
Portefeuillehouder: Wethouder F. den Brok is lid van de stuurgroep die de koers uitzet van deze stichting.
Website: https://dekrachtvanoss.nl/

Doel:
Op advies van Rekenkamercommissie (rapport 'What's in it for Oss?') is deze stichting toegevoegd aan dit overzicht.
Als partner in de Kracht van Oss onderschrijven we het gezamenlijke hoofddoel, namelijk "het gezamenlijk creëren van een veerkrachtige, toekomstbestendige Osse economie, waarbij dynamiek, samenwerking en verbinding de 'Kracht van Oss' vormen". De Kracht van Oss stimuleert ondernemerschap en ondersteunt projecten die leiden tot nieuwe bedrijvigheid met nieuwe werkgelegenheid. Bovendien stimuleert de Kracht van Oss het ontstaan van samenwerkingen tussen ondernemers onderling en met onderwijs- en kennisinstellingen.

In 2017 hebben wij een bijdrage gedaan van € 300.000 voor de jaren 2017, 2018 en 2019. De voorwaarden zijn besproken met de gemeenteraad in december 2017.

Betrokkenheid:
Resultaat 2017: € -68,-

D. Overige verbonden partijen

Convenant Brabant-Noordoost

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder: Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, lid bestuurlijke regiegroep.
Website: www.vng.nl/files/vng/20170125_convenant_vsv_en_kwetsbare_jongeren_2016-2020.pdf

Doel:
Samenwerking op basis van een convenant tussen de inmiddels 17 gemeenten en 2 waterschappen in Brabant-Noordoost met een brede taakopvatting: ruimtelijke ordening, economie, werkgelegenheid en bereikbaarheid.

In 2013 is voor het eerst een convenant afgesloten dat de samenwerking van de overheden in Noordoost-Brabant binnen Agrifood Capital regelt. Gekoppeld aan dit convenant hebben de overheden ook een regiofonds ingesteld, waarin jaarlijks € 3 per inwoner wordt gestort. Daarnaast is er voor Agrifood Capital Werkt een bijdrage die bestaat uit jaarlijks € 1 per inwoner.
In het Bestuursconvenant regionale samenwerking Noordoost Brabant 2017-2020 is opgenomen dat dit convenant en de uitvoering zal worden geëvalueerd. In 2017 is een Mid Term Review van de regionale samenwerking Brabant Noordoost uitgevoerd.
Naar aanleiding van de Mid Term Review zijn er een aantal keuzes gemaakt om de regionale samenwerking Brabant Noordoost te verbeteren. Er is focus aangebracht op drie kernopgaven: transitie landbouw, voeding en gezondheid en klimaat en energie. De financiering van projecten/activiteiten die voortvloeien uit deze hoofdopgaven komt uit het Regiofonds. Voor gemeente-overstijgende activiteiten die buiten de drie hoofdopgaven vallen, zal door de deelnemende gemeenten/partijen aparte financiering geregeld moet worden (cafetaria-model).
Verder is geconstateerd dat de regionale samenwerking effectiever zou kunnen zijn indien door de convenantpartners invulling wordt gegeven aan voldoende en juiste capaciteit.
Voor het overige blijft het overleg en de structuur van de publieke samenwerking (met de portefeuillehoudersoverleggen Ruimte/Mobiliteit, Arbeidsmarkt, Duurzame leefomgeving, Economie) in stand. Hier vindt regionale afstemming plaats en voeding voor de thema's.

Betrokkenheid:
Jaarrekening 2017 is niet beschikbaar

Eigen vermogen:
01-01-16: - € 90.106
31-12-16: € 333.303

Vreemd vermogen:
01-01-16: € 2.270.904
31-12-16: € 2.076.263

Resultaat:
2016: € 423.409

Samenwerking As50

Rechtspersoon:
Portefeuillehouder:
Burgemeester W. Buijs-Glaudemans, tevens voorzitter van de As50.

Website: www.as50.nl

Doel:
Samenwerking op basis van een convenant tussen de gemeenten Oss, Uden, Meierijstad, Bernheze en Landerd op het terrein van werkgelegenheid en economie.

Betrokkenheid:
We werken samen met het bedrijfsleven, onderwijs en Agrifood Capital Werkt! om voldoende en goed gekwalificeerd personeel in de As50 gemeenten aan te trekken en behouden.

Bestuurlijke regiegroep Maashorst

Rechtspersoon:
Convenant tussen Bernheze, Landerd, Oss, Uden, Waterschap Aa en Maas en Staatsbosbeheer

Portefeuillehouder:
Wethouder J. van der Schoot, tevens lid van het Bestuurlijk Regieteam (BRT).

Doel:
De samenwerking is gericht op de ontwikkeling en het beheer van natuurgebied De Maashorst, inclusief Herperduin en het zuidelijk uitloopgebied Oss.

De deelnemende partijen vormen samen het Bestuurlijk Regieteam (BRT). Het BRT is opdrachtgever van Stichting Maashorst in Uitvoering. De stichting wordt ambtelijk ondersteund door het Programmabureau de Maashorst. Oss draagt bij aan de bekostiging van de jaarplannen (ongeveer € 100.000 per jaar) en levert personele capaciteit aan het programmabureau de Maashorst. De Maashorst is in 2012 benoemd tot een Landschap van Allure. Daarin moet de ontwikkeling van natuur, leefbaarheid, economie en landschap hand in hand gaan. Ook is veel provinciaal geld gestopt in het realiseren van het NatuurNetwerk in de Maashorst. Daarvoor is een integraal inrichtingsplan gemaakt (IBeP) met een looptijd tot 2020.

Paragraaf grondbeleid

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft op hoofdlijnen het grondbeleid, de financiële positie en het weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Tegelijkertijd hebben we ook het Najaarsbericht opgesteld. Het Najaarsbericht gaat een slag dieper dan deze paragraaf en geeft inzicht op een lager detailniveau.

1. Grondbeleid

1.1 Economische ontwikkelingen

Het gaat goed met de Nederlandse economie. Dit blijkt uit alle cijfers. Er is sprake van een economische groei die uitkomt op 2,9% in 2018 en 2,7% in 2019. Volgens het CPB houdt de hoogconjunctuur aan door de solide groei van de relevante wereldhandel, expansief begrotingsbeleid, ruim monetair beleid en een onstuimige woningmarkt.

De groeiraming kent wel enkele neerwaartse risico's namelijk de Brexit en het verloop van het conflict met Amerika over internationale handel. Naast deze politieke onzekerheden is er onzekerheid over het monetaire beleid van de ECB en de Federal Reserve. Zowel niet of beperkt als te snel stijgende rentes kunnen voor het eurogebied problematisch zijn.

Ook in 2018 zien we sterk stijgende woningbouwprijzen. Op basis van de cijfers tot en met het tweede kwartaal verwacht de NVM in Nederland een prijsontwikkeling van 8% tot 10%. Deze stijging wordt veroorzaakt door een tekort aan woningen en de lage hypotheekrente. Het aantal transacties in 2018 daalt wel door de krapte op de markt met 7% tot 10%. Binnen de gemeente Oss is er sprake van een meer ontspannen woningmarkt met een evenwichtige groei. Maar ook hier daalt het aanbod van beschikbare woningen de laatste twee jaar sterk met stijgende woningprijzen als gevolg. Zo zijn de prijzen in deze regio vanaf juli 2017 volgens de NVM in één jaar met 6,4% gestegen.

De economie in Noordoost-Brabant bleef in 2017 groeien. De bezettingsgraad in de industrie ligt op dit moment weer rond het niveau van voor de crisis. Het gebrek aan vraag is voor de bedrijven eigenlijk geen belemmering meer. Er dreigt echter wel een tekort aan geschikte arbeidskrachten. Voor het grondbedrijf is met name de logistieke sector van groot belang in verband met bedrijventerrein Vorstengrafdonk. Op Vorstengrafdonk is nog 43,4 ha beschikbaar (42% is verkocht). Dit is vooral ruimte voor grootschalige bedrijvigheid. Op middellange termijn gaan we een tekort zien in kleinschalige bedrijfskavels in Oss. De nieuwe ruimtelijke regels, zoals de ladder van duurzame verstedelijking, maken dat het zoeken naar nieuwe locaties lastig zal gaan worden.

1.2 Beleid

Grondbeleid

Wij zijn continu bezig met zoeken naar mogelijkheden om de financiële positie van het grondbedrijf te verbeteren. Dit is een doorlopend proces. Om de verkoop van de kavels voor woningen en bedrijven te optimaliseren, zijn we de volgende initiatieven gestart.

- Wonen in Oss: Dit is een samenwerking tussen de verschillende woonpartners (bouwers, hypotheekverstrekkers, makelaars, corporaties en gemeente). Het doel van wonen in Oss is het versterken van de kracht van het Osse wonen en het verbeteren van de duurzaamheid bij de woningbouw.
- Zelfbouwcoach: Bij de gemeente hebben we iemand beschikbaar om potentiële kopers te helpen bij het kopen van grond voor zelfbouw.
- Erfpacht: De gemeente biedt kopers de mogelijkheid om hun grond te kopen via een erfpachtconstructie. Het eigendom blijft dan deels bij de gemeente. Kopers betalen een maandelijkse canon (soort van huur) voor het gebruik.
- Accountmanagement: We benaderen actief nieuwe groepen van afnemers, zoals woon-zorg, beleggershuur, consumentgericht ontwikkelen, enzovoorts.

Naast de maatregelen, gericht op de verkoop, zijn we ook bezig met een nieuw grondbeleid voor de gemeente zelf. Zaken die wij hierin meenemen zijn ontwikkelingen naar de toekomst toe. Het gaat concreet om de volgende vraagstukken:

- Verduurzaming: Gelet op het duurzaamheidsvraagstuk, bekijken we hoe we nu al kunnen anticiperen op de toekomst. Hierbij wordt gedacht aan gasloze wijken, stimulering van de bouw van BENG-woningen (bijna energie neutrale gebouwen).
- Nieuwe woningbouwlocaties: De komende jaren sluiten we een groot aantal woningbouwcomplexen af (Horzak 2019, Piekenhoef 2025, Lith Oost 2023). Om de woningbouwbehoefte op te vangen, zijn we recent gestart met de uitwerking van het plan Oijense Zij Noord. Voor de daaropvolgende periode zoeken we naar nieuwe bouwlocaties. Dat kan zowel binnenstedelijke inbreiding worden, maar ook (beperkte) uitbreidingslocaties.
- Versterking lokale bedrijvigheid: Om de werkgelegenheid naar de toekomst toe te garanderen, is het noodzakelijk om te kijken naar ruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Voor grootschalige bedrijvigheid hebben we nog voldoende ruimte beschikbaar op de Vorstengrafdonk en Heesch West. Voor kleine bedrijvigheid wordt de beschikbare ruimte schaars.

Grondprijsbeleid

In 2016 is het gemeentelijk grondprijsbeleid vernieuwd. Uitgangspunt is dat de gemeente Oss voor de grond vraagt wat deze waard is: niet meer en niet minder. Grondprijsbeleid is immers geen doel op zich en moet ruimtelijke ontwikkelingen niet frustreren, noch impliciet subsidiëren. Ieder jaar, voordat de jaarrekening wordt opgesteld, worden alle grondprijzen herzien en indien nodig aangepast.

Vennootschapsbelasting (Vpb) voor gemeenten

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (Vpb) betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Deze plicht komt voort uit klachten vanuit het bedrijfsleven over oneerlijke concurrentie bij het uitvoeren van bedrijfsmatige, commercieel getinte activiteiten van (onder andere) gemeenten. Ook het grondbedrijf valt onder de werking van de Vpb.

Voor alle complexen hebben we de openingsbalans opgesteld. Op basis van die informatie gaan we er vooralsnog vanuit dat we binnen de looptijd van de begroting (2019-2022) geen Vennootschapsbelasting hoeven te betalen. Naar de toekomst toe zal er wel sprake zijn van een verhoging van de lasten. De feitelijke belastingdruk hangt echter ook af van de werkelijke situatie. Omdat nog onduidelijk is wat op een aantal cruciale vraagstukken het standpunt van de inspecteur zal gaan worden, kunnen we nu nog geen concrete uitspraken doen over de hoogte van de last. Dit zal de komende jaren duidelijk moeten worden. Daarnaast zal de belastingdruk bij nieuwe winstgevende complexen wel drukken op het uiteindelijke resultaat.

Nieuw risicobeleid Grondbedrijf

De huidige risicosystematiek is aan vernieuwing toe. Het grootste nadeel van ons huidig systeem is dat niet in één oogopslag gezien kan worden wat ons risicoprofiel is. We moeten uit meerdere tabellen, berekeningen, methodes en reserves de benodigde informatie halen. Dat maakt het lastig om een goed inzicht te geven in de stand van zaken. Dit verbeteren we door één nieuw systeem in te voeren waarbij op basis van de Monte-Carlomethode (statische simulatietechniek) de risico's worden berekend. De invoering van deze nieuwe methode vindt plaats bij de vaststelling van het najaarsbericht 2018 grondbedrijf.

Alle risico’s worden straks in één keer afgedekt vanuit de Algemene Bedrijfsreserve van het Grondbedrijf (ABR) en niet meer, zoals nu, verspreid over meerdere posten en reserves. Het totale risicobedrag moet gelijk gezien worden als de minimale omvang van de ABR. Als de ABR hoger is dan de minimale omvang, kan die worden afgeroomd naar de reguliere gemeentelijke begroting.

2. Financiële positie

2.1 Stand van de Algemene Bedrijfsreserve (ABR)

De volgende tabel geeft inzicht in het verloop van de ABR van het grondbedrijf.

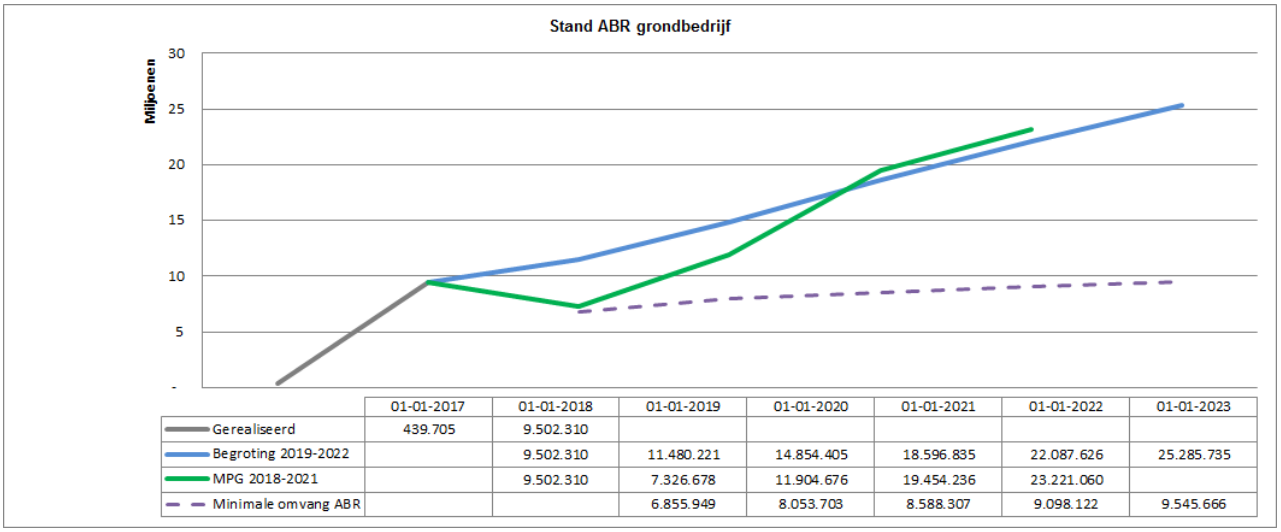

	01-01-2017	01-01-2018	01-01-2019	01-01-2020	01-01-2021	01-01-2022	01-01-2023
Gerealiseerd	439.705	9.502.310					
Begroting 2019-2022		9.502.310	11.480.221	14.854.405	18.596.835	22.087.626	25.285.735
MPG 2018-2021		9.502.310	7.326.678	11.904.676	19.454.236	23.221.060	
Minimale omvang ABR			6.855.949	8.053.703	8.588.307	9.098.122	9.545.666

De volgende zaken vallen op bij de vergelijking tussen de begroting en het MPG. Op 1 januari 2019 bedraagt de verwachte stand van de ABR € 11,48 miljoen positief. Dit is € 4,15 miljoen hoger dan waar bij het MPG van uit was gegaan. Verder laat de ABR in 2018 geen daling meer zien ten opzichte van het MPG. Dit is vooral het gevolg van de volgende twee ontwikkelingen:

1. Als gevolg van de nieuwe risicomethode hebben we alle risicoreserveringen uit de exploitaties gehaald. De exploitaties laten dus nu alleen de 'zuivere' winst zien (de winstnemingen worden niet meer verlaagd om eventuele risico's af te dekken). Door de nieuwe methode kan ook de reserve planeconomische risico's komen te vervallen ten gunste van de ABR. Alle risico's worden nu volledig opgevangen binnen de ABR.
2. De fasering van Vorstengrafdonk is aangepast. We verwachten dit jaar bijna 2,5 ha. bedrijfsgrond meer te verkopen dan waarbij het MPG van werd uitgegaan. Omdat Vorstengrafdonk voor meer dan 56% verantwoordelijk is voor de winst binnen het grondbedrijf, heeft dat een direct positief effect op de stand van de ABR. De winst komt namelijk eerder. Ook in 2019 verwachten we ca. 4,8 ha meer bedrijfsgrond uit te geven.

De ABR moet altijd een minimale omvang hebben om alle risico's op te vangen. Op 1-1-2019 is de minimale omvang van de ABR berekend op € 6,86 miljoen. Als de ABR boven de minimale stand uitkomt, kan dit verschil worden afgeroomd naar de reguliere begroting. Uitgaande van een beginstand op 1-1-2019 van € 11,48 miljoen, kan dus, als gevolg van de verwachte hogere stand bij de jaarrekening, een bedrag van € 4,60 miljoen worden afgeroomd.

ABR naar de toekomst toe - kanttekeningen

De komende jaren verwachten we een forse stijging van de ABR. Bij deze stijging moeten we een aantal belangrijke kanttekeningen plaatsen.

- Verloop is een theoretische berekening: Het verwachte eindsaldo is gebaseerd op de huidige inschattingen van de verkoop van gronden dit jaar en voor de komende jaren. Als de economie verslechtert, dan heeft dit uiteraard een (fors) effect op de verkopen. Dit is goed terug te zien in de verkoopcijfers van de gemeente Oss tijdens de laatste financiële crisis.
- Vennootschapsbelasting (Vpb): Het gemeentelijk grondbedrijf is Vpb-plichtig. Het is op dit moment nog niet helder hoe dit exact gaat uitpakken voor Oss. De verwachting is dat we binnen de planperiode van de begroting nog geen Vennootschapsbelasting hoeven te betalen. In het najaar van 2018 moet de gemeente aangifte doen over het boekjaar 2016. Daarna zal ook het standpunt van de inspecteur duidelijk worden over een aantal discussiepunten.

2.2 Verkopen

Woningbouw

In de onderstaande tabel geven we inzicht in het verloop van de totale uitgifte van bouwkavels in Oss van de afgelopen jaren en voor de komende jaren. Dit zijn de kavels die wij bouwrijp verkopen. Dit is exclusief gronden die wij aan ontwikkelaars verkopen in huidige staat en dus niet zelf bouwrijp maken (denk hierbij aan de woningen binnen het project Koornstraat-Begijnenstraat, De Kolk en de te realiseren woningen van Park en People binnen het project Talentencampus).

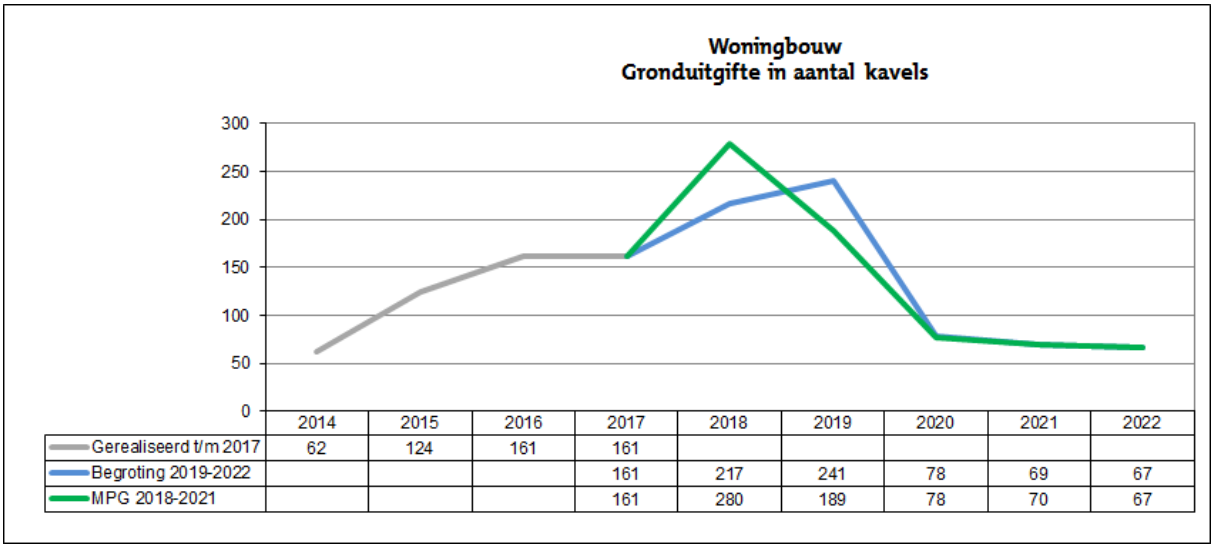

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gerealiseerd t/m 2017	62	124	161	161					
Begroting 2019-2022				161	217	241	78	69	67
MPG 2018-2021				161	280	189	78	70	67

We verwachten dit jaar 217 kavels te verkopen. Ten opzichte van het MPG is er sprake van een daling. Dit komt met name door vertraging bij de plannen Soos 66 (-36), Centrumplan Berghem (-11) en Centrumplan Lith (-10). Na 2019 zien we nu nog een daling in het aantal geplande woningen wat de gemeente uit gaat geven. Dat komt omdat de huidige IMVA's (Walkwartier, Oijense Zij Noord) nog in voorbereiding zijn. Pas als deze plannen worden omgezet naar een grondexploitatie (BIE) dan nemen we ze mee in deze tabel.

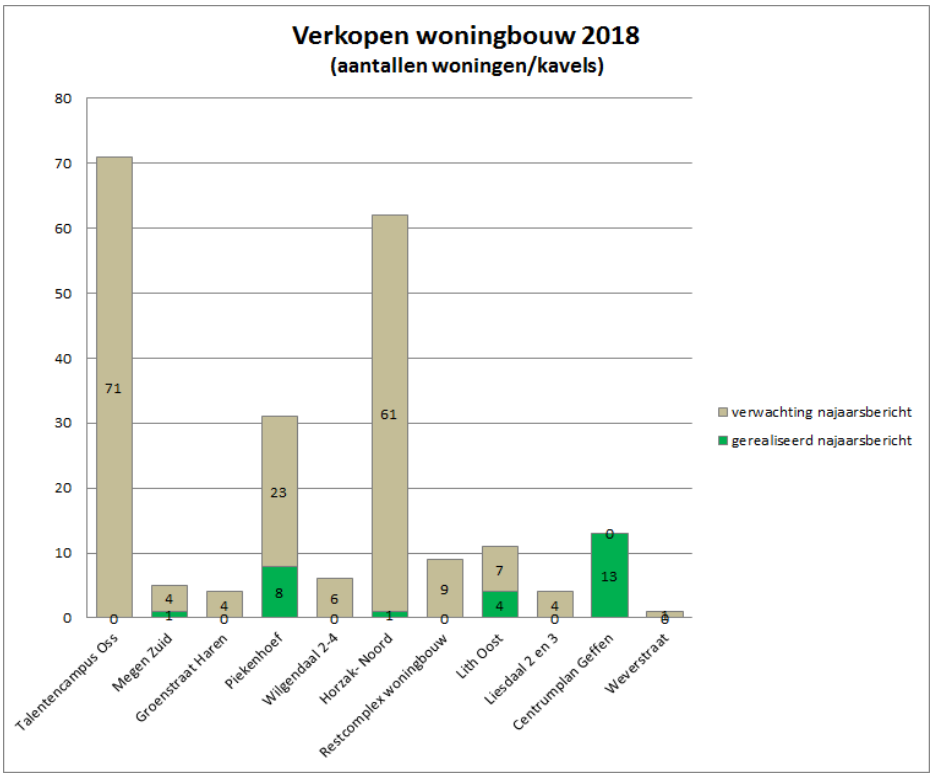

In 2018 hebben we tot op 1 september 27 kavels verkocht. De overige kavels verwachten we de komende maanden te verkopen. Het gaat hierbij om grote aantallen woningen in één keer in de vorm van appartementen.

Bedrijventerreinen

In de navolgende tabel geven we inzicht in het verloop van de totale uitgifte van bouwgrond voor industrie (in hectares) in Oss van de afgelopen jaren en voor de komende jaren.

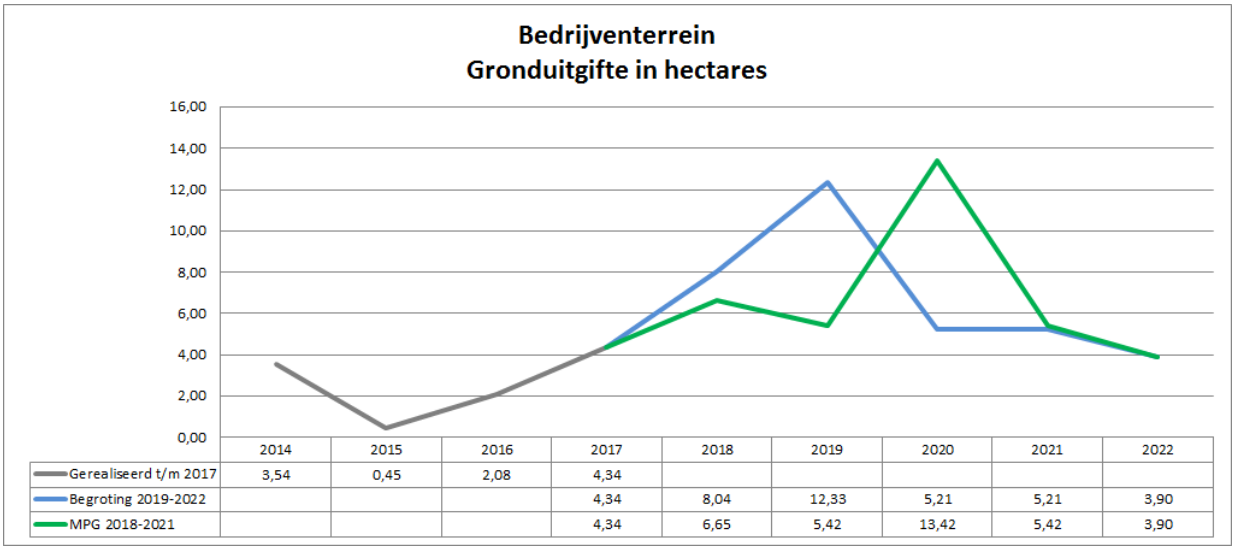

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gerealiseerd t/m 2017	3,54	0,45	2,08	4,34					
Begroting 2019-2022				4,34	8,04	12,33	5,21	5,21	3,90
MPG 2018-2021				4,34	6,65	5,42	13,42	5,42	3,90

De verwachting is dat we dit jaar 8,04 ha bedrijfsgrond verkopen. Dat is 1,39 ha meer dan waar we bij het MPG van zijn uitgegaan. Ook voor 2019 verwachten we een stijging in de verkopen. Dit komt door de verwachte en geplande verkopen in Vorstengrafdonk. Bij bedrijventerrein de Geer loopt de planning iets achter ten opzichte van de planning bij het MPG. In Vorstengrafdonk verwachten we één keer in de 5 jaar, naast de normale verkoop, een bijzondere verkoop te realiseren. Bij het MPG gingen we nog uit van verkoop van deze verkoop in 2020. We hebben deze verkoop nu buiten de planperiode van deze begroting gepland, namelijk in 2023.

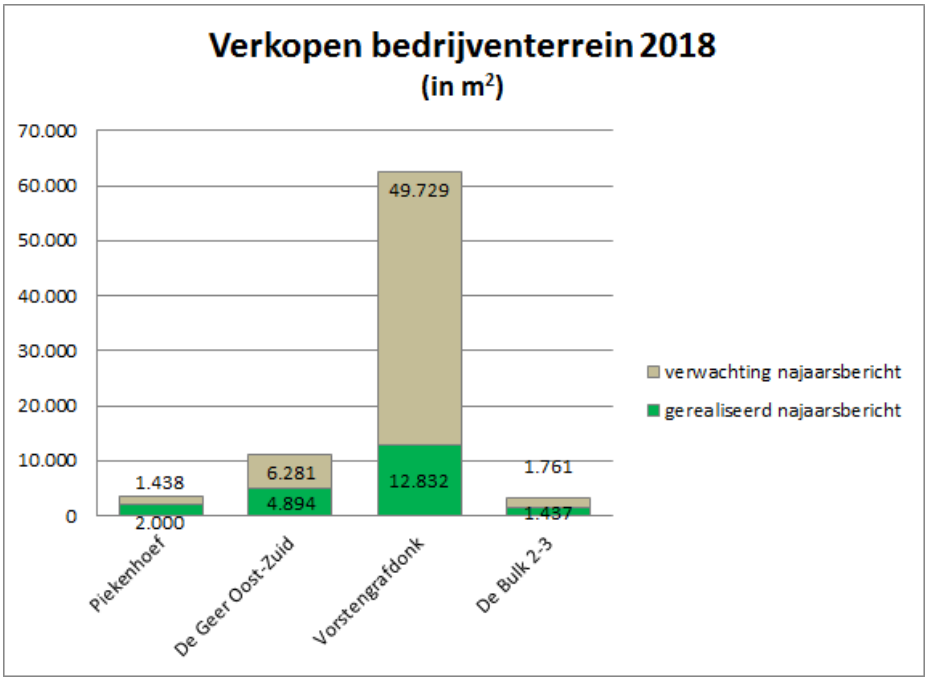

Tot op heden is er 2,12 ha grond verkocht op de bedrijventerreinen. Bij Vorstengrafdonk hebben we circa 1,3 ha verkocht en zijn we in onderhandeling met partijen voor de overige gronden die we dit jaar verwachten te verkopen. De geplande verkopen op de Geer betreffen percelen waar een optie op ligt.

2.3 Projectenportefeuille

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende complexen binnen het grondbedrijf en de wijzigingen ten opzichte van de jaarrekening 2017. Met het in werking treden van de nieuwe BBV-regels worden voorbereidingskosten van de nog niet in exploitatie genomen (bouw)gronden als kosten IMVA's op de balans gezet. Formeel maken ze dan ook geen deel meer uit van het grondbedrijf. Omdat het grondbedrijf wel belast is met de projectvoering van deze plannen, staan ze nog wel op het projectenoverzicht. Ook hebben we een voorziening IMVA's. Die vullen we vanuit de ABR. Als een IMVA niet doorgaat, boeken we de reeds aan dit project toegeschreven kosten af van deze voorziening.

	61905 IMVA - herstructurering	61905 IMVA - woningbouw	61905 IMVA - industrieterreinen
IMVA	80260 Wal Kwartier	80530 Oijense Zij Noord	80710 Binnenhaven Elzenburg
	80410 Schaepskooi		80680 Heesch-West
	80430 Herontwikkeling Kapelaan Nausstraat		
	80440 Voormalig belastingkantoor		
	82120 Herontwikkeling Gemeentehuis Geffen		

	62401 herstructureringsplannen	eindjaar	62201 woningbouwcomplexen	eindjaar	62302 industrieterreinen	eindjaar
BIE	80110 Bergoss	2020	80310 piekenhoef	2025	80620 de geer oost-zuid	2021
	80120 Koornstraat Begijnenstraat	2021	80330 Wilgendaal 2 Herpen	2027	80630 vorstengrafdonk	2026
	80140 Elzeneindlocatie Slowcare	2019	80520 horzak-noord	2019	80660 de bulk 2-3	2022
	80190 centrumplan Berghem	2021	80590 restant complexen	2018	80690 Danenhoef Zuid	2018
	80200 Talentencampus	2022	81400 Lith Oost	2023	80720 Crematorium Oss	2020
	80220 Megen Zuid	2020	81420 Liesdaal 2 en 3	2033		
	80230 groenstraat haren	2022	82310 Oude Baan Geffen	2018		
	80240 De Kolk Ravenstein	2021	82330 Weverstraat Geffen	2020		
	80290 De Ruwert	2021	82340 Den Herd Geffen	2020		
	80390 Soos 66 Oss	2020				
	80420 Spaander Straatsche Akkers	2019				
	81120 Centrumplan Lith	2020				
	81140 Dorpsplan Oijen	2019				
	82110 Centrumplan Geffen	2019				

Wijzigingen tov MPG 2018-2021	
80290 De Ruwert	Nieuwe BIE

2.4 Winst- en verliesnemingen

Methode winstneming

Op grond van de notitie Grondexploitaties 2016 van de commissie BBV moet winst genomen te worden op basis van het zogenoemde principe van Percentage Of Completion (POC). Rekening houdende met de stand van de gerealiseerde uitgaven en inkomsten ten opzichte van de totale uitgaven en inkomsten dient tussentijds winst genomen te worden. Een voorbeeld: bij een project hebben we dit jaar 52% van alle kosten gemaakt. Verder hebben we 35% van alle opbrengsten ontvangen. Volgens de POC-methode nemen we dan 52% x 35% = 18% van de te verwachten winst.

Toekomstige winst- en verliesnemingen

Op basis van de POC-methode verwachten we in 2018 € 8,6 miljoen aan winst te nemen. Vanaf 2019 tot en met 2033 verwachten nog netto € 29,1 miljoen aan winst te kunnen nemen. De grootste bijdrage in de winstnemingen vanaf 2018 wordt geleverd vanuit het project Vorstengrafdonk. Het gaat hierbij om een nog te nemen winst van € 20,9 mln. waarvan € 3,7 mln. in 2018.

Verliesvoorziening

Vanaf 2016 nemen we niet meer direct een verlies in de exploitaties maar vormen we een voorziening voor de te verwachten exploitatieverliezen. Als een verlieslatend complex wordt afgesloten, dan dekken we het tekort af met de voorziening. De totale voorziening te verwachten exploitatieverliezen bedraagt per 1-1-2019 circa € 8,0 mln. De projecten met de grootste verliesvoorziening op prijspeil 1-1-2019 zijn het Wal Kwartier (€ 6,1 mln.) en Talentencampus (€ 0,8 miljoen).

Totaaloverzicht

De hierna volgende tabel geeft een overzicht van de te verwachten winstnemingen en verliesvoorzieningen voor de periode 2019-2022 binnen de grondexploitaties (BIE's) (bedragen in miljoenen euro's). De verschillen in de winstnemingen in de jaren 2018 t/m 2020 komen door een bijgestelde uitgifteprognose voor Vorstengrafdonk. Daarnaast leidt de nieuwe risicomethode tot hogere winstnemingen. Dit wordt hierna toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen. Tot slot zijn de verliesvoorzieningen van het Wal Kwartier en Talentencampus in 2022 duidelijk zichtbaar in de onderstaande grafiek.

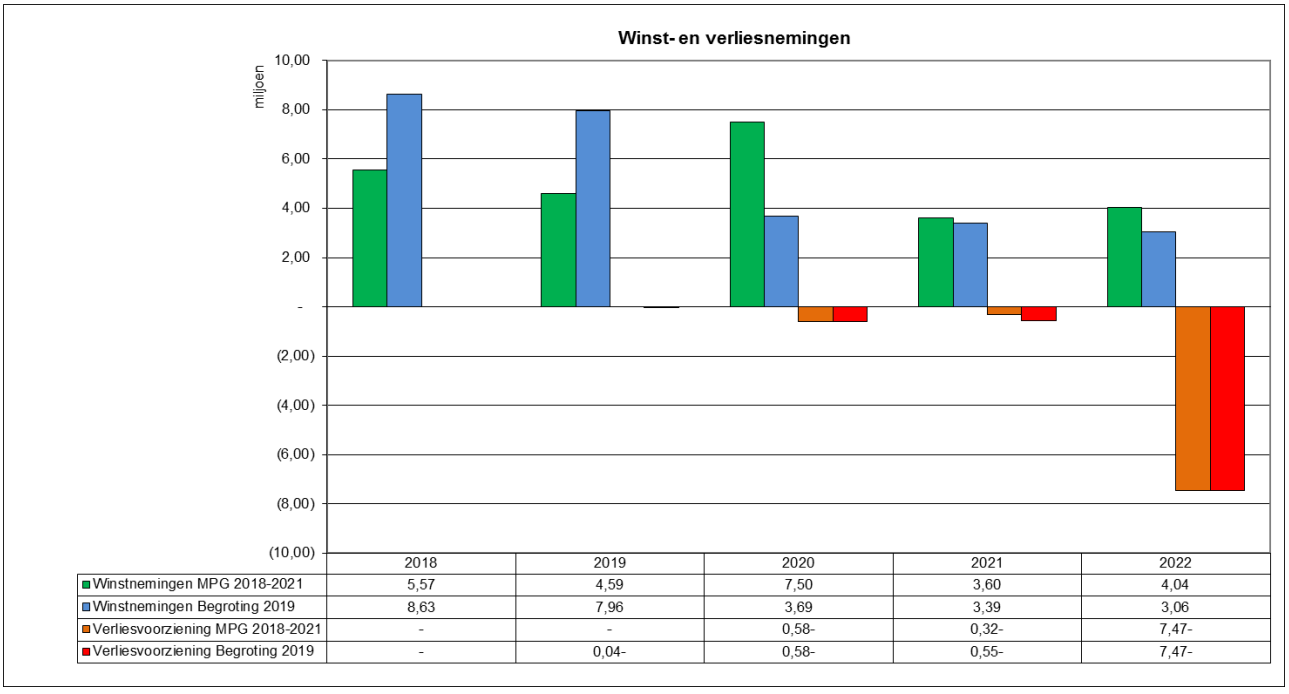

	2018	2019	2020	2021	2022
Winstnemingen MPG 2018-2021	5,57	4,59	7,50	3,60	4,04
Winstnemingen Begroting 2019	8,63	7,96	3,69	3,39	3,06
Verliesvoorziening MPG 2018-2021	-	-	0,58-	0,32-	7,47-
Verliesvoorziening Begroting 2019	-	0,04-	0,58-	0,55-	7,47-

3. Weerstandsvermogen

Nieuwe methode risicomanagement en bepaling weerstandsvermogen

Zoals reeds aangegeven, hebben we een nieuwe methode voor het berekenen van de risico's en het bepalen van het weerstandsvermogen. Het doel is van de nieuwe methode is te zorgen voor een eenduidig risicobeleid waarin alle risico's van de grondexploitaties voldoende zijn meegenomen en wat transparante regels biedt voor het afromen van de ABR naar de Algemene Dienst.

Basisuitgangspunt nieuwe risicomethode

De Algemene Bedrijfsreserve (ABR) wordt gevuld vanuit de grondexploitaties. In deze exploitaties zit geen kunstmatige verlaging meer van de winstruimte om de risico's binnen dat project te kunnen dekken. De stand van de ABR wordt daarmee hoger dan voorheen. We gaan vervolgens alle risico's, zowel conjuncturele als project specifieke samenvoegen in één berekening voor het bepalen van het risicoprofiel en het weerstandsvermogen. Per project gaan we specifiek bekijken welke kansen en risico's wij verwachten en wat de impact daarvan is bij het betreffende project. De afwijkingen in de algemene parameters (rente, kosten- en opbrengstenstijging en looptijd) gelden voor alle projecten.

Bandbreedtes bij de benoemde risico's

De meeste benoemde risico's vallen binnen bandbreedtes. Een risico kan zich voordoen. En als het risico zich voordoet, dan zijn de kosten tussen X en Y. Voorbeeld: de kans op een saneringsopgave is 50% en de kosten liggen tussen de € 50.000 en € 100.000.

Daarnaast kunnen de bedragen in de grondexploitatie hoger of lager uitvallen. De kosten voor bijvoorbeeld infrastructurele werken worden ingeschat op een bedrag X. Deze kosten kunnen echter fluctueren binnen een bepaalde bandbreedte (bijvoorbeeld ± 5%).

Ook de parameters kunnen fluctueren binnen bandbreedtes. De langetermijnrente hebben we op dit moment bepaald (op basis van de voorschriften van het BBV) op 1,2% per jaar. Dit percentage kan in de toekomst hoger worden of wellicht nog lager. Wij gaan in onze berekeningen uit van de volgende uitgangspunten voor de wijzigingen van de parameters en de looptijd van de grondexploitaties.

	Reguliere exploitaties	**Uitgangspunten Monte-Carlo methode**	
Parameter	**Normaal scenario**	**Positief scenario**	**Slecht scenario**
Rente	1,2%	1,2%	2,5%
Kostenstijging	1,5%	1,5%	2,5%
Opbrengstenstijging	1,5%	2,0%	1,0%
Looptijd	Project specifiek	½ jaar versnelling	1 jaar vertraging

Monte-Carlo methode

Het maximale risicoprofiel bepalen we door uit te gaan van de maximale kans en het maximale bedrag. Een goede methode om te bepalen hoe hoog het risicoprofiel is, is de Monte-Carlo methode. De Monte-Carlo methode is een simulatietechniek waarbij grondexploitatie niet één keer maar 10.000 keer wordt doorgerekend. Elke simulatie gaat uit van een andere uitgangspunten. Deze uitgangspunten komen voort uit de bandbreedtes die bij de risico-inventarisatie zijn bepaald.

Het resultaat van deze verzameling simulaties is een verdelingsfunctie die het hele gebied van mogelijke uitkomsten weergeeft. Op deze wijze krijgen we de uitkomsten van 10.000 scenario's in beeld. De theorie geeft vervolgens aan dat we 84% van alle simulaties moeten kunnen afdekken voor een goede risicobeheersing.

Minimale stand ABR

Om de risico's goed af te dekken in de ABR is het voorstel om altijd het berekende bedrag bij de negatieve exploitaties (bij voordoen berekende risico's negatief) als minimale basis te hanteren als stand van de ABR.

Daarnaast is het voorstel om de risico's die een verlaging van de winst tot gevolg hebben, te verdelen over de looptijd van de projecten. Voor het verdelen van de risico's over de looptijd van de projecten sluiten we aan bij dezelfde methode van winstneming binnen de projecten. De winst nemen we conform de eisen van het BBV op basis van de POC-methode (Percentage of Completion). Volgens ditzelfde percentage reserveren we ook jaarlijks een deel van de bij het betreffende plan geprognosticeerde risico. Dus als we in een jaar 25% van de geprognosticeerde winst mogen nemen, nemen we ook 25% van het geprognosticeerde risico.

Dit alles leidt tot een minimale stand van de ABR. Met deze stand zouden we alle risico's moeten kunnen afdekken. De minimale stand van de ABR is het minimale weerstandsvermogen wat het grondbedrijf aan moet houden. In de tabel in paragraaf 2.1 (verloop van de ABR) staat de minimale stand van de ABR aangegeven.

Reserve planeconomische risico's

De oude reserve planeconomische risico's komt met de invoering van de nieuwe methode te vervallen.

Kosten IMVA

Nieuwe complexen worden niet meer bij het grondbedrijf weggezet, maar onder de noemer IMVA (immaterieel vast actief) op de balans. Op deze IMVA boeken we plan- en onderzoekskosten. Gelet op de nieuwe BBV, moet de gemeenteraad binnen 5 jaar besluiten om een IMVA om te zetten naar een BIE. In dat geval worden de gemaakte kosten overgedragen aan de BIE. Anders moeten we de kosten afboeken. Uitgaande van de mogelijkheid dat een plan geen doorgang vindt, hebben we een voorziening gevormd om alle gemaakte plankosten af te kunnen boeken.

Stand van zaken	Stand 1-1-2018	Stand 1-1-2019	Verschil
Voorziening IMVA	1.968.177	2.068.177	100.000 hoger

Voorziening te verwachten exploitatieverlies Heesch West

Naast de gereserveerde kosten voor de IMVA's, hebben we ook een separate voorziening ter dekking van het verwachte verlies bij de ontwikkeling van het regionale bedrijventerrein Heesch West. Dit bedrag betreft het Osse deel van de totale exploitatie. De gemeenten 's-Hertogenbosch en Bernheze nemen het andere deel van het verlies voor hun rekening. Ook hebben we in Oss een bedrag van € 2,04 miljoen gereserveerd om de mogelijke extra risico's bij Heesch West op te kunnen vangen. Wij hebben hierbij het project beoordeeld volgens de Osse methode voor risicomanagement. De andere gemeenten hebben de mogelijke extra risico's bij Heesch West op hun eigen manier beoordeeld.

Stand van zaken	Stand 1-1-2018	Stand 1-1-2019
Voorziening exploitatieverlies Heesch West	13.105.794	13.105.794
Reserve risico's Heesch West	2.042.205	2.042.205

3.2 Reserves en voorzieningen

De risico's binnen het grondbedrijf vangen we op met de volgende reserves en voorzieningen:

- Algemene Bedrijfsreserve Grondbedrijf (ABR)
- Reserve risico's Heesch West
- Voorziening te verwachten exploitatieverliezen
- Voorziening IMVA
- Voorziening exploitatieverlies Heesch-West
- Voorziening erfpachtovereenkomsten (vervalt bij de jaarrekening 2018)

Paragraaf lokale heffingen

Naar inhoudsopgave

1. Algemene ontwikkeling

Het COELO onderzoekt jaarlijks de lastendruk met betrekking tot de gemeentelijke belastingen en heffingen. Het gaat om belastingen en heffingen die tot woonlasten voor gebruikers van woningen leiden (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing).

In het volgende overzicht hebben we de cijfers uit de COELO-atlas 2018 opgenomen.
De uitgangspunten daarbij zijn:
- voor Oss ligt de gemiddelde WOZ-waarde tussen € 215.000 en € 240.000
- de landelijk gemiddelde WOZ-waarde is € 244.000
- het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een container van 240 liter voor restafval in combinatie met een container van 140 liter voor GFT-afval.
- het tarief voor de rioolheffing bestaat uit het eigenaarstarief plus het gebruikerstarief van een woning.

Op basis van de cijfers 2018 ziet het overzicht voor Oss er als volgt uit:

Lastendruk standaardwoning 2018	**Oss**	**Landelijk werkelijk**
Onroerende zaakbelastingen	€ 275	€ 274
Afvalstoffenheffing	€ 242	€ 253
Rioolheffing	€ 168	€ 194
Totaal	**€ 685**	**€ 721**

Uit deze cijfers blijkt dat de lastendruk in Oss in 2018 € 36 onder het werkelijke landelijk gemiddelde ligt.

2. Uitgangspunten tarieven

Het is ons beleid om de Osse lastendruk € 22,50 onder het landelijk gemiddelde te houden. Voor het landelijk gemiddelde gaan we uit van de cijfers van het COELO.

Onze uitgangspunten voor de tarieven in 2019 zijn:
- We wijzigen de tarieven voor de OZB als volgt:
    1. Een aanpassing als gevolg van de verwachte waardeontwikkeling.
    2. Voor jaar 2019 gaan we uit van een verhoging van de OZB-opbrengst gekoppeld aan de prijsontwikkeling. Voor 2019 rekenen we met 2,25%.
    3. Een extra tariefstijging in 2019 van 5% Hiermee komen we naar verwachting uit op een lastendruk die ongeveer € 22,50 onder het landelijke gemiddelde blijft. Dit betekent wel dat we de tarieven voor 2020 niet verhogen (ook niet met de prijsinflatie).
- We veranderen de tarieven voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing niet.
- Op de tarieven voor de overige belastingen en leges passen we geen inflatiecorrectie toe.

De OZB wordt jaarlijks verhoogd met de verwachte inflatie. De verwachting is gebaseerd op cijfers van het Centraal Planbureau (juni 2018). Zij presenteren specifieke inflatiecijfers voor de sector overheid. Voor loonontwikkelingen wordt deze geraamd op 3,1% en voor overige uitgaven 1,4%. Gemiddeld 2,25%.
De werkelijke inflatie kan afwijken, maar de raming wordt in principe niet gecorrigeerd. In de kadernota worden normaal gesproken de verwachte inflatiecijfers vastgesteld. Dat is de basis voor de tarieven.

In de volgende tabel staat een overzicht van de verwachte inflatie volgens het Centraal Planbureau in vergelijking met de werkelijke (actuelere) inflatiecijfers.

Inflatie	Verwacht	Werkelijk
Jaar 2016	1,50%	1,30%
Jaar 2017	1,55%	1,65%
Jaar 2018	2,00%	2,05%
Jaar 2019	2,25%	-

Hierbij merken we op dat de inflatiecijfers soms pas na twee jaar definitief worden.

In het vervolg van deze paragraaf gaan we uit van deze uitgangspunten voor de tarieven. De definitieve voorstellen voor de tarieven behandelt de gemeenteraad in december bij het vaststellen van de belastingverordeningen.

Uitgangspunten kostentoerekening aan heffingen en leges

Alle kosten, die direct toegerekend kunnen worden aan heffingen en leges, komen ten laste van deze producten. Voor indirecte kosten, ook wel overhead genoemd, is dit niet mogelijk. Deze indirecte kosten bestaan onder andere uit kosten voor ICT, huisvesting, inkoop en financiën. Deze kosten begroten we volgens de verslagleggingsvoorschriften (BBV) centraal in programma 10. Besturen in veranderende tijden. Voor het berekenen van tarieven brengen we een deel van de indirecte kosten ten laste van de tarieven. Dit doen we met een opslag van de overhead als percentage op de directe loonkosten. Dit is nu 80%. Voor de heffingen zien we het onderdeel BTW ook als kosten. Deze rekenen we daarom door in de tarieven.

Kostendekkendheid heffingen

In de volgende tabel laten we zien voor welk percentage de tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend zijn.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing
Netto kosten	10.200	7.219
Overhead	603	600
BTW	1.174	660
Totale kosten	**11.977**	**8.479**
Totale opbrengsten heffing	**11.977**	**8.479**
Kostendekkendheid	**100%**	**100%**

Kostendekkendheid leges

In de volgende tabel laten we de kostendekkendheid van de leges zien. Deze kostendekkendheid is gebaseerd op de uitgangspunten die we hiervoor beschreven hebben.

Omschrijving	Kostendekkendheid
Legesverordening Titel 1	
Geboorten, huwelijken en overlijden	57,96%
Gemeentelijke basisadministratie	10,60%
Reisdocumenten	84,77%
Rijbewijzen	83,56%
Legesverordening Titel 2	
Omgevingsvergunningen	86,20%
Legesverordening Titel 3	
APV en bijzondere wetten	5,47%
Marktgelden	87,91%
Overige leges	
Begraven	72,50%

Binnen de legesverordening onderscheiden we zogenaamde titels. De mate van kostendekkendheid bekijken we op het niveau van deze titels. Binnen deze titels kan sprake zijn van zogenaamde kruissubsidiëring, bijvoorbeeld grote bouwwerken zijn relatief goedkoper dan kleinere bouwwerken.

3. Prognose lastendruk 2019

Bij de prognose voor de landelijke lastendruk zijn we uitgegaan van 7,25% (5% + inflatiecorrectie) voor de OZB en voor afval en riolering geen stijging.

Lastendruk standaardwoning 2019	Oss prognose	Landelijk prognose
Onroerende zaakbelastingen	€ 295	€ 280
Afvalstoffenheffing	€ 242	€ 253
Rioolheffing	€ 168	€ 194
Totaal	**€ 705**	**€ 727**

4. Kwijtschelding

De in de wet geboden ruimte om het kwijtscheldingsbeleid vorm te geven gebruiken we maximaal, wat betekent dat de kwijtscheldingsnorm op 100% ligt. Kwijtschelding kennen we voor de volgende belastingen toe:

- Onroerende zaakbelastingen (na de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB op woningen komt deze vorm van kwijtschelding nog slechts een enkele keer voor)
- Rioolheffing
- Afvalstoffenheffing
- Hondenbelasting

In de volgende tabel staan de aantallen kwijtscheldingsverzoeken in de jaren 2016 en 2017.

Kwijtscheldingsverzoeken	**2016**	**2017**
Meerjarige kwijtschelding	954	1.295
Incidentele verzoeken	1.195	1.100
Totaal	**2.149**	**2.395**

5. Overzicht belangrijkste belastingen en heffingen

	Opmerking	**Tarief 2018**	**Tarief 2019**
Onroerende zaakbelastingen			
- gebruikers niet-woningen	1	0,1983	0,21278
- eigenaren woningen	1	0,1263	0,1355
- eigenaren niet-woningen	1	0,2454	0,2632
Afvalstoffenheffing	2	€ 241,80	€ 241,80
Rioolheffing			
- woningen	3	€ 168,48	€ 168,48
- niet-woningen	4	€ 168,48	€ 168,48
Hondenbelasting	5	€ 55,80	€ 55,80
(Water)toeristenbelasting	6	€ 1,10	€ 1,10

Toelichting

1. Het tarief 2019 is berekend door het tarief 2018 met 7,25% te verhogen. Er is nog geen rekening gehouden bijstelling van het tarief met de waardeontwikkeling.
2. Het tarief is gebaseerd op het hebben van een grijze container met een inhoud van 240 liter en een groene container met een inhoud van 140 liter.
3. Het tarief van € 168,48 is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:
   a. € 140,28 voor een eigenaar van een woning
   b. € 28,20 voor de gebruiker (tot 125 m3).
4. Voor kavels tot 1.000 m2 is het tarief voor niet-woningen gelijk aan het tarief van woningen. Bij een grotere kavel geldt een opslag op het basistarief.
5. Het tarief is gebaseerd op het tarief voor de 1e hond.
6. Het tarief voor toeristenbelasting is € 1,10 per overnachting. Het tarief voor watertoeristenbelasting is € 1,10 per persoon per etmaal, waarbij een factor voor de lengte van het vaartuig wordt toegepast.

Paragraaf bedrijfsvoering

Naar inhoudsopgave

Inleiding

Voor de actuele ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering verwijzen we naar programma 10. Besturen in verandering van tijden.

Paragraaf Integraal Voorzieningenbeleid (IVB)

Naar inhoudsopgave

Inleiding

De activiteiten die plaatsvinden in schoolgebouwen, sportaccommodaties en wijk- en dorpshuizen dragen bij aan de leefbaarheid in onze wijken en kernen. In december 2009 stemde de gemeenteraad in met de Procesaanpak Integraal Voorzieningenbeleid Oss 'Vooruitzien in Voorzieningen' (IVB). In de programmabegroting 2012-2015 is vervolgens besloten om het IVB gebiedsgericht uit te werken. Dit besluit staat bekend als de 'Voorzieningenkaart 2030'. Binnen de Voorzieningenkaart overleggen we niet alleen binnen één domein, bijvoorbeeld sport, maar met alle inwoners, verenigingen en professionele instellingen in één gebied.

Het proces van de voorzieningenkaart is ondertussen afgerond. Voor alle wijken en dorpengebieden waar investeringsvraagstukken speelden, zijn samen met inwoners, verenigingen, professionele instellingen en soms het bedrijfsleven plannen gemaakt. In de gebieden Oss Noord-West, Herpen, Ravenstein, Haren-Megen-Macharen en Geffen worden de plannen nu uitgewerkt tot concrete investeringsbesluiten. Voor Berghem en Schadewijk maken we geen nieuwe plannen meer.
De plannen voor Centrum-Krinkelhoek-Mettegeupel zijn nog niet in uitvoering. We willen eerst ons beleid voor ontmoeten herijken voordat we in dit gebied investeringsbesluiten nemen. We zien namelijk dat er in de dorpengebieden en in de stad andere behoeften ontstaan naar meer laagdrempelig en incidenteel ontmoeten. In de Ruwaard zijn we bij de ontwikkeling van de Iemhof bijvoorbeeld bezig met een pilot om deze vorm van laagdrempelig ontmoeten vorm te geven. We verwachten dat dit gevolgen gaat hebben voor het huidige beheermodel. Beheerstichtingen krijgen nu een gebouw om niet van de gemeente, maar moeten zelf de exploitatiekosten van het gebruikersdeel dragen.

1. Visie op gemeentelijk vastgoed

Bij voorzieningen zoals schoolgebouwen, sportaccommodaties en wijk- en dorpshuizen drukken de kosten van de exploitatie voor een lange periode (40 jaar) op de begroting. Op het moment dat we een gebouw in stand willen houden is na 40 jaar opnieuw een investering nodig voor renovatie of vervangende nieuwbouw. Gebouwen die niet meer nodig zijn voor maatschappelijke functies slopen of verkopen we. In de komende 10 jaar is 35% van de vastgoedportefeuille hieraan toe. De bedragen die we hiervoor nodig hebben schatten we in en nemen we op in het meerjarig investeringsplan maatschappelijk vastgoed (MIP MV). Het gaat om grote investeringen die leiden tot een stijging van de exploitatiekosten voor accommodaties (nieuwe gebouwen zijn duurder dan oude gebouwen, onder andere door aanvullende kwaliteitseisen).

We zien dat er minder vraag naar ruimte is en vooral ook een andere vraag. Namelijk een behoefte aan meer informeel en minder georganiseerd ontmoeten, type 'huis van de wijk'. Dit is in lijn met de samenleving die meer individualiseert, maar waar toch behoefte is om elkaar laagdrempelig te ontmoeten. Dat zie je ook terug in het aantal leden van de KBO dat, afgezet tegen het aantal ouderen, relatief afneemt (door de vergrijzing neemt het aantal leden in absolute zin nog toe). Daarnaast zorgt ontgroening voor een afname van de ruimtebehoefte bij onderwijs, kinderopvang en sport. We hebben hierdoor te maken met meer leegstand en minder huurinkomsten bij scholen. We verwachten dat deze trend van een dalende ruimtevraag en minder huuropbrengsten de komende jaren doorzet. Bij het opstellen van het MIP MV houden we rekening met deze ontwikkelingen.

Gelet op deze ontwikkelingen is inzetten op het behoud van de bestaande vastgoedportefeuille niet alleen kostbaar, maar ook een maatschappelijk onverantwoorde strategie. Er is nu al overcapaciteit en een veranderende ruimtebehoefte en dit wordt de komende jaren alleen maar groter. De exploitatie van onderbezette accommodaties is op termijn niet meer houdbaar. Dat geldt niet alleen voor de gemeente, maar ook voor verenigingen en beheerstichtingen.

Daarom stellen we samen met inwoners plannen op voor maatschappelijke voorzieningen. De inzet is om vervangingsinvesteringen zoveel mogelijk te voorkomen met behoud of versterking van de leefbaarheid. De uitgangspunten tot op heden zijn:

1. het optimaliseren van het gebruik van bestaande accommodaties (goede spreiding, betere bezetting, multifunctioneel gebruik en inzet van niet-gemeentelijke gebouwen).

Wat op termijn moet leiden tot:

2. minder vierkante meters gemeentelijke voorzieningen (minder meters).
3. een hoger maatschappelijk rendement en sluitende exploitaties.

2. Meerjarig Investeringsplan maatschappelijk vastgoed

Wat is opgenomen in het MIP maatschappelijk vastgoed?

In het MIP maatschappelijk vastgoed (MIP MV) zijn verwachte investeringen in de maatschappelijke vastgoedportefeuille voor de komende vier jaar opgenomen. Deze investeringen komen onder andere voort uit de voorzieningenkaartadviezen, behoefte-onderzoek bij gymzalen en leerlingenprognoses in relatie tot de leeftijd en bouwkundige staat van de gebouwen. De MIP MV is een globale raming met een globale planning. We maken op basis van de gegevens die we nu hebben een schatting van de benodigde meters. Deze vermenigvuldigen we met prijzen per meters voor het bouwen van een school, een sporthal of een dorpshuis. In het MIP MV hebben we alleen ramingen van de vastgoedkosten (het gebouw) opgenomen. Kosten zoals grondaankoop, sloopkosten en boekwaarden van een achterblijvend pand zijn niet in het MIP MV opgenomen. Dat geldt ook voor kosten voor de (her)inrichting van de openbare ruimte en mogelijke infrastructurele maatregelen.

De raad heeft het MIP voor onderwijs voor het eerst in 2013 vastgesteld. Het eerste MIP voor sport en ontmoeten is bij de programmabegroting van 2016-2019 vastgesteld. In de programmabegroting 2017-2020 is via het MIP MV extra budget beschikbaar gesteld voor duurzaamheidsmaatregelen.

We actualiseren het MIP MV jaarlijks. Dat doen we door de globale planning van de projecten bij te stellen op basis van actuele ontwikkelingen. Dat leidt tot verschuivingen van budgetten tussen de verschillende jaren. Daarnaast voegen we altijd een nieuw jaar toe. Als er extra investeringsruimte nodig is voor de uitvoering van het MIP MV dan blijkt dat ook uit de actualisatie. De budgetaanvraag hiervoor loopt via de programmabegroting.

Vaststelling van bouwbudgetten

Op basis van de globale ramingen uit het MIP MV werken we samen met onze partners en inwoners de plannen verder uit. We maken de voorstellen uit de voorzieningenkaarten en andere lopende projecten concreet door het beantwoorden van verschillende vragen. Bijvoorbeeld welke doelgroepen gaan we huisvesten? Hoe groot moet het gebouw dan worden? Gaan we renoveren of is nieuwbouw beter en zo ja, op welke locatie moet de nieuwbouw dan komen? Op basis van de gesprekken hierover met belanghebbenden maken we haalbaarheidsstudies en werken we de globale ramingen uit het MIP MV uit tot concrete investeringsvoorstellen. Hierbij houden we ook rekening met eventuele aanvullende kosten (verwerving, sloop e.d.) en prijsstijgingen door marktwerking. De raad stelt op basis van deze investeringsvoorstellen definitieve bouwbudgetten vast. Als een benodigd bouwbudget groter is dan het geraamde bedrag in het MIP MV vragen we bij de programmabegroting aanvullende middelen aan.

Autonome ontwikkelingen van invloed op budgetten

We zien dat de bouwmarkt in beweging is. De bouwkosten stijgen enorm. De budgetten in het MIP MV hebben we de afgelopen jaren niet geïndexeerd. Daarmee lopen ze steeds verder uit de pas met de werkelijke kosten. Ook hebben we inmiddels ervaring opgedaan met de uitvoering van duurzaamheid in onze gebouwen, hierbij blijken onze gehanteerde kengetallen voor extra duurzaamheidsinvesteringen te laag.
Het totale kengetal voor het realiseren van een gasloos en energieneutraal gebouw (inclusief de bouwkostenstijging) is per m2 met 32% gestegen. Bij de actualisatie van het MIP MV hebben we daarom de investeringsbedragen bij een groot aantal projecten verhoogd. De verwachting is dat de bouwprijzen komende jaren nog verder zullen stijgen, maar de mate waarin is nog onvoldoende duidelijk. In de programmabegroting houden we daar nog geen rekening mee. Dat is nog een risico.

Het MIP MV voor onderwijs is gebaseerd op leerlingenprognoses uit 2017. We actualiseren de investeringsbudgetten op basis van de leerlingenprognoses, waarbij we voor de behoefte 10 jaar vooruit kijken.

MIP MV in programmabegroting

In de investeringsparagraaf verderop in deze programmabegroting staat een overzicht van de geraamde investeringen in het MIP MV (naast alle andere gemeentelijke investeringen). Concrete bouwprojecten worden met een apart budget genoemd. Bij de 3O-ontwikkelingen in de programma's lichten we de actualisaties binnen het MIP MV nader toe.

3. Ontwikkelingen per domein

3.1 Onderwijs

Iedere twee jaar worden de leerlingenprognoses gemaakt. De meest recente zijn in juni 2017 samen met het onderwijs vastgesteld. De trend is dat leerlingenaantallen dalen en op termijn na een lichte stijging stabiliseren. Ontgroening/krimp leidt in toenemende mate tot fusies en samenwerkingen. De stichtingen OOG en SKBO zijn in 2018 gefuseerd tot Stichting SAAM scholen.
De krimp leidt tot overcapaciteit in onze onderwijsvastgoedportefeuille. Daarom hebben we in 2013 onze visie op onderwijshuisvesting aangepast. We hebben in deze visie opgenomen dat we samen met schoolbesturen blijven investeren in de kwaliteit van onderwijs en onderwijshuisvesting, maar wel gericht op capaciteitsafname.
We zijn samen met de scholen aan het onderzoeken welke keuzes hierin het beste gemaakt kunnen worden. We komen hierover met een afzonderlijk voorstel terug bij de raad.

Herijking berekening kale huur, beleidsregels verhuur en overdracht beheer Horizonscholen

De huidige berekeningswijze van de kale huurafdracht door schoolbesturen bij verhuur in schoolgebouwen gaan we dit najaar herzien. Dat kan in 2019 leiden tot een daling van de huurinkomsten uit verhuur van schoolgebouwen.
Het dossier overdacht beheer Horizonscholen wordt in 2018 afgesloten. Er is in goed overleg met de hoofdgebruikers een oplossing gevonden. De meeste voormalige Horizonscholen worden reguliere scholen. Alleen Noorderlicht wordt een multifunctionele accommodatie (MFA) zoals de MFA's in Geffen en Lith.

3.2 Sport

De demografische ontwikkelingen en de individualisering van de samenleving zijn ook merkbaar bij de sport. Het aantal jeugdleden bij sportclubs daalt. Sporten die populair zijn bij ouderen groeien juist als gevolg van de vergrijzing. Ook sporten mensen meer buiten verenigingen om (individualisering). Dat zien we terug in een afnemende bezetting van onze sportaccommodaties. Specifieke sportaccommodaties voor ongeorganiseerde sport zijn niet nodig of worden via particulier initiatief gerealiseerd.
We willen stimuleren dat ook de groep individuele sporters de bestaande (sport)voorzieningen meer gebruikt. Bijvoorbeeld door sportparken voor hen interessanter te maken en door verenigingen te helpen een breder (sport)aanbod te ontwikkelen. Ook bekijken we bij renovatie of vervanging van binnensportaccommodaties hoe we het gebruik ervan kunnen optimaliseren. Dit zijn natuurlijke momenten om gebouwen aan te passen naar de behoeften van een bredere groep gebruikers.

Naast dalende ledenaantallen geven verenigingen ook aan moeite te hebben om vrijwilligers voor een langere periode aan zich te binden. Tegelijkertijd worden sportverenigingen steeds vaker gevraagd een maatschappelijke bijdrage te leveren, bijvoorbeeld aan het onderwijs. Het tekort aan vrijwilligers in combinatie met meer maatschappelijke verwachtingen legt een druk op de verenigingen. Tenslotte is ook de sporter kritischer op de kwaliteit van sportaccommodaties en worden de (wettelijke) eisen aan sportvoorzieningen steeds hoger.

Deze ontwikkelingen maken het voor veel verenigingen moeilijker om (in de nabije toekomst) vitaal te blijven. We stimuleren verenigingen daarom om onderling en met andere maatschappelijke organisaties samen te werken. Sportactiviteiten zijn daarbij een middel om ook op andere terreinen tot resultaten te komen. We willen deze ontwikkeling versterken door hierin zelf meer het voortouw te nemen. In overleg met de verenigingen werken we het concept 'vitale sportvereniging' uit en leggen dit vast in een beleidsvisie. Dit moet ook een kader bieden voor investeringen in sportaccommodaties. Met voetbalvereniging Nooit Gedacht uit Geffen starten we hiervoor een pilot waarbij we de ontwikkeling naar een vitale sportvereniging combineren met de aanleg van een duurzaam kunstgrasveld. Hiermee komen we tegemoet aan de capaciteitsproblemen van de club. We ramen hiervoor een investering van € 550.000.

Binnensport

Bij onze binnensportaccommodaties is sprake van een beperkte overcapaciteit voor gymonderwijs. De overcapaciteit komt vooral door een lage bezettingsgraad in de kleine kernen. Als we kijken naar de bevolkingsontwikkeling en leerlingenprognoses verwachten we hierin geen verbetering. We willen de overcapaciteit de komende periode in goed overleg verminderen.

De komende jaren zijn extra investeringen in binnensportaccommodaties noodzakelijk, met name in de gymzalen. De in 2018 gestarte renovaties van gymzaal Ruwaard II en Verdistraat ronden we in 2019 af. Bij de uitwerking van de voorzieningenkaarten nemen we de renovatie van sportzaal Ussenstelt (Oss Noord-West) en vervanging/renovatie van gymzaal ’t Schrijverke (Herpen) mee. Voordat we volgende binnensportaccommodaties aanpakken willen we ons breder oriënteren op mogelijkheden om het gebruik ervan te optimaliseren. We willen inspelen op veranderende behoeften bij het gymonderwijs, (ongeorganiseerde) sport en nieuwe beweeginitiatieven. Het doel is om met meer maatwerk het gebruik van de accommodaties te optimaliseren.

3.3 Wijk- en dorpshuizen

We hebben ruim twintig wijk- en dorpshuizen in de gemeente. Er zijn verschillen in eigendom, beheer en gebruik van deze voorzieningen. Voor wijk- en dorpshuizen spelen dezelfde demografische en maatschappelijke ontwikkelingen als bij sport, cultuur en onderwijs: we ontgroenen en vergrijzen, de samenleving individualiseert en de kwaliteitseisen die we stellen aan gebouwen nemen toe. Bij wijkhuizen is er een terugloop van de inzet van vrijwilligers. Bij de dorpshuizen daarentegen zie je een groter animo van vrijwilligers.
De bezetting van wijk- en dorpshuizen is overdag vaak mager, terwijl de doordeweekse avonden meestal goed bezet zijn. Een aandachtspunt is hoe we voorzieningen voor alle inwonersgroepen, jong en oud, met of zonder verenigingsverband, toegankelijk houden. Betaalbaarheid en een gezonde exploitatie van de gebouwen spelen daarbij doorlopend een rol.

We hebben op dit moment zes aandachtsexploitaties. Dit zijn accommodaties met financiële tekorten (Berchplaets, Meteoor, Acropolis), met organisatorische ondersteuning (Schadewijk) of beheerstichtingen die nog in de (her)startfase zitten (MFC de Koppellinck en MFA Lith). We zijn extra in gesprek met deze beheerstichtingen en ondersteunen hen. We beoordelen jaarlijks of we deze accommodaties ondersteunen door een eenmalige bijdrage in een deel van het exploitatietekort. Voorwaarde hierbij is dat de beheerstichtingen (samen met het verenigingsleven, wijk- en dorpsraden en de inwoners) zelf werken aan een structurele oplossing om deze tekorten te minimaliseren. Als dat niet gebeurt kijken we naar andere mogelijkheden, bijvoorbeeld om een gedeelte van het gebouw te verhuren aan een marktpartij.

In Geffen en Oijen staan MFA's waarin onderwijs en ontmoetingsfuncties samen gebruik maken van voorzieningen. MFA Lith wordt in oktober 2018 in gebruik genomen door stichting sociaal cultureel centrum de Hoeve, basisschool de Meander, de GGD, kinderdagopvang Henhaan en de bibliotheek. De gebruikers gaan samenwerken op zowel ruimtegebruik als inkoop van diensten.
In 2016 is wijkcentrum de Meteoor geopend. In de Meteoor is een wijkhuis 'nieuwe stijl' gevestigd. De focus ligt meer op informeel en laagdrempelig ontmoeten. Er zijn een huiskamer en een buurtkeuken. Deze meer informele manier van inrichten zie je ook bij 'Het huis van de wijk' in de Ruwaard. Dit is in december 2016 geopend. In het huis van de wijk kunnen wijkbewoners zelf bepalen waarvoor ze het gebouw willen gebruiken. Ze zijn ook zelf verantwoordelijk voor het beheer en de gang van zaken in het gebouw.
BrabantWonen realiseert in de Sterrebosflat een ontmoetingsruimte die wij gaan huren. Dit als vervanging van D'n Iemhof en het gebouw aan de Coornhertstraat van ons huis van de wijk. Deze nieuwe Iemhof wordt een laagdrempelige ontmoetingsplek. Hier kunnen inwoners uit de Ruwaard elkaar zowel georganiseerd als ongeorganiseerd ontmoeten. Een kwartiermaker gaat hier samen met partners in de wijk een nieuw beheer- en organisatiemodel uitwerken. Dit kan als voorbeeld dienen voor andere wijkcentra.
In Haren en Maren-Kessel wordt intensief samengewerkt met lokale horeca. In Oss Noord West, Ravenstein, Macharen, Neerloon-Overlangel-Keent en Herpen werken we aan plannen voor ontmoeten. Dat doen we integraal en gebiedsgericht.

We overleggen minimaal twee keer per jaar met de beheerstichtingen. Om de exploitaties te versterken liggen er kansen door meer samen te werken met plaatselijke horeca, andere wijk- en dorpshuizen en maatschappelijke partners. Andere mogelijkheden zijn om activiteiten te clusteren of juist te verdelen over andere accommodaties en alle ruimtes multifunctioneel gebruiken. Hierbij faciliteren we de beheerstichtingen.
In de notitie 'Onder de Pannen' werken we samen aan een beter passend aanbod voor laagdrempelig ontmoeten in Oss. We onderzoeken per gebied welke behoefte er is en welk aanbod. We bieden goede ondersteuning aan initiatieven. We helpen bij de bemiddeling tussen initiatiefnemers en aanbieders van ruimte. Daarnaast werken we aan een herijking van het beleid op ontmoeten.

3.4 Cultuur

Bij cultuur onderscheiden we de (boven)stedelijke, professioneel beheerde voorzieningen, zoals theater De Lievekamp, Museum Jan Cunen, Muzelinck en De Groene Engel en de voorzieningen voor het culturele verenigingsleven. Het streefbeeld voor de totale professionele kunst- en cultuursector is behoud van het brede scala aan culturele functies in Oss. Kernwaarden zijn cultuureducatie en toegankelijkheid met focus op de culturele samenwerking en verbondenheid met de Osse samenleving.

In het culturele verenigingsleven spelen dezelfde ontwikkelingen zoals we hiervoor hebben beschreven bij wijk- en dorpshuizen en sport. Sommige organisaties, zoals harmonieën en fanfares, hebben moeite om jeugdleden te vinden. Andere organisaties, zoals zang- en toneelverenigingen, kennen deze ontwikkeling niet. Deze verenigingen hebben echter soms moeite om geschikte oefenruimte te vinden. De bibliotheken hebben met grote veranderingen te maken door de 'ontlezing' als gevolg van de digitale ontwikkelingen. Zij hebben daarom minder behoefte aan grote vaste voorzieningen. Bibliotheken ontwikkelen zich in toenemende mate tot culturele informatiebemiddelaars. Ze steunen de leesontwikkeling van jongeren in samenwerking met het onderwijs. Een breed toegeruste centrale voorziening, een aantal flexibele kleinere verdeelpunten en een modern distributiesysteem passen bij deze ontwikkelingen. De bibliotheek in Oss sluit goed aan bij deze ontwikkelingen.

Paragraaf Investeringsplan

Naar inhoudsopgave

Inleiding

In deze paragraaf staat het meerjareninvesteringsplan centraal. Het plan heeft 2 doelen:
- het geven van inzicht in de lopende investeringen
- het voorleggen van voorgenomen investeringen aan de gemeenteraad

Het vaststellen van de begroting (en daarmee het investeringsplan) is de basis voor het uitvoeren van de investeringen. Daarbij is het totale investeringsbedrag per programma leidend. De opgenomen investeringsbedragen in 2018 en 2019 zijn na het vaststellen van deze begroting direct beschikbaar voor uitvoering. De investeringen in de jaren daarna zijn meer een doorkijk.
Investeringen waarvan de kaders nog onvoldoende duidelijk zijn leggen we apart aan de gemeenteraad voor. Ook als in 2019 extra investeringen nodig zijn leggen we afzonderlijke voorstellen aan de gemeenteraad voor tenzij ze passen binnen het bestaande beleid en de samenhangende kosten zijn afgedekt en dus geen extra geld kosten.

1. Wat is een investering?

Investeren is het aanschaffen van goederen met een meerjarig nut. Bij investeringen is er een onderscheid tussen investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Tot 1 januari 2017 activeerden we alleen investeringen met een economisch nut. Investeringen met een maatschappelijk nut schreven we in één keer af. Vanaf 1 januari 2017 moeten we investeringen met een maatschappelijk nut ook activeren. Dat staat in de verslagleggingsvoorschriften (BBV). Daarnaast is er een onderscheid in vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen. Vervangingsinvesteringen worden gedaan ter vervanging van oude al bestaande investeringen. Alle overige investeringen zijn nieuwe investeringen.

2. Investeringsplan 2017-2020

Het investeringsplan bestaat uit twee onderdelen:

Lopende investeringen
Dit zijn investeringen die we op dit moment uitvoeren. De kredieten hiervoor heeft de raad eerder al vastgesteld.

Geplande investeringen
Dit zijn investeringen die we van plan zijn te gaan doen.

Dit onderscheid geeft inzicht in wat er al loopt en wat nog planvorming is. Het geeft daarmee een beeld van waar nog keuzes in te maken zijn en waar niet.

3. Lopende investeringen

In de volgende tabel geven we een overzicht van de lopende investeringen per 15 augustus 2018. We laten per programma zien hoe groot de beschikbare investeringskredieten zijn, hoeveel we daarvan tot nu toe besteed hebben en welk bedrag we nog moeten uitgeven.

bedragen x € 1.000

Programma	Investeringskrediet	Besteed	Nog uit te geven
1. Zorg en welzijn	429	0	429
2. Werk, inkomen en onderwijs	10.809	9.234	1.575
3. Ontmoeten, sport en cultuur	9.673	5.801	3.872
4. Dynamisch stadscentrum	0	2.300	-2.300
5. Zuinig op ons klimaat	14.175	11.061	3.114
8. Aantrekkelijk wonen in Oss	575	4	571
9. Veilige omgeving	1.064	1.091	-27
10. Besturen in verandering van tijden	2.801	1.028	1.773
Totaal	**39.526**	**30.519**	**9.007**

Toelichting lopende investeringen

Programma 1. Zorg en welzijn

Dit programma bevat het krediet voor de scouting en het gilde in Geffen. Hier is nog geen uitgave op gedaan.

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

De investeringen in dit programma hebben betrekking op onderwijs. De grootste lopende investeringskredieten binnen dit programma zijn de renovatie van de Singel (€ 4,5 miljoen en € 0,4 miljoen Kentalis) en de brede school Lith (€ 5,2 miljoen). Het totale krediet voor de Singel is begin 2018 verlaagd in verband met een eerder beschikbaar gestelde bijdrage die het Hooghuis voor de Singel nog beschikbaar had. Op deze investering (incl. Kentalis) hebben we € 4,7 miljoen uitgegeven, het restant van € 300.000 is nodig voor de laatste betalingstermijn. Het krediet voor de brede school Lith is ten opzichte van 2017 met € 650.000 verhoogd. Dit betreft middelen voor verduurzaming die in de begroting 2018-2021 afzonderlijk in het investeringsplan waren opgenomen. Op deze investering is ruim € 4,3 miljoen uitgegeven.
Verder bevat dit programma de kredieten die bij de programmabegroting 2018-2021 zijn vastgesteld voor de investering in de verbouwing van het Kleurenbos (€ 157.000 bijna helemaal uitgegeven) en de Poolster (€ 327.000 waarvan nog € 303.000 beschikbaar). En het krediet van € 180.000 voor tijdelijke huisvesting Hertogin Johannaschool zoals toegelicht onder nieuw beleid bij programma 2 in deze programmabegroting.

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

De investeringen binnen dit programma zijn als volgt te clusteren: € 1,8 miljoen voor ontmoeten, € 7 miljoen voor sport, en € 853.000 voor de verbouwing van het Museum Jan Cunen.
De projecten onder ontmoeten zijn het wijkcentrum de Meteoor (€ 1,2 miljoen) en het buurtcentrum in de brede school van Lith (€ 595.000). Het investeringsbedrag voor de Meteoor is nagenoeg helemaal uitgegeven. Voor het buurtcentrum in Lith hebben we nog geen uitgaven gedaan.

De lopende investeringen die onder sport vallen zijn de revitalisering van de Koppelsteeg (€3,6 miljoen), kunstgras OSS 20 (€ 0,8 miljoen), het clubhuis van SV Top Oss (€ 0,6 miljoen). Het krediet voor de Koppelsteeg is ten opzichte van 2017 met € 187.500 verhoogd. Dit betreft middelen voor verduurzaming die in de begroting 2018-2021 afzonderlijk in het investeringsplan waren opgenomen. Voor de investering in de Koppelsteeg is € 2,5 miljoen uitgegeven. De kredieten Kunstgrasveld OSS 20 en Clubhuis SV Top Oss zijn nagenoeg geheel besteed. Daarnaast bevat dit programma onder sport een aantal investeringen waarvan de uitvoering in 2018 nog gaat starten. Dit betreft Gymzaal Ruwaard (€ 841.050), Rijsbos Oijen (€ 482.500), Gymzaal Verdistraat (€ 418.505) en Kunstgras Rusheuvel (€ 350.000). Dit laatste krediet is inclusief het bedrag van € 150.000 zoals toegelicht onder nieuw beleid bij programma 3 in deze programmabegroting.
Het krediet voor de verbouwing van het Museum Jan Cunen is volledig besteed. Deze investering is afgerond, bij de jaarrekening 2018 sluiten we dit krediet af.

Programma 4. Dynamisch stadscentrum

Onder dit programma valt één investering, namelijk de aankoop van het OCP pand op de Wal voor € 2,3 miljoen. Dit is een aankoop in het kader van de ontwikkeling van het centrum. De aankoop past binnen het totale budget dat door de raad beschikbaar is gesteld voor het centrumplan. Bij het openen van de grondexploitatie brengen we dit in als kostenpost in de grondexploitatieopzet daarom is er geen afzonderlijk investeringskrediet beschikbaar.

Programma 5. Zuinig op ons klimaat

De grootste lopende investering in dit programma is de activering van een deel van de N329/Weg van de Toekomst, namelijk € 12,2 miljoen. Hiervan is € 11 miljoen uitgegeven. Daarnaast bevat dit programma de investering van € 2 miljoen in het duurzaamheidsplein. Dit krediet is bij de programmabegroting 2018-2021 vastgesteld.

Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss

Binnen dit programma is het krediet van € 575.000 opgenomen voor uitbreiding standplaatsen woonwagens zoals vastgesteld in de begroting 2018-2021.

Programma 9. Veilige omgeving

Dit programma bevat het investeringskrediet voor de nieuwbouw kazerne Ravenstein (€ 1,1 miljoen). We hebben het krediet met € 28.000 overschreden. Het project is in de afrondende fase, er is geen aanvullend krediet nodig.

Programma 10. Besturen in verandering van tijden

De lopende investeringen in dit programma betreffen ICT (€ 380.000), Meubilair (€ 44.200), rollend materieel (€ 492.000) en de Ir. Diddewerf (€ 1,6 miljoen). De investeringen ICT zijn voor ruim € 220.000 besteed. Dit betreft verschillende projecten op een aantal projecten zijn de kredieten totaal met € 43.000 overschreden. We vangen dit op binnen het totale gesloten systeem van ICT.
Ook aan rollend materieel is meer besteed dan geraamd, verschillende individuele kredieten zijn totaal met € 104.000 overschreden. Deze overschrijding vangen we op binnen budgetten die voor rollend materieel beschikbaar zijn.
Het krediet voor de investering in de Ir. Diddewerf is vastgesteld bij de programmabegroting 2018-2021. Er is een start gemaakt met de uitvoering.

4. Geplande investeringen

bedragen x € 1.000

Investering	Besluit	Type	2018	2019	2020	2021	2022	Bijdrage reserves
2. Werk, inkomen en onderwijs*								
Nicolaasschool	R	N			7.165			Nee
Korenaer Kennedyschool	R	N			6.675			Nee
MIP onderwijs algemeen	R	N			2.688	2.890	2.688	Nee
Totaal programma					**16.528**	**2.890**	**2.688**	
3. Ontmoeten, sport en cultuur*								
Aanvulling Ruwaard	R	N	269					Nee
Aanvulling gymzaal Verdistraat	R	N	134					Nee
Toplaag kunstgras Rusheuvel	R	V	130					Nee
Renovatie Gymzaal Staringstraat	R	N		264				Nee
Raadhuis Ravenstein	R	N			500			Nee
Onder d'n plag	R	N			528			Nee
Kunstgrasveld Nooit gedacht Geffen	R	N			550			Nee
Gymzaal Herpen	R	N			1.250			Nee
't Slotje Herpen	R	N			2.000			Nee
Ontmoeten Ravenstein	R	N			2.680			Nee
Ontmoeten Noord-West	R	N			6.270			Gedeelte
Ontmoeten Macharen	R	N				1.400		Nee
MIP binnensport	R	N			2.570	1.250		Nee
Totaal programma			**533**	**264**	**16.348**	**2.650**		
5. Zuinig op ons klimaat								
Duurzaamheidsplein (installaties)	C	N	340					Nee
Cruijffcourt	R	N	85					Nee
Niet huishoudelijk afval	A	V	70					Nee
Klein chemisch afval unit	A	V	40					Nee
Vloeistofdichte vloeren milieustraat	A	V	30					Nee
Uitbreiding software afval	A	V	28					Nee
Vervanging minicontainers	R	V		2.220				Nee
Groen	C	V	1.270	626	626	14	642	Nee
Wegen	C	V	1.597	316	342	342	947	Nee
Openbare verlichting	C	V	977	601	676	676	676	Nee
Verhogen vervanging openbare ruimte	R	N		1.045	2.090	2.090	2.090	Nee
Totaal programma			**4.437**	**4.808**	**3.734**	**3.122**	**4.355**	
6. Vitale economie								
Haven	C	V				540		Nee
Totaal programma						**540**		
7. Mobiliteit								
Verkeersregelinstallaties	C	V	733	61	60	60	33	Nee
Parkeren	C	V		560	185		140	Nee
Totaal programma			**733**	**621**	**245**	**60**	**173**	
9. Veilige omgeving								
Brandweerkazerne Oss	R	N/V			5.803			Nee
Totaal programma					**5.803**			

bedragen x € 1.000

Investering	Besluit	Type	2018	2019	2020	2021	2022	Bijdrage reserves
10. Besturen in verandering van tijden								
Rollend materieel	C	V	407	798	733	570	16	Nee
ICT Hardware	A	V	316	1.566	20	136	677	Nee
ICT Software	A	V	105	777	333	814	66	Nee
ICT Hardware - nieuw	R	N			1.030			Nee
ICT Software - nieuw	R	N		130	161			Nee
Meubilair gemeentehuis	C	V		700		32		Nee
BIS Digitale informatiestructuur	A	V			45			Nee
Totaal programma			**828**	**3.971**	**2.322**	**1.552**	**759**	
TOTAAL ALLE PROGRAMMA'S			**6.531**	**9.664**	**44.980**	**10.814**	**7.975**	

* De investeringen in deze programma's betreffen investeringen vanuit het meerjaren investeringsplan (MIP) vastgoed. Hierover rapporteren we ook in de paragraaf Integraal Voorzieningenbeleid.

Toelichting geplande investeringen

Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs

De investeringen binnen dit programma hebben betrekking op onderwijshuisvesting. In 2020 hebben we kredieten voor de nieuwbouw van de Nicolaasschool en de Korenaer Kennedyschool gepland. In 2019 volgen daar afzonderlijke raadsvoorstellen voor. Een meer gedetailleerde toelichting is opgenomen in de toelichting bij de 3O-ontwikkelingen in programma 2 in dit boekwerk.
Daarnaast bevat dit programma de geraamde investeringsbedragen uit het meerjarig investeringsplan (MIP) voor onderwijs algemeen. Als we deze vertalen naar concrete projecten leggen we dat ook aan de gemeenteraad voor.

Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur

De investeringen in dit programma komen uit het meerjarig investeringsplan (MIP) voor onze maatschappelijke voorzieningen. We verwachten de grootste investeringen binnen het domein ontmoeten. In 2018 wikkelen we de investeringen Kunstgras Rusheuvel, en de gymzalen Ruwaard Verdistraat af. Deze kredieten zijn door de raad vastgesteld in maart 2018. In 2019 hebben we een krediet nodig voor de renovatie van de gymzaal in de Staringstraat. Voor de projecten die in 2020 geraamd zijn volgen afzonderlijke raadsbesluiten. Een meer gedetailleerde toelichting is opgenomen in de toelichting bij de 3O-ontwikkelingen in programma 3 in dit boekwerk. Daarnaast bevat dit programma de geraamde investeringsbedragen uit het meerjarig investeringsplan (MIP) binnensport. Als we deze vertalen naar concrete projecten leggen we dat ook aan de gemeenteraad voor.
Verder bevat dit programma een aantal investeringen die onder nieuw beleid zijn toegelicht in deze programmabegroting. Met het oog op een nieuwe bestemming van het voormalige gemeentehuis in Ravenstein willen we in 2020 € 500.000 investeren voor aanpassing van het gebouw. We investeren zodat dit pand kan functioneren als een zelfstandige semi-openbare voorziening voor Toerisme en Ontmoeten. We willen in 2019 bij voetbalvereniging Nooit Gedacht € 550.000 investeren in een kunstgrasveld. Voor het realiseren van een toekomst-bestendige ontmoetingsfunctie in Macharen nemen we een investering op van € 1,4 miljoen in 2021. Deze projecten voegen we toe aan het MIP voor maatschappelijke voorzieningen. In latere jaren worden ze meer in detail uitgewerkt.

Programma 5. Zuinig op ons klimaat

In dit programma staan de investeringen voor afval/milieustraat en de investeringen in groen, wegen en openbare verlichting uit het IUP (integraal uitvoeringsprogramma).
De investeringen in de installaties in het duurzaamheidsplein hangt samen met de lopende investering in het duurzaamheidsplein. Sinds 2017 schrijven de verslaggevingsvoorschriften (BBV) voor dat investeringen in de openbare ruimte geactiveerd moeten worden. Het college stelt de investeringen in de openbare ruimte vast via het IUP en de voortgangsrapportages hierover. Vanuit het IUP activeren we de bedragen die we uitgeven aan vervanging van wegen, groen, openbare verlichting. Bedragen uit het IUP die betrekking hebben op onderhoud komen rechtstreeks ten laste van programma 5.
Daarnaast bevat dit programma de verhoging van het investeringsvolume voor de openbare ruimte zoals toegelicht onder nieuw beleid bij dit programma in deze programmabegroting. We verhogen de jaarlijkse investeringen in de openbare ruimte in 2019 met € 1,045 miljoen en vanaf 2020 met € 2,09 miljoen. We hebben het afgelopen jaar onderzoek verricht naar de vervangingsopgave in de openbare ruimte. Het onderzoek geeft een groeiende vervangingsopgave weer.

Programma 6. Vitale economie

De investering in dit programma betreft het vervangingen aan de Sluit (mechanisch en installaties). Dit is in deze programmabegroting als nieuw beleid toegelicht bij programma 6.

Programma 7. Mobiliteit

In dit programma staan de investeringen in verkeersregelinstallaties en parkeren uit het IUP (integraal uitvoeringsprogramma). Sinds 2017 schrijven de verslaggevingsvoorschriften (BBV) voor dat investeringen in de openbare ruimte geactiveerd moeten worden. Het college stelt de investeringen in de openbare ruimte vast via het IUP en de voortgangsrapportages hierover. Vanuit het IUP activeren we de bedragen die we uitgeven aan verkeersregelinstallaties en parkeren. Bedragen uit het IUP die betrekking hebben op onderhoud komen rechtstreeks ten laste van programma 7.

Programma 9. Veilige omgeving

Dit programma bevat de investering in de brandweerkazerne in Oss. In de programmabegroting 2018-2021 was deze geraamd voor 2019. We hebben deze investering een jaar doorgeschoven. Het kredietbedrag is opgehoogd met het krediet voor duurzaamheidsmaatregelen zoals toegelicht bij de 3O-ontwikkeling bij programma 9 in dit boekwerk.

Programma 10. Besturen in verandering van tijden

Net als bij de vorige tabel met lopende investeringen hebben de grootste investeringen in dit programma te maken met ICT en rollend materieel. Verder hebben we in dit programma een investering voor de vervanging van het meubilair in het gemeentehuis opgenomen. Ten aanzien van meubilair is gebleken dat we een aantal onderdelen eerder dienen te vervangen dan dat we oorspronkelijk hadden geraamd. We halen dus een deel van de investeringen in met name bureaustoelen, AV- en keukenapparatuur naar voren en verkorten op die onderdelen de afschrijvingstermijn zodat deze beter aansluit bij de economische levensduur. Dit kunnen we opvangen binnen de budgetten die voor meubilair beschikbaar zijn.
Daarnaast bevat dit programma investeringen in ICT die in deze programmabegroting zijn toegelicht onder nieuw beleid bij dit programma. De samenwerking BLOU is gestopt. Daarmee verliezen we inkoop- en efficiencyvoordelen van de samenwerking. In afwachting van BLOU zijn noodzakelijke investeringen en initiatieven uitgesteld. De huidige wet- en regelgeving en onze interne ambitie vragen om een investering in ons rekencentrum om de infrastructuur te laten voldoen aan de huidige stand van techniek.

Bijlagen

1. Voortgansrapportage Integraal Uitvoeringsprogramma (IUP) openbare ruimte

Inleiding

De uitvoering van projecten, zeker van complexe projecten, is en blijft een dynamisch proces. Door het constant blijven volgen van de projecten tijdens de voorbereiding en uitvoering krijgen we een goed inzicht in het uiteindelijke resultaat, de kosten en de inzet van subsidies.
Deze rapportage geeft de voortgang weer van de IUP-projecten. Alle projecten zijn beoordeeld naar de situatie per 1 juli 2018. Daarbij is ook een doorkijk gemaakt naar de totale doorlooptijd van het betreffende project. Als er sprake is van een technische - en/of financiële afwijking treft u in deze rapportage een nadere toelichting aan.

1. Technische voortgang van de projecten (alle IUP-projecten)

Hierbij wordt beoordeeld welke technische mutaties er de afgelopen periode hebben plaatsgevonden. Daarbij wordt gekeken of eventuele afwijkingen gevolgen hebben voor de planning van de uitvoering. Vooralsnog kunnen de meeste projecten volgens planning worden afgerond.

- De voorbereiding van het project Havenstraat heeft vertraging opgelopen omdat alsnog is besloten om ook de riolering aan te pakken. Echter de aanbesteding van het werk vindt nog voor het einde van het jaar plaats. De uitvoering van het project loopt door naar 2019. Het startmoment van de uitvoering van het project Veldstraat in Berghem is doorgeschoven naar het 1^{e} kwartaal van 2019.

In het volgende overzicht geven we aan welke technische mutaties de afgelopen periode hebben plaatsgevonden. Daarbij wordt gekeken of eventuele afwijkingen gevolgen hebben voor de planning van de uitvoering.

Status	**Aantal**
Startmoment uitvoering loopt volgens planning	124
Startmoment uitvoering wijzigt mogelijk	0
Startmoment uitvoering is bijgesteld	2
Nieuw project	0
Vervallen project	0
Project is gereed	3
Totaal	**133**

Er zijn geen nieuwe projecten of vervallen projecten.

2. Voortgang op projectniveau

In de volgende tabel zijn alle projecten opgenomen waar een verandering heeft plaatsgevonden. Per project lichten we de verandering toe.

De onderscheiden projectfasen zijn:
P = Programmafase
O = Ontwerpfase
B = Bestekfase
U = Uitvoeringsfase
T = Technisch gereed
F = Financieel gereed

Projectnaam	Project-fase	Toelichting
Pater Bleijsstraat e.o.	U	We hebben een aanbestedingsvoordeel.
Spoorlaan oost e.o.	U	We hebben een aanbestedingsvoordeel.
Prof. Regoutstraat	U	We hebben een aanbestedingsvoordeel.
Impuls bomenbeleid (Granietstraat)	F	Het project wordt afgesloten. Het restant voegen we toe aan project 20846 Peellaan.
Oijen Bernhardweg	F	Het project wordt afgesloten. Het restant voegen we toe aan project 20859 Bernhardweg Oijen.
Teugenaarsstraat	T	We hebben een aanbestedingsvoordeel. Het werk is anders uitgevoerd en materialen hergebruikt.
Peellaan	O	Hier wordt het restant van project 20801 Impuls Granietstraat aan toegevoegd.
OV vervangingen	F	Het project wordt afgesloten. Het restant gaat naar 20891 OV vervangingen 2018 2019 2020.
Bernhardweg Oijen omvormen betonweg	B	Het restant van het project 20834 Bernhardweg Oijen wordt hier aan toegevoegd. De weg is tot aan de bebouwde kom geasfalteerd. Het gedeelte binnen de bebouwde kom wordt nu ook aangepakt. Het restantbudget is niet toereikend en moet met € 100.000 worden opgehoogd volgens een nieuwe kostenraming.
OV vervangingen 2018 2019 2020	B	Hier wordt het restant van project 20849 OV vervangingen aan toegevoegd.

3. Financiën

Op dit moment is er een voordelig resultaat op de IUP-projecten.
De budgetten van de projecten Pater Bleijsstraat, Spoorlaan Oost, Professor Regoutstraat en Teugenaarsstraat kunnen naar beneden worden bijgesteld omdat op deze projecten sprake is van een aanbestedingsvoordeel. Het voordeel op het project Teugenaarsstraat viel ook hoger uit omdat het werk anders is uitgevoerd en uiteindelijk veel meer materialen konden worden hergebruikt. De kosten van het project Bernhardweg Oijen daarentegen vallen hoger uit. De weg is tot aan de bebouwde kom inmiddels geasfalteerd. Het gedeelte binnen de bebouwde kom wordt nu ook aangepakt. Het restantbudget is niet toereikend en moet worden opgehoogd volgens een nieuwe kostenraming.
Het resultaat is geanalyseerd naar de financieringsbron. Een project kan gevoed worden uit het rioleringsfonds, fonds bodemsanering, grondbedrijf en beheergelden. Om een zuiver beeld te schetsen wordt het resultaat terug herleid naar deze groepen. Het resultaat valt uiteen in afwijkingen op groot onderhoud en vervanging. De afwijkingen op groot onderhoud worden gemuteerd op de betreffende activiteiten en voor zover het groot onderhoud groen, wegen of verkeer betreft eventueel verrekend met de reserve IUP. Afwijkingen op vervanging leiden tot aanpassing van het betreffende investeringsvolume en hogere of lagere kapitaallasten in volgende jaren. Het voordelig resultaat op groot onderhoud van € 321.954 betreft groot onderhoud wegen en groen. We willen dit bedrag toevoegen aan de reserve IUP.

2. Overzicht incidentele baten en lasten

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de incidentele baten en lasten weer en presenteren we het structurele begrotingssaldo.

In de volgende tabel geven we een overzicht van de incidentele baten en lasten. Incidenteel houdt in dat het gaat om baten en lasten die een tijdelijk karakter hebben. Deze zitten slechts één of enkele jaren in de begroting. Dit overzicht geeft niet alleen inzicht in de incidentele baten en lasten, maar is ook een hulpmiddel bij het beoordelen van het structurele begrotingssaldo. De baten en lasten die niet incidenteel zijn, zijn immers structureel van aard. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht.

Een overzicht van de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves, zoals het BBV voorschrijft, is in het financieel overzicht van de begroting opgenomen (bijlage 5 in dit document). In de nota reserves, die tegelijk met deze programmabegroting in de gemeenteraad wordt behandeld, zijn de reserves uitgebreid toegelicht.

+ is incidentele lasten
- is incidentele baten
bedragen x € 1.000

Progr.	Bron *	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
1	KN 2018-2021	Wonen met ondersteuning	1.298	350			
1	KN 2018-2021	Onttrekking algemene reserve	-1.298	-350			
1	TR 2017/PB 2019-2022	Afrekening Jeugd en SVB	303				
1	PB 2018-2021	Lagere kosten loonkostensubsidie	-200				
1	PB 2018-2021	Transformatieagenda jeugd	2.065				
1	PB 2018-2021	Onttrekking algemene reserve	-2.065				
1	PB 2019-2022	Nadeel jeugdhulp budgetten	1.120	969			
1	PB 2019-2022	Onttrekking algemene reserve	-1.120	-969			
1	PB 2018-2021	Wijkverpleegkundige	40	40			
1	TR 2018	Terugbetaling bijdrage huurrisico pand CJG	-200				
1	Raadsbesluit	Intensievere aanpak voor mensen met een zorgprofiel	180				
1	PB 2019-2022	Onafhankelijke cliëntondersteuning	-93				
1	PB 2019-2022	Voordeel Oss Innoveert	-50				
1	PB 2019-2022	Uitvoeringsbudget Zorg en welzijn	-150				
1	PB 2019-2022	Maatschappelijke begeleiding vergunninghouders	63				
1	PB 2019-2022	Oplosagenda beschermd wonen	309	2.375			
1	PB 2019-2022	uit de reserve beschermd wonen	-309	-2.375			
2	PB 2017-2020/ PB 2019-2022	Onderwijsvernieuwing	62	51			
2	KN 2018-2021	BIM5: HBO in Oss	142	100	100	58	
2	KN 2018-2021	Onttrekking algemene reserve	-142	-100	-100	-58	
2	PB 2019-2022	Investeringen onderwijs		-11	-91		
2	PB 2019-2022	Inkomsten BUIG	-1.400				
3	PB 2016-2019	Omroep Maasland	70				

+ is incidentele lasten
- is incidentele baten
bedragen x € 1.000

Progr.	Bron *	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
3	PB 2018-2021	Voorziening ontmoeten en sport NOK	300				
3	PB 2018-2021	Onttrekking uit reserve IVB	-300				
3	PB 2019-2022	Hervormingen cultuur	108				
3	PB 2019-2022	Wijkcentrum D'n nieuwe Iemhof		60			
3	PB 2019-2022	Exploitatietekort 2017 Wijk- en dorpscentra	155				
3	PB 2019-2022	Onttrekking uit reserve IVB	-155				
3	PB 2019-2022	Kwartiermaker Iemhof		50	75		
3	PB 2019-2022	Onttrekking uit reserve IVB		-50	-75		
3	PB 2019-2022	Onderzoeksbudget Golfbad		50			
3	PB 2019-2022	Investeringen ontmoeten en sport		-168	-678		
3	PB 2019-2022	Inrichting Hoeve Lith en kosten IVB	315				
3	PB 2019-2022	Onttrekking uit reserve IVB	-315				
4	PB 2017-2020	Extra storting reserve stadscentrum	200				
4	PB 2018-2021	Ontwikkeling stadscentrum	400	570	1.650	850	
4	PB 2019-2022	Budget Taskforce centrum				75	
4	PB 2019-2022	Investeringsfonds Stadshart Oss		2.000			
5	PB 2018-2021	Verduurzaming openbare ruimte	38	38	38		
5	PB 2016-2019 en PB 2017-2020	Duurzaamheid	150				
5	PB 2018-2021	Vernieuwbouw Ir. Diddewerf	-68	-29			
5	TR 2018	Stormschade bomen	175				
5	PB 2019-2022	Vervangingsinvesteringen openbare ruimte					-448
5	PB 2019-2022	Investeringsfonds Duurzaamheid		600			
5	PB 2019-2022	Kosten afvalinzameling	351	372			
5	PB 2019-2022	Inzet reserve afval	-351	-372			
5	PB 2019-2022	Klimaatadaptatie		50			
5	PB 2019-2022	Onttrekking duurzaamheidsfonds		-50			
5	PB 2019-2022	Onderzoeksbudget Lithse Polder		100			
5	PB 2019-2022	Onttrekking duurzaamheidsfonds		-100			
6	PB 2017-2020	Impuls vrijetijdseconomie	80				
6	PB 2018-2021	Evenementen coördinator	54	54	54		
6	TR 2017	Kosten extra onderzoek nachtspoor	19				
6	PB 2019-2022	Kosten Quick wins binnenhavens	3.573				
6	PB 2019-2022	Inzet reserve haven	-3.573				
8	PB 2017-2020/ PB 2019-2022	Voorbereiding Omgevingswet en nieuwe omgevingsvisie	111	900			
8	Raadsbesluit/ PB 2019-2022	Fase 2 windpark	350	185			
	Raadsbesluit/ PB 2019-2022	Uit reserve Windpark	-350	-185			
8	PB 2019-2022	Waterveiligheid Maas			600	700	

+ is incidentele lasten
- is incidentele baten
bedragen x € 1.000

Progr.	Bron *	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
8	PB 2019-2022	Planschade herziening bestemmingsplan Berghem	80				
8	PB 2019-2022	Reserve strategische aankopen		500			
8	PB 2019-2022	Locatieontwikkeling Koornstraat		1.500			
8	PB 2019-2022	Vrijval ABR ivm nieuwe risicosystematiek		-4.600			
8	PB 2019-2022	Ambities woningbouw		113	113	67	
8	PB 2019-2022	Impuls erfgoed		60	30	30	
8	PB 2019-2022	Verkoop woning Potgieterstraat	-171				
8	PB 2019-2022	Storting in reserve volkshuisvesting	171				
8	PB 2019-2022	Bijdrage Ruimte voor Ruimte	-125				
8	PB 2019-2022	Storting in reserve groenfonds	125				
8	PB 2019-2022	Onderzoek Euterpelaan	130				
8	PB 2019-2022	onttrekking uit reserve volkshuisvesting	-130				
9	PB 2017-2020	Voortzetting Taskforce Brabant-Zeeland	25	25			
9	PB 2018-2021/PB 2019-2022	Investeringen veiligheid			-220		
9	PB 2019-2022	Kosten crisisbeheer	27				
9	PB 2019-2022	Afrekening bijdrage Veiligheidsregio Brabant-Noord	-50				
10	PB 2019-2022	Vrijval reserve RIS	-57				
10	PB 2019-2022	Aanpassing gemeentehuis	35				
10	PB 2017-2020	Vrijval reserve meubilair	-216	-216			
10	PB 2017-2020	Capaciteit opstellen en uitvoeren voorzieningenkaartadviezen	144				
10	PB 2018-2021	Wet Basisregistratie Ondergrond (BRO)	25				
10	PB 2018-2021	E-Dienstverlening	200	150			
10	PB 2019-2022	Hogere kosten ICT	205				
10	PB 2019-2022	Lagere investeringskosten ICT	370				
10	PB 2019-2022	Storting in reserve ICT	-370				
10	PB 2019-2022	Bedrijfsvoering vastgoed	60	45			
10	PB 2019-2022	Wachtgeld wethouders	51				
10	PB 2018-2021/ PB 2019-2022	Verhoging aantal stembureaus	86	80			
11	PB 2017-2020	Onttrekking algemene reserve	-185				
10	PB 2019-2022	Vrijval reserve Kosten en risico's herindeling Maasdonk	-112				
11	TR 2018	Verlaging onvoorzien	-175				
11	Raadsbesluit	Onttrekking algemene reserve	-415				
11	PB 2019-2022	Lagere kosten BSOB	-221				
		TOTAAL	**-601**	**1.812**	**1.496**	**1.722**	**-448**

*KN = kadernota, PB = programmabegroting, TR = financiële tussenrapportage

Structureel begrotingssaldo

Om een goed oordeel te kunnen vormen over de begroting is het van belang om het saldo te corrigeren met incidentele baten en lasten. Het structurele begrotingssaldo geeft aan of de structurele lasten met structurele baten worden afgedekt. Als dat het geval is, is de begroting structureel in evenwicht.

In de volgende tabel geven we de lasten, baten en saldo per programma, de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en het geraamde resultaat weer. We verrekenen het geraamde resultaat met de incidentele baten en lasten. Dit geeft het structureel begrotingssaldo weer.

De algemene baten en lasten, de (eventuele) heffing vennootschapsbelasting en de post onvoorzien zijn onderdeel van programma 11. Financieel solide. De overhead is onderdeel van het programma 10. Besturen in verandering van tijden.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten

- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten

bedragen x € 1.000

Programma		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Programma 1	Lasten	73.525	83.792	84.703	81.045	80.909	80.908
	Baten	-3.847	-3.219	-2.037	-1.691	-1.691	-1.891
	Saldo	69.678	80.573	82.666	79.354	79.217	79.016
Programma 2	Lasten	67.049	66.916	67.226	65.860	66.177	65.727
	Baten	-26.540	-27.970	-26.686	-26.686	-26.686	-26.686
	Saldo	40.508	38.946	40.540	39.174	39.490	39.041
Programma 3	Lasten	16.470	17.234	16.654	16.546	17.076	16.957
	Baten	-2.327	-2.254	-2.152	-2.093	-2.016	-1.982
	Saldo	14.143	14.980	14.503	14.453	15.060	14.975
Programma 4	Lasten	285	937	779	544	514	1.119
	Baten	-208	-210	-210	-210	-210	-210
	Saldo	77	727	569	334	304	909
Programma 5	Lasten	36.824	35.747	36.347	36.140	36.035	35.467
	Baten	-24.357	-22.021	-22.387	-22.855	-22.792	-22.755
	Saldo	12.468	13.727	13.960	13.286	13.243	12.712
Programma 6	Lasten	12.251	17.652	19.070	9.848	9.207	8.279
	Baten	-17.991	-18.368	-24.496	-11.147	-10.597	-8.917
	Saldo	-5.739	-715	-5.425	-1.298	-1.389	-638
Programma 7	Lasten	3.426	3.748	4.621	3.579	3.582	3.510
	Baten	-3.251	-2.452	-2.617	-2.546	-2.506	-2.467
	Saldo	174	1.296	2.004	1.033	1.076	1.044
Programma 8	Lasten	20.564	20.650	33.769	16.062	15.189	14.570
	Baten	-17.013	-11.946	-25.247	-10.259	-9.308	-9.190
	Saldo	3.551	8.704	8.522	5.803	5.881	5.380
Programma 9	Lasten	5.030	5.707	6.676	6.599	6.913	6.971
	Baten	-163	-82	-32	-32	-32	-32
	Saldo	4.868	5.626	6.644	6.567	6.881	6.938
Programma 10	Lasten	34.739	35.293	31.633	31.553	31.202	31.213
	Baten	-5.494	-3.672	-3.205	-3.117	-3.111	-3.099
	Saldo	29.245	31.621	28.427	28.436	28.091	28.115
Programma 11	Lasten	-6	1.312	2.513	3.181	3.672	4.792
	Baten	-182.091	-185.728	-192.400	-193.801	-194.531	-195.275
	Saldo	-182.098	-184.416	-189.887	-190.620	-190.860	-190.483
Totaal	**Lasten**	**-283.282**	**288.989**	**303.991**	**270.959**	**270.475**	**269.514**
	Baten	**270.157**	**-277.921**	**-301.468**	**-274.437**	**-273.481**	**-272.504**
	Saldo	**-13.125**	**11.068**	**2.523**	**-3.479**	**-3.007**	**-2.990**
Reserves	**Lasten**	**-15.223**	**18.524**	**14.058**	**8.270**	**7.425**	**5.009**
	Baten	**23.150**	**-29.475**	**-16.500**	**-4.797**	**-4.273**	**-3.833**
	Saldo	**7.927**	**-10.950**	**-2.442**	**3.473**	**3.153**	**1.177**
Resultaat		**-4.649**	**117**	**81**	**-6**	**146**	**-1.814**
Incidentele baten en lasten		**465**	**-601**	**1.812**	**1.496**	**1.722**	**-448**
Structureel begrotingssaldo		**-5.114**	**718**	**-1.731**	**-1.502**	**-1.576**	**-1.366**

Voor de specificatie van het jaar 2017 wordt verwezen naar de jaarrekening 2017.
De conclusie uit deze tabel is dat de begroting in alle jaren structureel sluitend is, met uitzondering van het jaar 2018. Dit laatste wordt vooral veroorzaakt door grote tegenvaller vanuit de septembercirculaire voor dit jaar.

Structurele stortingen en onttrekkingen uit reserves

bedragen x € 1.000

Reserves	2018		2019		2020		2021		2022	
	Bij	Af	Bij	Af	Bij	Af	Bij	Af	Bij	Af
Reserves ter dekking van de algemene dienst										
Afloop gaswinstuitkering Maaslandgas	0	-2.139	0	-2.029	0	-1.919	0	-1.809	0	-1.699
Deposito BNG inzake opheffing HNG	0	-320	0	-292	0	-264	0	-236	0	-208
Subtotaal	**0**	**-2.458**	**0**	**-2.320**	**0**	**-2.182**	**0**	**-2.044**	**0**	**-1.906**
Reserves ter dekking van de afschrijvingslasten										
Huisvestingskosten schoolgebouwen	0	-34	0	-32	0	-30	0	-28	0	-26
De Bolster Horizonschool	0	-41	0	-41	0	-40	0	-40	0	-40
Brede school centrum Lith	0	-34	0	-240	0	-238	0	-236	0	-233
Nieuwbouw school Geffen	0	-39	0	-38	0	-38	0	-38	0	-37
RNB/Sportcomplex Herpinia	0	-19	0	-19	0	-18	0	-18	0	-18
Kleedaccommodatie Amstelhoef	0	-40	0	-39	0	-39	0	-38	0	-38
Sportpark de Akkeren	0	-31	0	-31	0	-30	0	-30	0	-30
Kunstgrasveld Talentencampus	0	-68	0	-67	0	-66	0	-65	0	-64
Kleedaccommodatie MOSA'14	294	0	0	-12	0	-12	0	-12	0	-11
Revitalisering Koppelsteeg	178	0	0	-17	0	-16	0	-16	0	-16
Nieuwbouw hertenkamp	0	-4	0	-4	0	-4	0	-4	0	-4
Bouwkundige aanpassingen Museum Jan Cunen	0	0	0	-35	0	-35	0	-34	0	-34
Brandweerkazerne Ravenstein	443	0	0	-20	0	-20	0	-20	0	-20
Kapitaallasten investeringen mobiliteit	0	-36	0	-35	0	-35	0	-35	0	-34
Projecten VRI 2017	502	-23	0	-63	0	-63	0	-62	0	-61
Parkeergarage	0	-35	0	-35	0	-35	0	-35	0	-35
Fietsenstallingen	0	-8	0	-8	0	-8	0	-8	0	-8
Investeringen openbare ruimte centrum**	660	0	334	0	0	0	0	0	0	0
Brutering woonwagens	0	-11	0	-9	0	-9	0	-9	0	-9
Gemeentehuis	0	-729	0	-721	0	-712	0	-704	0	-696
Subtotaal	**2.076**	**-1.151**	**334**	**-1.465**	**0**	**-1.448**	**0**	**-1.431**	**0**	**-1.414**
Totaal	**2.076**	**-3.609**	**334**	**-3.786**	**0**	**-3.631**	**0**	**-3.475**	**0**	**-3.320**

3. Budgettair neutrale wijzigingen

In de programma's staan in de tabel bij 'Wat mag het kosten?' budgettair neutrale wijzigingen. Dit zijn wijzigingen die niet inhoudelijk van aard zijn en per saldo geen geld kosten. Soms gaat het over wijzigingen binnen één programma, in andere gevallen zijn de wijzigingen programma-overstijgend. Volgens de voorschriften van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) moeten we deze wijzigingen zichtbaar maken en rapporteren.

Dat doen we op de volgende manier:
In de programma's waarbij budgettair neutrale wijzigingen voorkomen hebben we in de tabel bij onderdeel 'Wat mag het kosten?' steeds één totaalregel opgenomen. In deze bijlage staat het totaaloverzicht, waarbij we wijzigingen boven de € 100.000 toelichten.

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
1. Zorg en welzijn	-101	143	249	249	249
2. Werk, inkomen en onderwijs	7	14	16	18	20
3. Ontmoeten, sport en cultuur	-5	112	112	112	113
5. Zuinig op ons klimaat	321	343	356	340	360
6. Vitale economie	0	6	6	6	6
7. Mobiliteit	0	8	8	8	8
8. Aantrekkelijk wonen in Oss	0	6	-16	-16	-16
9. Veilige omgeving	0	135	135	135	135
10. Besturen in verandering van tijden	210	257	152	152	152
11. Financieel solide	-432	-1.024	-1.019	-1.005	-1.029
Totaal wijzigingen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting wijzigingen boven de € 100.000

De belangrijkste wijzigingen zijn:

- In 2015 is er besloten dat er structureel (tot 2020) € 150.000 beschikbaar gesteld is voor de uitvoeringskosten beschermd wonen. Een deel van deze kosten worden gemaakt bij Team WMO en ondersteuning WMO. Destijds is dit niet tot 2020 maar incidenteel verwerkt. Daarom hevelen we nu alsnog € 150.000 over van programma 1 naar programma 10 voor de jaren 2018 en 2019.
- Zoals in de raad besloten op 31 mei 2018 onttrekken we de kosten voor Veilig Thuis uit de algemene reserve. Het gaat om een éénmalige subsidie van € 196.300 te verlenen voor de duur van 1 jaar. De startdatum voor de uitvoering van het plan was ingeschat op 1 juni 2018. Dit betekende voor de periode juni tot en met december 2018 € 114.500 en € 81.800 voor januari tot en met mei 2019. De uitvoering van het plan start echter eerst in december 2018. De startdatum is later dan ingeschat vanwege de werving en het inwerken van nieuw personeel bij Veilig Thuis en het op orde krijgen van de systemen voor de monitoring van de vernieuwde werkwijze. De verdeling van de kosten over de jaren 2018 en 2019 is daardoor gewijzigd in € 16.358 in 2018 en € 179.942 voor 2019.
- We verhogen de subsidies voor de jaarlijkse loonstijgingen bij de professionele instellingen (bijvoorbeeld bibliotheek, Ons Welzijn, museum Jan Cunen). De loonstijgingen zijn afhankelijk van de specifieke CAO-ontwikkelingen per sector. De structurele extra kosten bedragen vanaf 2019 € 255.957. Deze worden betaald uit de stelpost loon- en prijscompensatie.
- De gemeentelijke bijdragen 2018 aan de GGD Hart voor Brabant, de Veiligheidsregio Brabant Noord, het Brabants Historisch Informatie Centrum en het Werkvoorzieningschap (gemeenschappelijke regelingen) zijn ook geïndexeerd voor loon- en prijscompensatie. De extra kosten hiervan bedragen € 255.957 en worden eveneens uit de stelpost loon- en prijscompensatie betaald.
- We betalen het zwaard kunstwerk op de rotonde Raadshuislaan vanuit de reserve Walkwartier en omgeving. Dit is meegenomen in de vastgestelde plannen van de ontwikkeling van het centrum. Het gaat om een bedrag van € 100.000.
- We hebben de beheerplannen voor Riool, verkeersregelinstallaties (VRI), openbare verlichting en bodem geactualiseerd. We maken de beheerplannen sluitend met de verschillende reserves zodat het geheel budgettair neutraal verloopt.
- We indexeren de prijzen voor het onderhoud van de openbare ruimte op basis van bestaande contracten, onderdeel waterschapslasten en IBN. We doen dit op basis van de CBS indexen. Verder stellen we de waterschapslasten bij op basis van tariefstijging. De schoonmaakkosten en beheerkosten IBN stellen we bij in verband met loonkostenontwikkeling volgens cao. Daarnaast zijn de groenbestekken aanbesteed, de kosten stijgen met 7% als gevolg van gestegen brandstofprijzen. In totaal halen we afgerond € 500.000 uit de stelpost loon- en prijscompensatie.
- Relatief kleine investeringen, bijstellingen in budgetten die betaald worden uit reserves zijn ook verwerkt binnen de budgettair neutrale wijzigingen. Het gaat bijvoorbeeld over kleine investeringen in onderwijs uit de reserve onderwijs.
- Conform de verslagleggingsvoorschriften (BBV) hebben we de begrotingsjaarschijven van het grondbedrijf meegenomen in deze begroting. Hiervoor verwijzen we naar het Najaarsbericht van het grondbedrijf en de paragraaf grondbeleid.

4. Uitkomsten circulaires 2018

Samenvatting

In deze bijlage geven we een totaaloverzicht van de uitkomsten van de mei- en septembercirculaires 2018. We beginnen met een samenvattend overzicht in de tabel. Daarna lichten we elk onderwerp toe. De afzonderlijke effecten zijn ook als 3O-ontwikkelingen bij de desbetreffende programma's opgenomen.
In het tweede deel van de bijlage geven we een nadere analyse van de uitkomsten.

Mei- en septembercirculaire 2018
Samengevat is de uitkomst van de circulaires als volgt:

+ is nadeel: hogere uitgaven/lagere inkomsten
- is voordeel: lagere uitgaven/hogere inkomsten
bedragen x € 1.000

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
Mei- en septembercirculaire 2018	**-2.201**	**-7.897**	**-9.565**	**-10.447**	**-11.202**
Af te zonderen posten					
Loon- en prijsstijging sociaal domein	1.760	1.760	1.760	1.760	1.760
WMO 2015	0	-11	0	0	-21
Invoering abonnementstarief WMO	0	638	750	750	750
Schulden en armoede	138	113	113	0	0
Maatschappelijke opvang	-14	-28	-28	-28	-28
Sociale acceptatie LHBT	19	0	0	0	0
Armoedebestrijding kinderen	0	-27	-27	-27	-27
Beschermd wonen	0	469	459	459	459
Rijksvaccinatieprogramma	0	166	166	167	167
Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang/ gastouderopvang en peuterspeelzalen	0	53	54	54	54
Participatie	0	74	43	-12	-427
Voorschoolse voorziening peuters	0	-50	-100	-150	-150
Bonus beschut Werken	119	0	0	0	0
Loon- en prijsstijgingen participatie	657	657	657	657	657
Brede impuls combinatiefuncties	-2	-2	-2	-2	-2
Spoorstaafconditioneringssystemen	50	0	0	0	0
Weerbaar bestuur	80	0	0	0	0
A&O fonds	35	35	35	35	35
Loon- en prijsstijging 2019	0	3.300	3.472	3.634	3.891
Totaal af te zonderen posten	**2.842**	**7.147**	**7.352**	**7.297**	**7.118**
Saldo mei- en septembercirculaire	**641**	**-750**	**-2.213**	**-3.150**	**-4.084**

Mei- en Septembercirculaire 2017

Mei- en septembercirculaire 2018

De mei- en septembercirculaire 2018 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geven voor alle jaren positieve uitkomsten. Voor het jaar 2018 is het voordeel € 2,2 miljoen en voor 2019 € 7,9 miljoen. Dit voordeel loopt op naar € 11,2 miljoen positief in 2022.

Af te zonderen posten

Loon- en prijsstijging sociaal domein

We kennen loon- en prijscompensatie voor 2018 toe voor het sociaal domein. Het gaat om een bedrag van jaarlijks € 272.000 voor Huishoudelijke Hulp, € 831.000 voor het onderdeel Wmo 2015 en € 657.000 voor het onderdeel Jeugdzorg.

WMO 2015

In het jaar 2019 en het jaar 2022 wordt landelijk het budget voor WMO 2015 verlaagd met € 11.000 en € 21.000. Dit vertalen we door in onze budgetten.

Invoering abonnementstarief WMO

Het Rijk wil de eigen bijdrage in de Wmo die gemeenten heffen afschaffen per 1 januari 2019 en vervangen door een uniform abonnementstarief van € 17,50 per vier weken. We ontvangen in de meicirculaire een bedrag van circa € 0,7 miljoen. Dit bedrag zetten we apart. Het CAK is verantwoordelijk voor het opleggen en invordering van de eigen bijdrage. Volgens het CAK moet de gemeente Oss rekening houden met een daling van de eigen bijdrage met een € 460.000 per jaar vanaf 2019. Het restant reserveren voor te verwachten volumegroei.

Schulden en armoede

Ter versterking van het armoede en schuldenbeleid ontvangen we € 138.000 in 2018 en voor 2019 en 2020 € 113.000. Dit budget is bedoeld voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Het doel is om een impuls te geven aan de verbetering van de toegang tot en de effectiviteit van schuldhulpverlening en versterking van de lokale regie van het armoedebeleid.

Maatschappelijke opvang

Voor maatschappelijke opvang is de landelijke uitkering gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstaven. De uitkering voor 2019 en verder is gelijk gesteld aan de uitkering voor 2018. Het gaat om een beperkt nadeel van € 28.000.

Sociale acceptatie LHBT

We ontvangen € 19.000 in 2018 om de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBT (lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenderpersonen en intersekse personen) verder te bevorderen. We krijgen deze bijdrage omdat Oss een regenboogstad is.

Armoedebestrijding kinderen

De verdeling van de budgetten voor de bestrijding van de gevolgen van armoede onder kinderen zijn geactualiseerd. Dit gebeurt jaarlijks. De middelen worden verdeeld op basis van door het CBS ontwikkelde gegevens over kinderen met een kans op armoede. We ontvangen vanaf 2019 € 27.000 minder. Vorig jaar kregen we € 433.000 hiervoor, dit wordt dus bijgesteld naar € 405.000.

Beschermd wonen

We ontvangen in de septembercirculaire 2018 € 469.000 voor volumegroei binnen beschermd wonen. Dit bedrag voegen we toe aan onze budgetten voor beschermd wonen.

Rijksvaccinatieprogramma

De uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma valt per 1 januari onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van gemeenten. Hiervoor ontvangen we € 167.000 in de algemene uitkering. Deze gelden worden gereserveerd voor de uitvoering.

Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang/ gastouderopvang en peuterspeelzalen

Het Rijk stelt gelden beschikbaar voor toezicht en handhaving. Het betreft een bedrag van in totaal € 47.000 voor kinderopvang/ Gastouderopvang en € 6.000 voor peuterspeelzalen. De uitvoering vindt plaats door de GGD.

Participatie

In meerjarig perceptief (jaar 2022) wordt het rijksbudget voor met name WSW verder verlaagd met € 603.000. Daarnaast wordt het re-integratiebudget verhoogd met € 176.000. Dit vertalen we door in onze budgetten.

Voorschoolse voorziening peuters

We ontvangen via de septembercirculaire in 2019 € 50.000, in € 2020 € 100.000 en daarna jaarlijks € 150.000 minder voor voorschoolse opvang peuters. Met dit bedrag verlagen we ook onze budgetten. Bij de meicirculaire 2016 hebben we extra budget ontvangen om opvang te bieden aan peuters zonder recht op kinderopvangtoeslag die nu niet naar een voorschoolse voorziening gaan. Nu blijkt na landelijk onderzoek dat deze groep peuters minder groot is dan destijds gedacht. Daarom vind deze korting plaats.

Bonus beschut Werken

We ontvangen een bedrag van € 119.000 als bonus voor de creatie en de continuering van beschut werkplekken in 2017. Dit bedrag reserveren we voor de uitvoering.

Loon- en prijsstijgingen participatie

We kennen loon- en prijscompensatie voor 2018 toe voor het sociaal domein. Het gaat om een bedrag van jaarlijks € 657.000 voor het onderdeel Participatie.

Brede impuls combinatiefuncties

We krijgen jaarlijks € 2.000 minder voor de Brede Impuls Combinatiefuncties/Buurtsportcoaches vanuit het programma Sport en bewegen in de buurt. Het programma loopt eind 2018 af, maar de regeling is structureel. We blijven daarom wel geld ontvangen voor de dit programma, alleen € 2.000 minder dan voorheen. In juli 2018 worden gemeenten geïnformeerd over de nieuwe afspraken.

Spoorstaafconditioneringssystemen

Voor de kosten die we hebben gemaakt voor spoorstaafconditioneringssystemen (ter vermindering van booggeluid) ontvangen we een vergoeding van € 50.000. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat had dit al eerder toegezegd naar aanleiding van Kamervragen.

Weerbaar bestuur

We ontvangen een bedrag van € 80.000 voor de versterking van het weerbaar bestuur. Het betreft innoverende, domeinoverstijgende initiatieven voor (1) het versterken van de integriteit en veiligheid van politieke ambtsdragers, (2) het versterken van de preventieve bestuurlijke aanpak en maatschappelijke weerbaarheid en (3) tegengaan van ondemocratische beïnvloeding.

A&O fonds

We begroten de bijdrage aan het A&O fonds apart, het gaat om jaarlijks € 35.000 vanaf 2018. Voorheen werd dit rechtstreekst betaald uit het gemeentefonds. Nu moeten we dit zelf betalen.

Mei- en septembercirculaire 2018

De mei- en septembercirculaire 2018 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geven voor alle jaren positieve uitkomsten. Voor het jaar 2018 is het voordeel € 2,2 miljoen en voor 2019 € 7,9 miljoen. Dit voordeel loopt op naar € 11,2 miljoen positief in 2022.

Loon- en prijsstijging 2019

We zetten geld apart om loon- en prijsstijgingen te kunnen betalen, vanaf 2019 € 3,3 miljoen extra. Het Centraal Planbureau verwacht dat de lonen in 2019 met 3% stijgen en dat de reguliere overheidskosten stijgen met 1,4%. Met deze stelpost verwachten we deze kostenstijgingen op te kunnen vangen. In meerjarig perspectief stijgt dit bedrag door prijscorrectie van onderdelen binnen het sociaal domein die overgaan naar de algemene uitkering. De reguliere loonstijging voor ons is in deze begroting ook toegevoegd aan de personele kosten.

Saldo septembercirculaire 2017

De septembercirculaire (inclusief mei) 2018 van de algemene uitkering uit het gemeentefonds geeft, na verrekening van de af te zonderen posten, de volgende uitkomsten:

- in 2018 een negatief effect van € 641.000
- in 2019 een positief effect van € 750.000
- in 2020 een positief effect van € 2.213.000
- in 2021 een positief effect van € 3.150.000
- in 2022 een positief effect van € 4.084.000

In 2018 wordt het nadeel vooral veroorzaakt door lagere verwachte rijksuitgaven. De septembercirculaire is zelfs € 1,7 miljoen nadeliger dan verwacht in mei.

Voor de jaren erna is er sprake van positieve accressen door hogere rijksuitgaven. Hierin is vooral het effect van het regeerakkoord zichtbaar, waarbij het Rijk fors investeert in collectieve voorzieningen zoals veiligheid, onderwijs, zorg en infrastructuur. Omdat de rijksuitgaven hierdoor toenemen, ontvangen gemeenten ook extra geld (samen de trap op).

Analyse op hoofdlijnen

+ is negatief: minder inkomsten
- is positief: extra inkomsten
bedragen x € 1.000

Onderdelen	2018	2019	2020	2021	2022
Samen de trap op/ af (accres)	-416	-3.531	-5.061	-6.392	-8.436
Afrekening 2017	119	0	0	0	0
Plafond BTW compensatiefonds	832	1.554	2.155	2.511	2.755
Korting apparaatskosten gemeenten	0	0	0	0	480
Aandeel in voorziening knelpunten sociaal domein	476	0	0	0	0
Veilig Thuis	59	171	171	258	258
Verhoogde asielinstroom	-238	0	0	0	0
Algemene verlaging jeugd	0	309	266	333	364
Algemene verlaging WMO	0	203	42	75	69
Algemene verlaging Participatie	0	5	5	9	9
Overig	-191	539	209	56	417
Totaal	**641**	**-750**	**-2.213**	**-3.150**	**-4.084**

Samen de trap op en af

De ontwikkeling van de algemene uitkering hangt voor een belangrijk deel af van de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (samen de trap op en af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

De trap op - trap af systematiek blijft bestaan, maar wel aangepast. De systematiek is vanaf nu gekoppeld aan de totale uitgaven (ook Zorg & Zekerheid telt mee) waardoor er sprake is van een stabielere uitgavenontwikkeling. Zoals uit het Regeerakkoord blijkt, gaat het nieuwe kabinet de komende jaren fors investeren in collectieve voorzieningen zoals veiligheid; onderwijs; zorg en infrastructuur. Omdat de rijksuitgaven hierdoor toenemen, ontvangen gemeenten via trap op – trap af een hoger accres.

In de meicirculaire zijn de effecten uit de landelijke voorjaarsnota verwerkt. In deze voorjaarsnota is ook het effect opgenomen van de lagere grasbaten door het verminderen van de gaswinning in Groningen.

De septembercirculaire is vooral voor het jaar 2018 aanzienlijk negatiever dan verwacht in mei (nadelig accres van € 1,1 miljoen).

Afrekening 2017

Het gemeentefonds over 2017 is definitief vastgesteld. De rijksuitgaven waren lager ten opzichte van de verwachting van september 2017. Vandaar dat de algemene uitkering over 2017 verlaagd is met € 119.000.

Plafond BTW compensatiefonds

Gemeenten declareren hun BTW op overheidstaken bij het BTW CompensatieFonds (BCF). Om te voorkomen dat er een open eind regeling ontstaat heeft de rijksoverheid een plafond aangebracht in de declaraties van ± € 3,2 miljard. Blijven de gezamenlijke gemeenten onder het plafond dan wordt het verschil aan het gemeentefonds toegevoegd, wordt het plafond overschreden dan wordt het verschil uit het gemeentefonds genomen. De laatste jaren heeft het Rijk een inschatting gemaakt dat er minder BTW door gemeenten wordt gedeclareerd. Het verschil is toegevoegd aan de algemene uitkering. Voor onze gemeente gaat dit om een inschatting van € 2,3 miljoen in 2019 oplopend tot € 3,5 miljoen in 2022. Het Rijk gaat deze systematiek echter veranderen omdat de berekening van deze raming discutabel was. Ze hebben er nu voor gekozen om geen raming meer op te nemen. Ze gaan nu in de loop van het jaar kijken hoeveel er gedeclareerd wordt en gaan op basis daarvan over tot verrekening met de algemene uitkering. Dit heeft ook gevolgen voor onze begroting.

Het nadeel over 2018 komt door de bijstelling van het Rijk in september omdat het Rijk verwacht dat gemeenten meer BTW declareren. De provincie heeft daarnaast bepaald dat alleen een raming aan inkomsten mag worden geraamd op basis van de werkelijke cijfers 2017. Dit uitgangspunt hebben we dan ook overgenomen. Per saldo kunnen we dan nog een bedrag ramen van jaarlijks €750.000.

Korting apparaatskosten opschaling gemeenten

In het regeerakkoord is opgenomen dat het Rijk streeft naar minder en grotere gemeenten. De gedachte vanuit het Rijk is dat de beoogde opschaling van gemeenten leidt tot besparingen die ontstaan door schaalvoordelen, verminderen van toezicht, vereenvoudiging van regelgeving en minder dubbeling van taken. De besparing gaat uit van een daling van het aantal gemeenteambtenaren doordat gemeenten groter worden of met elkaar gaan samenwerken. Dit leidt tot een uitname uit het gemeentefonds. In totaal is voor deze operatie een structurele bezuiniging van € 975 miljoen opgenomen (2025). Voor het jaar 2022 betekent dit een aanvullende bezuiniging van € 480.000.

Aandeel in voorziening knelpunten sociaal domein

Er is landelijk afgesproken om een tijdelijke voorziening te treffen voor gemeenten, die geconfronteerd worden met een stapeling van tekorten bij de uitvoering van de taken in het sociaal domein. De omvang van deze voorziening is € 200 miljoen, waarvan de helft door gemeenten zelf wordt betaald via de algemene uitkering. Dit betreft dus een nadeel, op dit moment van € 476.000 in 2018. Wij komen als gemeente niet in aanmerking voor compensatie omdat onze tekorten te gering waren.

Veilig Thuis

Met de aanscherping van de Wet Meldcode en de radarfunctie Veilig Thuis wordt de taak van Veilig Thuis geïntensiveerd. Afgesproken is dat de hiermee samenhangende kosten betaald worden uit de algemene uitkering. Dit leidt tot een nadeel voor ons, waarbij het geld vanuit ons gaat naar de centrumgemeente die dit uitvoert.

Verhoogde asielstroom

In het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom zijn afspraken gemaakt over extra maatregelen en de daarmee samenhangende kosten in de jaren 2016 en 2017. Landelijk resterende middelen vloeien hierna terug in de algemene uitkering. Vandaar dat we in 2018 een voordeel hebben € 238.000 omdat deze middelen landelijk niet zijn besteed.

Algemene verlaging jeugd/ WMO en participatie

De gelden voor het sociaal domein (jeugd, WMO en participatie) zijn in de meicirculaire voor een heel groot deel toegevoegd aan de reguliere algemene uitkering. Hierdoor is het steeds moeilijker te volgen hoeveel geld er in de algemene uitkering specifiek bestemd is voor het sociaal domein. Deze aanpassing van het systeem betekent ook dat de uitgaven meelopen met "samen de trap af". De verlaging van het accres in 2018 en ook de aanpassing van de verdeeleenheden werkt door in het geld wat we voor het sociaal domein krijgen. Een groot nadeel zit hier vooral bij jeugdzorg (circa € 0,3 miljoen per jaar minder). Dit heeft echter niets te maken met inhoudelijke reden. Het effect wordt puur door het accres en door hoeveelheden (verdeelsystematiek) veroorzaakt. Vandaar dat er voor gekozen is om deze nadelen niet in mindering te brengen van de gelden in het sociaal domein.

Overige rijksontwikkelingen

Binnen de overige rijksontwikkelingen treden diverse effecten op door onder andere:

- Afname van hoeveelheden binnen het totaal van alle maatstaven, waarbij er met name een positief effect optreedt als gevolg van een afname van het aantal uitkeringsgerechtigden;
- Diverse overige mutaties.

5. Financieel overzicht totale begroting

Het volgende overzicht laat de lasten en baten per programma zien, inclusief alle mutaties uit deze programmabegroting.

bedragen x € 1.000

Producten	2018		2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 1. Zorg en welzijn										
Wmo individuele voorzieningen	10.044	-140	11.183	-140	11.184	-140	11.187	-140	11.187	-140
Wmo collectieve voorzieningen	11.098	-303	11.135	-293	11.278	-293	11.278	-293	11.279	-293
Jeugdwerk	469	-21	637	-21	591	-21	590	-21	589	-21
Jeugdzorg	28.924	-241	26.370	-41	25.540	-41	25.649	-41	25.649	-41
Wmo algemeen	1.052	-2.017	1.232	-1.279	1.138	-1.167	889	-1.167	889	-1.367
Gezondheidszorg	2.900	-29	3.198	-29	3.174	-29	3.175	-29	3.175	-29
Wmo individuele ondersteuning	8.682	0	8.603	0	8.603	0	8.603	0	8.603	0
Wmo beschermd wonen	20.623	-467	22.345	-234	19.537	0	19.537	0	19.537	0
Wmo dagbesteding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**83.792**	**-3.219**	**84.703**	**-2.037**	**81.045**	**-1.691**	**80.909**	**-1.691**	**80.908**	**-1.891**
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs										
Onderwijshuisvesting	6.022	-549	6.102	-549	5.971	-549	6.576	-549	6.599	-549
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.937	-974	3.876	-974	3.825	-974	3.780	-974	3.722	-974
Inkomensregelingen	30.698	-26.447	31.338	-25.163	31.338	-25.163	31.618	-25.163	31.618	-25.163
Arbeidsparticipatie	4.357	0	5.061	0	5.062	0	5.111	0	5.289	0
Schuldhulpverlening	868	0	985	0	985	0	985	0	985	0
Begeleide participatie	19.698	0	18.487	0	17.302	0	16.730	0	16.137	0
Minimabeleid	1.337	0	1.377	0	1.377	0	1.377	0	1.377	0
Totaal programma	**66.916**	**-27.970**	**67.226**	**-26.686**	**65.860**	**-26.686**	**66.177**	**-26.686**	**65.727**	**-26.686**
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur										
Sportaccommodaties	4.608	-1.233	4.743	-1.180	4.732	-1.127	4.881	-1.104	4.871	-1.070
Musea	92	-90	131	-83	81	-80	80	-80	80	-80
Sociaal-cultureel werk	2.465	-296	1.853	-266	1.815	-266	2.360	-266	2.407	-266
Kermissen	155	-234	150	-234	150	-234	150	-234	150	-234
Sportbeleid en activeringregelingen	2.883	-276	2.818	-276	2.763	-276	2.763	-276	2.638	-276
Overige voorzieningen	309	-37	337	-37	337	-37	335	-37	335	-37
Media	2.262	0	2.218	0	2.218	0	2.218	0	2.218	0
Kunst en cultuur	4.461	-89	4.441	-76	4.450	-73	4.289	-19	4.258	-19
Totaal programma	**17.234**	**-2.254**	**16.689**	**-2.152**	**16.546**	**-2.093**	**17.076**	**-2.016**	**16.957**	**-1.982**

bedragen x € 1.000

Producten	2018		2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 4. Dynamisch stadscentrum										
Centrumontwikkeling algemeen	575	-210	555	-210	415	-210	410	-210	330	-210
Herontwikkeling Walkwartier	362	0	224	0	129	0	104	0	789	0
Totaal programma	**937**	**-210**	**779**	**-210**	**544**	**-210**	**514**	**-210**	**1.119**	**-210**
Programma 5. Zuinig op ons klimaat										
Openbaar groen	6.253	-84	6.311	-84	6.274	-84	6.271	-84	6.269	-84
Afvalverwijdering particulieren	10.800	-12.162	10.752	-12.294	10.981	-12.962	10.929	-12.899	10.898	-12.862
Begraafplaatsen en crematoria	250	-239	279	-239	279	-239	278	-239	278	-239
Afvalverwijdering bedrijven	410	-533	545	-533	545	-533	545	-533	545	-533
Riolering	6.575	-8.069	6.610	-8.103	6.610	-8.103	6.610	-8.103	6.610	-8.103
Milieubeheer	1.613	0	1.661	0	1.674	0	1.619	0	1.574	0
Projecten milieu en buitengebied	1.441	0	1.611	-200	1.231	0	1.181	0	1.181	0
Hondenwacht	381	-535	324	-535	324	-535	324	-535	324	-535
Wegen, straten en pleinen	7.761	-399	8.180	-399	8.120	-399	8.176	-399	7.686	-399
Projecten openbare ruimte	164	0	102	0	102	0	102	0	102	0
Herontwikkeling Walkwartier	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**35.747**	**-22.021**	**36.377**	**-22.387**	**36.140**	**-22.855**	**36.035**	**-22.792**	**35.467**	**-22.755**
Programma 6. Vitale economie										
Haven	740	-507	781	-517	782	-525	783	-526	807	-526
Overige bedrijfsmatige activiteiten	5.867	-6.501	6.206	-7.175	2.489	-2.558	2.021	-2.068	2.254	-2.280
Industrieterreinen	6.044	-11.267	10.725	-16.710	5.219	-7.970	5.154	-7.909	3.968	-6.018
Markten	89	-93	93	-93	93	-93	73	-93	73	-93
Economische ontwikkeling	4.913	0	1.266	0	1.266	0	1.176	0	1.176	0
Totaal programma	**17.652**	**-18.368**	**19.070**	**-24.496**	**9.848**	**-11.147**	**9.207**	**-10.597**	**8.279**	**-8.917**
Programma 7. Mobiliteit										
Parkeren	2.152	-2.406	2.288	-2.570	2.213	-2.530	2.210	-2.490	2.135	-2.451
Verkeer	1.597	-46	2.333	-46	1.365	-16	1.372	-16	1.375	-16
Totaal programma	**3.748**	**-2.452**	**4.621**	**-2.617**	**3.579**	**-2.546**	**3.582**	**-2.506**	**3.510**	**-2.467**
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss										
Evenementen en stadspromotie	900	0	1.295	0	1.295	0	1.241	0	1.241	0
Ruimtelijke ordening	2.723	-381	3.636	-256	2.369	-256	2.324	-256	2.257	-256
Volkshuisvesting	3.738	-3.050	4.587	-2.879	4.508	-2.879	4.428	-2.879	4.428	-2.879
Recreatie en toerisme	759	-37	861	-37	851	-37	831	-37	820	-37
Woningbouwcomplexen	11.650	-8.477	9.249	-8.968	6.004	-7.086	5.330	-6.135	4.818	-6.017

bedragen x € 1.000

Producten	2018		2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Strategische projecten/samenwerking	880	0	14.141	-13.106	1.035	0	1.035	0	1.005	0
Totaal programma	**20.650**	**-11.946**	**33.769**	**-25.247**	**16.062**	**-10.259**	**15.189**	**-9.308**	**14.570**	**-9.190**
Programma 9. Veilige omgeving										
Veiligheidsregio	4.033	-50	4.641	0	4.769	0	5.083	0	5.140	0
Toezicht en handhaving openbare orde	1.102	-32	1.238	-32	1.238	-32	1.238	-32	1.238	-32
Integrale veiligheid	573	0	798	0	593	0	593	0	593	0
Totaal programma	**5.707**	**-82**	**6.676**	**-32**	**6.599**	**-32**	**6.913**	**-32**	**6.971**	**-32**
Programma 10. Besturen in verandering van tijden										
Overhead	28.370	-2.003	25.146	-1.710	25.266	-1.622	24.915	-1.616	24.927	-1.604
Raad en raadscommissies	1.271	0	1.276	0	1.276	0	1.276	0	1.276	0
Dienstverlening	2.928	-1.670	2.844	-1.495	2.724	-1.495	2.724	-1.495	2.724	-1.495
College	1.509	0	1.109	0	1.109	0	1.109	0	1.109	0
Wijkgericht werken	996	0	1.018	0	1.018	0	1.018	0	1.018	0
Rekenkamer	50	0	50	0	50	0	50	0	50	0
Verkiezingen	170	0	190	0	110	0	110	0	110	0
Saldo kostenplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**35.293**	**-3.672**	**31.633**	**-3.205**	**31.553**	**-3.117**	**31.202**	**-3.111**	**31.213**	**-3.099**
Programma 11. Financieel solide										
Dividend en Winstuitkering	0	-164	0	-100	0	-100	0	-100	0	-100
Treasury	131	-1.331	-327	-1.301	-181	-1.265	-45	-1.228	15	-1.189
Algemene uitkering	0	-165.368	0	-170.825	0	-172.203	0	-172.934	0	-173.689
Overige belastingen	5	-302	5	-302	5	-302	5	-302	5	-302
OZB belasting	981	-17.892	1.163	-19.208	1.163	-19.245	1.163	-19.250	1.163	-19.250
Algemene baten en lasten	16	-672	1.316	-664	1.839	-686	2.194	-718	3.254	-746
Onvoorzien	125	0	300	0	300	0	300	0	300	0
Reserveringen	54	0	54	0	54	0	54	0	54	0
Totaal programma	**1.312**	**-185.728**	**2.513**	**-192.400**	**3.181**	**-193.801**	**3.672**	**-194.531**	**4.792**	**-195.275**
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	**288.989**	**-277.921**	**304.056**	**-301.468**	**270.959**	**-274.437**	**270.475**	**-273.481**	**269.514**	**-272.504**

bedragen x € 1.000

Producten: mutaties in reserves	2018		2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 1. Zorg en welzijn										
Wmo collectieve voorzieningen	0	-171	0	-60	0	0	0	0	0	0
Wmo individuele voorzieningen	0	-90	0	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdwerk	0	-45	0	-45	0	0	0	0	0	0
Wmo beschermd wonen	0	-1.607	0	-2.725	0	0	0	0	0	0
Jeugdzorg	0	-3.185	0	-970	0	0	0	0	0	0
Gezondheidszorg	0	-62	0	0	0	0	0	0	0	0
Wmo algemeen	0	-183	0	-145	0	-100	0	-100	0	0
Totaal programma	**0**	**-5.343**	**0**	**-3.945**	**0**	**-100**	**0**	**-100**	**0**	**0**
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs										
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	0	-234	0	-132	0	-130	0	-86	0	-26
Onderwijshuisvesting	0	-352	0	-320	0	-316	0	-313	0	-310
Minimabeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	-50	0	-50	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	-54	0	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	-30	0	-30	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**0**	**-719**	**0**	**-532**	**0**	**-446**	**0**	**-400**	**0**	**-336**
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur										
Sportaccommodaties	622	-678	0	-198	0	-196	0	-194	0	-191
Kunst en cultuur	108	-196	0	-93	0	-99	0	0	0	0
Musea	0	-45	0	-82	0	-43	0	-34	0	-34
Sociaal-cultureel werk	398	-1.079	-38	0	-63	0	12	-10	12	-10
Sportbeleid en activeringr	0	-134	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**1.128**	**-2.132**	**-38**	**-373**	**-63**	**-337**	**12**	**-238**	**12**	**-235**
Programma 4. Dynamisch stadscentrum										
Herontwikkeling Walkwartier	715	0	1.024	0	2.199	0	1.424	0	0	0
Centrumontwikkeling algemeen	200	-260	2.000	-210	0	-75	0	0	0	0
Totaal programma	**915**	**-260**	**3.024**	**-210**	**2.199**	**-75**	**1.424**	**0**	**0**	**0**
Programma 5. Zuinig op ons klimaat										
Openbaar groen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wegen, straten en pleinen	0	-99	0	-88	0	-88	0	-47	0	-47
Projecten milieu en buitengebied	0	-355	600	-230	0	-50	0	0	0	0
Afvalverwijdering particulieren	0	-358	0	-391	0	0	0	0	0	0
Riolering	255	0	233	0	233	0	233	0	233	0
Projecten openbare ruimte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

Producten: mutaties in reserves	2018		2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Milieubeheer	0	-116	0	-145	0	-158	0	-103	0	-58
Herontwikkeling Walkwartier	0	-100	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**255**	**-1.027**	**833**	**-824**	**233**	**-296**	**233**	**-149**	**233**	**-104**
Programma 6. Vitale economie										
Overige bedrijfsmatige activiteiten	644	0	946	0	45	0	22	0	0	0
Industrieterreinen	4.899	-16	5.671	-16	2.436	-16	2.440	-16	1.734	-16
Haven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	-3.652	0	-25	0	-25	0	-25	0	-25
Totaal programma	**5.543**	**-3.667**	**6.617**	**-40**	**2.481**	**-40**	**2.462**	**-40**	**1.734**	**-40**
Programma 7. Mobiliteit										
Parkeren	245	-253	285	-275	245	-200	245	-237	245	-199
Verkeer	752	-901	250	-1.054	250	-78	250	-77	250	-76
Totaal programma	**997**	**-1.153**	**535**	**-1.329**	**495**	**-278**	**495**	**-314**	**495**	**-275**
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss										
Ruimtelijke ordening	1.410	-1.011	0	-1.065	600	0	700	0	0	0
Volkshuisvesting	171	-11	0	-9	0	-9	0	-9	0	-9
Evenementen en stadspromotie	0	-50	0	0	0	0	0	0	0	0
Strategische projecten/samenwerking	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Recreatie en toerisme	0	-4	0	-4	0	-4	0	-4	0	-4
Woningbouwcomplexen	5.653	-8.826	1.844	-4.725	1.208	-125	931	-125	1.324	-125
Totaal programma	**7.234**	**-9.902**	**1.844**	**-5.803**	**1.808**	**-138**	**1.631**	**-138**	**1.324**	**-138**
Programma 9. Veilige omgeving										
Veiligheidsregio	443	-443	0	-20	0	-20	0	-20	0	-20
Integrale veiligheid	0	-16	0	-180	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**443**	**-459**	**0**	**-200**	**0**	**-20**	**0**	**-20**	**0**	**-20**
Programma 10. Besturen in verandering van tijden										
Overhead	84	-647	132	-126	35	-171	35	-125	35	-81
College	103	-349	103	0	103	0	103	0	103	0
Raad en raadscommissies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rekenkamer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dienstverlening	0	-277	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**187**	**-1.272**	**235**	**-126**	**138**	**-171**	**138**	**-125**	**138**	**-81**
Programma 11. Financieel solide										
Reserveringen	350	-3.538	0	-3.153	0	-2.895	0	-2.749	0	-2.602
Treasury	1.076	0	1.007	0	980	0	1.031	0	1.073	0
Dividend en Winstuitkering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

Producten: mutaties in reserves	2018		2019		2020		2021		2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
OZB belasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene baten en lasten	398	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	**1.824**	**-3.538**	**1.007**	**-3.153**	**980**	**-2.895**	**1.031**	**-2.749**	**1.073**	**-2.602**
TOTAAL MUTATIES RESERVES	**18.524**	**-29.475**	**14.058**	**-16.565**	**8.270**	**-4.797**	**7.425**	**-4.273**	**5.009**	**-3.833**
RESULTAAT	**307.513**	**-307.396**	**318.114**	**-318.033**	**279.229**	**-279.235**	**277.900**	**-277.754**	**274.523**	**-276.337**

6. Financieel overzicht totale begroting volgens taakvelden

Het volgende overzicht laat de lasten en baten per programma zien, inclusief alle mutaties uit deze programmabegroting.

bedragen x € 1.000

Taakvelden		2018		2019		2020		2021		2022	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0. Bestuur en ondersteuning											
0.1	Bestuur	2.829	0	2.435	0	2.435	0	2.435	0	2.435	0
0.2	Burgerzaken	2.140	-1.670	2.340	-1.495	2.260	-1.495	2.260	-1.495	2.260	-1.495
0.4	Overhead	28.372	-2.003	25.148	-1.710	25.268	-1.622	24.917	-1.616	24.928	-1.604
0.5	Treasury	131	-1.495	-327	-1.401	-181	-1.365	-45	-1.328	15	-1.289
0.61	OZB woningen	0	-10.808	0	-11.961	0	-11.998	0	-12.003	0	-12.003
0.62	OZB niet-woningen	0	-7.084	0	-7.247	0	-7.247	0	-7.247	0	-7.247
0.63	Parkeerbelasting	124	-1.953	126	-2.122	136	-2.092	172	-2.062	172	-2.032
0.64	Belastingen overig	1.572	-814	1.697	-814	1.697	-814	1.697	-814	1.697	-814
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-165.368	0	-170.825	0	-172.203	0	-172.934	0	-173.689
0.8	Overige baten en lasten	195	-672	1.671	-664	2.193	-686	2.548	-718	3.609	-746
Totaal groep		**35.363**	**-191.865**	**33.090**	**-198.239**	**33.808**	**-199.522**	**33.984**	**-200.216**	**35.116**	**-200.918**
1. Veiligheid											
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4.033	-50	4.641	0	4.769	0	5.083	0	5.140	0
1.2	Openbare orde en veiligheid	2.905	-32	3.293	-32	3.088	-32	3.088	-32	3.088	-32
Totaal groep		**6.938**	**-82**	**7.934**	**-32**	**7.857**	**-32**	**8.171**	**-32**	**8.228**	**-32**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat											
2.1	Verkeer en vervoer	9.432	-415	10.437	-415	9.440	-415	9.502	-415	9.015	-415
2.2	Parkeren	2.028	-453	2.161	-448	2.077	-438	2.038	-428	1.963	-419
2.4	Economische havens en waterwegen	740	-507	781	-517	782	-525	783	-526	807	-526
2.5	Openbaar vervoer	76	-30	76	-30	46	0	46	0	46	0
Totaal groep		**12.275**	**-1.405**	**13.456**	**-1.411**	**12.345**	**-1.378**	**12.368**	**-1.369**	**11.831**	**-1.360**
3. Economie											
3.1	Economische ontwikkeling	4.913	0	1.266	0	1.266	0	1.176	0	1.176	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	10.745	-16.010	16.039	-22.629	6.817	-9.272	6.286	-8.721	5.333	-7.041
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	89	-93	93	-93	93	-93	73	-93	73	-93
3.4	Economische promotie	160	-467	155	-467	155	-467	155	-467	155	-467
Totaal groep		**15.907**	**-16.570**	**17.554**	**-23.189**	**8.332**	**-9.832**	**7.690**	**-9.281**	**6.738**	**-7.601**
4. Onderwijs											
4.2	Onderwijshuisvesting	6.022	-549	6.102	-549	5.971	-549	6.576	-549	6.599	-549

bedragen x € 1.000

Taakvelden		2018		2019		2020		2021		2022	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.960	-957	3.923	-957	3.872	-957	3.825	-957	3.766	-957
Totaal groep		**9.982**	**-1.506**	**10.025**	**-1.506**	**9.843**	**-1.506**	**10.400**	**-1.506**	**10.366**	**-1.506**
5. Sport, cultuur en recreatie											
5.1	Sportbeleid en activering	2.883	-276	2.818	-276	2.763	-276	2.763	-276	2.638	-276
5.2	Sportaccommodaties	4.608	-1.233	4.743	-1.180	4.732	-1.127	4.881	-1.104	4.871	-1.070
5.2	Sportaccommodaties	49	-54	49	-54	49	-54	49	-54	49	-54
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	4.527	-89	4.428	-76	4.442	-73	4.281	-19	4.250	-19
5.4	Musea	398	-90	446	-83	392	-80	391	-80	391	-80
5.6	Media	3.236	0	3.328	0	3.113	0	3.088	0	3.774	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.492	-110	7.557	-110	7.510	-110	7.432	-110	7.420	-110
Totaal groep		**23.193**	**-1.851**	**23.369**	**-1.779**	**23.001**	**-1.720**	**22.885**	**-1.643**	**23.393**	**-1.609**
6. Sociaal Domein											
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	8.807	-328	8.321	-288	8.381	-288	8.924	-288	8.971	-288
6.2	Wijkteams	6.904	-241	4.859	-41	4.847	-41	4.847	-41	4.847	-41
6.3	Inkomensregelingen	33.955	-26.462	34.837	-25.178	34.743	-25.178	34.774	-25.178	34.774	-25.178
6.4	Begeleide participatie	19.698	0	18.487	0	17.302	0	16.730	0	16.137	0
6.5	Arbeidsparticipatie	4.357	0	5.061	0	5.062	0	5.111	0	5.289	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.826	-140	5.518	-140	5.518	-140	5.518	-140	5.518	-140
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	17.163	-2.295	16.641	-1.557	16.292	-1.445	16.296	-1.445	16.296	-1.645
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	19.226	0	18.820	0	18.002	0	18.111	0	18.111	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	22.706	-467	25.378	-234	22.919	0	22.919	0	22.919	0
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	2.786	0	2.786	0	2.786	0	2.786	0	2.786	0
Totaal groep		**140.429**	**-29.934**	**140.707**	**-27.438**	**135.852**	**-27.092**	**136.016**	**-27.092**	**135.648**	**-27.292**
7. Volksgezondheid en milieu											
7.1	Volksgezondheid	2.900	-29	3.198	-29	3.174	-29	3.175	-29	3.175	-29
7.2	Riolering	6.575	-8.069	6.610	-8.103	6.610	-8.103	6.610	-8.103	6.610	-8.103
7.3	Afval	11.210	-12.695	11.297	-12.827	11.525	-13.495	11.473	-13.432	11.442	-13.395
7.4	Milieubeheer	2.265	0	2.748	-200	2.381	0	2.326	0	2.281	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	250	-239	279	-239	279	-239	278	-239	278	-239
Totaal groep		**23.199**	**-21.032**	**24.133**	**-21.399**	**23.970**	**-21.866**	**23.863**	**-21.804**	**23.787**	**-21.767**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing											
8.1	Ruimtelijke ordening	5.111	-381	19.023	-13.362	4.510	-256	4.410	-256	4.233	-256
8.2	Grondexploitatie (niet	12.855	-10.245	10.179	-10.235	6.933	-8.353	6.259	-7.402	5.747	-7.284

bedragen x € 1.000

Taakvelden		2018		2019		2020		2021		2022	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
	bedrijventerreinen)										
8.3	Wonen en bouwen	3.738	-3.050	4.587	-2.879	4.508	-2.879	4.428	-2.879	4.428	-2.879
Totaal groep		**21.704**	**-13.676**	**33.788**	**-26.476**	**15.951**	**-11.489**	**15.097**	**-10.538**	**14.408**	**-10.419**
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		**288.989**	**-277.921**	**304.056**	**-301.468**	**270.959**	**-274.437**	**270.475**	**-273.481**	**269.514**	**-272.504**

bedragen x € 1.000

Taakvelden - mutaties reserves		2018		2019		2020		2021		2022	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0. Bestuur en ondersteuning											
0.1	Bestuur	103	-349	103	0	103	0	103	0	103	0
0.4	Overhead	84	-647	132	-126	35	-171	35	-125	35	-81
0.5	Treasury	1.076	0	1.007	0	980	0	1.031	0	1.073	0
0.64	Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8	Overige baten en lasten	748	-3.538	0	-3.153	0	-2.895	0	-2.749	0	-2.602
Totaal groep		**2.010**	**-4.534**	**1.242**	**-3.279**	**1.118**	**-3.066**	**1.169**	**-2.873**	**1.211**	**-2.683**
1. Veiligheid											
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	443	-443	0	-20	0	-20	0	-20	0	-20
1.2	Openbare orde en veiligheid	0	-16	0	-180	0	0	0	0	0	0
Totaal groep		**443**	**-459**	**0**	**-200**	**0**	**-20**	**0**	**-20**	**0**	**-20**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat											
2.1	Verkeer en vervoer	752	-1.099	250	-1.143	250	-167	250	-124	250	-123
2.2	Parkeren	245	-253	285	-275	245	-200	245	-237	245	-199
2.4	Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal groep		**997**	**-1.352**	**535**	**-1.418**	**495**	**-367**	**495**	**-361**	**495**	**-322**
3. Economie											
3.1	Economische ontwikkeling	0	-3.652	0	-25	0	-25	0	-25	0	-25
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.292	0	6.617	0	2.481	0	2.462	0	1.734	0
Totaal groep		**5.292**	**-3.652**	**6.617**	**-25**	**2.481**	**-25**	**2.462**	**-25**	**1.734**	**-25**
4. Onderwijs											
4.2	Onderwijshuisvesting	0	-352	0	-320	0	-316	0	-313	0	-310
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	0	-234	0	-132	0	-130	0	-86	0	-26
Totaal groep		**0**	**-586**	**0**	**-452**	**0**	**-446**	**0**	**-400**	**0**	**-336**
5. Sport, cultuur en recreatie											
5.1	Sportbeleid en activering	0	-134	0	0	0	0	0	0	0	0
5.2	Sportaccommodaties	622	-678	0	-198	0	-196	0	-194	0	-191
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en	108	-196	0	-88	0	-99	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

Taakvelden		2018		2019		2020		2021		2022	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
	cultuurparticipatie										
5.4	Musea	0	-45	0	-87	0	-43	0	-34	0	-34
5.6	Media	715	-277	1.024	0	2.199	0	1.424	0	0	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	0	-54	0	-4	0	-4	0	-4	0	-4
Totaal groep		**1.445**	**-1.384**	**1.024**	**-377**	**2.199**	**-341**	**1.424**	**-232**	**0**	**-229**
6. Sociaal Domein											
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	398	-1.295	-38	-105	-63	0	12	-10	12	-10
6.2	Wijkteams	0	-3.185	0	-970	0	0	0	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	0	-113	0	-75	0	0	0	0	0	0
6.4	Begeleide participatie	0	-54	0	0	0	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	0	-50	0	-50	0	0	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	-90	0	0	0	0	0	0	0	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	0	-1.398	0	-450	0	-100	0	-100	0	0
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	-309	0	-2.375	0	0	0	0	0	0
Totaal groep		**398**	**-6.494**	**-38**	**-4.025**	**-63**	**-100**	**12**	**-110**	**12**	**-10**
7. Volksgezondheid en milieu											
7.1	Volksgezondheid	0	-62	0	0	0	0	0	0	0	0
7.2	Riolering	255	0	233	0	233	0	233	0	233	0
7.3	Afval	0	-358	0	-391	0	0	0	0	0	0
7.4	Milieubeheer	0	-138	600	-325	0	-158	0	-103	0	-58
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal groep		**255**	**-558**	**833**	**-686**	**233**	**-158**	**233**	**-103**	**233**	**-58**
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing											
8.1	Ruimtelijke ordening	1.610	-1.604	2.000	-1.325	600	-125	700	0	0	0
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.904	-8.841	1.844	-4.740	1.208	-140	931	-140	1.324	-140
8.3	Wonen en bouwen	171	-11	0	-9	0	-9	0	-9	0	-9
Totaal groep		**7.685**	**-10.456**	**3.844**	**-6.074**	**1.808**	**-274**	**1.631**	**-149**	**1.324**	**-149**
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		**18.524**	**-29.475**	**14.058**	**-16.565**	**8.270**	**-4.797**	**7.425**	**-4.273**	**5.009**	**-3.833**
RESULTAAT		**307.513**	**-307.396**	**318.114**	**-318.033**	**279.229**	**-279.235**	**277.900**	**-277.754**	**274.523**	**-276.337**

7. Totaaloverzicht subsidies

Hierna geven we een overzicht van alle subsidieregelingen per programma en per product (bedragen in euro's).

Omschrijving	Begroting 2019
Programma 1. Zorg en welzijn	
Gezondheidszorg	
R-1191 Stichting VPTZ Oss - Maasland	25.783
R-1231 vakantieproject Rode Kruis	8.609
Totaal Gezondheidszorg	**34.392**
Jeugdwerk	
R-1001 Jeugd- en jongerenactiviteiten	30.438
R-1002 Kindervakantieactiviteiten	25.828
R-1003 Plattelandsjongeren (KPJs)	8.747
R-1005 Wijkstichtingen Samenlevingsopbouw	69.988
R-1022 Scoutinggroepen	60.647
R-1046 NVIH/COC	7.000
R-1063 Sahelp	2.531
R-1075 Vivaan Straatspeeldag	3.750
R-1083 Projectbudget Jongerenraad	9.565
R-1095 Mondiale Bewustwording	2.623
R-1143 Jeugdorganisatie Aktie Fix	214
R-1144 Stichting Puntkomma	18.845
R-1145 Legaat van Cooth	6.219
R-1199 Mondiale Bewustwording	247
R-1209 Kinder Aktie Komite Ruwaard	10.053
R-1220 lening t Kempke Scouting Ravenstein	4.610
R-1224 Eigen budget Jongerenraad	1.000
R-1229 Jeugdparticipatie	4.329
R-1236 Huurkosten Jongerenraad	9.059
R-167 St Dorpsblad Torenklanken	1.481
Totaal Jeugdwerk	**277.174**
Jeugdzorg	
R-178 Subsidie ONS welzijn jeugd	3.487.652
Totaal Jeugdzorg	**3.487.652**
Wmo algemeen	
R-1244 Instellingen Tegen Armoede	249.200
R-187 Subsidies innovatie armoedebeleid	135.000
Totaal Wmo algemeen	**384.200**
Wmo collectieve voorzieningen	
R-100 Radar Antidiscriminatie	33.661
R-1023 EHBO-verenigingen	2.148
R-1024 Hulpdiensten	471
R-1026 Migrantenorganisaties	36.306
R-1027 Instellingen Beschermd Wonen	18.930
R-1028 Ouderenbonden	70.891
R-1047 Telefooncirkels (Rode Kruis)	411

Omschrijving	Begroting 2019
R-1050 Bureau Slachtofferhulp	17.885
R-1064 KBO-kring Oss	1.851
R-1065 Maaslandgilde	3.447
R-1066 Seniorenraad (O.S.O.)	7.900
R-1072 Ypsilon regio Oss	1.561
R-1078 Woontussenvoorzieningen	6.354
R-1097 lokale afdelingen Zonnebloem	4.207
R-1109 Stichting Ons Klupke	454
R-1114 Lokale Activiteiten Novadic-Kentron	68.266
R-1137 Vluchtelingenwerk Oss	193.099
R-1195 Annevi	3.003
R-1200 Huurkosten (indirecte subsidies)	76.181
R-1214 handwerkgroepen ouderen	633
R-1215 Bonte Hoef / H.Hart	7.666
R-1223 verdeelplan Projecten WMO	8.620
R-1234 maatschappelijke dienstverlening	87.179
R-1243 Blink	-
R-1249 NAH4US	2.500
R-1251 Adviesraad Sociaal Domein	90.000
R-176 Subsidie Stichting MEE	48.537
R-179 Subsidie ONS welzijn volwassen	4.671.668
R-180 Subsidie regionale activiteiten maatschappelijke opvang	62.403
R-181 Subsidies innovatie sociaal domein	-
R-184 Subsidie Indigo Dementie	60.000
R-190 Subsidies Proeftuin Ruwaard	1.135.351
Totaal Wmo collectieve voorzieningen	**6.721.583**
Totaal programma 1. Zorg en welzijn	**10.905.001**
Programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	
R-1127 Volksuniversiteit	87.489
R-165 VVE Ravengaarde	4.133
R-191 Subsidie leren en ontwikkelen	-
Totaal Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	**91.622**
Totaal programma 2. Werk, inkomen en onderwijs	**91.622**
Programma 3. Ontmoeten, sport en cultuur	
Kunst en cultuur	
R-1007 Gilden en Schutterijen	866
R-1008 Harmonieën en Fanfares	104.139
R-1009 Heemkundeverenigingen	34.178
R-1012 Opera en Operetteveren	18.276
R-1014 Toneelgezelschappen	37.594
R-1016 Zelfstandige Zangkoren	14.585
R-1025 Sublokale Omroepen	22.605
R-1033 Orgelkring FC Smits	806
R-1034 Parochie MOO aanlichten kerk	130
R-1036 Rollend creatief (Megen)	1.485
R-1053 Programmaraad t Slotje	1.018

Omschrijving	Begroting 2019
R-1054 Omroep Maasland	279.924
R-1082 Fantastival	37.260
R-1088 Stimulering Kleine Veren	26.347
R-1102 Popkollektief regio Oss	17.160
R-1125 Theater De Lievekamp	1.123.553
R-1126 Muzelinck	857.427
R-1138 OKVO	32.887
R-1166 Genootschap Beeldende kunst	2.196
R-1196 Ravensteinse Molen Huren en Onderhoud	25.000
R-1206 Big Bands en Muziekkappellen	9.035
R-1207 Regionaal Symfonieorkest	3.027
R-1217 Werkgroep Woord	5.789
R-1219 Interculturele activiteiten	4.058
R-1232 Stichting Reanimatie Oss	2.391
R-168 Verenigingen Molenaars	7.729
R-172 Subsidie Groene Engel	306.810
R-192 Subsidie Poëzie Podium	1.000
Totaal Kunst en cultuur	**2.977.275**
Media	
R-1124 Openbare Bibliotheek Oss	1.915.476
Totaal Media	**1.915.476**
Overige voorzieningen	
R-1135 Dierenopvang Maasland	231.353
Totaal Overige voorzieningen	**231.353**
Sociaal-cultureel werk	
R-1018 Vrouwenorganisaties	7.303
R-1160 Acropolis Personeel	28.984
R-1161 Stichting Wijkcentrum Ruwaard	61.127
R-1165 Cursussen Vrouwenorganisaties	2.478
R-1176 Wijkcentrum Ruwaard-kap.last	21.571
R-1256 Sichting Rechtswinkel Oss	9.000
R-127 Acropolis Huur	4.795
R-170 Subsidies Beheerstichtingen	64.306
Totaal Sociaal-cultureel werk	**199.564**
Sportbeleid en activeringsregelingen	
R-1030 Jeugdleden Sportverenigingen	77.014
R-1085 Stratenlopen c.a.	2.652
R-1090 sportstimulering ca	6.222
R-1136 Golfbad Exploitatie BV	1.611.442
R-1183 Top Oss Cup	1.913
R-1257 Sport Expertise Centrum	715.668
R-183 Sportbedrijf Talentencampus	44.378
R-189 Subsidie FC Oss	4.055
Totaal Sportbeleid en activeringsregelingen	**2.463.344**
Programma 3. Voorzieningen voor sport, cultuur en ontmoeten	**7.868.419**

Omschrijving	Begroting 2019
Programma 5. Zuinig op ons klimaat	
Projecten milieu en buitengebied	
R-186 Subsidie Platform Global Goals	10.000
Totaal Projecten milieu en buitengebied	**10.000**
Totaal programma 5. Zuinig op ons klimaat	**10.000**
Programma 7. Mobiliteit	
Verkeer	
R-1029 Buurtbusverenigingen	5.399
R-188 Subsidie Stichting Wijkbus Oss	30.300
Totaal Verkeer	**35.699**
Totaal programma 7. Mobiliteit	**35.699**
Programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss	
Evenementen en stadspromotie	
R-1019 Carnavalsverenigingen	3.287
R-1020 Oranjecomitees	5.387
R-1021 St.Nicolaascomitees	2.973
R-1037 Herpen in woord en beeld	327
R-1038 Stichting Kiossk	7.771
R-1039 Stichting Oss Cultureel	11.597
R-1040 Ravenstein bij Kaarslicht	6.023
R-1041 Werkgroep Cultuur	2.913
R-1079 Geschiedschrijving Oss	920
R-1080 Koningsdag Basisscholen	2.152
R-1096 Eenmalige Evenementen	81.624
R-1111 Stg-en Carnavalsvieringen	13.676
R-1112 Imkerverenigingen	323
R-1178 Het vierde beeld	3.647
R-1254 Winterland	-
R-166 St Boerenbruidsparen	250
R-173 Subsidie Maasdijk Marathon	15.500
R-174 Subsidie Kunst aan de Maas	12.489
Evenementen en stadspromotie	**170.859**
Recreatie en toerisme	
R-1061 Stichting Landschapsbeheer	5.461
R-1062 IVN	5.510
R-1067 De Beestenbergh	10.972
R-1068 Speeltuin Elckerlyc	53.931
R-1133 Regio-VVV	95.718
R-1134 Bezoekerscentrum Slabroek	108.353
R-1198 ToerismeOss.nl	13.695
R-1250 lokale recreatie en toerisme	28.599
R-1261 Maasmeanders	16.000
Totaal Recreatie en toerisme	**338.239**

Omschrijving	Begroting 2019
Totaal programma 8. Aantrekkelijk wonen in Oss	**509.098**
Programma 9. Veilige omgeving	
Integrale veiligheid	
R-1153 Veilig Thuis Huislijk geweld	11.827
R-169 Integrale veiligheid	25.000
Integrale veiligheid	**36.827**
Totaal programma 9. Veilige omgeving	**36.827**
Eindtotaal	**19.375.259**